

MERGÂND ÎNAINTE

Implementarea „Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor”

În colaborare cu

Susținută de

DREPTURI DE AUTOR

© Centrul de Excelență pentru Copii în Îngrijire (CELCIS) din cadrul Universității din Strathclyde; International Social Service (ISS); Fundația Oak; SOS Satele Copiilor Internațional și Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) 2012

Publicat de:

Centrul de Excelență pentru Copii în Îngrijire din Scoția (CELCIS)
Universitatea din Strathclyde
141 St James Road
Glasgow
G4 0LT
SCOȚIA, REGATUL UNIT

Materialul conținut în acest manual a fost contractat de ISS, Fundația Oak, SOS Satele Copiilor Internațional și UNICEF. Conținutul nu reflectă în mod neapărat politicile sau viziunile acestor organizații.

Denumirile utilizate și prezentarea materialului în acest manual nu implică, nici din partea părților care l-au comandat, nici a autorilor, exprimarea unei opinii de orice fel cu privire la statutul juridic al vreunei țări sau vreunui teritoriu sau autorităților acestora sau delimitarea frontierelor acestora.

Orice parte a acestui manual poate fi reprodusă în mod liber, cu condiția includerii referințelor corespunzătoare.

Permisiunea cu privire la traducerea integrală sau parțială a acestui manual trebuie obținută prin intermediul ISS:

International Social Service
Quai du Seujet 32
1201 Geneva
Elveția

ISBN

978-0-947649-91-3

Autores:

Nigel Cantwell, Jennifer Davidson, Susan Elsley, Ian Milligan și Neil Quinn

Citați după cum urmează:

Cantwell, N.; Davidson, J.; Elsley, S.; Milligan, I.; Quinn, N. (2012). Mergând înainte: Implementarea „Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor”. Marea Britanie: Centrul de Excelență pentru Copiii în Îngrijire din Scoția.

www.directricescuidadoalternativo.org

CUVÂNT ÎNAINTE

Situația copiilor privați de îngrijire părintească a făcut obiectul preocupărilor și îngrijorărilor constante exprimate de Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului în ultimele două decenii de activitate în scopul monitorizării și promovării implementării Convenției cu privire la drepturile copilului. Această preocupare nu doar că a reieșit din constatările analizei efectuate de Comitet pe marginea respectării de către state a prevederilor tratatului, ci s-a manifestat clar și în termeni globali la momentul la care acesta a decis să își dedice Ziua Discuției Generale anuale acestei teme în anul 2005.

Preocupările Comitetului au la bază o varietate de factori. Acestea includ:

- numărul mare de copii care intră în îngrijire alternativă în multe țări, de prea multe ori în principal din cauza sărăciei materiale a familiilor lor,
- condițiile în care această îngrijire le este acordată și
- prioritatea redusă care este acordată conceperii de soluții corespunzătoare pentru acești copii care, lipsiți de protecția primară asigurată în mod normal de părinți, devin în mod aparte vulnerabili.

Motivele pentru care copiii ajung în îngrijire alternativă sunt multe și diverse, iar abordarea acestor situații – în scop de prevenire sau ca intervenție ulterioară – impune, de asemenea, o panoplie de măsuri care trebuie puse în aplicare. Deși Convenția stabilește obligațiile de bază ale statelor în acest sens, documentul nu oferă și îndrumări importante cu privire la cum pot fi acestea îndeplinite.

Din acest motiv, chiar din primele etape ale inițiativei din 2004, Comitetul a sprijinit fără rezerve ideea elaborării *Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor* care urmau să fie supuse aprobării comunității internaționale la cel mai înalt nivel.

Acceptarea *Liniilor de îndrumare* de către Adunarea Generală a ONU în anul 2009 a dat un semnal clar al acordului general al tuturor guvernelor conform căruia „orientările de politică și practică” prevăzute în acestea sunt deopotrivă fundamentate și dezirabile. De la acel moment, Comitetul aplică pe deplin și întocmai principiile și obiectivele stabilite în *Liniile de îndrumare* în examinarea rapoartelor prezentate de statele părți la Convenție și în formularea observațiilor și recomandărilor făcute acestora.

La fel ca în cazul tuturor standardelor și principiilor convenite la nivel internațional, testul adevărat constă în stabilirea modului în care ele pot fi transpuse în realitate în întreaga lume în beneficiul celor vizați de ele – în acest caz, copiii care sunt privați de îngrijire părintească sau care riscă să piardă această îngrijire. Identificarea acestor măsuri înseamnă, înainte de toate, înțelegerea implicațiilor „orientărilor de politică” propuse în *Liniile de îndrumare* și apoi creionarea celor mai eficiente și „realizabile” modalități de a satisface aceste cerințe. Însă, cel mai important este faptul că *Liniile de îndrumare* nu se adresează doar statelor: ele trebuie avute în vedere de toți cei care, de la orice nivel, sunt implicați într-o mai mică sau mai mare măsură în probleme și chestiuni care privesc asigurarea de îngrijire alternativă copiilor.

Aici intervine manualul *Mergând înainte*. După cum îi sugerează și titlul, acesta urmărește în mod precis să îi asiste pe toți cei vizați să facă pași importanți în demersul de implementare, explicând principalele repere ale *Liniilor de îndrumare*, conturând tipul de răspunsuri politice necesare și descriind exemple „promițătoare” de eforturi deja depuse în scopul aplicării acestora în diferite comunități, țări, regiuni și culturi.

Doresc să felicit toate organizațiile și persoanele care au contribuit la materializarea proiectului *Mergând înainte*. Acest manual este în mod evident un instrument important pentru informarea practicienilor, organizațiilor și guvernelor de pe întreg globul, care caută să asigure cele mai potrivite soluții și cea mai bună îngrijire bazată pe drepturi pentru copiii aflați în responsabilitatea lor, însă poate fi la fel de bine și o sursă de inspirație pentru aceștia.

Jean Zermatten
Președinte, Comitetul ONU
pentru Drepturile Copilului

31 octombrie 2012

MULȚUMIRI

Activitățile de cercetare, colaborare și consultare în cadrul acestui proiect au implicat mulți parteneri și contribuitori, iar autorii doresc să își exprime sincera grațitudine față de toți cei care au ajutat la materializarea lui.

Membrii **Grupului de coordonare** au promovat viziunea pentru acest proiect și au oferit îndrumare pe tot parcursul proiectului. Ei au ajutat la identificarea celor mai importante orientări de politici, exemple „promițătoare” și altor resurse utile, au facilitat contactele între echipa de proiect și o gamă largă de experți, rețele profesionale internaționale și persoane cheie de contact la nivel regional și au supervizat procesul de testare pe teren. Mulțumirile noastre se îndreaptă către:

Mia Dambach (ISS); Alan Kikuchi-White (SOS Satele Copiilor Internațional); Emily Delap (Family for Every Child); Amanda Cox (Family for Every Child); Megumi Furubayashi (ATD 4th World); Janet Nelson (ATD 4th World); Peter Gross (UNICEF); Matilde Luna (RELAF); Mara Tissera Luna (RELAF); Kathleen Riordan (Better Care Network); Séverine Chevrel, (Better Care Network).

Principalii finanțatori a proiectului au permis ca această viziune să fie transpusă în realitate și ne exprimăm aprecierea pentru sprijinul financiar acordat acord de International Social Service (ISS); Fundația Oak; SOS Satele Copiilor Internațional și UNICEF.

De asemenea, le suntem recunoscători și **numeroaselor persoane** care și-au dedicat din timp și din expertiză pentru a oferi feedback și/sau a revizui secțiunile versiunilor de lucru anterioare.

Benyam Dawit Mezmur (Universitatea din Western Cape și Universitatea din Addis Ababa); Brussels Mughogho (Family for Every Child Malawi); Bill Bell (Salvați Copiii, Regatul Unit); Delia Pop (Hope and Homes for Children); Diane Swales (UNICEF, Asia de Est și Pacific); Ghazal Keshavarzian (Maestral International); Jean-Claude Legrand (UNICEF); Jenny Degeling (Procuratura Generală din Australia); John Pilkington (Queen’s University of Belfast); John Williamson (Better Care Network); June Thoburn (Universitatea din East Anglia); Keith White (Mill Grove, Regatul Unit); Maria Herczog (Colegiul Eszterházy Károly și Family Child Youth Association); Mike Stein (Universitatea din York); Rebecca Smith (Salvați Copiii).

Mulțumiri speciale sunt adresate d-lui Oliver Robertson din cadrul Biroului Quaker al Națiunilor Unite din Geneva pentru perspectivele sale de neprețuit pe marginea „îngrijirii copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție”.

Dorim să adresăm calde mulțumiri și **multor altor persoane și organizații** care au sprijinit proiectul recomandând resurse și persoane de contact, dar și exemple de politici și practici, precum și tuturor celor care au participat la consultările asociate testelor pe teren realizate în Malawi și Argentina. În special:

Aaron Greenberg (UNICEF); Alison Lane (JUCONI); Lisa Lovatt-Smith (Orphan Aid Africa); Andro Dadiani (Organizația pentru familii substitutive din Georgia); Andy Elvin (Children and Families Across Borders, International Social Service Regatul Unit); Anna Nordenmark Severinsson (UNICEF); Barsukova Tatiana Mitrophanovna (Centrul de Reabilitare Socială, Instituție Guvernamentală a statului, Otradnoye, Rusia); Bep Van Sloten (Better Care Network, Olanda); Christina Baglietto (UNICEF); Christine Gale (UNICEF); Daniela Koleva (Rețeaua Națională pentru Copii, Bulgaria); Denny Ford (Who Cares? Scotland); Eduardo Garcia-Rolland (Comitetul Internațional de Salvare); Elize Coetzee (Give A Child A Family); Emmanuel Sherwin (SOS Satele Copiilor Internațional); Evren Guncel Ermisket (Ministerul Familiei și Politicilor Sociale din Turcia); James Kofi Annan (Challenging Heights, Ghana); Jini Roby (Universitatea Brigham Young); Jo Rogers (Family for Every Child); Kelley Bunkers (consultant independent); Kristīne Venta-Kittele (Ministerul Afacerilor Sociale din Republica Letonia); Larisa Buchelnikova (Parteneriatul Familie-Copii, Yekaterinburg, Rusia); Maki Noda (UNICEF); Marketa Hrodkova (Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale din Republica Cehă); Marova Alexandra (Fundația Caritabilă pentru Prevenirea Orfanilor Sociali, Rusia); Marta Iglesias Benet (ATD 4th World); Matthew Dalling (UNICEF); Feride Dashi (UNICEF); Maxine King (Proiectul de organizare a bunăstării copilului, SUA); Meseret Tadesse (Forumul pentru Capacitatea Susentabilă a Copilului); Milena Harizanova (UNICEF); Mir Anwar Shahzad (Societatea pentru Dezvoltare Durabilă, Pakistan); Mooly Wong (Universitatea Chineză din Hong Kong); Moushira Khattab (Woodrow Wilson International Center for Scholars); Munir Mammadzade (UNICEF); Naira Avetisyan (UNICEF); Rachel Szabo (Institutul Myers-JDC-Brookdale); Rawan W. Ibrahim (University Columbia, Centrul de Cercetare privind Orientul Mijlociu); Rusudan Chkheidze (SOS Satele Copiilor Internațional); Sarah Mbira (Pendekezu Letu Kenya); Sylvia Lupan (UNICEF); Omattie Madray (ChildLink Inc); Tata Sudrajat (Salvații Copiii, Indonezia); Todjijn Jalolov (Centrul pentru Drepturile Copiilor, Tadjikistan).

Participanții la testarea pe teren din Argentina

Chabad Lubavitch (Programul Leladeinu, Argentina); Claudia Cabral (Terra dos Homens și Relaf, Brazilia); Daniel Miranda (Institutul pentru Copilărie și Adolescență din Uruguay (INAU)); Daniela Vetere (Ministerul pentru Drepturile Omului din Argentina); Débora Miculitzki (Programul Leladeinu, Argentina, și RELAF); Flora Vivanco Giesen (Serviciul Național pentru Copii și Tineri, Guvernul din Chile); Jorge Ferrando (Institutul pentru Copilărie și Adolescență din (INAU)); Laura Martínez de la Mora (RELAF și Patronato Pro-Hogar del Niño Irapuato, Mexic); Leonel Asdrubal Dubón Bendfeldt (Refugio de la Niñez, Guatemala); Marcelo Acsebrud (Programul Leladeinu, Argentina); Martha Eugenia Segura (KidSave, Columbia); Néstor Álvarez (echipa tehnică guvernamentală, Argentina); Virginia Emilse Soto (Fundación Sierra Dorada, Argentina).

Participanții la testarea pe teren din Malawi

Andrew Mganga (Plan Malawi); Anord Satumba (Mzimba Social Welfare); Brenda Phiri (World Vision International); Cecilia Maganga (World Vision International); Derek Luhanga (EveryChild Malawi); Enock Bonongwe (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); Frank Damalekani (Serviciile Sociale din Districtul Dowa); Grace Siwombo (EveryChild Malawi); Harry Satumba (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); Harry Satumba (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); Hope Msosa (SOS Satele Copiilor Malawi); Isaac Phiri (Colegiul Chancellor, Universitate Malawi); Jacqueline Kabambe (UNICEF); Mirriam Kaluwa (UNICEF); James Gondwe (EveryChild Malawi); John Washali (Biroul Districtual pentru Servicii Sociale, Districtul Dowa); Josen Shella-Chanyama (Organizație comunitară, Districtul Mzimba); Justin Hamela (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); Keston Ndlovu (EveryChild Malawi); Laurent Kansinjiro (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); MacPherson Mdalla (Salvați Copiii); Mathuzella Zyoya (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); Mike Maulidi (Biroul Districtual pentru Servicii Sociale, Chiradzulu); D-na Hycinth Kulemeka (Ministerul Genurilor, Copiilor și Protecției Sociale); Nicodemus Mphande (EveryChild Malawi); Nyuma Mkhalipi-Chanyama (Organizație comunitară, Districtul Mzimba); Pilirani Banda (Asistent Protecția Copilului, Districtul Dowa); Richard Chilinda (EveryChild Malawi); Rodney Chiwengo (Ambulanța St. Johns); Thomas Moyo (EveryChild Malawi); Tissie Msonkho (EveryChild Malawi).

În cele din urmă, sprijinul acordat de **echipa CELCIS** a fost de neegalat și ne exprimăm profunda apreciere pentru aportul colegilor noștri la acest proiect. În special, Heather Lawrence a coordonat cu expertiză acest proiect, printr-o combinație de excepție de profesionalism, angajament și bună dispoziție, care s-a dovedit de neprețuit pentru finalizarea acestuia în termenul stabilit. Literatura de specialitate a fost cercetată de Zoe Tennant, iar rezultatele muncii sale au reprezentat o bază solidă și pentru munca noastră. Mulțumirile noastre se îndreaptă și către Vicki Welch, Graham Connelly, Louise Hill, Lorraine McGuinness și Katie Hunter pentru reflecțiile utile, traducerile și corecturile realizate. Și, în cele din urmă, apreciem la fel de mult și munca echipei de design din cadrul Transform Brands care, cu răbdare și fără odihnă, ne-a ajutat să creăm o publicație atractivă și accesibilă cititorilor, pornind de la un volum intimidant de text.

Sperăm că produsul final al acestui exercițiu comun îi va face pe toți cei menționați – dar și pe cei ale căror nume le-am omis din neatenție – să simtă că eforturile considerabile pe care le-au făcut au meritat.

AUTORII

Nigel Cantwell, Consultant independent,

Jennifer Davidson, CELCIS, University Strathclyde

Susan Elsley, Consultant independent

Ian Milligan, CELCIS, Universitatea Strathclyde

Neil Quinn, Universitatea Strathclyde

SIMBOLURI ȘI ACRONIME

§ – se referă la un alineat dintr-un document

AGONU – Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite

ATD (4th World) – „Aide à Toute Détresse”

BCN – Better Care Network (Rețeaua pentru o Îngrijire mai Bună)

CDC – Convenția cu privire la drepturile copilului

CDESC – Comitetul privind drepturile economice, sociale și culturale

CDO – Consiliul pentru drepturile omului

CEDF – Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei

CELCIS – Centrul de Excelență pentru Copiii în Îngrijire din Scoția

CÎT – Convenția împotriva torturii

CoE – Consiliul Europei

Comitetul CDC – Comitetul pentru drepturile copilului

CONUDPD – Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități

HIV – Virusul imunodeficienței umane

ICONUR – Întalitul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați

ISS – International Social Service, Serviciul Social Internațional

Liniile de îndrumare – *Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor*

Manualul – Mergând înainte: Implementarea „Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor”

Norme de la Beijing – Standardul minim de norme privind administrarea justiției juvenile

OCV – Orfani și copii vulnerabili

OICDO – Oficiul Întalului Comisar pentru Drepturile Omului

ONG – Organizație neguvernamentală

ONU – Organizația Națiunilor Unite

Principiile de la Paris – Principii în legătură cu statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului RELAF – Rețeaua de familii substitutive din America Latină

SIDA – Sindromul imunodeficienței dobândite

SIS – Stabilirea interesului superior

UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

CAPITOLELE

CAPITOLUL 1: PROIECTUL MERGÂND ÎNAINTE: PUNEREA <i>LINIILOR DE ÎNDRUMARE</i> ÎN PRACTICĂ	12
CAPITOLUL 2: ELABORAREA ȘI PRINCIPALELE FUNDAMENTE ALE <i>LINIILOR DE ÎNDRUMARE</i>	17
CAPITOLUL 3: DOMENIUL DE APLICARE ȘI TERMINOLOGIA <i>LINIILOR DE ÎNDRUMARE</i>	29
CAPITOLUL 4: PRINCIPIILE ȘI PERSPECTIVELE GENERALE ALE LINIILOR DE <i>ÎNDRUMARE</i>	34
CAPITOLUL 5: „PRINCIPIUL NECESITĂȚII”: PREVENIREA NEVOII DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ	48
CAPITOLUL 6: „PRINCIPIUL ADECVĂRII”: STABILIREA FORMEI OPTIME DE ÎNGRIJIRE	65
CAPITOLUL 7: ELABORAREA POLITICILOR DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ	75
CAPITOLUL 8: MEDIILE/FORMELE DE ÎNGRIJIRE	86
CAPITOLUL 9: SPRIJIN PENTRU PERIOADA ULTERIOARĂ ÎNGRIJIRII	97
CAPITOLUL 10: FINANȚAREA, AUTORIZAREA ȘI ASIGURAREA CALITĂȚII ÎNGRIJIRII	103
CAPITOLUL 11: FURNIZAREA ÎNGRIJIRII ÎN STRĂINĂTATE ȘI ÎN SITUAȚII DE URGENȚĂ	113
CAPITOLUL 12: REDUCEREA DECALAJULUI ÎNTRE INTENȚIE ȘI REALITATE	120
RESURSE	128

CUPRINS

CAPITOLUL 1: PROIECTUL MERGÂND ÎNAINTE: PUNEREA *LINIILOR DE ÎNDRUMARE* ÎN PRACTICĂ 12

1a. Necesitatea manualului	13
1b. Utilizarea manualului	14
1c. Prezentare generală a manualului	14
i. Context: Înțelegerea <i>Liniilor de îndrumare</i>	
ii. Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor	
iii. Casetele „Focus”	
iv. Exemple de „practici promițătoare”	
v. Resurse suplimentare	
1d. Metodologie	16

CAPITOLUL 2: ELABORAREA ȘI PRINCIPALELE FUNDAMENTE ALE *LINIILOR DE ÎNDRUMARE* 17

2a. Contextul <i>Liniilor de îndrumare</i>	18
i. De ce și cum au fost elaborate și aprobate <i>Liniile de îndrumare</i>	
ii. Scopul <i>Liniilor de îndrumare</i>	

IMPLICAȚIILE PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Demonstrarea angajamentului față de drepturile copiilor

2b. Pilonii <i>Liniilor de îndrumare</i>	21
i. Respectarea „principiului necesității”	
ii. Respectarea „principiului adecvării”	
iii. Aplicarea principiilor „necesității și adecvării”	
iv. Luarea în considerare a „interesului superior al copilului”	

Focus (1): Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire 25

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Mkombozi, Tanzania
  - Studiu de caz 2: Participarea colectivă la serviciile de protecție a copilului, Norvegia
  - Studiu de caz 3: Who Cares? Inițiativă de formare în Scoția, Regatul Unit

CAPITOLUL 3: DOMENIUL DE APLICARE ȘI TERMINOLOGIA *LINIILOR DE ÎNDRUMARE* 29

3a. Domeniul de aplicare al <i>Liniilor de îndrumare</i>	30
3b. Terminologia utilizată în <i>Liniile de îndrumare</i>	31
i. Îngrijirea alternativă într-o familie existentă	
ii. Alte forme de îngrijire	
iii. Conceptele nu au caracter absolut	

CAPITOLUL 4: PRINCIPIILE ȘI PERSPECTIVELE GENERALE ALE *LINIILOR DE ÎNDRUMARE* 34

4a. Abordările și măsurile de bază și globale	35
---	----

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Sprijinirea drepturilor și nevoilor copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale

4b. Orientările fundamentale ale politicilor	37
--	----

Focus (2): Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familia 38

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: UNICEF Sudan: Îngrijirea alternativă familială
  - Studiu de caz 2: UNICEF Kosovo Serviciile de îngrijire alternativă
  - Studiu de caz 3: Child’s i Foundation, Uganda
  - Studiu de caz 4: Rețeaua de familii substitutive, Paraguay

4c. Dezinstituționalizarea sistemului de îngrijire	41
--	----

Focus (3): Strategii de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire 42

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Strategia de dezinstituționalizare, Moldova
  - Studiu de caz 2: Strategia de dezinstituționalizare, Georgia
  - Studiu de caz 3: Strategia de dezinstituționalizare, Malawi

Referințele (hyperlink-urile) din document vă vor duce la paginile relevante din Ghid. Cu toate acestea, puteți să consultați Ghidul oricând - doar faceți clic pe locul în care vedeți această filă albastră.

CLICK PENTRU A
AJUNGE LA LINIILE
DE ÎNDRUMARE

4d. Principiile care susțin măsurile de promovare a aplicării Liniilor de îndrumare	45
---	----

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:
Asigurarea cadrului de politici pentru îngrijirea alternativă

CAPITOLUL 5: „PRINCIPIUL NECESITĂȚII”: PREVENIREA NEVOII DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ

5a. Nivelul primar al prevenirii	49
----------------------------------	----

i. Gospodăriile conduse de copii

Focus (4): Protejarea și sprijinirea gospodăriilor conduse de copii 50

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Programul Nkundabana al CARE Rwanda, Rwanda
  - Studiu de caz 2: Isibindi, Africa de Sud
  - Studiu de caz 3: Sprijinirea gospodăriilor conduse de copii în Tanzania

5b. Nivelul secundar al prevenirii	52
------------------------------------	----

i. Copiii expuși riscului de abandon renuncien a su guarda

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării 53

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Servicii de respiro pentru copii cu dizabilități, Rusia
  - Studiu de caz 2: Programe de susținere a familiei, Malaezia
  - Studiu de caz 3: Reabilitarea în comunitate a copiilor cu dizabilități, Nepal

ii. Analiza îndepărtării unui copil din îngrijirea părintească

iii. Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție

Focus (6): Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție 59

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Reglementarea obligatorie în cadrul Curții Federale de Apel, Argentina
  - Studiu de caz 2: Ofițerii copiilor din închisori, Danemarca
  - Studiu de caz 3: Creșe și grădinițe pentru copiii deținuților și oficialilor din închisori, India

5c. Nivelul terțiar al prevenirii	61
-----------------------------------	----

Focus (7): Promovarea unei reintegrări sustenabile a copiilor, dintr-un context de îngrijire alternativă înapoi în familiile lor 62

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Grupul de lucru național privind viața în familie și în comunitate, Brazilia
  - Studiu de caz 2: Reintegrarea în Sierra Leone
  - Studiu de caz 3: Walking Together – Proiect de sprijinire a familiei pentru copiii aflați în îngrijire rezidențială, Regiunea Administrativă Specială Hong Kong

CAPITOLUL 6: „PRINCIPIUL ADECVĂRII”: STABILIREA FORMEI OPTIME DE ÎNGRIJIRE

6a. „Gatekeeping”	66
-------------------	----

Focus (8): „Gatekeeping”: elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului 67

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Centru de sprijin pentru copil și familie, Indonezia
  - Studiu de caz 2: Sistemele de „gatekeeping” în Azerbaidjan

6b. O plajă largă de opțiuni de îngrijire	70
---	----

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:
Furnizarea unei plaje de opțiuni de îngrijire în scopul satisfacerii nevoilor copiilor

6c. Îngrijirea rezidențială atunci când este necesară și corespunzătoare	72
--	----

6d. Verificări de monitorizare	72
--------------------------------	----

i. Un proces riguros

ii. Scopuri clare

6e. Verificări de monitorizare	73
--------------------------------	----

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:
Implementarea de procese riguroase de evaluare, planificare și revizuire

CAPITOLUL 7: ELABORAREA POLITICILOR DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ 75

7a. Aranjamente informale de îngrijire 76

Focus (9): Implicarea statului în aranjamentele informale de îngrijire 77

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Cadrul de evaluare pentru persoanele de îngrijire din familia extinsă, Noua Zeelandă
  - Studiu de caz 2: Sprijin guvernamental pentru conferințe de grup cu familia pentru îmbunătățirea îngrijirii în familia extinsă în Insulele Marshall
  - Studiu de caz 3: Alocația legală pentru îngrijire, Australia

7b. Orientări fundamentale de politici 79

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Susținerea adoptării unei abordări bazate pe dovezi în procesul de elaborare a politicilor

7c. Condițiile în contextele de îngrijire alternativă formală 80

- i. Cunoașterea de către copii a drepturilor pe care le au
- ii. Mecanismele de soluționare a plângerilor

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Asigurarea mecanismelor de soluționare a plângerilor

- iii. Furnizarea privată de îngrijire alternativă
- iv. Opțiuni de îngrijire specifice contextului cultural și religios

Focus (10): Susținerea unor intervenții tradiționale de îngrijire corespunzătoare 82

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Inițiativa Touchstones of Hope, Canada
  - Studiu de caz 2: Îngrijirea tradițională în familii substitutive în Kurdistanul irakian

- v. Dezvoltarea și protecția copilului
- vi. Stigmatizare
- vii. Religia
- viii. Utilizarea forței și mijloacelor de constrângere

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Utilizarea disciplinei, pedepsei și mijloacelor de constrângere

- ix. Supra-protecție

CAPITOLUL 8: MEDIILE/FORMELE DE ÎNGRIJIRE 86

8a. Responsabilitatea legală 87

8b. Aspecte cheie pentru agențiile și centrele responsabile de îngrijirea formală 88

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Stabilirea de standarde pentru popularea cu personal a serviciilor și centrelor de îngrijire formală

8c. Îngrijirea în familii substitutive și îngrijirea de tip rezidențial 90

- i. Opțiunea îngrijirii în familii substitutive

Focus (11): Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial 91

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Întâlniri miracol – Legături de familie, Columbia
  - Studiu de caz 2: Strategia de îngrijire pentru copiii vulnerabili aflați în familii substitutive, Togo
  - Studiu de caz 3: Program de plasament dezvoltat de Farm Orphan Support Trust în Zimbabwe

- ii. Opțiunea îngrijirii de tip rezidențial

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR: Implementarea opțiunii îngrijirii de tip rezidențial

- iii. Implementarea opțiunii îngrijirii de tip rezidențial

CAPITOLUL 9: SPRIJIN PENTRU PERIOADA ULTERIOARĂ ÎNGRIJIRII 97

Focus (12): Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire 99

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: SOS Satul copiilor, Ghana
  - Studiu de caz 2: Proiectul „Părinți permanenți pentru adolescenți”, Statele Unite ale Americii
  - Studiu de caz 3: Sprijinirea tinerilor care ies din îngrijire în Iordania

CAPITOLUL 10: FINANȚAREA, AUTORIZAREA ȘI ASIGURAREA CALITĂȚII ÎNGRIJIRII 103

10a. Finanțarea îngrijirii 104

Focus (13): Finanțarea îngrijirii pentru a se evita plasamente negarantate 105

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: „Banii urmează copilul”, Ucraina
  - Studiu de caz 2: Finanțarea îngrijirii în Cambogia

10b. Inspecție și monitorizare 108
i. Inspecția

Focus (14): Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile 109

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Programul pentru supervizarea caselor de copii, Mexic
  - Studiu de caz 2: Metoda RAF de asigurare a calității în mediile rezidențiale pentru copii, Israel
  - Studiu de caz 3: Standarde minime pentru îngrijirea rezidențială și îngrijirea în familii substitutive în Namibia

ii. Monitorizare

CAPITOLUL 11: FURNIZAREA ÎNGRIJIRII ÎN STRĂINĂTATE ȘI ÎN SITUAȚII DE URGENTĂ 113

11a. Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită 114
i. Plasarea unui copil în îngrijire în străinătate
ii. Furnizarea îngrijirii unui copil care se află deja în străinătate

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită

11b. Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență 117

Focus (15): Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență 118

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: După ce lovește dezastrul: Transformarea protecției copilului în Aceh, Indonezia
  - Studiu de caz 2: Programele pentru Rwanda ale Comitetului Internațional de Salvare, Rwanda

CAPITOLUL 12: REDUCEREA DECALAJULUI ÎNTRE INTENȚIE ȘI REALITATE 120

12a. Decalaj 121

12b. Colaborare în scopul implementării 122

12c. Roluri și responsabilități în cadrul acestei colaborări 122

i. Rolul statului

ii. Rolul conducătorilor agențiilor și altor profesioniști cu experiență

iii. Rolul sistemului judiciar

iv. Rolul persoanelor de îngrijire și al personalului din prima linie

v. Rolul organismelor de licențiere și inspecție

vi. Rolul organizațiilor neguvernamentale și ale societății civile

vii. Rolul „comunității internaționale”

viii. Rolul mediului academic

ix. Rolul mediului de afaceri

12d. Asigurarea progresului 126

i. Fundamentul vital al colectării datelor

ii. Impulsul dat monitorizării internaționale a drepturilor omului

iii. Importanța implicării ca factor generator de schimbare

iv. Obținerea unor schimbări treptate

RESURSE 126

Instrumente și linii de îndrumare/ghiduri internaționale

Comentarii pe marginea instrumentelor și liniilor de îndrumare/ghidurilor internaționale

Literatura de specialitate în domeniul îngrijirii alternative

Legături către organizații și rețele pentru drepturile copilului

Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor

PROIECTUL MERGÂND ÎNAINTE: PUNEREA *LINIILOR DE* *ÎNDRUMARE* ÎN PRACTICĂ

În acest capitol veți afla informații despre:

- 1a. Necesitatea manualului
- 1b. Utilizarea manualului
- 1c. Prezentare generală a manualului
  - i. Context: Înțelegerea Liniilor de îndrumare
  - ii. Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
  - iii. Casetele „Focus”
  - iv. Exemple de „practici promițătoare”
  - v. Resurse suplimentare
- 1d. Metodologie

În ultimul deceniu, s-au făcut pași importanți înspre atingerea dezideratului de a plasa drepturile copiilor în centrul sistemului de îngrijire alternativă.

De la conceptul inițial, până la dezvoltarea și aprobarea *Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor (Liniile de îndrumare)* de către Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția A/RES/64/142, ni se pune acum la dispoziție un cadru de politici mult mai coerent. În prezent, *Liniile de îndrumare* dau formă modului în care decidenții politici, factorii de decizie și profesioniștii abordează atât prevenirea, cât și furnizarea efectivă a îngrijirii alternative copiilor.

Prezentul manual, *Mergând înainte*, a fost creat pentru a ne duce chiar și mai departe în demersul de a integra inseparabil drepturile copiilor în procesul de furnizare a îngrijirii alternative. Acesta se dorește a fi un instrument de susținere a *Liniilor de îndrumare* realizând corelații puternice între politicile naționale, practica directă și *Liniile de îndrumare* în sine.

Manualul *Mergând înainte* reflectă mesajul fundamental al *Liniilor de îndrumare* – respectiv, copiii nu trebuie plasați în îngrijire alternativă atunci când nu este necesar, iar atunci când se impune îngrijirea în afara căminului, aceasta trebuie să fie corespunzătoare nevoilor specifice, circumstanțelor și interesului superior ale fiecărui copil.

Acest capitol explică de ce și cum a fost dezvoltat acest manual și face o scurtă prezentare a conținutului său.

1a. Necesitatea manualului

Înțelesul urmărit de instrumentele internaționale și gândirea care a stat la baza prevederilor acestora, doar pe baza textelor, nu sunt întotdeauna ușor de interpretat, respectat și înțeles. În consecință, implicațiile reale ale punerii lor în practică sunt deseori dificil de stabilit. Din acest motiv, sunt elaborate documente suplimentare care urmăresc să clarifice originile, evoluția și scopul vizat de fiecare document.

Aceste documente pot îmbrăca diferite forme. În cazul tratatelor internaționale imperative, cum ar fi Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC), contextul elaborării este deseori consemnat în așa-numitele „*travaux préparatoires*” (procese verbale ale dezbaterilor). În anumite situații, cum ar fi cazul [Convenției de la Haga asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale din anul 1993](#), după eveniment a fost elaborat un Raport explicativ. Indiferent de forma acestora, aceste documente îi ajută pe cei responsabili de implementarea și monitorizarea tratatelor să înțeleagă de ce anumite prevederi au fost incluse (sau, în anumite cazuri, excluse), de ce sunt formulate într-un anumit mod și ce intenții fundamentale

se află în spatele includerii acestora. Ele contribuie la interpretarea obligațiilor prevăzute de tratate și pot astfel îndruma în mod util punerea lor în practică.

În cazul instrumentelor neimperative, cum ar fi declarațiile, regulile și liniile de îndrumare, poate fi elaborat, de asemenea un Raport explicativ – exemplele includ mai multe texte ale Consiliului Europei, cum ar fi [Recomandarea cu privire la drepturile copiilor care trăiesc în instituții rezidențiale](#) și [Liniile de îndrumare privind o justiție în interesul copilului](#). În cazuri rare (Standardul minim de norme ale ONU privind administrarea justiției juvenile din 1985 ([Normele de la Beijing](#)) fiind un bun exemplu în acest sens), un comentariu explicativ este inclus în textul oficial după fiecare prevedere.

Niciuna dintre aceste posibile surse de îndrumare și inspirație nu a existat însă pentru *Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor*. Drept urmare, acest manual stabilește motivația din spatele orientărilor propuse de *Liniile de îndrumare* și indică inițiativele legislative, politice și de programare care ar trebui să permită punerea eficace în practică a prevederilor.

1b. Utilizarea manualului

Manualul este conceput ca un instrument resursă pentru legiuitori, decidenți politici și factori de decizie în domeniul protecției copilului și al îngrijirii alternative a copiilor. La fel ca *Liniile de îndrumare* însă, acesta trebuie să prezinte interes pentru toți profesioniștii și furnizorii de îngrijire. Cu alte cuvinte, este conceput pentru o plajă largă de entități și persoane, din sectoarele guvernamental, privat și al societății civile.

Poate fi utilizat într-o varietate de modalități:

- Pentru o mai bună înțelegere a diferitelor prevederi ale Liniilor de îndrumare, de ce au fost acestea incluse și ce ramificații pot exista pentru politici și practică,
- Ca instrument de sensibilizare,
- Ca bază și/sau catalizator al dezbaterilor, în vederea modificării sistemelor de îngrijire alternativă,
- Ca bază de referință sau raportare pentru evaluarea și monitorizarea sistemelor de îngrijire alternativă actuale și pentru raportarea către organismele naționale și internaționale.

1c. Prezentare generală a manualului

Manualul prezintă informații cheie privind abordarea adoptată și principalele probleme ridicate de *Liniile de îndrumare*. Acesta este corelat cu politicile și exemplele de „practici promițătoare” și oferă trimiteri la resurse suplimentare utile. În acest scop, corpul principal al manualului este structurat în jurul unor „fascicule” de prevederi care urmează, în măsura posibilităților, structura *Liniilor de îndrumare* și sunt analizate din punct de vedere al **Contextului, Implicațiilor și Exemplelor**.

i. Context: Înțelegerea Liniilor de îndrumare

În secțiunile intitulate „**Înțelegerea Liniilor de îndrumare**”, scopul nostru este să evidențiem principalele puncte de inovare și să explicăm gândirea din spatele includerii anumitor prevederi sau formulării acestora într-un anumit mod. Date fiind lungimea și nivelul de detaliere al *Liniilor de îndrumare*, este practic imposibil ca acest manual să sintetizeze sau să ofere observații cu privire la fiecare aspect al textului. Drept urmare, manualul nu poate înlocui *Liniile de îndrumare* și trebuie deci consultat *coroborat* cu acestea.

ii. Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor

Recunoaștem faptul că fiecare stat își elaborează politicile în funcție de propriu context social, politic, cultural și economic. Cu toate acestea, secțiunile dedicate **Implicațiilor pentru procesul de elaborare a politicilor** din manual sunt importante pentru că evidențiază acele domenii unde autoritățile guvernamentale trebuie să își asume inițiativa și să asigure supravegherea unei plaje de activități politice (legislație, cadre de politici, îndrumare și programe). Implicațiile la nivel de politici sunt prezentate în unsprezece secțiuni de sine-stătătoare intitulate „Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor”, în cazul în care acestea corespund prevederilor *Liniilor de îndrumare* supuse analizei. Secțiunile „Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor” sunt situate și în cadrul grupărilor relevante de „Case de Focus” și exemple de „practici promițătoare”. Aceste unsprezece secțiuni descriu implicațiile procesului de elaborare a politicilor în legătură cu:

- Demonstrarea angajamentului față de drepturile copiilor,
- Sprijinirea drepturilor și nevoilor copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Asigurarea cadrului de politici pentru îngrijirea alternativă,

- Furnizarea unei plaje de opțiuni de îngrijire în scopul satisfacerii nevoilor copiilor,
- Implementarea de procese riguroase de evaluare, planificare și revizuire,
- Susținerea adoptării unei abordări bazate pe dovezi în procesul de elaborare a politicilor,
- Asigurarea mecanismelor de soluționare a plângerilor,
- Utilizarea disciplinei, pedepsei și mijloacelor de constrângere,
- Stabilirea de standarde pentru popularea cu personal a serviciilor și centrelor formale de îngrijire,
- Opțiunea îngrijirii de tip rezidențial,
- Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită.

iii. Casetele „Focus”

În cadrul fiecărui fascicul de prevederi, anumite teme sunt examinate în profunzime și sunt analizate în **casetele „Focus”**. Temele au fost selectate nu pentru că sunt în mod necesar mai importante decât alte aspecte, ci pentru că s-a considerat că ele au nevoie de explicații suplimentare și exemple ilustrative de cum pot fi puse în practică. Sunt supuse examinării paisprezece teme:

1. Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire;
2. Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familial;
3. Strategii de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire;
4. Protejarea și sprijinirea gospodăriilor conduse de copii;
5. Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării;
6. Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție;
7. Promovarea unei reintegrări sustenabile a copiilor, dintr-un mediu de îngrijire alternativă înapoi în familiile lor;
8. „Gatekeeping”: Elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului;
9. Implicarea statului în aranjamentele informale de îngrijire;
10. Susținerea unor intervenții tradiționale de îngrijire coresponsabile;
11. Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial;

12. Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire;
13. Finanțarea îngrijirii pentru a se evita plasamente negarantate;
14. Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile;
15. Asigurarea unei îngrijiri alternative în situații de urgență.

iv. Exemple de „practici promițătoare”

Pentru fiecare temă, explicațiile oferite pe marginea aspectelor abordate sunt urmate de cel puțin două **exemple de „practici promițătoare”** extrase din țări din toate regiunile lumii. Aceste exemple au fost transmise de experți și ONG-uri sau au fost identificate în propriile noastre activități de cercetare. Ele sunt denumite în mod intenționat exemple de „practici promițătoare” și „(cele mai) bune practici”, iar includerea lor nu reprezintă validarea de către autorii manualului a calității lor permanente. Cu toate acestea, considerăm că există suficiente dovezi pentru ca acestea să fie descrise ca acel tip de dezvoltare „promițătoare” pe care *Liniile de îndrumare* urmăresc să o încurajeze. Important este și faptul că aceste corelează *Liniile de îndrumare* și manualul cu activități care deja au loc „pe teren”. Acolo unde este posibil, includem și o prezentare oficială publică a proiectelor, iar în anumite cazuri am putut chiar să includem și un link către o evaluare.

v. Resurse suplimentare

Este prezentată o anexă care include **resurse suplimentare** și **textul complet** al *Liniilor de îndrumare*. Secțiunea dedicată Resurselor suplimentare include: *instrumente și linii de îndrumare internaționale, comentarii pe marginea instrumentelor și liniilor de îndrumare internaționale, o selecție din literatura de specialitate cu privire la îngrijirea alternativă și site-urile web ale celor mai importante organizații și rețele care militează pentru drepturile copiilor*.

Aici sunt enumerate și resursele cheie utilizate în elaborarea manualului, alături de instrumentele și *liniile de îndrumare* la care se face referire în text – multe alături de link-uri la site-uri web. Toate resursele sunt furnizate în versiunea lor în limba engleză, iar în cazul instrumentelor Organizației Națiunilor Unite, link-urile oferă acces și versiuni în alte limbi ale ONU. Secțiunea din resurse dedicată Îngrijirii alternative este în fapt o listă cu caracter indicativ, dar în niciun caz exhaustiv, de referință care indică cititorilor surse valoroase de informații pentru lectură suplimentară. Au fost incluse doar documentele care prezintă relevanță într-o varietate de contexte sau regiuni ale lumii.

1d. Metodologie

Implicațiile pentru politici, „practicile promițătoare” și resursele au fost identificate în cadrul unui proces extins de consultare. Grupul de coordonare al manualului a contactat o gamă largă de experți și, făcând uz de rețele profesionale internaționale, a identificat principalele puncte de contact din regiune. Manualul a fost testat pe teren în Argentina (cu ajutorul RELAF) și Malawi (cu ajutorul BCN-Malawi) și a fost supus unui proces riguros de verificare din punctul de vedere al așa-numite „literaturi gri” și literaturii academice.

Cercetătorii din echipa de elaborare a manualului au extras informații din numeroase resurse, inclusiv rapoarte și studii privind îngrijirea alternativă într-un context global, documente internaționale și reacții la procesul de consultare.

Pentru selectarea exemplelor de „practici promițătoare”, s-a aplicat o strategie aparte de căutare. Acestea au fost extrase folosind diferite combinații de termeni de căutare, pe baza temelor selectate, decalajelor geografice bine specificate și termenilor în legătură cu practici ce pot reprezenta surse de inspirație. Căutarea a utilizat diferiți termeni generali în legătură cu fiecare temă în parte (ex. „perioada ulterioară îngrijirii”, „îngrijire informală”, „îngrijire în familia extinsă” etc.). Articolele au fost extrase pe baza rezultatelor prezentate de bazele de date, iar apoi au fost vizate jurnalele specifice sugerate de grupul de coordonare. După revizuirea bazelor de date academice, s-a realizat o căutare manuală a rapoartelor și documentelor propuse de respondenții consultați, membrii grupului de coordonare și echipa de proiect. Grupului de coordonare i s-a cerut să distribuie solicitările de exemple de practici și în rândul membrilor proprii, care au ajutat la identificarea și a altor exemple. În final, echipa de proiect a revizuit toate exemplele raportat la descriptorii temelor și au convenit asupra a ceea ce urmează a fi inclus.

Gama de studii de practică urmărește să reflecte bogăția și diversitatea de „practici promițătoare” la nivel internațional, drept pentru care în manual s-a inclus doar un singur exemplu de practică per țară pentru fiecare temă, cu excepția uneia. Din cauza numărului limitat de țări care au fost obligate să dezvolte intervenții de urgență și, în consecință, a numărului limitat de exemple rezultate din bunele practici accesibile în acest context, la țările respective s-a făcut referire din nou în capitolul „Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență”.

Per ansamblu, distribuția exemplelor de practică la nivel regional este foarte bună. Acolo unde nu a fost posibil să se asigure o distribuție unitară pentru fiecare temă la nivel regional, limitarea la un singur exemplu per țară a fost compensată prin alte considerații. Dorința a fost să se ofere dovezi solide pentru fiecare exemplu de „practici promițătoare” și să se distribuie munca realizată pe sectoare diferite (ex. guvernamental, ONG-uri, societate civilă), precum și la nivelul diferitelor agenții. Asigurând o astfel de abordare, s-au limitat oportunitățile de acoperire echilibrată a anumitor teme la nivel regional.

ELABORAREA ȘI PRINCIPALELE FUNDAMENTÉ ALE LINIILOR DE ÎNDRUMARE

În acest capitol veți afla informații despre:

2a. Contextul Liniilor de îndrumare

- i. De ce și cum au fost elaborate și aprobate *Liniile de îndrumare*
- ii. Scopul Liniilor de îndrumare

IMPLICAȚIILE PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Demonstrarea angajamentului față de drepturile copiilor

2b. Pilonii *Liniilor de îndrumare*

- i. Respectarea „principiului necesității”
- ii. Respectarea „principiului adecvării”
- iii. Aplicarea principiilor „necesității și adecvării”
- iv. Luarea în considerare a „interesului superior al copilului”

Focus (1): Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Mkombozi, Tanzania
  - Studiu de caz 2: Participarea colectivă la serviciile de protecție a copilului, Norvegia
  - Studiu de caz 3: Who Cares? Inițiativă de formare în Scoția, Regatul Unit

2a. Contextul Liniilor de îndrumare

i. De ce și cum au fost elaborate și aprobate Liniile de îndrumare

Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC) urmărește să protejeze copiii care nu pot să trăiască alături de părinții lor sau să rămână într-un mediu familial stabil (în principal, însă nu doar în Articolul 20). Cu toate acestea, CDC nu descrie în profunzime ce măsuri trebuie efectiv luate. Aceeași constatare este valabilă și pentru multe alte teme abordate în CDC. Drept urmare, este necesară o îndrumare mai detaliată, recunoscută la nivel internațional. Spre exemplu, CDC a fost deja completată cu un set substanțial de [standarde privind justiția juvenilă](#), [un amplu tratat dedicat adopției internaționale](#) și [un ghid privind stabilirea interesului superior pentru copiii refugiați și neînsoțiți](#).

Articolul 20

1. Copilul care este, temporar ori permanent, lipsit de mediul său familial sau care, pentru protejarea intereselor sale, nu poate fi lăsat în acest mediu are dreptul la protecție și asistență speciale din partea statului.
2. Statele părți, în conformitate cu legislația lor națională, vor asigura protecție alternativă pentru un astfel de copil.
3. Această protecție poate include, mai ales, plasamentul familial, „kafalah” din dreptul islamic, adopția sau, în caz de necesitate, plasarea în instituții corespunzătoare de îngrijire a copiilor. În alegerea uneia dintre aceste soluții este necesar să se țină seama în mod corespunzător de necesitatea unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică..

Necesitatea existenței unor „Linii de îndrumare specifice privind utilizarea și condițiile îngrijirii alternative a copiilor” a fost adusă în discuție pentru prima dată de Departamentul pentru protecția copilului din cadrul Sediului central al UNICEF. În anul 2004, acest departament a contractat International Social Service (ISS)

să elaboreze o serie de documente de lucru cu privire la copiii lipsiți de îngrijire corespunzătoare în familie. Printre responsabilitățile ISS s-a numărat și elaborarea „unui apel la acțiune” pe acest subiect. Acest „apel a fost prezentat spre analiză mai multor organisme, inclusiv Comitetului pentru drepturile copilului (Comitetul CDC).

Comitetul CDC a fost de acord cu necesitatea *Liniilor de îndrumare* și și-a prezentat „decizia” Comisiei pentru Drepturile Omului (existentă la acel moment) la sfârșitul anului 2004. În continuare, Comitetul CDC și-a dedicat Ziua Discuției Generale în anul 2005 temei copiilor lipsiți de îngrijire părintească.

Una dintre principalele recomandări care a reieșit din respectiva discuție a vizat formularea de către comunitatea internațională a unei versiuni de lucru a liniilor de îndrumare în scopul îmbunătățirii implementării CDC pentru copiii lipsiți de familie. UNICEF și ONG-urile internaționale și-au unit forțele într-un grup de lucru al Grupului ONG-urilor pentru CDC, precum și cu mai mulți experți individuali și tineri cu experiență de îngrijire alternativă pentru a completa acest text până la începutul anului 2006.

În august 2006, autoritățile braziliene au fost gazda unei întâlniri interguvernamentale a experților pentru revizuirea textului propus al *Liniilor de îndrumare*. Întâlnirea a adus laolaltă circa 40 de guverne, alături de UNICEF, ONG-urile internaționale vizate și trei membri ai Comitetului CDC. O versiune de lucru revizuită, care a luat în considerare opiniile și sugestiile exprimate în cadrul întâlnirii, a fost apoi distribuită pentru observații în prima jumătate a anului 2007.

Un „grup de prieteni” ai *Liniilor de îndrumare* a fost de asemenea format în cadrul întâlnirii din 2006. Sub coordonarea Braziliei, acesta a inclus inițial reprezentanți ai guvernelor din Argentina, Chile, Egipt, Georgia, Ghana, India, Mexic, Maroc, Filipine, Portugalia, Sudan, Suedia, Ucraina și Uruguay, iar multe alte guverne – inclusiv Austria, Finlanda, Italia, Olanda și Elveția – s-au asociat demersurilor acestui grup. Grupul a continuat să joace un rol important în negocierile ulterioare pe marginea textului. Delegații din multe alte țări din întreaga lume s-au implicat activ și au jucat roluri foarte importante și constructive în procesul de elaborare.

Prima exprimare a sprijinului pentru *Liniile de îndrumare* din partea Consiliului ONU pentru Drepturile Omului (CDO) a fost conținută într-o rezoluție amplă pe tema drepturilor copilului adoptată în cadrul celei de-a VII-a sesiuni din Martie 2008 (A/HRC/RES/7/29, § 20), care a

„încurajat progresul” obținut în elaborarea propunerii de text. Progresul a făcut obiectul unei raportări în cadrul celei de-a IX-a sesiuni a CDO, șase luni mai târziu, când, printr-o rezoluție specială (A/HRC/RES/9/13), statele au fost îndemnate „să dedice toate eforturile, în cadrul unei proces transparent, în scopul luării unei posibile măsuri” în următoarea sa sesiune.

Drept răspuns, Brazilia a distribuit oficial o versiune a *Liniilor de îndrumare* prin intermediul Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului (OICDO) și a făcut apel la emiterea de observații formale până la finalul lunii ianuarie 2009. Ulterior, Brazilia a organizat o serie de consultări interguvernamentale deschise în perioada martie - iunie 2009, la Geneva, unde toate comentariile și observațiile primite au fost analizate în cadrul unui forum participativ transparent. În urma acestora, a fost elaborată o nouă versiune de lucru revizuită.

La data de 17 iunie 2009, cea de-a XI-a sesiune a CDO a adoptat, prin consens, o rezoluție procedurală (A/HRC/RES/11/7) și a supus noua versiune de lucru a „*Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor*” Adunării General a Organizației Națiunilor Unite (AGONU) în New York pentru analiză și posibilă adoptare la data de 20 noiembrie, cea de-a XX-a aniversare a CDC.

În întâlnirea din 20 noiembrie 2009, cel de-al Treilea Comitet al AGONU a recomandat, într-adevăr, aprobarea. Ulterior, la data de 18 decembrie 2009, prin [Rezoluția A/RES/64/142](#), AGONU a „salutat” oficial *Liniile de îndrumare* prin consens – indicând astfel că nicio țară din lume nu s-a opus conținutului acestora.

ii. Scopul *Liniilor de îndrumare*

Liniile de îndrumare sunt un instrument internațional fără caracter obligatoriu. Astfel, deși meritul lor în susținerea abordării îngrijirii alternative a copiilor este recunoscut în mod clar, ele nu conțin în fapt nicio obligație din partea statelor sau altor părți vizate. Drept urmare, prevederile *Liniilor de îndrumare* sunt formulate utilizând termenul „ar trebui să” mai degrabă decât „vor” sau „trebuie să”, exceptând situația în care se face referire la drepturi consfințite (în principal cele prevăzute în CDC).

Fiind înrădăcinate în CDC (a se vedea [§ 1 din Liniile de îndrumare](#)), *Liniile de îndrumare* sunt concepute să „asiste și să încurajeze” guvernele să optimizeze implementarea tratatului ([§ 2.c](#)) și să „ghideze politicile, deciziile și activitățile” la toate nivelurile și deopotrivă în sectorul public și cel privat ([§ 2.d](#)). Această declarație de intenție reflectă și accentul considerabil pus de elaboratori nu doar pe nevoia ca *Liniile de îndrumare* să fie privite drept

„orientări dezirabile pentru politici și practici” (§ 2), mai degrabă decât standarde necesare, ci și pe faptul că acestea se adresează „tuturor sectoarelor vizate direct sau indirect” și în niciun caz doar guvernelor.

Deși nu au caracter imperativ, *Liniile de îndrumare* pot avea un impact potențial deosebit de mare asupra practicilor din aceste domenii. Statutul acestora de set de principii aprobate de ONU este important în sine și le permite acestora să servească, printre alte lucruri, ca referință de bază pentru Comitetul CDC în Observațiile sale finale cu privire la respectarea de către state a prevederilor relevante ale tratatului. Acestea pot, de asemenea, fi luate în

considerare și de organismele care asigură monitorizarea multor alte tratate, cum ar fi Convenția împotriva torturii și Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Este important însă să se recunoască faptul că (la fel ca în cazul tuturor celorlalte instrumente internaționale similare), „orientările” *Liniilor de îndrumare* nu iau în calcul disponibilitatea resurselor existente într-o țară dată pentru implementarea deplină. Deși *Liniile de îndrumare* încurajează alocarea de resurse (§ 24-25), principalul lor rol este să indice calea de urmat. Acest manual reflectă exact această poziție..

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Demonstrarea angajamentului față de drepturile copiilor

Liniile de îndrumare: § 1, 6, 7, 72, 73

Statele trebuie să fie în avangarda procesului de implementare a drepturilor copiilor în toate aspectele legislației, politicilor și practicilor. Acest angajament față de drepturile copiilor trebuie demonstrat prin sprijinul și serviciile furnizate tuturor copiilor care necesită îngrijire alternativă.

Politicele naționale trebuie să:

- Asigure că legislația, politicile și practicile naționale susțin pe deplin implementarea CDC și a altor instrumente privind drepturile omului, cum ar fi [Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități \(CDPD\)](#)
- Stabilească organisme independente, cum ar fi avocatul poporului pentru drepturile copiilor sau comisarii copiilor în conformitate cu „[Principiile de la Paris](#)” în vederea monitorizării drepturilor copiilor,
- Impună ca drepturile copiilor să poată fi luate în considerare în lege și ca aceștia să aibă acces la căi de atac, inclusiv prin proceduri judiciare,

- Alocă niveluri corespunzătoare de resurse serviciilor dedicate copiilor și familiilor acestora, astfel încât drepturile copiilor să poată fi susținute,
- Asigure că drepturile copiilor sunt respectate indiferent de statut sau circumstanțe și fără discriminare, inclusiv pe considerente de sărăcie, origine etnică, religie, sex, dizabilitate mintală și fizică, HIV/SIDA sau alte afecțiuni grave, indiferent dacă fizice sau mintale, naștere în afara căsătoriei și stigmatizare socioeconomică,
- Promoveze conștientizarea drepturilor copiilor, inclusiv dreptul la participare, către: copiii și familiile acestora, decidenții politici și cei care se îngrijesc de copii și familii și societate în ansamblu ei, prin campanii publice și mass-media,
- Asigure că un angajament față de drepturile copiilor este reflectat în întreaga legislație și în toate politicile și practicile în legătură cu copiii aflați în îngrijire alternativă,
- Asigure că copiii și drepturile acestora în îngrijire alternativă sunt protejate, recunoscându-se în același timp importanța capacității copiilor de a lua decizii în cunoștință de cauză care pot implica un nivel acceptabil de risc și în conformitate cu cele ale copiilor care trăiesc alături de familiile lor (§ 94).

2b. Pilonii Liniilor de îndrumare

Liniile de îndrumare au fost create pentru a asigura respectarea a două principii de bază ale îngrijirii alternative pentru copii, și anume:

- faptul că respectiva îngrijire este cu adevărat necesară („principiul necesității”) și
- faptul că, atunci când este cu adevărat necesară, îngrijirea este acordată într-o manieră corespunzătoare („principiul adecvării”).

Fiecare dintre aceste principii constă în două subseturi principale.

i. Respectarea „principiului necesității”

Acțiunile în conformitate cu „principiul necesității” implică, în primul rând, **prevenirea situațiilor și condițiilor** care pot face ca îngrijirea alternativă să fie prevăzută sau necesară. Plaja de probleme ce urmează a fi soluționate este considerabilă: de la sărăcie materială, stigmatizare și discriminare la conștientizarea sănătății reproducerii, educația părinților și alte măsuri de sprijinire a familiei, cum ar fi asigurarea de centre de îngrijire de zi. Merită menționat însă și faptul că, pe măsură ce procesul de elaborare a Liniilor de îndrumare a avansat, delegații guvernelor au manifestat un interes crescut în asigurarea faptului că intervențiile preventive au beneficiat de cea mai mare acoperire cu putință.

Al doilea punct de acțiune pentru „principiul necesității” vizează stabilirea unui mecanism robust de „**gatekeeping**” capabil să asigure faptul că sunt admiși copiii în sistemul de îngrijire alternativă doar după ce toate mijloacele posibile de a-i ține alături de părinți sau familia extinsă au fost examinate. Implicațiile aici se manifestă pe două niveluri, impunând disponibilitatea unor servicii sau structuri de comunicare adecvate către care să se trimită cazurile și un sistem de „gatekeeping” care poate funcționa cu eficacitate indiferent dacă furnizorul formal de îngrijire este public sau privat.

De asemenea, necesitatea plasamentului trebuie revizuită periodic. Acestea sunt în mod evident provocările cu care se confruntă multe țări, dar experiența ne-a arătat că acestea trebuie confruntate dacă se dorește evitarea plasamentelor negarantate.

ii. Respectarea „principiului adecvării”

Dacă se stabilește că un copil are într-adevăr nevoie de îngrijire alternativă, aceasta trebuie acordată într-un mod corespunzător. Acest lucru înseamnă că **întreg contextul îngrijirii trebuie să respecte anumite standarde minime generale** în ceea ce privește, spre exemplu, condițiile și

personalul, regimul, finanțarea, protecția și accesul la servicii de bază (în special educație și sănătate). Pentru a le asigura, trebuie să existe un mecanism și un proces pentru autorizarea furnizorilor de îngrijire pe baza unor criterii predefinite și pentru realizarea de inspecții complexe în timp pentru monitorizarea conformității.

Al doilea aspect al „adecvării” privește **compatibilitatea contextului îngrijirii cu copilul în cauză**. Acest lucru înseamnă selectarea acelei opțiuni care, în principiu, satisface cel mai bine nevoile copilului la momentul respectiv. Implică, de asemenea, că există mai multe opțiuni de îngrijire de tip familial și de alte tipuri astfel încât există posibilitatea unei alegeri reale și că există o procedură recunoscută și sistematică de stabilire a celei opțiuni care este cea mai potrivită („gatekeeping”).

În elaborarea acestei **plaje de opțiuni**, prioritate trebuie acordată în mod evident „soluțiilor de tip familial și în comunitate” (§ 53). În același timp, *Liniile de îndrumare* recunosc opțiunile de îngrijire de tip familial și în centre rezidențiale ca răspunsuri complementare (§ 23), cu condiția ca acestea din urmă să respecte anumite specificații (§ 123, 126) și să fie utilizate doar din motive „pozitive” (adică atunci când ele reprezintă cele mai potrivite răspunsuri la situația în cauză și la nevoile copiilor vizați (§ 21)).

Spre exemplu, un copil care este luat în îngrijire ca urmare a unei experiențe negative în familie poate avea dificultăți de adaptare imediată la plasament într-un alt mediu „de tip familial” și, drept urmare, are mai întâi nevoie de un mediu mai puțin intim sau solicitant din punct de vedere emoțional. În aceeași măsură, dacă o familie substitutivă este avută în vedere ca cea mai favorabilă soluție, familia de plasament va trebui selectată în conformitate cu disponibilitatea și capacitatea acesteia de a reacționa pozitiv la caracteristicile copilului în cauză. Din nou, caracterul adecvat al unui plasament trebuie supus unei analize periodice – când și cât de des sunt întrebări al căror răspuns depinde de scopul, durata și natura plasamentului – și trebuie să ia în considerare toate evoluțiile pertinente care pot să se fi produs de la luarea deciziei inițiale.

iii. Aplicarea principiilor necesității și adecvării

Prezentăm în continuare câteva dintre elementele cheie ce trebuie avute în vedere pentru a se asigura că îngrijirea alternativă este folosită doar atunci când este necesar și corespunzător pentru copilul în cauză.

Reducerea nevoii percepute de îngrijire alternativă formală

- Implementați programe de atenuare a sărăciei
- Abordați factorii sociali care pot cauza ruperea familiei (ex. discriminare, stigmatizare, marginalizare, ...)
- Îmbunătățiți sprijinul acordat familiilor și serviciile de întărire a familiei
- Asigurați îngrijire pe timpul zilei și momente de respiro,
- Promovați strategii de adaptare informale/cutumiare,
- Consultați copilul, părinții și familia extinsă pentru a identifica opțiunile,
- Încercați să preveniți abandonurile care pot fi evitate într-o manieră proactivă,
- Puneți capăt deciziilor nejustificate de îndepărtare a unui copil din îngrijirea părinților.

Descurajați recurgerea la îngrijire alternativă

- Asigurați un sistem de „gate-keeping” robust cu autoritate de decizie,
- Puneți la dispoziție o gamă de resurse consultative și practice la care părinții în dificultate pot apela,
- Interziceți „recrutarea” copiilor pentru plasament în îngrijire,
- Eliminați sistemele pentru finanțarea mediilor de îngrijire care încurajează plasamentele necesare și/sau menținerea copiilor în îngrijire alternativă,
- Analizați periodic dacă sau nu fiecare plasament este sau nu corespunzător și necesar.

PRINCIPIUL NECESITĂȚII

Asigurați-vă că mediile de îngrijire alternativă îndeplinesc standardele minime

- Declarați-vă angajamentul față de obligațiile corespondente drepturilor omului,
- Asigurați acces nelimitat la serviciile de bază, în special îngrijire medicală și educație,
- Asigurați resursele umane potrivite (evaluarea, calificările și motivarea persoanelor de îngrijire),
- Promovați și facilitați contactul adecvat cu părinții/alți membri ai familiei,
- Protejați copiii împotriva violenței și exploatării,
- Impuneți cerințe obligatorii de înregistrare și autorizare tuturor furnizorilor de îngrijire, bazate pe criterii stricte care trebuie îndeplinite,
- Interziceți furnizorii de îngrijire care au obiective principale de natură religioasă sau economică,
- Stabiliți un mecanism independent de inspecție prin care să se realizeze vizite periodice și neanunțate.

Asigurați-vă că mediul satisface nevoie copilului

- Prevedeți o gamă completă de opțiuni,
- Alocați sarcini de control profesioniștilor calificații care evaluează sistematic care mediu de îngrijire are cele mai mari șanse de se potrivi caracteristicilor și situației unui copil,
- Asigurați-vă că îngrijirea rezidențială este folosită doar atunci când reprezintă cel mai constructiv răspuns,
- Solicitați colaborarea furnizorului de îngrijire în identificarea unei soluții corespunzătoare pe termen lung pentru fiecare copil.

PRINCIPIUL ADECVĂRII

iv. Luarea în considerare a „interesului superior al copilului”

În *Liniile de îndrumare* se face frecvent referire la „interesul superior al copilului”. Cu toate acestea, există multă confuzie în jurul sensului și implicațiilor acestui concept în contextul promovării și protejării drepturilor copiilor. **Interpretarea greșită a scopurilor și domeniului de cuprindere al „principiului interesului superior” poate conduce în practică la răspunsuri complet inadecvate sau chiar nocive pentru copiii care sunt lipsiți de îngrijire părintească sau sunt expuși riscului de a pierde această îngrijire.**

Copilul are dreptul să îi fie luat în considerare „interesul superior” drept „principal considerent” atunci când se iau decizii care afectează copilul de către „instituțiile de asistență socială publice sau private, instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau organele legislative” (CDC, Articolul 3.1.) Aceste decizii pot avea consecințe pe termen lung. Astfel, este cu atât mai important să existe claritate cu privire la modul în care „interesul superior” este abordat în implementarea *Liniilor de îndrumare*.

În mod esențial, din Articolul 3.1 al CDC reies trei cerințe interdependente:

- 1. Ori de câte ori sunt implicate entitățile menționate mai sus, acestea trebuie să stabilească Interesul superior al copilului.** Acest lucru înseamnă luarea unei decizii pe baza tuturor informațiilor solicitate și/sau puse la dispoziție. Această responsabilitate pentru stabilirea interesului superior este în mod aparte importantă atunci când există un conflict de opinii sau nu există o persoană de îngrijire primară.
- 2. Atunci când se ia o decizie care afectează copilul, aceste entități trebuie, de asemenea, să ia în considerare drepturile și interesele legitime ale oricărei alte părți** (de exemplu, părinții, alte persoane, organisme sau statul însuși), precum și alți factori relevanți. Astfel, deși prioritatea acordată interesului superior este privită ca regula determinantă în practică, factorii de decizie nu sunt în realitate obligați să o respecte în fiecare situație. Cerința 2 trebuie pusă în balanță cu cerințele 1 și 3 și nu trebuie interpretată în afara contextului acestor trei cerințe ale CDC.
- 3. Atunci când trebuie luată o decizie „în interesul superior”, selectând dintre diferite opțiuni corespunzătoare și viabile pentru un copil, în principiu, va fi preferată cea soluție considerată optimă pentru copil – imediat și pe termen mai lung.** În același timp, orice decizie finală trebuie să respecte cu rigurozitate toate celelalte drepturi ale copilului.

Din perspectiva drepturilor, este important ca „interesul superior” să nu depășească sau justifice ignorarea sau încălcarea unuia sau mai multor alte drepturi – pentru că dacă s-ar întâmpla așa, conceptul nu ar fi apărut niciodată în CDC. „Dreptul” din CDC caută pur și simplu să asigure că unui copil îi este analizat corespunzător interesul superior atunci când sunt luate decizii cu privire la cea mai eficace modalitate de a-i proteja drepturile în ansamblu. Responsabilitatea pentru această decizie aparține în mod evident organismelor specifice; aceasta nu poate fi luată în mod arbitrar de alte părți.

Într-un domeniu cum este cel al îngrijirii alternative – atât în practică, dar și din perspectiva politicilor – se poate aștepta în mod justificat ca în **vasta majoritate a situațiilor, interesul superior al copilului, stabilit în mod corespunzător, să fie urmat.** Dacă și atunci când lucrurile nu stau așa, trebuie să se demonstreze că o astfel de abordare compromite în mod grav drepturile și interesele altora. Un exemplu în acest sens, prevăzut în *Liniile de îndrumare* ale ICONUR (a se vedea mai jos), ar fi o decizie de a nu plasa un copil cu o boală infecțioasă într-o familie substitutivă înainte de tratament, chiar dacă îngrijirea de tip familial a fost stabilită ca fiind în interesul superior al acestuia. De asemenea, au existat și situații în care siguranța fizică a familiilor substitutive care aveau grijă de un anumit copil a fost amenințată de terțe părți, conducând la nevoia de a muta copilul într-un context de grup unde protecția personalului a putut fi mai bine asigurată. Rezultă astfel că situațiile în care interesul superior al copilului, stabilit inițial, nu poate avea prioritate sunt cu adevărat excepționale.

În plus, **„interesul superior al copilului” este factorul determinant în două situații** care prezintă o relevanță directă pentru îngrijirea alternativă: examinarea nevoii de a separa copilul de părinți (CDC, Articolele 9.1 și 20.1) și explorarea opțiunii adopției pentru un copil care a fost luat în îngrijire alternativă (CDC, Articolul 21). În aceste cazuri, interesul superior al copilului trebuie să prevaleze în mod automat, dar este vital să se rețină faptul că **celelalte două elemente cheie ale Articolului 3.1 din CDC (responsabilitatea pentru decizie și caracterul de respectare a drepturilor al soluției adoptate) rămân intacte.**

Deși responsabilitatea pentru o decizie în interesul superior este astfel stabilită de CDC, o întrebare vitală rămâne totuși fără răspuns: ce informații, factori și criterii trebuie să stea la baza respectivei decizii? Cu alte cuvinte, cum se stabilește interesul superior?

Până în prezent, cel mai complex demers care a încercat să răspundă acestei întrebări la nivel internațional este reprezentat, fără doar și poate, de „*Linii de îndrumare privind stabilirea interesului superior al copilului*” elaborate de ICONUR (2008). Deși modelul propus în acest document pentru **Stabilirea Interesului Superior (SIS)** a fost elaborat în mare măsură cu gândul la copiii refugiați neînsoțiți și separați, reprezintă totuși o sursă primară de inspirație atunci când sunt luate decizii semnificative despre un copil și viitorul acestuia.

În cazul copiilor pentru care îngrijirea alternativă este sau poate deveni o realitate, SIS trebuie să se bazeze pe o **evaluare realizată de profesioniști calificați și trebuie să acopere cel puțin următoarele aspecte:**

1. Opiniile și dorințele copilului, exprimate în mod liber (pe baza celor mai complete informații care pot fi obținute), avându-se în vedere gradul de maturitate și capacitatea copilului de a evalua posibilele consecințe ale fiecărei opțiuni prezentate;
2. Situația, atitudinile, capacitățile, opiniile și dorințele membrilor familiei copilului (părinți, frați și surori, rude adulte, „alte rude” apropiate) și natura relației afective dintre aceștia și copil;
3. Nivelul de stabilitate și securitate oferit de mediul de viață de zi-cu-zi al copilului (indiferent dacă alături de părinți, rude sau în alte context de îngrijire informal sau formal):
  - a) În prezent (evaluarea riscurilor imediate)
  - b) Anterior în același mediu (evaluarea riscurilor generale);
  - c) Posibil în același mediu (ex. cu orice sprijin necesare și/sau supraveghere);
  - d) Posibil în orice alt mediu de îngrijire care poate fi avut în vedere.
4. Dacă este relevant, efectele probabile ale separării sau potențialul de reintegrare în familie;
5. Nevoile speciale de dezvoltare ale copilului:
  - a) În legătură cu o dizabilitate fizică sau mentală;
  - b) În legătură cu alte caracteristici sau cu circumstanțe specifice;
6. Alte aspecte, după caz. Spre exemplu:
  - a) Originea etnică, religia, cultura și/sau limba copilului, astfel încât să se poată depune eforturi, în măsura în care este posibil, pentru asigurarea continuității în creșterea copilului și, în principiu, pentru menținerea legăturilor cu comunitatea copilului;
  - b) Pregătirea pentru tranziția către un trai independent;

7. O analiză a caracterului adecvat al fiecărei posibile opțiuni de îngrijire în scopul satisfacerii nevoilor copilului, în lumina tuturor considerațiilor de mai sus.

Rezultatele unei astfel de evaluări trebuie să formeze fundația SIS de către organismele competente, care vor avea în vedere și toți ceilalți factori (inclusiv disponibilitatea opțiunilor în practică și interesele și drepturile celorlalți) înainte de a ajunge la o concluzie. Motivul deciziei luate trebuie explicat copilului, mai ales atunci când aceasta nu corespunde opiniei exprimate de acesta. O evaluare în scopul SIS trebuie, de asemenea, realizată și de fiecare dată când un plasament este supus analizei periodice (a se vedea CDC, Articolul 25, *Linii de îndrumare* § 67).

În anumite situații evidente, pericolul cu care se confruntă un copil va impune o **măsură de protecție imediată**. Aici, este vital să se asigure că întreg procesul SIS este lansat de îndată ce este practic posibil după intervenția inițială de urgență – în mod ideal în baza unui protocol agreed în acest sens. În special, nicio soluție definitivă și durabilă nu trebuie să fie organizată înainte de finalizarea procesului de evaluare și de luarea în considerare a constatărilor acestuia de către o autoritate competentă.

Focus (1): Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire

PREZENTARE GENERALĂ

De prea multe ori, copiii sunt plasați în îngrijire alternativă fără a înțelege complet de ce sau fără a li se da șansa să își exprime opiniile. Acest lucru contravine în mod clar Articolului 12 al CDC, care dă copiilor „dreptul de a fi ascultați” în toate procedurile judiciare sau administrative care le afectează viața. În multe cazuri, copiii care sunt plasați în mod arbitrar sau necorespunzător în îngrijire își fac ulterior auzite opiniile în multiple modalități „non-verbale”, cum ar fi retragerea, refuzul de a coopera, sustragerea sau alte modalități de a perturba plasamentul. Acest lucru înseamnă că experiența lor generală în îngrijire alternativă va fi în mod decisiv negativă și poate avea repercusiuni grave pentru prezentul și viitorul lor.

Autorii Liniilor de îndrumare au acordat astfel o atenție specială nevoii de a consulta fiecare copil pentru care se are în vedere plasamentul în îngrijire alternativă. Aceștia au statuat că o astfel de consultare trebuie să acopere întreg procesul de decizie în legătură cu mediul de îngrijire, trebuie să continue pe toată durata plasamentului și să intervină și înainte de părăsirea sistemului de îngrijire. Autorii nu doar că au inclus aceste aspecte în Principiile generale ale Liniilor de îndrumare (§ 6-7), dar le-au reamintit și în multe puncte specifice ale textului (a se vedea, spre exemplu, § 40, 57, 65, 67). Aceasta este o componentă cheie a temei individualizate, punctuale promovate în *Liniile de îndrumare* în legătură cu procesul de decizie aferent îngrijirii alternative.

Există în mod clar o legătură organică între „participarea copilului” și analiza [interesului superior al copilului](#), iar aceasta este reflectată în § 7. Orice determinare a interesului superior trebuie să aibă la bază, în parte, preferințele și preocupările copilului în cauză, luându-se în considerare și o largă varietate de alte opțiuni și alți factori. Acestea trebuie să includă consecințele previzibile pe termen scurt și lung ale unei anumite soluții, pentru a asigura o protecție eficace tuturor celorlalte drepturi, și sunt determinate de disponibilitatea opțiunilor corespunzător asigurate sau promovate de stat.

În egală măsură, după cum se reflectă în § 6 (și din nou, spre exemplu, în § 64), copiii trebuie să aibă acces la toate informațiile de care au nevoie pentru a ajunge la concluzii fundamentate despre opțiunile pe care le au la dispoziție.

„Participarea copilului” este legată în mod inseparabil de consultarea cu familia copilului, reprezentantul numit pentru acesta și/sau orice alte persoane pe care le consideră importante și de încredere. Acest punct este evidențiat frecvent în *Liniile de îndrumare*. Solicitarea opiniilor și, în mod ideal, a aprobării celor pe care copilul se bazează, ajută la asigurarea faptului că deciziile luate în legătură cu un plasament în îngrijire alternativă corespund, pe cât posibil, cu propriile așteptări ale copilului. Acest lucru crește în mod evident șansele ca un plasament în îngrijire alternativă să aibă un rezultat pozitiv.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Liniile de îndrumare : § 6, 7, 40, 49, 57, 64, 65, 67, 94, 98, 99, 104, 132

Liniile de îndrumare sunt susținute de un angajament față de dreptul copiilor de a fi ascultați în chestiunile care îi afectează, în linie cu Articolul 12 al CDC. Acesta este un Principiu general al *Liniilor de îndrumare* care trebuie să se reflecte în toate politicile și practicile aferente îngrijirii alternative.

Politicile naționale trebuie să:

Integreze dreptul copiilor la participare în legislație și în politici

- Asigure că un angajament față de ascultarea opiniilor copiilor este integrat în toate actele normative și politicile care privesc copiii și pe familiile acestora, în linie cu Articolul 12 al CDC,

Focus 1: Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR (continuare)

- Înființeze instituții independente pentru drepturile omului, cum ar fi avocatul poporului pentru drepturilor copiilor sau comisarii copiilor, care să susțină dreptul copiilor de a fi ascultați,
- Ia în considerare [Comentariul general al ONU nr. 12 Dreptul copilului de a fi ascultat](#) pentru a fundamenta participarea copiilor la procese și proceduri administrative,
- Promoveze conștientizarea drepturilor copiilor, inclusiv dreptul la participare, către: copii și familiile acestora, decidenții politici și cei care se îngrijesc de copii și familii și societate în ansamblu ei, prin campanii publice și mass-media,
- Asigure că toți copiii au dreptul de a participa, indiferent de statut sau circumstanțe, și fără discriminare,
- Asigure că nu este impusă o limită mai redusă de vârstă pentru participarea copiilor și să acorde sprijin copiilor în nevoile de comunicare ale acestora, inclusiv sprijin în formele de comunicare non-verbale,
- Încurajeze organizațiile sau grupurile care sunt conduse de omologi sau care susțin în mod semnificativ participarea copiilor să contribuie la elaborarea și implementarea de politici și practici privind îngrijirea alternativă,
- Ofere copiilor informații astfel încât aceștia să poată face alegeri în cunoștință de cauză și să poată participa pe deplin la procesele decizionale. Acest lucru trebuie să includă accesul la versiuni adaptate pentru copii, ale drepturilor acestora și reprezentare legală gratuită din partea avocaților pregătiți în aspecte legate de îngrijire, dacă este cazul,
- Păstreze informații despre situația personală și originile copiilor astfel încât copiii sau alte persoane, cu permisiunea copiilor, pot să își cerceteze originile,
- Asigure că familia copilului sau alte persoane importante în care un copil are încredere, sunt de asemenea consultate cu privire la decizii,
- Impună posibilitatea ca un copil să aibă acces la un adult de încredere atunci când dorește sprijin și să discute cu cineva în condiții de confidențialitate,
- Prevedă faptul că un copil poate fi ascultat direct prin intermediul unui reprezentant sau al unui organism, în cazul în care copilul este foarte mic sau incapabil să exprime o opinie, verbal sau prin alte mijloace de comunicare,
- Asigure că opiniile copiilor sunt luate în considerare în deciziile care privesc contactul cu familiile lor sau în timpul vizitelor realizate în familii.

Susțină participarea copiilor la procedurile și procesele de îngrijire alternativă

- Asigure că legislația și politicile naționale privind protecția copilului și îngrijirea alternativă includ un angajament față de participarea copiilor și sunt susținute de o abordare bazată pe drepturile copilului,
- Impună ca opiniile copiilor să fie solicitate cu privire la deciziile care privesc plasamentul acestora și realizarea de evaluări ale îngrijirii, planuri și analize. Acest lucru trebuie să includă și solicitarea opiniilor copiilor cu privire la serviciile care susțin copii și familiile și persoanele de îngrijire ale acestora,

Sprijine copiii să își exprime preocupările și să facă reclamații (§ 98, 99)

- Impune existența unor mecanisme prin care copiii să poată să își exprime preocupările într-o manieră informală,
- Pună în practică mecanisme pentru depunerea de plângeri oficiale, astfel încât copiii din îngrijire alternativă să poată raporta orice încălcări ale drepturilor lor, inclusiv situațiile de abuz și exploatare, în condiții de siguranță,
- Asigure informarea copiilor cu privire la dreptul acestora de a face plângeri. Aceștia trebuie să aibă acces la un adult independent de încredere care să îi sprijine pentru a urmări în continuare plângerea, dacă se impune,

Focus 1: Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR (continuare)

- Asigure accesul copiilor la căi de atac legale și control judiciar. Aceștia trebuie să aibă acces la reprezentanți legali și la sprijin din partea unor adulți independenți de încredere, după cum este necesar,
- Asigure cunoașterea de către copii a amplitudinii și limitelor confidențialității atunci când fac plângeri și că pot depune plângeri fără a fi pedepsiți. Copiii trebuie să primească feedback sistematic cu privire la modul în care preocupările și plângerile lor au fost soluționate și cu ce rezultate,
- Creeze un organism identificabil, imparțial și independent care poate monitoriza plângerile,
- Obligația ca plângerile să fie înregistrate și revizuite permanent. Creeze un organism identificabil, imparțial și independent care poate monitoriza plângerile.
- Obținerea punctelor de vedere ale copiilor și implicarea permanentă a acestora în procesul de îmbunătățire a mecanismelor de soluționare a plângerilor.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 1.1

Mkombozi, Tanzania

Mkombozi lucrează cu copiii expuși riscului de a ajunge pe stradă din regiunile Arusha și Kilimanjaro din partea de nord a Tanzaniei. Organizația susține o schimbare de abordare, de la îngrijirea în sistem rezidențial a copiilor străzii, către îngrijirea acestora în familii și comunități. În consecință, aceasta și-a transformat centrul rezidențial deținut inițial într-o „casă de tranzit”. Mkombozi apreciază valoarea și impactul unei participări reale a copilului și al oferirii de oportunități pentru ca tinerii și copiii care trăiesc sau au trăit pe străzi să își facă vocile auzite și să fie ascultați. Tinerii au participat la Baraza la Watoto (Consiliul Copiilor) în localitatea Arusha, fapt ce a condus la recunoașterea de către autoritățile municipale a problemelor cu care se confruntă

copiii și tinerii și a nevoii de a găsi modalități de a-i ajuta. Pe parcursul anului 2010, copiii au contribuit decisiv și la procesele de planificare strategică Mkombozi, luând parte la întâlniri, discuții și reflecții.

Unii dintre copiii mai mari au avut calitatea de ambasadori și și-au prezentat experiențele de viață, discutând, în același timp, și despre consecințele negative ale îngrijirii instituționalizate pe termen lung. În anul 2010, studiul anual privind satisfacția copilului a fost realizat cu copiii și tinerii din casa de tranziție. Studiul a evidențiat comunicarea între asistenții sociali și copii drept o arie de dezvoltare. Rezultatele studiului privind satisfacția au fost prezentate personalului și au oferit acestora posibilitatea de a reflecta asupra progresului din perspectiva tinerilor.

Focus 1: Participarea copiilor și tinerilor la deciziile privind îngrijirea și contextele de îngrijire (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 1.2

Participarea colectivă la serviciile de protecție a copilului, Norvegia

„Participarea utilizatorilor și practica profesională în serviciile de protecție a copilului” este un proiect de cercetare de măsuri derulat în cooperare cu două servicii de protecție a copilului din Norvegia care caută să analizeze modul în care participarea tinerilor la deciziile care privesc îngrijirea acestora poate fi consolidată. Proiectul are la bază un grup de participare bazat pe dialog dedicat tinerilor aflați în grija serviciilor de protecție a copilului și un grup dedicat părinților care au pierdut custodia copiilor. Componenta dedicată tinerilor a condus la modificări ale practicilor în centrele de protecție a copilului, astfel încât tinerii sunt acum implicați pe deplin în întâlniri în care sunt luate decizii cu privire la îngrijirea lor viitoare.

Grupul pentru părinți a oferit părinților posibilitatea de a influența serviciile de protecție a copilului, permițându-le acestora să conștientizeze mai bine posibilitățile de a lua măsuri efective în legătură cu deciziile de îngrijire care le afectează copiii. Experiența acestui proiect sugerează că este nevoie de suport pentru dezvoltarea de modele de participare colectivă a utilizatorilor în scopul capacitării acestora pentru a influența modul de livrare a serviciilor.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Seim, S. și Siettebo, T. (2011). Participarea colectivă la serviciile de protecție a copilului: parteneriat sau simbolism? *European Journal of Social Work*, 14(4), 497-512. DOI: 10.1080/13691457.2010.500477

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 1.3

Who Cares? Inițiativă de formare în Scoția, Regatul Unit

În anul 2010, Who Cares? Scoția a primit finanțare pe trei ani pentru a concepe, dezvolta și pune în practică o inițiativă de formare la nivel național cu scopul de a crește nivelul de conștientizare și a dezvolta capacitatea aleșilor locali și a principalelor agenții cu responsabilități de decizie pentru serviciile dedicate copiilor. Copiii și tinerii aflați în mod formal în îngrijire alternativă și tinerii care ies din îngrijire au fost implicați pe tot parcursul dezvoltării și implementării programului național de formare. 127 de tineri au fost implicați în acest proces prin realizarea de filme de formare la nivel local care să fie utilizate în sesiunile de curs și, per ansamblu, 18 tineri au fost direct implicați în susținerea cursurilor pentru aceste persoane cu funcții de conducere.

Evaluările pozitive au arătat că implicarea tinerilor în sesiunile de formare au dat măsura eficacității acestei inițiative. Tinerii au ajuns să fie angajați ca formatori în cadrul programului și să reprezinte organizația la nivel internațional. Programul a condus la modificări ale politicilor și practicilor locale în numeroase modalități, inclusiv prin îmbunătățirea politicilor locale privind locuințele pentru tinerii care ies din îngrijire, îmbunătățirea oportunităților de formare și angajare, un acces mai bun la facilități sportive și de petrecere a timpului liber și o participare îmbunătățită la procesul de decizie.

Pentru mai multe informații, vizitați: <http://www.corporateparenting.org.uk/>

DOMENIUL DE APLICARE ȘI TERMINOLOGIA *LINIILOR DE ÎNDRUMARE*

În acest capitol veți afla informații despre:

3a. Domeniul de aplicare al *Liniilor de îndrumare*

3b. Terminologia utilizată în *Liniile de îndrumare*

- i. Îngrijirea alternativă într-o familie existentă
- ii. Alte forme de îngrijire
- iii. Conceptele nu au caracter absolut

3a. Domeniul de aplicare al *Liniilor de îndrumare*

În cea mai mare parte a acestora, *Liniile de îndrumare* se aplică furnizării de îngrijire alternativă tuturor copiilor (adică persoanelor cu vârsta sub 18 ani, exceptând situația în care vârsta majoratului este mai redusă, în conformitate cu CDC) lipsiți de îngrijire părintească sau expuși riscului de a pierde această îngrijire (§ 27). În același timp, acoperirea *Liniilor de îndrumare* se extinde și asupra tinerilor care ies din sistemul formal de îngrijire și au nevoie de sprijin și după vârsta majoratului (§ 28). Acestea se pot aplica și în contexte care nu reprezintă „îngrijire alternativă” ca atare, dar au o responsabilitate pentru îngrijirea copiilor (ex. internate, cămine școlare și centre de tratament (§ 31)).

Cu toate acestea, *Liniile de îndrumare* sunt și primul instrument internațional care **acoperă nu doar toate tipurile de îngrijire alternativă „formală”, ci și aranjamentele „informale”** (§ 27). Iar această abordare are la bază două motive majore:

- Îngrijirea alternativă pentru majoritatea copiilor care nu pot trăi alături de părinții lor are, de fapt, un caracter informal. Cu alte cuvinte, cea mai mare parte a îngrijirii alternative furnizate în întreaga lume este organizată spontan între persoane private – de

cele mai multe ori părinți și rude – prin intermediul practicilor informale acceptate la nivel de societate. Autorii au considerat că această realitate trebuie să fie pe deplin recunoscută ca atare. Cu toate acestea, *Liniile de îndrumare* nu urmăresc să acopere situațiile de îngrijire informală ocazională a copilului cu ajutorul rudelor sau prietenilor, să spunem pe durata sărbătorilor sau în timpul absențelor scurte ale părinților (§ 30.c).

- Deși aranjamentele informale nu sunt, prin definiție, rezultatul unor intervenții și decizii oficiale formale (și, drept urmare, sunt dificil de acoperit cu un set de standarde), ele pot necesita un anumit nivel de supraveghere și/sau pot beneficia de sprijinul statului în scopul asigurării unei protecții optime a copilului. Aici standardele au un rol de jucat.

Acestea fiind supuse, trebuie reținut întotdeauna faptul că **standardele și principiile generale prevăzute în *Liniile de îndrumare* privesc doar îngrijirea formală (§ 27); cele care se aplică îngrijirii informale sunt menționate în mod specific ca atare** (mai ales la § 56, 76-79) [A se vedea și [Focus 9](#)]

Două grupe de copii sunt **exclude** în mod explicit din domeniul de acoperire al *Liniilor de îndrumare*:

- Copiii privați de liberate ca urmare a conflictelor cu legea sau a presupuselor conflicte cu legea, de vreme ce situația lor face deja obiectul altor instrumente internaționale în sfera justiției juvenile ([§ 30.a](#)).
- Copiii care au fost **adoptați** ([§ 30.b](#)). Acest lucru pentru că un copil adoptat este în îngrijire părintească de îndată ce ordinul de adopție este realizat. Drept urmare, o adopție finalizată nu este o formă de îngrijire alternativă, de vreme ce stabilește o relație părinte-copil deplină. Aceasta nu face obiectul multiplelor fațete ale gestionării îngrijirii alternative, cum ar fi planul de îngrijire sau analiza periodică. Cu toate acestea, odată ce perioada premergătoare adopției este considerată, pe bună dreptate, ca încadrându-se obiectului Liniilor de îndrumare. În plus, este important să se rețină faptul că eforturile prevăzute de *Liniile de îndrumare* pentru prevenirea destrămării familiei se aplică familiilor adoptive la fel ca oricărei alte familii.

În ceea ce privește acest al doilea punct, se ridică problema complexă a **kafala în conformitate cu legea islamică**, iar relația acesteia cu adopția trebuie analizată.

Legea islamică nu recunoaște adopția, iar aranjamentele de îngrijire de tip adopție sunt în general posibile doar pentru copiii tineri abandonati ai căror părinți nu sunt cunoscuți. Aceste aranjamente privesc deci o proporție extrem de mică a copiilor lipsiți de îngrijire părintească.

Astfel, în ultimele decenii (și în special în timpul elaborării CDC) s-a manifestat o tendință de referire la practica mult mai răspândită a kafala – cel mai apropiat echivalent islamic al adopției. *Liniile de îndrumare* urmează această tendință de corelare a adopției cu kafala (ex. [§ 2.a, 123, 161](#)). Cu toate acestea, modul în care kafala este concepută în practică variază în mare măsură de la țară la țară – de la sprijin financiar anonim pentru un copil într-un centru rezidențial la o relație cvasi-adoptivă în care copilul poate, în anumite circumstanțe, să ia numele de familie și să moștenească persoana de îngrijire practic în aceeași manieră ca un copil adoptat.

În contextul Liniilor de îndrumare, interpretarea termenului „kafala” poate fi deci doar foarte pragmatică. *Liniile de îndrumare* acoperă practica în care aceasta implică îngrijirea de zi-cu-zi a unui copil. Cu toate acestea, această îngrijire poate fi organizată pe o bază informală sau mai formală – un aspect care trebuie avut în vedere la stabilirea obligațiilor față de copil. În cazuri destul de rare, în care kafala echivalează cu un aranjament de îngrijire legalizat pe toată durata vieții, aceasta poate să nu se încadreze obiectului Liniilor de îndrumare la fel cum o face adopția.

3b. Terminologia utilizată în *Liniile de îndrumare*

Există un număr important de puncte de evidențiat despre conceptele utilizate și definițiile date ([§ 29](#)) în *Liniile de îndrumare* atunci când se face referire la diferitele forme de îngrijire alternativă.

Îngrijirea informală ([§ 29.b.i](#)) este privită ca un aranjament activ sau tacit între părinții sau tutorii copilului și una sau mai multe persoane (de regulă rude sau persoane apropiate familiei) care nu dețin un mandat oficial de persoane de îngrijire la momentul asumării respectivei responsabilități. Îngrijirea informală acoperă și ofertele spontane de îngrijire făcute de persoane private în absența părinților sau a altor persoane primare de îngrijire.

Rezultă deci că **îngrijirea formală** include toate plasamentele la o persoană de îngrijire recunoscută, indiferent de modul cum sunt organizate acestea și la inițiativa cui ([§ 29.b.ii](#)). De remarcat în acest sens este faptul că fiecare admitere într-un centru rezidențial este considerată a avea un caracter „formal”. Cu alte cuvinte, de vreme ce *Liniile de îndrumare* impun ca toate centrele să fie înregistrate și autorizate să funcționeze, se presupune că acestea sunt „recunoscute”. În mod important, acest lucru înseamnă că statele și furnizorii de îngrijire nu pot invoca presupusul caracter „informal” al niciunui plasament în îngrijire rezidențială – nici măcar atunci când acesta s-a realizat, spre exemplu, la solicitarea unică a părintelui sau tutorelui – pentru a justifica nerespectarea standardelor de protecție cu privire la copilul în cauză, în conformitate cu *Liniile de îndrumare*.

Liniile de îndrumare fac referire la două grupuri distincte de furnizori de îngrijire formală ([§ 29.d](#)):

- **Agențiile** care organizează plasamentele de îngrijirea alternativă (cum ar fi serviciile sociale sau organismul de „gatekeeping”)
- **Centrele** care sunt stabilimente care furnizează îngrijire în regim rezidențial copiilor.

Agențiile și centrele pot fi deopotrivă **publice sau private**, „privat” având sensul de „nestatal”. Astfel, agențiile private pot fi ONG-uri, asociații și organizații religioase, dar și întreprinderi private. *Liniile de îndrumare* nu fac deosebire între activitățile lucrative și cele nelucrative, însă specifică faptul că profitul nu trebuie să reprezinte „un scop primar” al furnizorului ([§ 20](#)).

Există o plajă largă de forme de îngrijire alternativă în întreaga lume. În înțelesul Liniilor de îndrumare, acestea sunt împărțite pe două tipuri: cele unde **familia existentă** este furnizorul de îngrijire și cele care au al bază un **aranjament de îngrijire diferit**.

i. Îngrijirea alternativă într-o familie existentă

Liniile de îndrumare subliniază trei tipuri de îngrijire în această categorie:

- **Îngrijirea în familia extinsă (§ 29.c.i)** este asigurată de rude sau alte persoane de îngrijire apropiate familiei și cunoscute copilului. Deși astfel de aranjamente au avut până în prezent tendința de a fi informale, unele țări fac din ce în ce mai mult uz de plasamente formalizate în cadrul familiei lărgite (îngrijirea într-o familie substitutivă asigurată de familia lărgită). Acest lucru permite tuturor părților implicate să beneficieze de niveluri de îndrumare și sprijin pe picior de egalitate cu orice alt tip de plasament într-o familie substitutivă.
- **Îngrijirea într-o familie substitutivă (§ 29.c.ii.)** este asigurată de cupluri sau persoane autorizate în propriile locuințe, în cadrul unui sistem formal de îngrijire alternativă.
  - **Îngrijirea într-o familie substitutivă pe termen scurt** poate fi asigurată pentru a răspunde unei crize temporare sau pentru a oferi câteva zile de respiro părinților, mai ales celor care au în grijă copii cu dizabilități sau nevoi speciale,
  - **Îngrijirea într-o familie substitutivă pe termen mediu** poate fi necesară atunci când părinților sau familiei extinse li se oferă sprijin pentru a le permite acestora să reia îngrijirea copilului sau când se fac eforturi pentru identificarea membrilor familiei,
  - **Îngrijirea într-o familie substitutivă pe termen lung** satisface nevoile anumitor copii – cum ar fi cei pentru care adopția nu poate fi avută în vedere sau contravine dorințelor lor – furnizând îngrijire de tip familial o perioadă de mai mulți ani, uneori chiar până la vârsta adultă.
- **Alte forme de îngrijire de tip familial (§ 29.c.iii)** acoperă contextele în care o familie existentă joacă un rol de îngrijire formală similar celui jucat de o familie substitutivă – însă nu se desfășoară în cadrul serviciului de îngrijire în familii substitutive. Spre exemplu, familiile pot fi desemnate pentru a avea

grijă de copiii care fac tranziția de la îngrijirea de tip rezidențial sau pentru a avea rolul de „tutori” pentru copiii cu nevoi de îngrijire alternativă pe termen lung.

ii. Alte forme de îngrijire

În înțelesul *Liniilor de îndrumare*, toate formele de îngrijire alternativă care nu sunt de tip familial sunt clasificate ca „rezidențiale”.

- **Îngrijirea „pe model familial” (§ 29.c.iii)** este inclusă în categoria formelor de îngrijire rezidențială pentru că, spre deosebire de îngrijirea „de tip familial” se referă la modul în care este organizată îngrijirea mai degrabă decât la un statut preexistent de „familie” al mediului/formei de îngrijire. Îngrijirea „pe model familial” este asigurată în grupuri restrânse, în mare măsură autonome, în anumite condiții, care seamănă, pe cât este posibil, cu un mediu familial. Unul sau mai mulți părinți surogat acționează ca persoane de îngrijire, deși nu în căminul obișnuit al respectivelor persoane.

Caracteristicile de model familial al unui mediu de îngrijire rezidențial reprezintă un criteriu important în stabilirea caracterului adecvat al acestui tip. Spre exemplu, [Recomandarea 2005\(5\) a Comitetului Ministerial al Consiliului European](#) specifică faptul că, pentru consecvență cu drepturile copiilor, „o unitate locativă în stil familial, de mici dimensiuni, trebuie asigurată” în centrele rezidențiale. O poziție similară este adoptată și de *Liniile de îndrumare* (§ 123).

- **Îngrijirea rezidențială (§ 29.c.iv.)** include o gamă largă de forme și contexte, de la adăposturile pentru situații de urgență și casele de grup de mici dimensiuni, la cele mai mari centre rezidențiale. *Liniile de îndrumare* privesc îngrijirea rezidențială ca pe o componentă necesară în plaja de opțiuni de îngrijire alternativă care trebuie să existe, cu condiția ca mai multe condiții să fie îndeplinite. Un mediu de grup restrâns cu personal calificat poate oferi îngrijire terapeutică sau tratament copiilor care au suferit traume sau situații de abuzuri grave sau neglijență. Pentru a permite familiilor formate din mai mulți frați sau surori să rămână împreună, un mediu de îngrijire de tip rezidențial se poate dovedi cea mai bună opțiune.

Copiii pot aprecia îngrijirea rezidențială atunci când aceasta se axează pe oferirea de oportunități individualizate de dezvoltare socială și emoțională. Astfel, deși *Liniile de îndrumare* prevăd standarde stricte ce trebuie îndeplinite, precum și restricții clare privind recurgerea la îngrijire rezidențială, ele recunosc totuși rolul „constructiv” pe care îl poate juca (§ 21).

Este vital să se facă o deosebire corectă între „centre rezidențiale” și „instituții”. Acest din urmă termen este utilizat doar o singură dată în *Liniile de îndrumare* – și asta pentru a descrie „centre rezidențiale mari” (§ 23). Evident, „instituțiile” și nu centrele rezidențiale în ansamblu sunt cele vizate de „strategia de dezinstituționalizare” [[a se vedea Focus 3](#)].

Într-adevăr, nu există o definiție agreată la nivel universal – în *Liniile de îndrumare* sau oriunde altundeva – cu privire la ceea ce reprezintă o „instituție” spre deosebire de o formă de îngrijire rezidențială. În conformitate cu *Liniile de îndrumare*, mărimea este un factor, dar acest lucru se datorează în principal impactului negativ, recent bine documentat, pe care îngrijirea furnizată în grupuri mari îl are asupra bunăstării și dezvoltării copiilor și asupra capacității de apărare și promovare a drepturilor acestora.

Așadar, mai degrabă decât să se pună pur și simplu accentul pe fiecare dintre centrele rezidențiale care depășesc un anumit prag de mărime, este mai important să se analizeze ceea ce deseori este denumit „cultură instituțională” – regimurile și organizarea curentă care acordă doar o minimă atenție individualității sau nevoilor psihologice și emoționale și au tendința de a izola copiii de lumea exterioară. Cu alte cuvinte, este necesar un anumit grad de pragmatism pentru a stabili dacă un anumit centru trebuie sau nu considerat „instituție”.

În final, *Liniile de îndrumare* menționează și „**aranjamentele de trai independent sub supraveghere**” (§ 29.c.v). Acestea sunt desinate copiilor și tinerilor care fac tranziția de la un context formal de îngrijire către viața independentă în comunitate.

iii. Conceptele nu au caracter absolut

Analiza de mai sus a nomenclurii și categoriilor de îngrijire alternativă are rolul de a crea fundamentele necesare pentru o înțelegere comună a domeniului de aplicabilitate și intențiilor *Liniilor de îndrumare*. O astfel de înțelegere comună este în mod aparte importantă pentru că aceeași termeni sau termeni similari pot fi utilizați în întreaga lume pentru a defini ceea ce pot fi medii de îngrijire în mod semnificativ diferite și/sau cerințe și responsabilități legale și administrative diverse.

Însă categoriile nu pot fi privite drept concepte etanșe sau definitive. Varietatea de forme de îngrijire recunoscute care există în practică nu corespunde întotdeauna perfect descrierilor generice; unele au fost descrise ca „hibride”. Spre exemplu, un centru rezidențial poate fi deopotrivă „pe model familial” și mai mic decât anumite medii de îngrijire de tip familial, iar o „casă de tip familial” poate să nu aibă grijă doar de copii, ci și de tineri care au fost inițial plasați acolo pe când erau copii, dar au rămas și sunt pe drumul spre un trai independent.

Principalul motiv de îngrijorare în legătură cu implementarea *Liniilor de îndrumare* se referă la măsura în care orice opțiune de îngrijire alternativă, indiferent de modul în care este definită, oferă îngrijirea de calitate necesară și individualizată impusă în standardele internaționale și respectă drepturile generale și interesul superior al copilului.

PRINCIPIILE ȘI PERSPECTIVELE GENERALE ALE LINIILOR DE ÎNDRUMARE

În acest capitol veți afla informații despre:

4a. Abordările și măsurile de bază și globale

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:
Sprijinirea drepturilor și nevoilor copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale

4b. Orientările fundamentale ale politicilor

Focus (2): Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familial

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: UNICEF Sudan: Îngrijirea alternativă familială
  - Studiu de caz 2: UNICEF Kosovo Serviciile de îngrijire alternativă
  - Studiu de caz 3: Child's i Foundation, Uganda
  - Studiu de caz 4: Rețeaua de familii substitutive, Paraguay

4c. Dezinstituționalizarea sistemului de îngrijire

Enfoque 3: Las estrategias para la desinstitucionalización de los sistemas de modalidades alternativas de cuidado

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Strategia de dezinstituționalizare, Moldova
  - Studiu de caz 2: Strategia de dezinstituționalizare, Georgia
  - Studiu de caz 3: Strategia de dezinstituționalizare, Malawi

4d. Principiile care susțin măsurile de promovare a aplicării Liniilor de îndrumare

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:
Asigurarea cadrului de politici pentru îngrijirea alternativă

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

Principiile și perspectivele generale din *Liniile de îndrumare* (§ 3-26) sunt importante din două motive majore.

4a. Abordările și măsurile de bază și globale

În primul rând, „principiile și perspectivele generale” stabilesc anumite **abordări și măsuri de bază și globale** care trebuie să dea formă modului în care este tratată îngrijirea alternativă pentru copii. Acestea au ecou, sunt reiterate și dezvoltate în prevederile următoare ale *Liniilor de îndrumare*.

Cel mai important principiu care stă la baza *Liniilor de îndrumare* este cel conform căruia măsurile preventive ce urmăresc întărirea familiilor și furnizarea unei îngrijiri alternative de calitate, atunci când se impune, trebuie să fie înrădăcinate în **decizii luate în funcție de fiecare caz în parte**. Acest lucru conduce la intervenții corespunzătoare adaptate circumstanțelor specifice care sunt, în orice moment, în interesul superior al copilului/copiilor în cauză (§ 6).

Alte „principii și perspective” includ:

- prioritizarea eforturilor pentru a permite copiilor să rămână alături de familiile lor,
- luarea unor decizii cu privire la plasamentele în îngrijire care țin cont de opiniile și interesul superior al fiecărui copil în parte [[a se vedea Focus 1](#)];
- nediscriminarea
- rolul vital jucat de îngrijirea informală [[a se vedea Focus 9](#)]; și ,
- asigurarea faptului că un copil aflat în îngrijire alternativă are întotdeauna un reprezentant legal sau o persoană sau un organism similar pe care să se bazeze.

Aceste teme sunt detaliate ulterior în manual.

Un alineat substanțial (§ 9.b) din *Liniile de îndrumare* oferă o listă indicativă (dar neexclusivă) a ceea ce reprezintă „**nevoi speciale**” – un termen care este utilizat în diferite momente din text, deseori coroborat cu aspectele legate de dizabilități și HIV/SIDA. ”Copiii cu nevoi speciale” includ victime ale violenței și exploatării, copii care trăiesc pe stradă și cei

deplasați în interiorul sau în afara țării unde își au reședința obișnuită.

Descrierea dă naștere unui alt principiu important: cel conform căruia nevoile „speciale” ale acestor copii nu doar

trebuie avute în vedere în contextul evaluării fiecărei nevoi și a intervențiilor aferente, ci trebuie și supuse unei atenții aparte, dată fiind vulnerabilitatea grupului țintă, în ceea ce privește îngrijirea și măsurile de protecție.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Sprrijinirea drepturilor și nevoilor copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale

Liniiile de îndrumare: § 9, 10, 34b, 38, 117, 132

Copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale sunt deseori plasați în îngrijirea alternativă în mod neneccesar. Politicile și serviciile naționale trebuie să ofere sprijin copiilor și familiilor și persoanelor de îngrijire ale acestora pentru a preveni plasarea în îngrijire alternativă a copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale, atunci când aceștia ar putea să trăiască alături de familiile lor. Atunci când acest lucru nu este posibil, statele trebuie să se asigure că îngrijirea alternativă satisface nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale.

Politicile naționale trebuie să:

Asigure existența politicilor, îndrumării, planificării și evaluării

- Implementeze prevederile CDC, [Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități \(CDPD\)](#), altor instrumente internaționale și ale Liniiilor de îndrumare în afirmarea drepturilor copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale în legislație și politici,
- Elaboreze strategii și servicii care să asigure că copiii cu dizabilități nu sunt plasați și nu rămân în îngrijire alternativă doar pe baza dizabilității de care suferă, în conformitate cu Articolul 23(4) din CDPD,
- Asigure o planificare integrată și sprijin la nivelul serviciilor, inclusiv în sănătate, educație, bunăstarea copilului, protecție socială și locuire, pentru a satisface nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale și pe cele ale familiilor acestora,
- Asigure existența investițiilor financiare și profesionale necesare pentru sprijinirea copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale și a familiilor acestora. Alternativă doar pe baza dizabilității de care suferă, în conformitate cu Articolul 23(4) din CDPD,

- Asigure că copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale nu sunt plasați în instituții și că această cerință se aplică și copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani. Trebuie pusă la dispoziție o gamă de opțiuni de îngrijire corespunzătoare nevoilor copiilor ca alternative pentru instituții și pentru situațiile în care copiii nu pot locui acasă.

Furnizeze îngrijire și sprijin corespunzător

- Impună mecanisme astfel încât nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale pot fi evaluate pe deplin și să asigure aportul profesioniștilor de specialitate atunci când este necesar,
- Asigure că copiii cu dizabilități au acces la educație (inclusiv formare profesională și educație superioară), servicii de reabilitare, terapie ocupațională, îngrijirea sănătății și bunăstarea copilului ,
- Ofere sprijin familiilor care au în grijă copii cu dizabilități și alte nevoi speciale. Acest sprijin poate include asistență financiară, îngrijire pe timp de zi și momente de respiro, educație, servicii medicale, sprijin în comunitate și servicii de reabilitare pentru ca părinții și membrii familiei extinse să poată avea grijă de copiii lor,
- Furnizeze opțiuni de îngrijire planificată, pe termen scurt și de „respiro” pentru copiii cu dizabilități ca modalitate de a preveni plasamentele pe termen lung în îngrijire formală,
- Furnizeze sprijin, inclusiv asistență financiară, astfel încât familiile sustitutive și persoanele de îngrijire în formele de îngrijire de tip familial să aibă grijă în mod corespunzător de copiii cu dizabilități. Acolo unde se impune, copiii cu dizabilități trebuie să continue să primească sprijin pe măsură ce se face trecerea spre viața de adult,

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR (continuare)

- Asigure că este acordată atenție importanței dezvoltării și intervențiilor în copilăria timpurie pentru a se asigura că nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale sunt satisfăcute,
- Impună acces fizic corespunzător în interiorul locuințelor, centrelor rezidențiale și serviciilor de sprijinire a copiilor și familiilor acestora,
- Asigure că copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale sunt protejați pe deplin prin măsuri de protecție a copilului puse în aplicare indiferent de unde locuiesc,
- Furnizeze îngrijire corespunzătoare copiilor cu dizabilități în situații de urgență. i puse în aplicare indiferent de unde locuiesc,
- Impună planificarea și disponibilitatea resurselor și asistenței pentru copii cu dizabilități și alte nevoi speciale atunci când ies din îngrijire și în perioada ulterioară îngrijirii

Promoveze conștientizarea și să combată stigmatizarea și discriminarea

- Conteste și să dezvolte măsuri de combatere a discriminării și stigmatizării copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale și a familiilor acestora. Acestea trebuie să includă activități de formare și conștientizare a persoanelor de îngrijire,
- Promoveze conștientizarea drepturilor copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale și să încurajeze familia extinsă, comunitatea și societatea civilă să acorde sprijin informal,
- Colecteze și să analizeze date și să realizeze cercetări pentru a înțelege mai bine nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale și a fundamenta serviciile de îngrijire alternativă.

4b. Orientările fundamentale ale politicilor

Liniile de îndrumare stipulează un număr de **orientări fundamentale ale politicilor la care nu se mai face ulterior referire** în text și, drept urmare, trebuie evidențiate aici. Acestea sunt:

- **Sărăcia** per se nu trebuie niciodată să justifice admiterea unui copil într-o formă de îngrijire alternativă. Din contră, acesta trebuie să fie elementul declanșator pentru furnizarea de sprijin corespunzător familiei (§ 15). Cercetările au arătat că acest principiu are o semnificație aparte în întreaga lume, unde, indiferent de situația economică a unei țări, copiii sunt deseori abandonați sau îndepărtați din îngrijirea părinților aparent din cauza incapacității părinților de a-și satisface nevoile materiale. Acest lucru înseamnă că acordarea de ajutor financiar sau alt tip de ajutor material ar trebui, în principiu, să fie suficient pentru ca familia să rămână împreună.
- Ca regulă generală, **frații și surorile nu trebuie separați unii de ceilalți** în plasamentele de îngrijire decât dacă există motive imperative pentru a face acest lucru. Aceste motive trebuie să fie întotdeauna în interesul

superior al oricărui dintre copiii în cauză (§ 17). Deși aceasta pare o directivă de politici evidentă, numărul de cazuri înregistrate în care frații și surorile sunt separați fără a ține cont de interesul superior al acestora a impus stipularea ei ca principiu general al *Liniilor de îndrumare*.

- Furnizorii de îngrijire nu trebuie niciodată să fie motivați de **scopuri politice, religioase sau economice** (§ 20). Urmărirea acestor scopuri poate conduce, printre alte lucruri, la căutarea activă („recoltarea”) de copii care să fie preluați, mai ales de acele centre rezidențiale care sunt finanțate privat și/sau finanțate pe baza numărului de copii pe care îl au în îngrijire.
- Deși **centrele rezidențiale** sunt recunoscute drept o componentă necesară a furnizării îngrijirii, plasamentele în acestea trebuie realizate doar din motive pozitive, pe baza unei evaluări a ceea ce este cel mai bine pentru copil (§ 21). Cu alte cuvinte, lipsa alternativelor sau a timpului/resurselor pentru căutarea unei alternative mai potrivite nu este o scuză. [[a se vedea alineatul privind îngrijirea rezidențială](#)].
- **Copiii cu vârsta între 0 și 3 ani** nu trebuie plasați în centre rezidențiale, ci în medii de tip familial, sub rezerva anumitor excepții (§ 22).

Focus 2: Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familial

PREZENTARE GENERALĂ

O atenție aparte a fost acordată în ultimii ani efectelor negative ale îngrijirii instituționalizate a copiilor mici, în special cei cu vârsta între 0 și 3 ani. Mai multe studii au arătat că există o probabilitate ridicată ca acești copii cu vârste fragede să sufere daune pe termen lung dacă nu sunt plasați într-un mediu de îngrijire în care să beneficieze de atenție individuală și, și mai important, să aibă posibilitatea să stabilească o legătură afectivă cu o persoană de îngrijire.

Conform Raportul global al ONU privind violența împotriva copiilor (2006), acești copii pot suferi de o „sănătate fizică deficitară, întâzieri grave în dezvoltare, dizabilitate și posibile daune psihologice ireversibile”. Aceste constatări, dar și altele, au determinat multe agenții internaționale să ia măsuri. Spre exemplu, în anul 2011, UNICEF și Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului au lansat un „Apel la acțiune” în Europa Centrală și de Est, îndemnând la încetarea plasării tuturor copiilor cu vârsta între 0 și 3 (inclusiv cei cu dizabilități) în instituții.

Însă *Liniile de îndrumare* merg chiar și mai departe. Stipulând că „în conformitate cu opiniile predominante ale experților”, copiii cu vârsta mai mică de trei ani care au nevoie de îngrijire alternativă trebuie plasați în medii de tip familial ([§ 22](#)), care să excludă toate alternativele de îngrijire rezidențială, nu doar „instituțiile”. Cu alte cuvinte, ei spun că, pentru acești copii cu vârste fragede, condiția ca îngrijirea rezidențială să fie folosită doar în condițiile în care este benefică pentru copil ([§ 21](#)) nu poate fi în general îndeplinită.

Cu toate acestea, s-a recunoscut și faptul că este foarte puțin probabil ca un plasament pe termen scurt într-un centru rezidențial (care altfel ar îndeplini standardele prevăzute în *Liniile de îndrumare*) să aibă un impact negativ prelungit și sever asupra copilului. În acest sens, constatările sugerează că efectele semnificative și potențial permanente asupra dezvoltării încep de regulă după trei luni de la plasarea în îngrijire rezidențială. Drept urmare, sunt prevăzute mai multe excepții de la această interdicție:

- pentru plasamentele pe termen scurt într-o situație de urgență,
- atunci când reintegrarea în familie sau o altă soluție de tip familial se planifică într-o perioadă scurtă de timp și/sau
- atunci când frații și surorile trebuie să rămână împreună și alt mediu de îngrijire disponibil imediat ar însemna separarea lor.

Experiența din anumite țări care au căutat să implementeze o politică de dezinstituționalizare parțială cu prioritate a evidențiat nevoia de a asigura suficiente măsuri preventive și opțiuni alternative de îngrijire într-un mediu de tip familial corespunzător. Acest lucru va ajuta la evitarea situației din anumite țări unde închiderea „caselor pentru bebeluși” a condus pur și simplu la mutarea pentru multe luni a copiilor la care s-a renunțat sau care au fost abandonați în maternități în secțiile de pediatrie. Acest lucru subliniază o dată în plus nevoia unei strategii de sine-stătătoare și atotcuprinzătoare care să existe atunci când se intenționează închiderea unor centre ([a se vedea Focus 3](#)).

Focus 2: Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familial (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Linii de îndrumare: § 22

Linii de îndrumare prevăd că îngrijirea rezidențială trebuie să fie folosită doar atunci când se consideră că este mai benefică pentru copil decât orice altă alternativă (§ 21). De vreme ce lucrurile nu stau în mod normal așa pentru copiii mici, cei cu vârsta între 0 și 3 ani trebuie plasați, în mod invariabil, în medii de tip familial.

Politice naționale trebuie să:

Plaseze copiii mici în forme de îngrijire de tip familial atunci când este necesară îngrijirea alternativă

- Asigure că există acte normative care limitează plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani în îngrijire rezidențială. Excepțiile sunt: un plasament pe termen scurt într-o situație de urgență, atunci când reintegrarea în familie sau o altă soluție de tip familial se planifică într-o perioadă scurtă de timp și/sau atunci când frații și surorile trebuie să rămână împreună,
- Furnizeze resurse serviciilor locale astfel încât să fie dezvoltate abordări alternative corespunzătoare pentru a se evita plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani în îngrijire rezidențială,

- Asigure că planul național de dezinstituționalizare ține cont de nevoile copiilor mici.

Sușină drepturile copiilor și ale familiilor acestora

- Ia în considerare nevoile copiilor mici cu dizabilități și alte nevoi speciale și pe cele ale familiilor acestora ca reacție la numărul mare de centre rezidențiale,
- Ofere suport familiilor care au nevoie de acesta astfel încât copiii cu vârsta între 0 și 3 să poată să rămână în familie. Acest sprijin poate include: îngrijire pe timpul zilei și momente de respiro, asistență financiară și prestații sociale, educație și consiliere parentală și acces la locuințe corespunzătoare,
- Exploreze modalități de comunicare a modificărilor care survin în îngrijire copiilor mici în modalități care sunt potrivite vârstei și capacității lor și să le ofere sprijin în această tranziție,
- Ofere îndrumare astfel încât copiii cu vârsta între 0 și 3 ani să fie plasați într-un mediu de tip familial alături de frații și surorile lor.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 2.1

UNICEF Sudan: Îngrijirea alternativă familială

Un studiul din anul 2003 a indicat faptul că, în medie, 110 nou-născuți sunt abandonați în Khartoum în fiecare lună. Acest lucru este generat de stigmatizarea socială asociată copiilor născuți din părinți necăsătoriți. S-a recunoscut faptul că aranjamentele de îngrijire instituționalizată actuale nu erau în interesul superior al copilului și că exista potențial de dezvoltare a unor forme alternative de îngrijire de tip familial. În acest context, UNICEF s-a angajat, alături de Guvern și ONG-urile partenere, să examineze potențialul pentru o alternativă la îngrijirea instituționalizată. În plus față de stabilizarea condițiilor din îngrijirea instituționalizată, principalele scopuri ale programului au inclus conceperea aranjamentelor acceptabile de îngrijire alternativă familială și o schimbare a mentalității, procedurilor și legilor în legătură cu abandonarea copiilor mici. Făcând acest lucru, programul reprezintă un bun exemplu de depășire a obstacolelor în dezvoltarea îngrijirii de tip familial prin succesul raportat în implicarea liderilor islamici și asigurarea sprijinului acestora prin emiterea unei fatwa care a contribuit la o modificare a percepțiilor sociale cu privire la copiii abandonați.

Programul se derulează începând cu anul 2003, cu finanțarea inițială a UNICEF și a ONG-urilor partenere, dar în prezent finanțarea este asigurată, în principal, de Ministerul de Stat pentru Afaceri Sociale. Rezultatele inițiale au fost pozitive în ceea ce privește dezinstituționalizarea copiilor vulnerabili, cu un număr total de 500 de plasamente familiale de urgență și 2.000 de plasamente familiale definitive în perioada 2003-2007. Programul a ajutat și la conturarea politicilor dedicate mamelor și copiilor vulnerabili. Legea copilului din anul 2010 pune accent pe sursa primară de îngrijire pentru copiii abandonați, care trebuie să fie într-o familie și să garanteze accesul la educație și îngrijirea sănătății pentru copiii abandonați.

Pentru mai multe informații, a se vedea „UNICEF Sudan Documentul tehnic de informare 1”: Îngrijirea alternativă familială http://www.unicef.org/sudan/UNICEF_Sudan_Technical_Briefing_Paper_1_-_Alternative_family_care.pdf

Focus 2: Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familial (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 2.2

UNICEF Kosovo Serviciile de îngrijire alternativă

Schimbările și instabilitatea politică, dificultățile economice și sociale asociate situației post-conflict și lipsa plaselor de siguranță socială au contribuit la creșterea ratei abandonului copiilor în Kosovo. Peste 600 de sugari au fost abandonați în Kosovo începând cu anul 1999. Inițial, a fost înființată „o casă de tranzit pentru bebeluși” dedicată sugariilor abandonați în spitale, în încercarea de a aduce copiii mai aproape de adopție, îngrijire în familii substitutive sau reintegrarea acestora în familiile biologice ale acestora. UNICEF, Ministerul Muncii și Protecției Sociale și EveryChild au implementat un Proiect de îngrijire profesională în familii substitutive pe termen scurt care s-a axat exclusiv pe copiii cu vârsta de sub 2 ani lipsiți de îngrijire părintească, pe măsură ce numărul de sugari abandonați în spitale creștea.

Guvernul, prin intermediul Centrelor Sociale, a recrutat familii substitutive prin anunțuri difuzate la radio și TV, articole în ziare, materiale publicitare și întâlniri de grup în comunitate. Inițial, proiectul a fost finanțat de UNICEF, dar în prezent, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a introdus în bugetul național al statului Kosovo alocații pentru familiile substitutive, demonstrându-și astfel angajamentul față de dezvoltarea sistemului de îngrijire substitutivă de tip familial ca alternativă la îngrijirea instituționalizată. Până în anul 2011, în jur de 400 de copii au fost plasați în familii substitutive, iar 40 de familii au devenit familii substitutive active pentru toate categoriile de copii în nevoie de îngrijire și protecție în Kosovo.

Pentru mai multe informații, vizitați:

www.unicef.org/kosovo

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 2.3

Child's i Foundation, Uganda

Fundația Child's i din Uganda urmărește să păstreze sau să reunifice copiii cu familiile lor sau, dacă este necesar, să identifice plasamente familiale alternative pentru aceștia. Drept urmare, munca acestei organizații urmărește să prevină abandonul, să asigure îngrijire rezidențială temporară pe termen scurt, să reunifice familiile, să furnizeze sprijin permanent familiilor, să promoveze adopția la nivel național și să identifice noi familii.

Rezultatele obținute în timpul primilor doi ani de funcționare au fost pozitive. Astfel, spre exemplu, mai multe de 200 de mame au fost încurajate cu succes și capacitate să nu își abandoneze copiii ca urmare a furnizării acestor servicii. Îngrijirea pe termen scurt a fost asigurată pentru 100 de copii, iar pentru aceștia au fost identificate familii într-un

termen mediu de 4 luni. 65 de copii au fost reuniți cu familiile lor biologice și au beneficiat de sprijin pentru o perioadă suplimentară de un an pentru a le fi asigurată acestora siguranța și a se asigura că familia putea să își ducă la îndeplinire rolul de îngrijire. Adopțiile la nivel național în Uganda au fost promovate prin spoturi publicitare difuzate la radio și TV, în urma cărora 150 de familii au apelat linia telefonică dedicată adopțiilor și au fost înscrise pe listă de așteptare a potențialelor familii adoptive. Într-o perioadă de 18 luni, 21 de copii au fost plasați la părinți adoptivi din Uganda. Au fost realizate evaluări riguroase în conformitate cu Legea copilului, iar aprobarea a fost acordată de o comisie interdisciplinară.

Pentru mai multe informații, vizitați:

www.childsifoundation.org

Focus 2: Plasarea copiilor cu vârsta între 0 și 3 ani într-un mediu de tip familial (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 2.4

Rețeaua de familii substitutive, Paraguay

În Paraguay, în jur de 5.000 de copii trăiesc în instituții, iar actorii din domeniul îngrijirii și protecției copilului cooperează din anul 2006 pentru dezvoltarea și promovarea îngrijirii în familii substitutive ca măsură de îngrijire alternativă instituționalizării, cu sprijinul ONG-ului internațional RELAF. A fost înființată o Rețea de familii substitutive în Paraguay, formată de organizații ale societății civile și guvern, reprezentat de Centrul pentru Adopții din cadrul Secretariatului Național pentru Copii și Adolescenți. Un pas important înainte a fost reprezentat de publicarea în anul 2010 a unui Decret prezidențial de înființare a unui program de îngrijire în familii substitutive pentru copiii și adolescenții care au nevoie de protecție și sprijin. O altă realizare importantă a fost închiderea Hogarcito, o „casă pentru bebeluși” care funcționa sub auspiciile Secretariatului Național pentru Copii și Adolescenți. Cei 22 de bebeluși au fost plasați la familii și au fost inițiate procedurile pentru reintegrarea lor în familiile de origine sau pentru identificarea de familii adoptive potrivite.

Alte semne importante de progres au venit din reorganizarea instituțiilor guvernamentale cu responsabilități în domeniul copilului și aprobarea de către Stat a Politicii naționale privind bunăstarea copiilor privați de îngrijire părintească.

Există un angajament puternic din partea autorităților guvernamentale, ONG-urilor și profesioniștilor pentru a asigura că bebelușii sunt îngrijiiți în medii de tip sau pe model familial. Munca acestora este în legătură cu conștientizarea judecătorilor responsabili de stabilirea mediului de îngrijire pentru copiii lipsiți de îngrijire părintească, promovarea îngrijirii în familii substitutive la nivelul de ansamblu al societății și recrutarea, pregătirea, sprijinirea și monitorizarea familiilor substitutive. De asemenea, specialiștii guvernamentali și din partea ONG-urilor pregătesc lansarea unui Manual de implementare a îngrijirii în familii substitutive.

Pentru mai multe informații, vizitați:
<https://es-la.facebook.com/corainfa/>

4c. Dezinstituționalizarea sistemelor de îngrijire

În timp ce formele de îngrijire rezidențială sunt recunoscute ca o componentă necesară în cadrul plajei de opțiuni care să răspundă nevoilor copiilor din îngrijire alternativă, „plasamentele în instituții” nu sunt văzute într-o lumină așa de pozitivă.

Termenul „instituție” este, în general, folosit cu conotație negativă, dar nu există încă un acord internațional cu privire la definiția acestuia. CDC (articolul 20) doar menționează „instituțiile” ca singurul exemplu de îngrijire care nu este bazată pe familie, iar Liniile de îndrumare folosesc termenul pentru a descrie „facilitățile mari de tip rezidențial”.

Mai mult, ce este considerat „mare” variază de la o țară la alta. Mulți specialiști descriu un aranjament de locuire pentru mai mulți de 10 copii ca fiind mare, în timp ce alții fixează

o limită mai înaltă. Există, totuși, un consens general, că mărimea în sine nu este singurul sau factorul determinant.

Există, de asemenea, un acord larg asupra consecințelor probabile (dar nu întotdeauna automate) ale gestionării unei facilități „mari”. Acestea pot include regimuri impersonale (sau depersonalizate), rigide ce se construiesc în jurul limitelor inerente ale sistemelor zilnice - ca de exemplu nevoia de personal de îngrijire care să lucreze în schimburi predeterminate.

Deși autorii Liniilor de îndrumare s-au dovedit reticenți în a recomanda o interdicție fățișă a construcției de noi instituții („centre rezidențiale mari”), au fost totuși de acord cu necesitatea unui proces bine planificat și (eventual) complet de dezinstituționalizare a sistemelor de îngrijire. Orice decizii cu privire la construirea de noi facilități trebuie deci luate în contextul acestei strategii (§ 23).

Focus 3: Strategii de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire

PREZENTARE GENERALĂ

Îngrijirea rezidențială este recunoscută drept o componentă necesară în plaja de opțiuni disponibile pentru satisfacerea nevoilor diferite ale copiilor care necesită îngrijire alternativă. Cu toate acestea, „plasamentele instituționale” nu sunt privite cu aceeași ochi buni.

Termenul „instituție” a căpătat, în general, o conotație foarte negativă, însă nu există un consens la nivel internațional cu privire la definirea acestuia: CDC (Articolul 20) face doar o simplă mențiune la „instituții” pentru a le da ca exemplu de opțiune de îngrijire care nu este de tip familial, în timp ce *Liniile de îndrumare* folosesc pur și simplu termenul pentru a descrie „marile centre rezidențiale”.

De asemenea, ceea ce este considerat „mare” diferă de la țară la țară. Mulți specialiști descriu un aranjament locativ de grup pentru mai mult de 10 copii ca fiind mare, în timp ce alții au o bază de referință mai ridicată. Există însă un consens la nivel general că mărimea în sine nu este singurul factor determinant.

Există, de asemenea, un consens pe scară largă și cu privire la consecințele probabile (dar nu obligatorii) ale gestionării unui centru „mare”. Acestea pot include regimuri impersonale (sau depersonalizante) și rigide care se construiesc în jurul limitelor inerente ale sistemelor cotidiene – cum ar fi nevoia ca personalul de îngrijire să lucreze în schimburi prestabilite.

Impactul potențial nociv și pe termen lung asupra copiilor plasați în aceste „instituții” este acum bine documentat. Aceste efecte negative se datorează multor factori, inclusiv absența unei persoane de îngrijire primare cu care să stabilească o legătură afectivă, lipsa stimulării și a activităților constructive, acces necorespunzător la servicii de bază, violență și izolare de familie și „lumea de afară”. În multe sisteme de îngrijire, există chiar și mai multe probleme asociate instituționalizării, cauzate de lipsa încercărilor de reintegrare în familie, nerevizuirea periodică a caracterului adecvat (sau nevoii) plasamentului și lipsa pregătire pentru viață după părăsirea centrului.

Drept urmare, multe țări au început deja renunțarea treptată la îngrijirea instituțională a copiilor sau sunt pe cale să o facă. Cu toate acestea, există și alte țări unde, din varii motive, sistemele actuale de îngrijire alternativă sunt formate aproape exclusiv de „instituții”.

Pentru acestea, provocarea renunțării treptate la acestea este considerabilă. Această provocare este cu atât mai mare cu cât centrele sunt în administrarea furnizorilor privați. Un proces global de renunțare treptată la instituții este complicat și mai mult de faptul că multe state nu cred că se justifică trecerea la dezinstituționalizare pe scară largă. Mai mult, într-un număr redus de cazuri, marile centre pot ajuta la gestionarea practicilor nocive și inadvertențelor descrise mai sus. Niciuna dintre acestea însă nu trebuie să stea în calea obiectivului general stabilit în *Liniile de îndrumare*, și anume renunțarea treptată la „instituții” ca opțiune de îngrijire.

În lumina celor de mai sus, autorii *Liniilor de îndrumare* au optat, la [§ 23](#), să facă apel la fiecare stat să își elaboreze propria strategie de dezinstituționalizare progresivă a sistemului de îngrijire alternativă – mai degrabă decât să interzică explicit instituțiile. *Liniile de îndrumare* mai recomandă și ca orice inițiativă de creare a unei noi instituții să fie supusă unei analize critice în contextul strategiei relevante.

Este important să se evidențieze aici faptul că deși aceste strategii pot include proceduri de identificare a unor soluții de îngrijire alternativă pentru copiii aflați deja în instituții, acestea trebuie să se concentreze în principal pe **dezinstituționalizarea sistemului în sine**. Cu alte cuvinte, prioritatea trebuie să fie reprezentată de prevenirea nevoii și recurgerii în viitor la îngrijire alternativă și de dezvoltarea unui game de soluții neinstituționale atunci când această formă de îngrijire este totuși necesară. O atenție aparte trebuie acordată includerii depline a copiilor cu dizabilități și cu alte nevoie speciale în strategia fiecărui stat – în practică, aceștia au fost de regulă ultimii beneficiari auți în vedere.

Experiența a demonstrat clar că dezinstituționalizarea – dacă se dorește a avea succes și a proteja drepturile copiilor – este un proces foarte complex și multi-fațetat și care necesită o atentă planificare. De asemenea, datorită faptului că nu toți fac față schimbării, este important ca toate persoanele și agențiile vizate să se pună de acord cu privire la motivele din spatele politicii de dezinstituționalizare și să îi înțeleagă implicațiile.

Printre alte lucruri, o atenție aparte trebuie acordată asigurării unui sprijin pe scară largă personalului instituțional de la toate nivelurile și asigurării, ori de câte ori este posibil, că cei care dețin abilități corespunzătoare și expertiză pot fi păstrați în alte roluri în noul sistem.

Focus 3: Strategii de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Liniile de îndrumare: § 23

Liniile de îndrumare fac apel la fiecare stat să își elaboreze propria strategie de dezinstituționalizare progresivă a sistemului de îngrijire alternativă. Politicile naționale trebuie să asigure că existe alternative pentru îngrijirea instituțională a copiilor, reprezentate de o plajă largă de opțiuni de îngrijire de tip familial.

Politicile naționale trebuie să:

Dezinstituționalizeze sistemul de îngrijire

- Elaboreze un plan strategic la nivel național pentru dezinstituționalizarea sistemului de îngrijire alternativă,
- Dezvolte alternative pentru instituții reprezentate de o gamă de opțiuni, inclusiv case de tip familial, îngrijire în familii substitutive (de la îngrijire pentru momente de respiro la îngrijire pe termen lung), sprijin acordat părinților și familiei extinse și sprijin acordat copiilor care duc un trai independent,
- Asigure că planurile de dezinstituționalizare iau în considerare nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Interzică în mod explicit plasarea copiilor mici cu vârsta între 0 și 3 ani în instituții, exceptând circumstanțe excepționale: pentru a preveni separarea fraților și surorilor, ca măsură temporară planificată sau ca intervenție de urgență pe termen scurt,
- Asigure că planurile de renunțare la îngrijirea instituțională includ sprijinirea familiilor astfel încât copiii să poată fi reintegrați în familiile lor ori de câte ori este posibil sau, dacă nu este posibil, într-un mediu de îngrijire mai potrivit.

Susțină drepturile copiilor și ale familiilor acestora

- Furnizeze sprijin părinților astfel încât nou-născuții și copiii mici, inclusiv copiii mici cu dizabilități și alte nevoi speciale să nu fie plasați în îngrijire instituțională,
- Asigure că copiii sunt implicați în planificarea renunțării la alte instituții și adoptarea altor forme de îngrijire și că acestora li se furnizează informații actualizate despre proces,
- Furnizeze asistență de specialitate copiilor care au trăit în instituții și care pot considera tranziția spre alte forme de îngrijire un demers plin de provocări,

- Asigure că frații și surorile sunt plasați împreună într-o formă de îngrijire de tip familial ori de câte ori este posibil și că păstrează legătura cu părinții,
- Prevadă un proces de decizie cu privire la situația în care un copil este bine integrat într-o familie substitutivă sau un tip de îngrijire pe model familial, el putând să rămână acolo ca plasament pe termen lung, dacă acest lucru se impune,
- Acorde o atenție aparte furnizării de sprijin corespunzător familiilor care au în grijă copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale. Acest sprijin trebuie să includă acces la îngrijire pentru momente de respiro și îngrijire pe timpul zilei, precum și asigurarea satisfacerii nevoilor de sănătate și educație ale acestora,
- Sprijine familiile pentru a primi copiii care au fost dezinstituționalizați astfel încât întoarcerea copiilor în familii să fie un proces durabil și sustenabil.

Asigure existența infrastructurii necesare

- Furnizeze resurse financiare pentru susținerea planificării la nivel național pentru dezvoltarea de noi servicii de îngrijire și închiderea, în consecință, a instituțiilor,
- Ofere oportunități de recalificare și reangajare pentru persoanele de îngrijire care au fost angajate în instituții, ori de câte ori este posibil,
- Colecteze și să analizeze date la nivel național pentru a monitoriza numărul copiilor care rămân în îngrijire instituțională și al celor care au fost scoși din îngrijire (pentru mai multe detalii, a se vedea [Manualul pentru măsurarea indicatorilor pentru copiii aflați în îngrijire formală](#))
- Asigure conștientizarea de către persoanele de îngrijire și alți profesioniști a caracterului nepotrivit al îngrijirii instituționale pentru nevoile de dezvoltare, sociale și fizice ale copiilor,
- Furnizeze oportunități de a explora problemele asociate cu îngrijirea instituțională pentru copii împreună cu furnizorii și finanțatorii acestui tip de îngrijire pentru a construi consensul și a susține schimbarea,
- Stimuleze desfășurarea de campanii publice de conștientizare în parteneriat cu mass-media și societatea civilă cu privire la efectele nocive în timp ale îngrijirii instituționale.

Focus 3: Strategii de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 3.1

Strategia de dezinstituționalizare, Moldova

Moldova a introdus reforma privind dezinstituționalizarea în Strategia și Planul de acțiune 2007-2011. Numărul copiilor aflați în instituții rezidențiale a scăzut cu 50 % de la demararea reformei, de la 11.442 la finalul anului 2006 până la 5.723 la finalul anului 2011. Aceste rezultate au fost obținute printr-o muncă de prevenire de succes pentru a ajuta familiile să continue să își îngrijească copiii acasă și prin reintegrarea a mai mult de 900 de copii în comunitate, majoritatea (86 %) în familiile lor biologice sau extinse. Pentru copiii care nu pot continua să trăiască alături de familiile lor, alternativele de îngrijire de tip familial prevalează în fața îngrijirii rezidențiale drept o opțiune mai probabilă pentru plasarea alternativă a

copiilor. Guvernul și-a asumat responsabilitatea reformelor, care s-a dovedit crucială pentru succesul acestora, iar strategia a implicat parteneriate externe cu mai multe ONG-uri pentru a oferi sprijin coordonat Guvernului în implementarea acestora reforme. Un număr de modificări sustenabile importante a fost introdus pentru a ajuta la implementarea acestor modificări, inclusiv o rețea națională a asistenților sociali din comunitate, un sistem național de comisii de „gatekeeping”, dezvoltarea alternativelor de tip familial cu dublarea numărului de copii aflați în familii substitutive, dezvoltarea serviciilor de susținere a familiei și închiderea/transformarea instituțiilor rezidențiale.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 3.2

Strategia de dezinstituționalizare, Georgia

Guvernul georgian a condus un proces de reformă majoră în domeniul protecției copilului în ultimii ani, folosind ca punct de intrare încheierea îngrijirii instituționale în scopul consolidării sistemului de protecție a copilului. Pe măsură ce instituțiile au fost închise, fondurile au fost realocate către: creșterea numărului de asistenți sociali ai statului, creșterea valorii alocației pentru familiile substitutive, introducerea îngrijirii în familii substitutive pe termen scurt pentru sugari și consolidarea serviciilor de prevenire, cum ar fi îngrijirea pe timpul zilei. O nouă politică de „gatekeeping” – până în prezent doar pentru centrele administrate de stat – este în prezent implementată la nivel național în încercarea de a asigura că copiii ajung în sistemul de îngrijire doar din motive valide.

În același timp, numărul de asistenți sociali pregătiți de stat a crescut constant, de la doar 18 în anul 1999 la peste 160 în anul 2009 și 250 până în anul 2012. O provocare încă nedepășită însă este faptul că livrarea serviciilor sociale vizează în prezent doar copiii în dificultate mai

degrabă decât să adopte o abordare dedicată întregii familii, limitând astfel posibilitatea de intervenție asupra părinților, într-o manieră preventivă, pentru a se evita nevoia de a recurge la îngrijire alternativă

Rezultatele reformei au fost totuși semnificative. Numărul copiilor care trăiesc în toate formele de îngrijire instituțională administrată de stat s-a redus de la aproape 2.500 la sub 250 în perioada 2008-2012. Aproximativ 33 % din toți copiii din instituții au fost reuniți cu familiile lor. În anul 2010, Guvernul și-a re-dublat eforturile de a susține reunificarea prin introducerea unui pachet pe doi ani, cu o valoare de 50 USD pe lună pe copil, pentru a permite familiilor să ia copiii înapoi, inclusiv asigurări de sănătate, manuale școlare gratuite și îngrijire pe timpul zilei. Îngrijirea în familii substitutive a fost extinsă și consolidată. Pentru acei copii care nu au putut fi reunificați cu familia, numărul de case de tip familial a fost crescut de la 15 la 45 în doar doi ani, ajungând să găzduiască aproximativ 400 de copii.

Focus 3: Strategii de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 3.3

Strategia de dezinstituționalizare, Malawi

Guvernul din Malawi caută să reducă dependența de instituții pentru copiii care au nevoie de îngrijire alternativă. În prezent, Guvernul reduce numărul de „orfelinate” din țară. În plus, Guvernul a promulgat Legea privind îngrijirea, protecția și justiția copiilor în anul 2010, care asigură cadrul legal general de politici pentru îngrijirea și protecția copiilor din Malawi. Noua lege abordează bunăstarea copilului într-o manieră mai holistică: asigurând servicii pentru copil ca subiect al îngrijirii și protecției, consolidând procedurile de adopție și recunoscând legal îngrijirea în familii substitutive. În plus, legea consolidează și un model de îngrijire de tip familial și comunitar pentru asigurarea bunăstării copilului. Efectul legii a susținut eforturile dedicate dezinstituționalizării sistemului de îngrijire a copilului.

S-a înregistrat o reducere a numărului de copii care trăiesc în îngrijire instituțională, simultan cu creșterea numărului de familii substitutive, a centrelor de îngrijire a copiilor din comunitate și alte structuri comunitare, cum ar fi grupurile de sprijin. Noua lege reprezintă și punctul culminant al rezultatelor Planului național de acțiune pentru orfani și alți copii vulnerabili și al politicilor aferente, Politică națională privind dezvoltarea copilului în primii ani de viață și cadrul de implementare al acesteia. Acestea, împreună, formează un cadru pentru direcționarea atenției către îngrijirea în familie și comunitate a copiilor lipsiți de îngrijire părintească sau care riscă să piardă îngrijirea părintească.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Ministerul Genului, Copiilor și Dezvoltării Comunității (2010). *Programul de monitorizare a orfanilor și altor copii vulnerabili (OCV) în Malawi: Raport anual 2009*. Malawi

4d. Principiile care susțin măsurile de promovare a aplicării *Liniilor de îndrumare*

Există un număr de principii care stau la baza „măsurilor de promovare a aplicării” *Liniilor de îndrumare* (§ 24-26):

- Necesitatea **cooperării între toate organismele guvernamentale**, vizate direct sau indirect. În multe situații, s-a constatat că ministerele și alte entități guvernamentale lucrează izolat – sau, în cazuri extreme, chiar în concurență – atât în prevenirea, cât și în furnizarea îngrijirii alternative.
- Necesitatea utilizării *Liniilor de îndrumare* ca sursă de inspirație pentru **textele specifice la nivel de țară sau profesie**. Acest principiu va încuraja asumarea „responsabilității” pentru perspectivele politice și le va face mai relevante pentru realitățile naționale.

- Responsabilitatea fiecărui stat de a stabili dacă are nevoie de asistență internațională în implementarea acestor *Linii de îndrumare* și cerința ca orice asistență furnizată să fie în conformitate cu *Liniile de îndrumare*. Una dintre intențiile principale și vitale în acest sens este evitarea situațiilor în care din exterior se exercită presiuni pentru introducerea soluțiilor de îngrijire alternativă care nu sunt în conformitate nici cu politicile guvernamentale, nici cu situația de pe teren. Spre exemplu, acest lucru poate conduce la dezvoltarea nejustificată a unor forme instituționale de îngrijire alternativă sau la recurgerea, de asemenea nejustificată, la adopții internaționale.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Asigurarea cadrului de politici pentru îngrijirea alternativă

Liniiile de îndrumare: § 8

Liniiile de îndrumare evidențiază nevoia unei politici transformatoare care să garanteze drepturile copiilor, să prevină intrarea copiilor în îngrijire atunci când este posibil și să asigure îngrijire alternativă de înaltă calitate atunci când este posibil.

Deși fiecare stat elaborează politici și servicii în funcție de propriu context social, politic, cultural și economic, cadrul legislativ și de politici trebuie să:

Implementeze convențiile, standardele și *liniile de îndrumare* internaționale cu privire la drepturi

- Respecte convențiile, standardele și *liniile de îndrumare* internaționale, în special [CDC](#) și *Liniiile de îndrumare*,
- Asigure faptul că politicile includ definiții clare ale îngrijirii alternative, în conformitate cu *Liniiile de îndrumare*,
- Dezvolte un plan național atotcuprinzător cu privire la modul în care statul va implementa, monitoriza și revizui prevederile conținute în *Liniiile de îndrumare*,
- Promoveze în mod activ drepturile copiilor în toate aspectele legislației, politicilor și practicilor,
- Asigure protecție legală copiilor lipsiți de îngrijire părintească și asigurarea faptului că există remedii pentru copiii ale căror drepturi nu sunt protejate.

Dezvolte cadre naționale pentru susținerea, protejarea și îngrijirea copiilor

- Pună în aplicare politici cuprinzătoare privind bunăstarea socială și protecția copilului astfel încât copiii să fie plasați în forme corespunzătoare de îngrijire alternativă doar atunci când este necesar,
- Asigure o cooperare activă a tuturor autorităților și ministerelor guvernamentale relevante cu responsabilități în susținerea copiilor și a familiilor acestora,
- Coordoneze politicile astfel încât să existe relații de lucru între servicii, inclusiv protecția copilului și socială și alte domenii, inclusiv educație, sănătate, poliție, justiție, locuire și bunăstare socială,

- Aloce resurse financiare adecvate pentru a asigura că legislația, politicile și practicile pot fi puse în aplicare.

Susțină copiii și familiile acestora pentru a preveni separarea

- Implementeze proactiv măsuri care pot preveni separarea copiilor de familiile și comunitățile acestora, inclusiv strategii de combatere a sărăciei,
- Dezvolte o gamă de strategii de susținere a părinților, inclusiv asistență profesională și financiară la nivelul diferitelor agenții și servicii,
- Ofere sprijin familiilor capacitându-le, asigurând dezvoltarea capacității și susținându-le pentru a-și utiliza propriile resurse,
- Asigure că toate serviciile susțin copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale și pe familiile acestora și că serviciile de specialitate sunt disponibile atunci când sunt necesare,
- Asigure că copiii nu sunt plasați pentru adopție, nici în țară, nici la nivel internațional în absența consimțământului liber și exprimat în cunoștință de cauză al părinților (sau, în absența acestora, a persoanei sau organismului împuternicit legal) și că aceștia nu sunt separați de familiile lor decât dacă nu există o alternativă corespunzătoare.

Asigure o participare deplină a copiilor și familiilor acestora

- Garanteze dreptul copiilor de a fi ascultați astfel încât aceștia să fie implicați în deciziile care îi privesc și că aceștia sunt susținuți pentru a le fi luate în considerare opiniile,
- Asigure că copiilor le sunt oferite suficiente informații astfel încât aceștia să poată face alegeri în cunoștință de cauză și să poată participa pe deplin la procesele decizionale,
- Sprijine participarea părinților și familiilor în toate procesele și deciziile,
- Asigure că copiii pot ține legătura cu familiile lor, inclusiv în situațiile în care părinții sunt în închisoare sau sunt spitalizați, exceptând situația în care acest lucru nu este în interesul superior al copiilor.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR (continuare)

- Furnizeze formare, îndrumare și sprijin persoanelor de îngrijire astfel încât acestea să poată susține participarea copiilor și familiilor acestora,

Ofere o plajă largă de opțiuni de îngrijire

- Ofere o plajă largă de opțiuni de îngrijire de calitate atunci când este necesară îngrijirea alternativă, cu o preferință pentru plasarea copiilor într-o formă de îngrijire de tip familial,
- Elaboreze un plan național de dezinstituționalizare a instituțiilor,
- Asigure că copiii cu vârsta între 0 și 3 ani sunt plasați în medii de tip familial, cu interdicerea utilizării îngrijirii rezidențiale pentru copiii mici, exceptând situația în care există motive întemeiate pentru plasamente pe termen scurt,
- Răspundă nevoilor copiilor care trăiesc pe străzi fără îngrijirea unui adult și să asigure că este disponibilă îngrijire corespunzătoare fără plasarea lor cu forța sau în mod arbitrar în îngrijire. Îngrijirea alternativă corespunzătoare trebuie să se numere printre serviciile oferite copiilor care trăiesc pe străzi,
- Asigure că tranziția copiilor în și din îngrijire este planificată, gestionată și susținută în mod efektiv și corespunzător.

Asigure furnizarea de îngrijire de înaltă calitate

- Pună la dispoziție mecanisme independente pentru depunerea de plângeri oficiale, astfel încât copiii din îngrijire alternativă să poată raporta orice situații de abuz și exploatare în condiții de siguranță,
- Contureze un sistem de înregistrare, licențiere, reglementare și inspecție care să asigure că furnizorii de îngrijire formală respectă standardele de calitate,
- Ofere îndrumări la nivel de politică cu privire la ținerea evidențelor care permit colectarea de date și informații la nivel național și local în scopul fundamentării dezvoltării gamei de opțiuni de îngrijire.

Dezvolte o formă de muncă calificată, formată din persoane de îngrijire și profesioniști

- Evalueze competența celor care furnizează serviciile și sprijină copiii și pe familiile acestora,
- Asigure că există îndrumări la nivel național cu privire la recrutarea, selecția, supervizarea și monitorizarea persoanelor de îngrijire și accesul persoanelor de îngrijire la formare în conformitate cu rolul îndeplinit,
- Asigure că există cursuri disponibile pentru ceilalți profesioniști implicați în furnizarea de asistență familiilor, protecția copilului și îngrijire alternativă,
- Identifice nivelurile corespunzătoare de personal pentru serviciile de îngrijire alternativă astfel încât îngrijirea oferită copiilor să satisfacă nevoile acestora și aceștia să fie în siguranță și protejați.
- Prevadă condiții de muncă, inclusiv remunerații, care capacitează și motivează personalul să își ducă la îndeplinire responsabilitățile la un standard înalt și care evită efectele negative ale unui rotații excesive a personalului pentru copiii

Promoveze incluziunea tuturor copiilor și familiilor acestora

- Promoveze abordări incluzive în scopul susținerii copiilor și familiilor acestora,
- Dezvolte și să implementeze măsuri de contracarare a discriminării astfel încât toți copiii și toate familiile să aibă acces la sprijinul și serviciile de care au nevoie,
- Asigure că toți copiii și familiile acestora sunt incluse și au acces la servicii, indiferent de statut sau circumstanțe, și fără discriminare sau stigmatizare. Acestea includ: sărăcie, origine etnică, religie, sex, dizabilitate mintală și fizică, HIV/SIDA sau alte afecțiuni grave, indiferent dacă fizice sau mintale, naștere în afara căsătoriei și stigmatizare socioeconomică ([§ 10](#)).

„PRINCIPIUL NECESITĂȚII”: PREVENIREA NEVOII DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ

În acest capitol veți afla informații despre:

5a. Nivelul primar al prevenirii

i. Gospodăriile conduse de copii

Focus (4): Protejarea și sprijinirea gospodăriilor conduse de copii

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Programul Nkundabana al CARE Rwanda, Rwanda
  - Studiu de caz 2: Isibindi, Africa de Sud
  - Studiu de caz 3: Sprijinirea gospodăriilor conduse de copii în Tanzania

5b. Nivelul secundar al prevenirii

i. Copiii expuși riscului de abandon

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Servicii de respiro pentru copii cu dizabilități, Rusia
  - Studiu de caz 2: Programe de susținere a familiei, Malaezia
  - Studiu de caz 3: Reabilitarea în comunitate a copiilor cu dizabilități, Nepal

ii. Analiza îndepărtării unui copil din îngrijirea părintească

iii. Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție

Focus (6): Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Reglementarea obligatorie în cadrul Curții Federale de Apel, Argentina
  - Studiu de caz 2: Ofițerii copiilor din închisori, Danemarca
  - Studiu de caz 3: Creșe și grădinițe pentru copiii deținuților și oficialilor din închisori, India

5c. Nivelul terțiar al prevenirii

Focus (7): Promovarea unei reintegrări sustenabile a copiilor, dintr-un context de îngrijire alternativă înapoi în familiile lor

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Grupul de lucru național privind viața în familie și în comunitate, Brazilia
  - Studiu de caz 2: Reintegrarea în Sierra Leone
  - Studiu de caz 3: Walking Together – Proiect de sprijinire a familiei pentru copiii aflați în îngrijire rezidențială, Regiunea Administrativă Specială Hong Kong

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

Primul pas în aplicarea „[principiului necesității](#)” este combaterea factorilor care contribuie la destrămarea familiei. Pe acest subiect pun accentul [§ 32-52](#) din *Liniile de îndrumare*.

Deși fiecare dintre aceste alineate este important în sine, importanța lor este mult mai mare atunci când sunt abordate împreună. Lungimea și substanța prevederilor privind prevenirea demonstrează nivelul de preocupare al autorilor cu privire la numărul mare de copii aflați în sistemul de îngrijire alternativă care nu trebuie să se afle acolo. Pe măsură ce procesul de elaborare a avansat, s-a pus un accent din ce în ce mai mare pe aspectele preventive ale problemei „îngrijirii alternative”.

Destrămarea și separarea familiei sunt rezultatul mai multor factori singulari sau multipli. Aceștia includ sărăcia, locuințele necorespunzătoare, lipsa accesului la îngrijirea eficientă a sănătății, educație și servicii de bunăstare socială, HIV/SIDA sau alte afecțiuni grave, abuzul de substanțe, violența, încarcerarea și deplasarea, precum și nașterea de către mamă necăsătorită și discriminarea pe bază de origine etnică, religie, gen și dizabilitate.

Abordarea adoptată de *Liniile de îndrumare* pentru tratarea acestui spectru larg de aspecte s-a construit în **jurul a trei niveluri de bază ale măsurilor preventive**.

5a. Nivelul primar al prevenirii

La nivelul său primar, prevenirea se realizează prin asigurarea accesului populației generale la servicii de bază, justiție socială și protecția drepturilor omului, fără discriminare. Drept urmare, prevenirea are la bază mai multe prevederi ale CDC, de la îngrijirea sănătății (Articolul 24 al CDC) și educație (Articolul 28 al CDC) la înregistrarea nașterii (Articolul 8 al CDC), protecție socială (Articolul 25 al CDC) și nediscriminare (Articolele 2, 30 ale CDC). Scopul suprem este reprezentat de capacitatea părinților să își îngrijească copiii astfel încât familiile să poată rămâne împreună.

Ținând cont de acest lucru, *Liniile de îndrumare* enumeră principalele probleme de politici ce urmează a fi abordate ([§ 32](#)) și stabilesc un număr de măsuri ce urmează a fi luate pentru întărirea familiilor ([§ 33, 34.a](#)), furnizarea de asistență familiilor ([§ 34.b, 38](#)), capacitatea tinerilor ([§ 34.c](#)) și întraajutorarea părinților singuri și adolescenții ([§ 36](#)). *Liniile de îndrumare* evidențiază și rolurile necesare și complementare ale statului și actorilor nestatali de a furniza aceste servicii.

i. Gospodăriile conduse de copii

De o importanță aparte este abordarea adoptată față de gospodăriile conduse de copii ([§ 37](#)). În anumite condiții, acestea sunt privite drept grupuri familiale ale căror membri au nevoie de sprijin și protecție, mai degrabă decât drept copii fără părinți care au nevoie de îngrijire alternativă.

Focus (4): Protejarea și sprijinirea gospodăriilor conduse de copii

PREZENTARE GENERALĂ

Deși au existat mereu copii care au trăit în gospodării fără o persoană de îngrijire adultă, percepția despre aceste gospodării conduse de copii drept o problemă majoră de protecție a copilului datează doar din anii 80 și a fost primul efect major al pandemiei de HIV/SIDA. De atunci, multe grupuri de frați și surori care și-au pierdut părinții din cauza acestei boli au decis să rămână împreună – uneori luând și veri sau prieteni alături de ei – mai degrabă decât să caute protecția familiei extinse sau alt tip de protecție. Reacții similare au fost semnalate și în situații post-dezastru (ex. copiii rămași orfani după genocidul din Rwanda din 1994).

Deși deseori acesta este un fenomen predominant Africii sub-sahariene, nu este cu siguranță limitat doar la această regiune. Mulți copii din toate părțile lumii își asumă în prezent rolul de cap de familie – ca „persoane de îngrijire” pentru unul sau ambii părinți și/sau preluând responsabilitățile cotidiene în gospodărie din cauza bolii sau altor incapacități ale părinților.

Pentru că amploarea acestui fenomen era doar la început la momentul adoptării CDC, Convenția nu prevede îndrumări explicite cu privire la statutul gospodăriilor conduse de copii sau obligații față de membrii acestora. Timp de mulți ani, dezbaterile s-au concentrat pe faptul dacă acești copii aveau nevoie de îngrijire alternativă sau, din contră, trebuie priviți ca un grup familial în mod aparte vulnerabil care are nevoie de capacitate și protecție în cadrul unei abordări de sprijinire a familiei.

În ultimul timp, această din urmă viziune a început să prevaleze ([Comentariul Comitetului General al CDC nr. 3 privind HIV/SIDA și drepturile copilului \(2003\)](#)), nu în ultimul rând ca urmare a consultării directe a copiilor.

Constatările cercetărilor au arătat în mod invariabil că o majoritate solidă a copiilor preferă soluția susținerii familiei față de orice altă opțiune fezabilă – evident, cu condiția ca aceștia să beneficieze de o protecție efectivă și să poată accesa servicii de educație și alte servicii de bază. Mulți se tem că își vor pierde casa părintească dacă o părăsesc sau că vor fi privați de drepturile de moștenire sau că vor fi exploatați în orice alt mod – chiar dacă merg să locuiască alături de membri ai familiei extinse. Ei se opun separării de frați și surori, un rezultat care ar fi în multe cazuri inevitabil în orice alt context decât îngrijirea rezidențială.

Drept urmare, *Liniile de îndrumare* au făcut un pas important înainte în clarificarea unei aprobări validate la nivel internațional: ele se declară în mod neechivoc în favoarea rămânerii împreună a copiilor ca o gospodărie, cu drepturile protejate ([§ 37](#)). Evident, acest lucru este condiționat de capacitatea capului gospodăriei de a-și putea asuma acestor rol și de a dori să și-l asume. Aceeași prevedere din *Liniile de îndrumare* stabilește și condițiile generale care trebuie îndeplinite de către capul gospodăriei și toți ceilalți membri ai grupului pentru a beneficia de asistența, îndrumarea și protecția necesară.

Focus (4): Protejarea și sprijinirea gospodăriilor conduse de copii (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 4.1

Programul Nkundabana al CARE Rwanda, Rwanda

Abordarea Nkundabana adoptată de CARE (Acțiune Creștină, Cercetare și Educație) Rwanda oferă o soluție înrădăcinată în comunitate pentru problema copleșitoare a gospodăriilor conduse de copii. Confruntată cu provocările consecințelor războiului civil, genocidului și HIV/SIDA, Rwanda trebuie să facă față și celui mai mare procent de orfani din lume. Comunitățile deja supraîncărcate de fragmentarea socială, pierderea forței de muncă în urma pandemiei de HIV/SIDA și sărăciei în creștere nu sunt pregătite să ofere îngrijire copiilor lăsați în urmă. Chiar și capacitatea membrilor familiei extinse de a absorbi copiii orfani și-a atins deseori limita, iar copiii sunt deseori lăsați să se descurce singuri. Modelul Nkundabana mobilizează voluntari adulți din comunitate – Nkundabana – pentru a oferi îndrumare și îngrijire copiilor care trăiesc în gospodării fără sprijinul unui adult. Pregătiți pe

teme de consiliere, ascultare activă și deprinderea de abilități de viață și susținuți de CARE, acești voluntari oferă cea mai bună alternativă pentru copiii care nu au la dispoziție membri adulți ai familiei care să le ofere îndrumare și îngrijire. Prin vizite periodice, Nkundabana sprijină copiii să meargă la școală sau să solicite asistență medicală, dar oferă și un debușeu emoțional sub forma sprijinului psihologic. Lecțiile învățate din proiect sugerează că modelul Nkundabana oferă fundația pentru atingerea siguranței economice și alimentare și reprezintă o bază de la care se pot demara funcții de sensibilizare și protecție a copilului.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Lecții învățate: un model pentru îngrijirea în comunitate a orfanilor și copiilor vulnerabili – Nkundabana <https://insights.careinternational.org.uk/media/k2/attachments/Rwanda.pdf>

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 4.2

Isibindi, Africa de Sud

Un exemplu de muncă cu gospodăriile conduse de copii provine din programul general Isibindi. Isibindi a fost lansat de Asociația Națională a Asistenților Sociali pentru Copii și este un program de recrutare și formare a asistenților sociali care oferă îngrijire copiilor și tinerilor folosind tehnici inovatoare de învățare de la distanță. Personalul de îngrijire vizitează orfanii și copiii vulnerabili acasă și le oferă servicii complexe. Aceștia lucrează cu unii dintre cei mai vulnerabili copii din Africa de Sud, inclusiv cei afectați de HIV/SIDA, atunci când copiii rămân orfani și trăiesc în gospodării conduse de copii. Liyema Ikhaya, un program de dezvoltare a adolescenților pentru gospodăriile conduse de copii, a fost lansat în februarie 2010, cu 25 de tineri care au participat săptămânal la cursuri pe tema abilităților de viață menite să îi ajute să deprindă abilitățile și cunoștințele necesare pentru a-și îngriji frații și surorile mai mici și pe ei înșiși și a face alegeri de viață responsabile.

Este furnizată o gamă de servicii inclusiv activități de sensibilizare, însoțirea și reprezentarea copiilor la școală, servicii de sănătate și în relație cu autoritățile

guvernamentale, asistență psihologică prin activități tip cutia cu amintiri, activități de alinare a suferinței, construirea de relații, identificarea nevoilor și sentimentelor, furnizarea de îngrijire de dezvoltare, gestionarea comportamentelor, programarea activităților, evaluarea riscurilor și consiliere privind spațiul de viață, asistență financiară pentru accesarea granturilor guvernamentale și furnizarea de pachete cu alimente, asigurarea faptului că copiii merg la școală (și primesc sprijin material și educațional pentru a continua să frecventeze școala și a avea succes în sala de clasă); elaborarea unui plan de dezvoltare pentru fiecare familie (pe baza valorilor independenței, competenței, apartenenței și generozității); și oferirea de pregătire pe tema abilităților de viață (acoperind arii cum ar fi sănătatea, igiena, drepturile copiilor, stabilirea unui buget și alimentația). Isibindi este finanțat folosind un model de „franciză socială” care permite replicarea acesteia în Africa de Sud și în exterior fără implicații majore din punct de vedere al resurselor.

Focus (4): Protejarea și sprijinirea gospodăriilor conduse de copii (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 4.3

Sprijinirea gospodăriilor conduse de copii în Tanzania

Treizeci de ani de epidemie de HIV au condus la modificarea tiparelor de îngrijire și moștenire în Africa de est și sud, iar pierderea unei „generații de mijloc” de părinți a condus la apariția unor noi forme de gospodării, cum ar fi gospodăriile conduse de copii și tineri. Un studiu a constatat că sprijinul material și emoțional din partea ONG-urilor a jucat un rol semnificativ în susținerea acestor gospodării. În cadrul acestui program, au fost vizate abordări individualizate care adoptă o perspectivă holistică cu privire la susținerea gospodăriilor conduse de copii și tineri. Organizațiile neguvernamentale au oferit copiilor și tinerilor o gamă de servicii și asistență, inclusiv produse alimentare, asistență financiară periodică, taxe școlare, uniforme și materiale, îngrijirea sănătății, sprijin emoțional, cluburi de asistență inter pares, abilități de viață și formare profesională, cluburi de auto-apărare, capital pentru proiecte generatoare de venituri și scheme de voluntariat în comunitate. Tinerii au considerat acest sprijin crucial pentru a-i ajuta să își îngrijească frații și surorile și să ducă un trai independent.

Constatările sugerează că sprijinul oferit gospodăriilor conduse de copii și tineri trebuie să recunoască reprezentarea tinerilor și să adopte o abordare holistică cu privire la viețile acestora, care să le analizeze bunurile fizice, resursele materiale, capitalul uman și social disponibil gospodăriilor, precum și bunăstarea, perspectivele și aspirațiile tinerilor. S-a recunoscut, de asemenea, și faptul că sprijinul trebuie să stimuleze solidaritatea inter pares și mobilizarea colectivă condusă de tineri. Aceasta sugerează că astfel de practici pot îmbunătăți capacitățile tinerilor de a-și îngriji frații și surorile și le permite acestora să susțină gospodăria în timp, precum și pot contribui la construirea de medii sociale mai suportive care contestă stigmatizarea și apăsarea moștenirea tinerilor.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Experiențele și prioritățile tinerilor care au grijă de frații sau surorile lor în Tanzania și Uganda http://centaur.reading.ac.uk/27842/1/Evans_R_2012_Geoforum_Sibling_caringscapes.pdf

A se vedea și: Evans, R. (2012) Protejarea moștenirii și îmbunătățirea rezilienței tinerilor orfani care trăiesc în gospodării conduse de copii și tineri în Tanzania și Uganda, *Jurnalul African pentru Cercetarea SIDA*, 11(3): 177-189. DOI: 10.2989/16085906.2012.734977

5b. Nivelul secundar al prevenirii

i. Copiii expuși riscului de abandon

Prevenirea secundară este „plasa de siguranță” și este destinată indivizilor și familiilor (și uneori grupurilor) care au fost identificați sau care s-au declarat ca vulnerabili și pentru care, indiferent de motiv, măsurile primare de prevenire s-au dovedit inadecvate. Copiii vizați de aceste măsuri îi includ pe cei care sunt **supuși riscului de abandon** și pe cei a căror **îndepărtare din casa părintească** din motive de protecție poate fi avută în vedere.

- Primul set de măsuri este îndreptat către furnizarea de asistență personalizată părinților care se confruntă cu dificultăți în a avea grijă de copilul lor (§ 34), o atenție aparte fiind acordată părinților adolescenți (§ 41),
- Al doilea set de măsuri se axează pe copiii pentru care riscul de a fi abandonați sau retrași din casa părintească este iminent sau actual.

Dacă un părinte sau tutore abordează o agenție sau un centru pentru a **renunța la copil**, trebuie făcute demersuri imediate pentru a împiedica acest lucru să se întâmple – în măsura în care este posibil (§ 44). Aceste demersuri includ oferirea de consiliere și asistență socială pentru a permite părinților să continue să aibă grijă ei înșiși de copil, precum și examinarea posibilității de a face aranjamente corespunzătoare de îngrijire la rude. O asistență similară poate fi oferită și părinților care caută să își plaseze copilul la o agenție sau într-un centru pe o perioadă temporară sau nedeterminată (§ 45).

Este important însă să se rețină că, în ambele situații, *Liniile de îndrumare* impun o obligație **tuturor agențiilor și centrelor (nu doar celor publice, ci și celor care sunt administrate privat)** să se asigure că sunt urmărite și alte posibile alternative la plasament. Acest lucru a fost prevăzut în urma preocupării manifestate de autori că anumite centre private ar fi dispuse să accepte copii în îngrijire fără a pune întrebări și fără a fi căutat mai întâi să trimită părinții la un serviciu competent.

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării

PREZENTARE GENERALĂ

Linile de îndrumare dedică o atenție considerabilă eforturilor necesare pentru a reduce la minimum abandonul sau renunțarea la copii. Această este o parte a accentului pus deliberat pe eforturile generale de prevenire și întărire a familiei.

Multe dintre inițiativele propuse de *Linile de îndrumare* sunt concepute ca nivelul primar de prevenire pentru a remedia „cauzele de bază” – cu alte cuvinte, politicile și măsurile cu aplicare generală care vizează factori societali care pot conduce la abandonarea sau renunțarea de către un părinte la un copil. Aceste măsuri foarte diversificate includ strategii de combatere a sărăciei, discriminării și stigmatizării, de modificare a atitudinilor față de dizabilitate și părinții singuri și de adoptare a unor politici sociale care promovează capacitatea familiilor și deprinderile parentale ([§ 10](#), [32](#), [34](#), [36](#)).

Poate nu la fel de evident însă, în *Linile de îndrumare* sunt prevăzute și **programe orientate** la nivelul secundar al prevenirii. Aceste programe importante urmăresc să asigure consiliere și asistență individualizată în cazurile în care există un risc specific (sau chiar o intenție declarată) de abandon sau renunțare. Ele vin să completeze măsurile preventive

generice, însă implementarea lor prezintă deseori provocări majore în ceea ce privește resursele umane și financiare implicate. Programele nu doar că necesită respondenți calificați care să trateze aceste „auto-trimiteri”, ci au nevoie și de o componentă proactivă astfel încât cei expuși riscului să poată fi identificați și să li se ofere asistență

Printre măsurile menționate explicit în *Linile de îndrumare* (peste și în plus față de ajutorul financiar și oportunitățile de generare de venituri) se numără serviciile pentru părinții și copiii cu dizabilități ([§ 34.b](#)), vizitele la domiciliu și discuțiile cu alte familii în dificultate ([§ 35](#)). Asistența și îngrijirea trebuie anticipate și pentru părinții singuri și adolescenți ([§ 36](#)), cu o atenție aparte acordată perioadei de dinainte și de după nașterea unui copil, precum și în timpul nașterii ([§ 41](#)). Acest lucru implică necesitatea unei prezențe preventive calificate în diferitele unități, cum ar fi, spre exemplu, clinicile prenatale și maternitățile.

Plasa de siguranță finală – în ceea ce privește renunțarea anticipată – constă într-un sistem eficace de supraveghere [[a se vedea Focus 8](#)] pentru a îndrepta părinții care solicită plasarea copiilor lor în îngrijire alternativă către serviciile de asistență psihosocială și practică corespunzătoare ([§ 44](#)).

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Linii de îndrumare: § 3, 9, 15, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38

Linii de îndrumare pun accent pe cerința ca statele să caute să prevină separarea copiilor de părinții și familiile lor, acolo unde este posibil. Statelor li se recomandă să aibă politici naționale care sprijină familiile și previn plasarea neneșară a copiilor în îngrijire alternativă.

Politicile naționale trebuie să:

Furnizeze un cadru pentru susținerea familiilor

- Dezvolte strategii naționale cu privire la o gamă de măsuri care sunt necesare pentru sprijinirea familiilor. Acestea vor include abordări integrate cu privire la: asistența financiară, accesul la servicii de bază, asistență parentală și servicii de specialitate,
- Dezvolte strategii de combatere a sărăciei, inclusiv asistență financiară, astfel încât copiii să nu fie nevoiți să fie separați de familiile lor din motive financiare cum ar fi sărăcia, veniturile financiare, șomajul și efectele dizabilității sau stării proaste de sănătate,
- Consolideze serviciile de protecție a copilului astfel încât procesele de evaluare să ia pe deplin în considerare măsuri de prevenire a separării de familie,
- Realizeze studii pentru a înțelege mai bine ce anume contribuie la separarea familiei și să utilizeze aceste cunoștințe pentru a fundamenta politicile și serviciile,
- Crească nivelul de înțelegere al celor mai bune abordări de a furniza sprijin familiilor și a facilita oportunitățile de distribuire a cunoștințelor către cei care oferă sprijin familiilor.

Furnizeze serviciile pentru a sprijini familiile

- Asigure existența unui proces complex de evaluare pentru familie astfel încât asistența să poată fi implementată acolo unde este necesară de către diferite servicii, cum ar fi serviciile de sănătate, bunăstare socială, locuire, justiție și educație,
- Asigure că există mecanisme prin care copiii și părinții lor pot participa la procesele de decizie, avându-se în vedere nevoile specifice ale copiilor și familiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale,

- Furnizeze asistență părinților prin intermediul unei plaje de abordări, inclusiv: cursuri de educație parentală și pe alte teme, furnizarea de informații accesibile, acces la profesioniști cu pregătire corespunzătoare care să sprijine familiile, vizite la domiciliu, grupuri unde părinții se pot întâlni, centre pentru familie și acces la sprijin informal în comunitate,
- Ofere sprijin familiilor în comunitățile locale care este disponibil mamelor și taților astfel încât ambii părinți să contribuie la asigurarea unui mediu de îngrijire,
- Ofere sprijin specializat de întărire a familiei acolo unde este necesar. Acesta poate include: soluționarea și medierea conflictelor, consiliere, tratament în cazul abuzului de substanțe și conferințe privind cazurile unor familii,
- Ofere sprijin familiilor împuternicindându-le, asigurând dezvoltarea capacității și susținându-le pentru a-și utiliza propriile resurse.
- Faciliteze contactul între copii și familiile acestora, atunci când copilul este plasat în îngrijire alternativă și când acest lucru este în interesul superior al copilului

Direcționeze serviciile către familie în circumstanțe specifice

- Furnizeze servicii pentru copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale astfel încât părinții și familiile să beneficieze de sprijinul de care au nevoie. Acest lucru include: furnizarea de îngrijire pe timpul zilei și momente de respiro, acces la educație și formare profesională pentru copii, servicii de sănătate și reabilitare și adaptări fizice și echipamente,
- Furnizeze sprijin tinerilor părinți, inclusiv: îngrijire pre și post-natală, activități de conștientizare publică pentru reducerea stigmatizării, asistență financiară și sprijin pentru ca părinții tineri să își continue studiile,
- Furnizeze sprijin părinților singuri, inclusiv activități de conștientizare publică pentru reducerea stigmatizării, acces la îngrijire pe timpul zilei și asistență financiară, acolo unde este necesară,

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR (continuare)

- Furnizeze sprijin familiilor în creșterea copiilor mai mari, în special a celor care sunt vulnerabili din motive de dizabilitate sau alte nevoi sau circumstanțe speciale,
- Furnizeze sprijin părinților ai căror copii au comportamente provocatoare din cauza problemelor comportamentale sau emoționale,
- Furnizeze sprijin părinților care nu au putut să crească alături de proprii părinți și au fost plasați în îngrijire alternativă în copilărie,
- Furnizeze sprijin părinților care au dizabilități, probleme de sănătate sau sunt vulnerabili din alte motive,
- Furnizeze sprijin copiilor din gospodării conduse de copii (§ 37), acordând o atenție aparte nevoilor acestora, inclusiv: protecția copilului și protecția legală, asistență financiară și acces la o gamă de servicii de susținere.

Consolideze munca cu familiile

- Asigure că familiilor le este oferit sprijin fără discriminare sau stigmatizare și că acest sprijin ia în considerare particularitățile culturale. Acestea trebuie susținute prin activități de conștientizare și prin promovarea unor politici anti-discriminare,

- Furnizeze formare profesioniștilor, inclusiv persoanelor de îngrijire, profesorilor, medicilor, celor care furnizează îngrijire medicală la domiciliu și ofițerilor de poliție astfel încât să poată identifica acei copii care sunt expuși riscului și familiile care au nevoie de sprijin,
- Implice copiii și părinții cu experiență în serviciile de sprijin al familiilor sau îngrijire alternativă în formare profesioniștilor, pentru ca aceștia să înțeleagă mai bine nevoile familiilor și obstacolele care trebuie depășite pentru a le satisface,
- Asigure implicarea părinților în dezvoltarea serviciilor de întărire a familiei și în planificarea sprijinului de care au nevoie,
- Asigure coordonare astfel încât organizațiile publice, private, neguvernamentale și ale societății civile să dezvolte abordări coordonate și bazate pe colaborare în sprijinirea familiilor,
- Lucreze în parteneriat cu mass-media pentru a încuraja conștientizarea societății în ansamblu cu privire la nevoile familiilor și importanța sprijinirii părinților.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 5.1

Servicii de respiro pentru copii cu dizabilități, Rusia

Serviciile de respiro pentru copiii cu dizabilități au fost elaborate pentru a preveni ajungerea acestor copii în îngrijire instituțională. Acest serviciu a fost dezvoltat în St. Petersburg și oferă îngrijire de „respiro” într-o familie care a beneficiat de pregătire în susținerea copiilor cu dizabilități. Serviciul este flexibil în satisfacerea nevoilor fiecărei familii, iar îngrijirea poate fi acordată la domiciliul copilului sau al persoanelor de îngrijire. O evaluare a programului a demonstrat că acesta a prevenit cu succes admiterea în îngrijire instituțională. Până în prezent, toți cei 61 de copii cu dizabilități (dintre care mulți cu dizabilități grave) implicați în program au rămas în îngrijirea familiilor lor. În plus, evaluarea a identificat beneficii importante în ceea ce privește calitatea vieții pentru copiii cu dizabilități, părinți și alți copii din familiile implicate în program, inclusiv: continuarea îngrijirii copilului acasă atunci când

aranjamentele normale de îngrijire în familie sunt întrerupte din motive de boală sau conflicte familiale, asistență oferită părinților izolați de membrii familiei extinse, sprijin practic pentru părinții epuizați atunci când au cea mai mare nevoie de acesta, creșterea încrederii părinților care au grijă de copii cu dizabilități și asistență practică în organizarea vizitelor pentru tratament medical sau fizic, esențial pentru bunăstarea copilului.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Capacitatea reformei: de ce sprijinirea copiilor cu dizabilități trebuie să se afle în centrul unei reforme de succes a sistemului de îngrijire a copilului https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Enabling%20Reform%20-%20Why%20Supporting%20Children%20with%20Disabilities%20Must%20Be%20at%20the%20Heart%20of%20Successful%20Child%20Care%20Reform_0.pdf

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 5.2

Programe de susținere a familiei, Malaezia

Programele de susținere a familiei reprezintă primul nivel de îngrijire în scopul prevenirii intrării copiilor în îngrijire instituțională. O gamă de servicii, cum ar fi asistență financiară și intervenții psihosociale este oferită familiilor în situații de criză în încercarea de a preveni separarea copilului de familie. Departamentul pentru Bunăstare Socială derulează programe pentru a ajuta familiile să își îmbunătățească situația socioeconomică și calitatea vieții. Aceste programe au două dimensiuni: 1) asistență financiară directă și sprijin psihosocial acordate familiilor sărace și copiilor acestora și 2) servicii de prevenire în comunitate furnizate copiilor expuși riscurilor și familiilor acestora prin centre de activități pentru copii supervizate de echipe de protecție a copilului. Aceste servicii sunt prevăzute a fi înființate în baza Legii copilului din 2001 din Malaezia, care impune ca grupuri de persoane să formeze echipe de protecție care să coordoneze la nivel local serviciile furnizate familiilor și copiilor, în cazul în care copiii au sau se suspectează că au nevoie de protecție.

Acest program de asistență a fost înființat pentru a ajuta familiile sărace, părinții singuri și rudele care au grijă de proprii copii sau de copii ai rudelor. O testare a mijloacelor evaluează nevoile financiare, în timp ce capacitatea părinților sau rudelor de a furniza îngrijire și un mediu sigur

este de asemenea evaluată, cu fonduri nerambursabile disponibile pentru a fi acordate până la 30 de luni. Se preconizează ca programul va asista mai mult de 17.000 de familii și peste 52.000 de copii. Copiii familiilor sărace vor beneficia și de asistență guvernamentală pentru a acoperi costul manualelor, îmbrăcămintei și altor materiale necesare la școală. Sprijinul este acordat pentru a permite familiilor să acceseze micro-finanțare și să se implice în proiecte de subzistență. Între timp, centrele de activități pentru copii au rolul de resursă unde membri comunității se pot întâlni și face schimb de idei, stimulând astfel spiritul comunitar în rândul grupurilor țintă specifice, cum ar fi familiile sărace, familiile cu probleme și/sau în situații de criză și copiii expuși riscului. Alte servicii includ servicii de consiliere și de intervenție în situații de criză, servicii de sprijin educațional, activități de dezvoltare a copilului, seminare/ateliere de lucru/prelegeri pe teme de educație parentală și alte teme în legătură cu familia, precum și tabere motivaționale pentru copii și tineri.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Îngrijirea alternativă pentru copiii lipsiți de persoane primare de îngrijire în țările afectate de tsunami: Indonezia, Malaezia, Myanmar și Thailanda <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Alternative%20Care%20for%20Children%20in%20Tsunami-Affected%20Countries%20.pdf>

Focus (5): Susținerea familiilor în scopul prevenirii abandonului și renunțării (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 5.3

Reabilitarea în comunitate a copiilor cu dizabilități, Nepal

Un număr mare de copii cu dizabilități continuă să fie plasați în îngrijire instituțională. Modelul de reabilitare în comunitate (CBR) a fost elaborat pentru a preveni instituționalizarea furnizând sprijin copiilor cu dizabilități și persoanelor de îngrijire ale acestora într-un număr de contexte. Abordarea CBR a fost adoptată ca program național pentru copiii cu dizabilități din Nepal, constând în servicii directe, activități de promovare și incluziune socială. Serviciile directe au inclus îngrijirea preventivă a sănătății și intervenții chirurgicale corective pentru a reduce numărul general de copii cu dizabilități și a instrui părinții pentru a ajuta la reabilitarea copiilor lor, inclusiv ajutarea părinților să comunice cu copiii cu probleme auditive învățându-i limbajul semnelor.

Activitatea de promovare/sensibilizare a implicat: integrarea a 10.000 de copii cu dizabilități în școlile de

masă sau asigurarea accesului acestora la școli speciale, inclusiv peste 500 de copii cu probleme auditive care învață în școlile de masă, conștientizare în scopul reducerii stigmatizării celor cu dizabilități și creșterii gradului de înțelegere a dizabilităților în familii și promovarea unor modificări legislative pentru acordarea de burse elevilor cu dizabilități și crearea unei cărți de identitate pentru persoanele cu dizabilități pentru a facilita accesul la alocații. Activitățile de incluziune socială au implicat asigurarea faptului că copiii cu dizabilități au acces la cluburi ale copiilor în școli și promovarea oportunităților de angajare prin formarea profesională a tinerilor cu dizabilități și formarea, micro-finanțarea și susținerea angajării părinților.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Evaluarea finală a programului de reabilitare în familie: Un raport <https://norad.no/om-bistand/publikasjon/ngo-evaluations/2011/final-evaluation-of-community-based-rehabilitation-cbr-programme/>

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 5.4

Proiectul de excelență Kafala, Siria

În Siria, kafala externă permite unui copil să rămână alături de părinți în locul plasamentului într-un centru rezidențial. Aceasta implică o persoană privată (kafil) care oferă părintelui/părinților asistență financiară periodică pentru creșterea și educația copilului. ONG-ul Hufez Al Nemah a dezvoltat un Program de excelență Kafala care urmărește să asigure kafala externă pentru copiii care sunt îngrijiți în familii vulnerabile și se axează pe nevoile primare

de îngrijire: fizice, educaționale, de sănătate și psihologice. În prezent în jur de 3.100 de copii beneficiază de această schemă. În plus față de o plată financiară lunară, proiectul asigură și alte forme de asistență în natură și acces la servicii specifice în funcție de nevoile individuale.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Cantwell, N. și Jacomy-Vite, S. (2011) Evaluarea sistemului de îngrijire alternativă din Republica Arabă Siriană, UNICEF.

5b. Nivelul secundar al prevenirii (continuare)

ii. Analiza îndepărtării unui copil din îngrijirea părintească

Când vine vorba de îndepărtarea unui copil din îngrijirea părinților, autoritatea de decizie competentă trebuie mai întâi să se asigure că se realizează o evaluare profesională și participativă a capacităților actuale și potențiale ale părinților ([§ 39, 40](#)). Îndepărtarea nu trebuie să se realizeze decât dacă rezultatele arată că este singura modalitate de a apăra în mod adecvat bunăstarea copilului – și doar după o analiză judiciară, în cazul în care părinții se opun ([§ 47](#)).

Trebuie reținut întotdeauna faptul că principiile generale ale *Liniilor de îndrumare* stipulează că la îndepărtarea unui copil din îngrijirea părinților se apelează doar „în ultimă instanță” ([§ 14](#)), iar sărăcia și consecințele directe și unice ale acesteia nu pot fi niciodată o cauză suficientă pentru a proceda în acest mod ([§ 15](#)).

Cu toate acestea, în **circumstanțe extreme**, îndepărtarea imediată poate fi necesară pentru siguranța sau supraviețuirea copilului. În acest cazuri, trebuie să existe un protocol care stabilește criteriile, responsabilitățile și măsurile subsecvente care trebuie să se aplice.

iii. Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție

În cele din urmă, *Liniile de îndrumare* ([§ 48](#)) dedică o atenție specială copiilor a căror persoană unică sau principală de îngrijire este privată de libertate [[a se vedea Focus 6](#)].

Liniile de îndrumare propun analiza unor alternative la custodie sau detenție în aceste cazuri, ori de câte ori este posibil. Însă acestea nu adoptă o poziție și cu privire la dacă copiii mici ar trebui să își însoțească mama atunci când este în închisoare, iar dacă da, ce condiții ar trebui să se aplice pentru a se asigura că interesul superior și celelalte drepturi ale copiilor sunt păstrate. Mai degrabă, *Liniile de îndrumare* fac apel la soluții individualizate – pe baza aceluiași criterii ca cele utilizate pentru a decide dacă un copil trebuie separat de părinți în orice altă situație.

Focus (6): Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție

PREZENTARE GENERALĂ

Atunci când persoana primară de îngrijire (de regulă, dar nu întotdeauna, mama) este în detenție, se ridică în mod inevitabil problema continuității îngrijirii. Separarea și nevoia de îngrijire alternativă pot fi pe termen scurt sau lung. Separarea este posibilă în diferite momente: la momentul arestului, în arestul preventiv (denumit și „încarcerare”), după condamnare și, în anumite cazuri, după eliberare.

În termeni de politici și practică, abordările și intervențiile curente diferă semnificativ în întreaga lume. La extrema cea mai rea, bebelușii născuți de femei care sunt în închisoare pentru infracțiuni (arest preventiv sau condamnate) pot fi îndepărtați automat din îngrijirea maternală în termen de câteva zile. Altfel, copiii pot fi îngrijiți, în condiții mai mult sau mai puțin favorabile, de mama încarcerată (și uneori de tată) până la o vârstă relativ avansată (în unele cazuri până la vârsta de șase ani sau chiar peste). În acest context, stabilirea unui standard consensual orientat spre copil sau a unei „orientări” în *Liniile de îndrumare* (§ 48) a fost un demers extrem de dificil.

Primul principiu stabilit de *Liniile de îndrumare* este, deloc surprinzător, faptul că trebuie avute în vedere alternative la o intervenție privativă de libertate ori de câte ori este posibil în cazul unei persoane de îngrijire unice sau primare (de regulă mama) care a încălcat legile penale sau administrative. Această abordare corespunde nu doar preocupărilor cu privire la situația de îngrijire imediată a copilului, ci cel puțin și altor doi factori:

- Consecințele pe termen lung ale separării p entru copil,
- Capacitatea mamei de a-și relua rolul primar de îngrijire după eliberare.

Atunci când se hotărăște detenția sau încarcerarea, în primul rând este necesar să se discute opțiunile de îngrijire a copilului cu copilul (dacă este fezabil) și să se stabilească dorințele acestuia. Și mama trebuie consultată.

Deseori, o mamă nu își imaginează încarcerarea fără copil. În principiu, acesta trebuie privit ca un factor pozitiv pentru bunăstarea și dezvoltarea copilului, chiar dacă condițiile materiale sunt precare. Multe facilități de detenție pentru

femei au unități speciale pentru mamă și copil și/sau spații adaptate pentru copil, unde mamele își pot oferi sprijin reciproc, iar în cele mai fericite cazuri, copiii pot evita consecințele nocive ale vieții în spatele gratiilor.

Alte mame preferă să nu își supună copilul sau copiii acestei experiențe și optează să se bazeze pe membrii familiei sau alte aranjamente de îngrijire alternativă în timpul în care își ispășesc pedeapsa.

Încarcerarea supune relațiile de familie unor presiuni deseori severe și pot exista numeroase dificultăți practice și politice în menținerea contactului, fie față-în-față (prin vizite făcute în penitenciare de copil sau eliberarea temporară a părinților) sau prin scrisori, apeluri telefonice sau alte forme de comunicare. Acest lucru poate afecta experiența copilului în perioada de încarcerare și reduce probabilitatea unei reunificări de succes după aceea.

Atunci când părinții sunt reținuți pentru încălcări ale legilor imigrației, familia este rareori separată, însă condițiile și consecințele generale ale detenției pot fi în mod aparte perturbatoare pentru copii. Deseori, centrele pentru imigranți nu sunt amenajate în mod specific pentru familii și pot exista mutări între diferite locații și un sentiment permanent de anxietate și nesiguranță în așteptarea deportării. În acest sens, apelul la „îngrijire corespunzătoare și protecție” făcut în *Liniile de îndrumare* este în mod clar de o importanță aparte.

Pentru a rezuma, *Liniile de îndrumare* nu adoptă o poziție cu privire la dacă copiii mici ar trebui să își însoțească (de regulă) mama atunci când este în închisoare, iar dacă da, ce condiții ar trebui să se aplice pentru a se asigura că interesul superior și celelalte drepturi ale copiilor sunt păstrate. În conformitate cu abordarea generală propusă de acestea, *Liniile de îndrumare* solicită soluții individualizate care să aibă la bază aceleași criterii pentru a decide separarea copilului ca în orice altă situație.

Ziua Discuției Generale pe tema „Copiilor cu părinți încarcerati”, organizată de Comitetul pentru drepturile copilului în 2011, a ajuns la aceeași concluzie. Acesta a recomandat o analiză specială a Articolului 9 al CDC (privind separarea de părinți împotriva voinței lor), dar a exprimat și nevoia unei determinări de la caz la caz.

Focus (6): Îngrijirea copiilor a căror persoană primară de îngrijire este în detenție (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 6.1

Reglementarea obligatorie în cadrul Curții Federale de Apel, Argentina

Curtea Federală de Apel din San Martin, Argentina, are o reglementare obligatorie prin care judecătorii trebuie să verifice dacă persoanele arestate sunt persoanele de îngrijire unice ale copiilor. Pentru a realiza acest lucru, ofițerii de poliție întreabă fiecare persoană arestată dacă este persoană de îngrijire unică. Dacă lucrurile stau așa, iar persoana reținută a comunicat numele și adresa unei persoane de îngrijire alternativă temporară, copiii sunt duși la respectiva persoană de îngrijire alternativă. Poliția trebuie să ia numele, adresa și semnătura noilor persoane de îngrijire astfel încât aceștia să țină legătura cu părinții și un

organism competent de protecție a copilului. Aranjamentele de îngrijire vor fi analizate în instanță, cu oportunități pentru copii de a-și exprima opiniile și pentru părinții arestați și noile persoane de îngrijire să confirme sau să se răzgândească cu privire la aranjamentele de îngrijire după ce sunt intervievați de asistenții sociali ai instanței.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Condamnați colaterali: Copii cu părinți încarcerați. Recomandări și bune practici din Ziua Discuției Generale a Comitetului ONU pentru drepturile copilului în 2011 http://www.guno.org/sites/default/files/resources/ENGLISH_Collateral%20Convicts_Recommendations%20and%20good%20practice.pdf

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 6.2

Ofițerii copiilor din închisori, Danemarca

În Danemarca, o inițiativă comună între persoane individuale, Departamentul pentru Penitenciare și Serviciul de Probațiune și Institutul pentru Drepturile Omului a condus la înființarea „ofițerii copiilor în închisori”, care „lucrează pentru asigurarea drepturilor și nevoilor copiilor cu părinți încarcerați”. Acești „ofițeri ai copiilor” pot include ofițeri din penitenciare sau asistenți sociali; ei beneficiază de pregătire din partea profesioniștilor care lucrează în domeniul drepturilor omului, penitenciarelor, sprijin

psihiatric și pentru familiile deținuților și învață din vizitele în instituții cu o bună practică existentă.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Condamnați colaterali: Copii cu părinți încarcerați. Recomandări și bune practici din Ziua Discuției Generale (2011) a Comitetului ONU pentru drepturile copilului. http://www.guno.org/sites/default/files/resources/ENGLISH_Collateral%20Convicts_Recommendations%20and%20good%20practice.pdf

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 6.3

Creșe și grădinițe pentru copiii deținuților și oficialilor din închisori, India

În urma unei Comisii de investigație și a hotărârii Curții Supreme din 2006, penitenciarele din India trebuie să asigure o creșă pentru copii cu vârsta sub trei ani și o grădiniță pentru copii cu vârsta de sub șase ani. Penitenciarele din statul Karnataka, India, au înființat creșe și grădinițe pentru copiii aflați în penitenciare alături de părinți încarcerați, copiii personalului penitenciarelor și copiii care trăiesc în apropierea penitenciarelor. Aceste facilități comune previn dublarea eforturilor de furnizare

sau creare de creșe pentru un număr foarte mic de utilizatori. Schema ajută la atenuarea problemelor copiilor care trăiesc în penitenciare și care sunt izolați social permițându-le acestora să se amestece cu copiii din vecinătate.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Condamnați colaterali: Copii cu părinți încarcerați. Recomandări și bune practici din Ziua Discuției Generale (2011) a Comitetului ONU pentru drepturile copilului. http://www.guno.org/sites/default/files/resources/ENGLISH_Collateral%20Convicts_Recommendations%20and%20good%20practice.pdf

5c. Nivelul terțiar al prevenirii

Prevenirea terțiară este denumirea dată măsurilor luate în situațiile în care nici prevenirea primară, nici prevenirea secundară nu au avut succes, făcând – în acest caz – intrarea în sistemul de îngrijire alternativă inevitabilă. Eforturile depuse în această etapă se axează pe asigurarea unor condiții care să permită un nou început pozitiv și să prevină întoarcerea în îngrijire alternativă.

Prevenirea la acest nivel urmărește revenirea unui copil din îngrijire alternativă în îngrijirea părinților, ori de câte ori este posibil, la un moment potrivit și în condiții corespunzătoare (în conformitate cu [§ 2.a, 3](#), printre altele).

Secțiunea dedicată „promovării reintegrării în familie” din *Liniile de îndrumare* ([§ 49-52](#)) implică o evaluare profesională a posibilităților de reintegrare și evidențiază sarcinile și responsabilitățile care trebuie să fie alocate și duse la îndeplinire dacă evaluarea se realizează în interesul superior al copilului,

În mod crucial, reintegrarea este privită în *Liniile de îndrumare* ca un proces gradual, care precede și urmează evenimentului. Într-adevăr, autorii au fost preocupați de faptul că de prea multe ori „întoarcerea acasă” – și nu doar din plasamente de îngrijire alternativă – a însemnat pur și simplu momentul și faptul întoarcerii fizice a copilului în gospodăria familiei.

Autorii, drept urmare, au scos în evidență nu doar faptul că întoarcerea trebuie să fie bine pregătită cu copilul și familia, ci ea trebuie să fie monitorizată cu rigurozitate de vreme ce, în funcție de durata separării și motivele pentru care s-a produs, există probabilitatea să existe la fel de multe dificultăți ca și pași făcuți înainte. Dezvoltarea relațiilor reînnodate nu este un proces liniar și necesită supraveghere și sprijin în diferite grade în fiecare caz în parte.

În final, trebuie reținut faptul că promovarea unei prevenirii terțiare eficace este și una dintre justificările majore pentru două cerințe importante ale Liniilor de îndrumare:

- Furnizarea de îngrijire alternativă cât mai aproape cu putință de locul obișnuit de reședință al copilului ([§ 11](#)) astfel încât contactul cu familia să fie facilitat,
- Revizuirea periodică a caracterului adecvat și a necesității plasamentului ([§ 66](#) și Articolul 25 din CDC), astfel încât reintegrarea să se producă cât mai curând cu putință și corespunzător, dacă acest moment corespunde dorințelor și interesului superior al copilului.

Focus (7): Promovarea unei reintegrări sustenabile a copiilor, dintr-un context de îngrijire alternativă înapoi în familiile lor

PREZENTARE GENERALĂ

De la bun început, *Liniile de îndrumare* prevăd că reintegrarea în familie este rezultatul dezirabil al plasării copiilor în îngrijire alternativă ([§ 2.a, 3](#)). Acest aspect este reiterat în numeroase puncte ale textului ([§ 14, 15, 49-52, 60, 123, 166-167](#)). Acest scop primar susține și prevederile *Liniilor de îndrumare* care promovează contactul copilului cu familia în perioada în care se află în îngrijire alternativă și caută să asigure că mediile de plasament sunt situate cât mai aproape cu putință de domiciliul obișnuit al copilului ([§ 11, 81, 119](#)).

O reîntoarcere în familie, indiferent dacă este posibilă și considerată în interesul superior al copilului, implică în mod clar mult mai mult decât asigurarea unei reunificări fizice, după care copilul și familia sunt lăsați să își reconstruiască relația. Însă de prea multe ori și în multe cazuri, din considerente de resurse insuficiente, acesta este modul în care reintegrarea în familie se realizează în practică. În schimb, aceasta ar trebuie să fie „un proces treptat și supravegheat” ([§ 51](#)).

Pentru a fi sustenabilă, reintegrarea în familie necesită în primul rând o evaluare complexă a caracterului adecvat al revenirii acasă (cu implicarea sistemului judiciar, dacă îndepărtarea a fost decisă de o instanță). În special, evaluarea trebuie să asigure că problemele care au determinat plasamentul în primă instanță au fost abordate și soluționate în mod corespunzător.

O atenție aparte trebuie acordată relațiilor de atașament ale copilului cu părinții și alți membri ai familiei și, evident, dorințelor acestuia. Dacă se ia o decizie în favoarea reintegrării, vor fi necesare o pregătire atentă și participarea deplină a tuturor celor vizați. În mod similar cu copilul și părinții, aici sunt incluși și frații și surorile și alte persoane din gospodărie, rudele apropiate și persoanele de îngrijire alternativă actuale. Este, de asemenea, nevoie și de asistență în procesul de monitorizare de vreme ce reintegrarea poate fi un proces nelinier de reajustare. În funcție de situație, există deseori riscul ca problemele mai vechi să reapară sau să se manifeste noi probleme.

Pe scurt, *Liniile de îndrumare* nu confirmă pur și simplu reintegrarea în familie ca cel mai dezirabil scop al îngrijirii alternative, ci recunosc provocările considerabile ale realizării cu succes a acesteia. În plus față de stipularea nevoii generale de a pregăti un copil pentru orice modificare a mediului de îngrijire ([§ 68](#)), *Liniile de îndrumare* fac apel la un acord scris între familie și furnizorul curent de îngrijire care specifică responsabilitățile fiecăruia în demersul de reintegrare. Acestea mai subliniază și nevoie de îndrumare profesională și supervizare, atât în etapa de pregătire pentru reintegrare ([§ 49, 51](#)), cât și în perioada care urmează revenirii copilului ([§ 52](#)).

Focus (7): Promovarea unei reintegrări sustenabile a copiilor, dintr-un context de îngrijire alternativă înapoi în familiile lor (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 7.1

Grupul de Lucru Național privind Viața în Familie și în Comunitate, Brazilia

Format din reprezentanți ai societății civile și ai autorităților municipale, statale și federale, Grupul de Lucru Național privind Viața în Familie și în Comunitate promovează linii de îndrumare comune cu privire la îngrijirea copiilor care sunt sau sunt pe cale să fie separați de familiile lor. Aceștia au elaborat un Plan Național care urmărește să dărâme cultura instituționalizării sistematice a copiilor și adolescenților și să se angajeze la un program de dezinstituționalizare. Un scop major al programului este susținerea reintegrării copilului în familia de origine. Pentru a susține acest proces, Grupul de Lucru a susținut dezvoltarea unui număr de proiecte pilot în partea de nord-est a Braziliei. Unul dintre programe, „Casa se Passagem Diagnostica” din Pernambuco, asigură îngrijire rezidențială pe termen scurt pentru familiile în situații de criză pentru susținerea reintegrării în familie sau, dacă aceasta nu este posibilă, pentru găsirea unei alternative.

În perioada 2005-2009, programul a primit 555 de copii, din care 73 % au fost reintegrați în familiile lor. Un alt program este „Reintegrarea în familie și în comunitate a copiilor și adolescenților străzii” din Recife, care a fost implementat pe o perioadă de 3 ani, între 2006 și 2008. Prioritizând și investind într-o muncă bazată pe colaborare cu familia de origine, programul a dublat numărul de cazuri de reintegrare cu succes a copiilor străzii în familie. Programul de îngrijire în familii substitutive din Maranhao organizează primirea în familii substitutive a copiilor și adolescenților separați de familie ca măsură de protecție până la momentul la care reintegrarea în familie este posibilă. În întreaga sa activitate, Grupul promovează importanța muncii cu familiile de origine și consolidează premisa că, ori de câte ori este posibil, îngrijirea în afara căminului trebuie privită ca o măsură temporară și excepțională.

Pentru mai multe informații, vizitați: www.saoluis.ma.gov.br/semcas

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 7.2

Reintegrarea în Sierra Leone

În anul 2008, un studiu a constatat că existau 1.871 de copii (1.070 de băieți și 801 fete) care trăiau în cele 48 de case de copii din țară – 52 % din cauza sărăciei, 30 % în urma decesului persoanelor lor de îngrijire, 8 % pentru că au fost abandonați și 5 % pentru că au fost neglijați sau abuzați. Legea drepturilor copilului din 2007 acordă personalului de asistență socială o mai mare responsabilitate de a proteja copiii și impune Ministerului să înființeze Comitete pentru bunăstarea copilului în fiecare sat și comunitate. Pe baza legii și a evaluării din anul 2008, au fost elaborate Standarde minime de îngrijire în colaborare cu casele de copii, Ministerul și consiliile districtuale. Un cadru de reglementare a fost de asemenea evaluat, iar personalul din casele de copii, Ministerul și consiliile au beneficiat de formare în implementarea acestui lucru.

S-a realizat cel puțin o evaluare subsecventă a fiecărei case pe baza unui formular de îndrumare a inspecției, care specifică îmbunătățirile necesare în vederea licențierii. S-au realizat analize ale îngrijirii pentru toți copiii din case și deja 317 copii au fost reunificați cu familiile lor până la sfârșitul anului 2008, cu planuri de reunificare a încă 250 până în anul 2009. O evaluare a procesului de reunificare este în curs. Două case au decis să se transforme în organizații de îngrijire în comunitate și și-au închis instituțiile de îngrijire a copilului.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Copiii trebuie ținuti departe de instituțiile nocive: De ce trebuie să investim în îngrijirea de tip familial <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/keeping-children-out-harmful-institutions-why-we-should-be-investing-family-based-care>

Focus (7): Promovarea unei reintegrări sustenabile a copiilor, dintr-un context de îngrijire alternativă înapoi în familiile lor (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 7.3

Mergând împreună – Proiect de sprijinire a familiei pentru copiii aflați în îngrijire rezidențială, Regiunea Administrativă Specială Hong Kong

Mulți dintre copiii care sunt trimiși către un serviciu de îngrijire rezidențială a copilului vin dintr-un context familial dezavantajos. Cu toate acestea, serviciul din Hong Kong a adoptat o abordare centrată exclusiv pe copil, fără a lua în considerare familia extinsă a copilului. Pornind de la rezultatele încurajatoare ale unui proiect pilot derulat în perioada 2011-2012, un nou proiect „Mergând împreună – Proiect de sprijinire a familiei pentru copiii aflați în îngrijire rezidențială” a fost lansat în aprilie 2012 pentru a adresa mai bine contextul familial al copilului. Acest proiect este un efort de colaborare între Catedra de Asistență Socială al Universității Chineze din Hong Kong și Casa Sheng Kung Hui St. Christopher. Această casă este un centru rezidențial pentru copii și tineri cu vârsta între 4 și 18 ani ale căror familii se confruntă cu diferite probleme și crize. De vreme ce scopul acesteia era deja să furnizeze îngrijire până la momentul la care copiii se pot întoarce în familiile lor sau, dacă este necesar, pot fi plasați într-un mediu de îngrijire

alternativă, Casa organiza deja conferințe de caz periodice pentru toți copiii și părinții acestora pentru a întări relațiile de familie.

Raționamentul proiectului Mergând împreună este să ducă aceasta muncă mai departe adoptând o abordare centrată pe copil, menită să susțină familiile ale căror copii sunt în prezent în îngrijire rezidențială în Casă. Scopurile sale specifice sunt să: reducă stresul parental, să întărească coeziunea familiei și să întrerupă izolarea socială și stigmatizarea cu care se pot confrunta aceste familii. În acest mod, se pot face pregătiri pentru reintegrarea copilului pe baza unei relații de familie stabilizate, cu monitorizare după reunificarea familiei. Proiectul include formarea personalului, un studiu de cercetare și servicii directe. În timp ce universitatea oferă cursuri practice centrate pe familie personalului Casei și coordonează studiul de cercetare, doi membri ai personalului Casei realizează muncă clinică și de grup pentru familii.

Pentru mai multe informații, vizitați:
www.skhsch.org.hk

„PRINCIPIUL ADECVĂRII”: STABILIREA FORMEI OPTIME DE ÎNGRIJIRE

În acest capitol veți afla informații despre:

6a. „Gatekeeping”

Focus (8): „Gatekeeping”: elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Centru de sprijin pentru copil și familie, Indonezia
  - Studiu de caz 2: Sistemele de „gatekeeping” în Azerbaidjan

6b. O plajă largă de opțiuni de îngrijire

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Furnizarea unei plaje de opțiuni de îngrijire în scopul satisfacerii nevoilor copiilor

6c. Îngrijirea rezidențială atunci când este necesară și corespunzătoare

6d. Verificări de monitorizare

- i. Un proces riguros
- ii. Scopuri clare

6e. Verificări de monitorizare

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Implementarea de procese riguroase de evaluare, planificare și revizuire

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

6a. „Gatekeeping”

În *Liniile de îndrumare* nu se face nicio mențiune expresă la „gatekeeping”, dar scopurile, sarcinile și responsabilitățile pe care acest termen le implică sunt reprezentate cu consecvență pe tot parcursul textului. Procesul de „gatekeeping” este privit ca un proces cheie în asigurarea faptului că îngrijirea alternativă a copiilor este utilizată doar atunci când este necesar și că această formă selectată este cea mai potrivită pentru nevoile și circumstanțele fiecărui copil. Ea joacă un rol central, spre exemplu prin:

- prevenirea intrării copiilor în îngrijire alternativă doar din cauza sărăciei ([§ 15](#)),
- asigurarea faptului că oportunitățile de sprijinire a familiei și îngrijire în cadrul familiei extinse sunt analizate înainte de un plasament în îngrijire ([§ 44](#)),

- examinarea celor mai bune opțiuni de îngrijire pentru un copil al cărui persoană principală de îngrijire este privată de liberate ([§ 48](#)),
- implementarea unui proces „riguros de selecție” pentru admiterea în îngrijire rezidențială ([§ 21](#), [125](#)).

Odată ce s-a stabilit și agreat că un plasament formal de îngrijire în afara căminului este necesar, trebuie să se ia o decizie cu privire la mediul de îngrijire care se pretează cel mai bine nevoilor, caracteristicilor, experiențelor și circumstanțelor copilului. Aceasta implică aplicarea „[prINCIPIULUI ADECVĂRII](#)” - a doua responsabilitate principală a funcției de „gatekeeping” [[a se vedea Focus 8](#)].

Focus (8): „Gatekeeping”: Elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului

PREZENTARE GENERALĂ

Cu alte cuvinte, „gatekeeping” este veriga între serviciile preventive și reactive de protecție a copilului prevăzută de *Liniile de îndrumare* – o garanție a utilizării corespunzătoare a îngrijirii alternative în conformitate cu principiile „necesității” și „adecvării”.

„Gatekeeping” implică un proces **sistematic și recunoscut**. În primul rând, pentru a stabili dacă un copil trebuie plasat într-o formă de îngrijire alternativă. Apoi, pentru a trimite copilul și pe familia acestuia către forme corespunzătoare de sprijin pentru familie și alte servicii. În final, pentru a decide, dintre opțiunile disponibile, care este aranjamentul de îngrijire alternativă care corespunde cel mai bine situației copilului.

Liniile de îndrumare nu prevăd cum trebuie realizat acest proces. Ele recunosc însă că acesta poate fi derulat de un organism desemnat, o echipă multidisciplinară sau chiar de diferiți decidenți pentru a stabili necesitatea, pe de o parte, și forma corespunzătoare, pe de altă parte. *Liniile de îndrumare* solicită însă evaluări riguroase și decizii subsecvente luate de profesioniști autorizați în funcție de fiecare caz în parte, în fiecare situație în care este avută în vedere îngrijirea alternativă.

În această cerință este însă implicită independența necesară a celor responsabili de „gatekeeping”, în special în legătură cu furnizorii ale căror interese pot viza asigurarea unui prag redus pentru admiterea copiilor în îngrijirea lor.

Este important să se rețină faptul că mecanismul de „gatekeeping” nu este în sine un furnizor de servicii și poate

funcționa eficace doar dacă sprijinul acordat familiei, munca asupra cazului și serviciile terapeutice au fost dezvoltate (în conformitate cu [§ 44](#) și [45](#), spre exemplu) și există o „plajă largă de opțiune de îngrijire”. Dacă responsabilii din cadrul mecanismului de „gatekeeping” nu pot trimite cazurile familiilor către agenții viabile și de încredere pentru asistență sau dacă mâinile lor sunt legate pentru că există doar foarte puține alegeri reale în rândul formelor de îngrijire aprobate, aceștia au doar șanse foarte reduse sau chiar nicio șansă să își ducă la îndeplinire rolul în mod adecvat.

Pentru sistemul de „gatekeeping” există o provocare specifică în multe **țări unde furnizarea îngrijirii alternative se află în mare măsură în mâini private**. Chiar și acolo unde există, mecanismele de „gatekeeping” aprobate oficial și operaționale nu se aplică deseori și furnizorilor privați. Drept urmare, nu există garanții la admisie. Cu toate acestea, pentru a respecta *Liniile de îndrumare*, este esențial ca furnizori privați să fie de acord să trimită cazul unui copil și/sau al familiei acestuia către astfel de mecanisme de fiecare dată când sunt abordați ([§ 44-45](#)) – așa cum este cazul pentru agențiile și centrele publice.

Acordul cu privire la o procedură robustă de „gatekeeping” trebuie considerat pur și simplu unul dintre criteriile de bază pentru licențierea agențiilor și centrelor. Cu toate acestea, obținerea unui angajament cu privire la reguli adecvate de autorizare, înființarea unui mecanism de „gatekeeping” viabil și asigurarea intervențiilor preventive și reactive necesare rămân demersuri dificile în condițiile actuale din multe țări.

Focus (8): „Gatekeeping”: Elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Liniile de îndrumare: § 19, 21, 54, 55, 57, 69

Mecanismele eficiente de „gatekeeping” trebuie să asigure că nu sunt admiși copiii în îngrijire în mod neneclar și că există o plajă largă de opțiuni disponibile pentru acei copii care au nevoie de îngrijire alternativă. Trebuie să existe o direcție dată de politicile naționale cu privire la rolul agențiilor de „gatekeeping” și procesele prin care se stabilește modul în care vor fi satisfăcute nevoile copiilor.

Politicile naționale trebuie să:

Asigure coordonare la nivel național și coordonare cu privire la rolul de „gatekeeping”

- Asigure că există legislație și îndrumări de politică prin care se definește un proces sistematic de determinare a nevoii de a plasa un copil în îngrijire alternativă în conformitate cu *Liniile de îndrumare*,
- Impună ca deciziile cu privire la îngrijirea copiilor sunt luate de agenții autorizate de „gatekeeping”
- Asigure că agențiile de „gatekeeping” folosesc profesioniști autorizați și cu pregătire corespunzătoare în toate cazurile. Cei care îndeplinesc rolul de „gatekeeping” trebuie să fie independenți în deciziile pe care le iau astfel încât copiii să intre în îngrijire doar atunci când este necesar,
- Interzică plasarea copiilor în medii de îngrijire alternativă atunci când nu există un proces de „gatekeeping” și să asigure că copiii au un reprezentant legal în orice moment,

- Impună ca deciziile cu privire la îngrijirea copiilor să fie luate în funcție de fiecare caz în parte,
- Impună ca procesele de „gatekeeping” să se aplice tuturor furnizorilor de îngrijire alternativă publici, privați, neguvernamentali și din cadrul societății civile,
- Coreleze procesul de „gatekeeping” cu serviciile de licențiere, reglementare, monitorizare și inspecție, cu măsuri de impunere a acestor cerințe.

Asigure existența unor servicii de „gatekeeping” eficiente

- Furnizeze o plajă largă de opțiuni de îngrijire de înaltă calitate cu un accent special pus pe promovarea îngrijirii informale și, acolo unde se impune, a îngrijirii formale în contexte de tip familial și în comunitate,
- Asigure finanțare corespunzătoare pentru plaja de opțiuni de îngrijire pe baza informațiilor despre ce servicii sunt necesare și potrivite. Aceste opțiuni trebuie să ia în considerare necesitatea unei tranziții planificate și strategice de la îngrijirea instituțională,
- Asigure coordonarea și colaborarea între agențiile de protecție a copilului, serviciile pentru copii și familii și serviciile de îngrijire alternativă,
- Asigure existența unor abordări multidisciplinare cu privire la satisfacerea nevoilor copiilor, de la sănătate, educație, bunăstarea copilului, locuire, protecție socială, justiție și alte servicii, după cum este necesar,
- Pună în aplicare asistență financiară și alte tipuri de sprijin pentru familii pentru a preveni separarea familiei și a susține reintegrarea în familie.

Focus (8): „Gatekeeping”: Elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 8.1

Centru de sprijin pentru copil și familie, Indonezia

Scopul centrului de sprijin pentru copil și familie din Provincia West Java este să ofere asistență profesională, eficientă și directă copiilor care au nevoie de îngrijire și protecție. Prin intermediul unei evaluări complexe a nevoilor copilului, se stabilește cursul ideal al acțiunii în scopul prevenirii instituționalizărilor neneesare.

Acest lucru s-a realizat prin dezvoltarea unui sistem de „gatekeeping” în cadrul Departamentului de Afaceri Sociale al primăriei din Bandung în scopul creării de proceduri și instrumente de intervenție corespunzătoare în cazul copiilor care au nevoie de îngrijire și protecție. Se aplică o abordare de tip management de caz pentru a se asigura că îngrijirea alternativă a copiilor este utilizată doar atunci când este necesar și că această formă selectată este cea mai potrivită pentru nevoile și circumstanțele fiecărui copil. A fost înființat un sistem de referire care implică principalele agenții guvernamentale locale și principalii furnizori de servicii sociale de la nivel local în scopul îmbunătățirii accesului copiilor și familiilor acestora la servicii. Managerii de caz au la dispoziție mai multe opțiuni, inclusiv: reunificarea copiilor din instituții

cu familiile lor cu condiția furnizării de sprijin ulterior familiilor – 30 de copii au fost reunificați cu părinții sau alți membri ai familiei (îngrijire în familia extinsă), prevenirea instituționalizării copiilor prin furnizarea de sprijin familiilor și pentru nevoile educaționale – 450 de copii au beneficiat de pe urma acestei inițiative, o inițiativă de înființare a unui mecanism sub forma de îngrijire în familii substitutive și a unui grup de familii substitutive care să promoveze îngrijirea alternativă de tip familial. Eforturi au fost depuse și pentru crearea unui proces de monitorizare eficientă a instituțiilor de îngrijire a copilului în contextul standardelor naționale de îngrijire și pilotarea standardului de îngrijire pentru trei instituții de îngrijire a copilului selectate din provincie.

Pentru mai multe informații, vizitați: Cercetare privind calitatea îngrijirii în instituțiile de îngrijire a copilului în Indonezia: Partea 1: youtu.be/HUq8VriEFO8 și Partea 2: youtu.be/dfOtuFYHxSQ

Focus (8): „Gatekeeping”: Elaborarea de proceduri pentru analiza cazurilor trimise, evaluarea nevoilor și autorizarea plasamentului (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 8.2

Sistemele de supraveghere în Azerbaidjan

Azerbaidjanul a dezvoltat mecanisme de „gatekeeping” pentru a menține numărul de copii în îngrijire la un nivel minim. Prin dezvoltarea unui sistem de filtrare în fiecare regiune și în fiecare punct de intrare și ieșire din sistem, United Aid for Azerbaijan a dezvoltat un sistem de „gatekeeping” în Guba și a bazat acest sistem pe un număr de componente ale mecanismelor de intrare/ieșire. În primul rând, există o agenție care coordonează evaluarea situațiilor copiilor, analizând posibilele alternative la plasamentul instituțional și făcând trimiteri la furnizorii de servicii corespunzători. În Guba, acest serviciu este asigurat de Internat (instituția) în absența oricărei coordonări guvernamentale în această etapă, care, deși poate să nu fie considerată situația ideală, înseamnă că o politică de „gatekeeping” a fost totuși introdusă. În al doilea rând, a fost dezvoltată o gamă de servicii în comunitate pentru a oferi ajutor și sprijin copiilor și familiilor acestora. În plus, procesul de decizie are la bază evaluarea și analiza nevoilor copilului și a circumstanțelor familiei prin înființarea unui Consiliu pentru Protecția Copilului care revizuieste planurile de îngrijire și se asigură că nevoile copilului sunt îndeplinite, evidențiind nevoile familiilor ai căror copii sunt expuși riscului de instituționalizare. În cele din urmă, s-a dezvoltat

și un sistem simplu de informare care ține evidența tuturor copiilor care intră și ies din îngrijirea statului. Acesta oferă informațiile necesare pentru indicatorii de performanță care sunt utili pentru evaluarea rolului asistenților sociali, modificarea funcției unei instituții și eficacitatea fiecărui serviciu dintr-o comunitate.

Experiența din Guba a arătat că dezvoltarea mecanismelor de „gatekeeping” în conformitate cu standardele internaționale de asistență socială este posibilă. Sistemul de „gatekeeping” a făcut posibilă prevenirea plasării în instituții a unui număr de copii. Cu toate acestea, se recomandă ca reformele locale să beneficieze de angajamentul național al guvernului față de succesul acestora, iar mecanismele de „gatekeeping” să fie adaptate la nevoile locale și regionale.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Testarea sistemelor de „gatekeeping” în Azerbaidjan <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Trialing%20Gatekeeping%20in%20Azerbaijan.pdf>

6b. O plajă largă de opțiuni de îngrijire

Dacă se decide că „adecvarea” se dorește a fi un exercițiu relevant, trebuie să existe o plajă clară de opțiuni de îngrijire viabile din care să se selecteze. *Liniile de îndrumare* impun statelor să asigure existența acestor opțiuni „acordând prioritate soluțiilor de tip familial și în comunitate” (§ 53, 54), dar adaugă și faptul că formele rezidențiale pot fi de asemenea „corespunzătoare, necesare și constructive” pentru anumiți copii și în anumite momente (§ 21).

Importanța stabilirii celei mai potrivite opțiuni de îngrijire pentru un copil este subliniată de nevoia de a evita „modificări frecvente ale mediului de îngrijire” (§ 60). Pentru ca acest lucru să se realizeze, **plaja de opțiuni** trebuie să fie în primul rând disponibilă, apoi trebuie să fie evaluată cu rigurozitate și revizuită pe măsură ce plasamentul avansează.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Furnizarea unei plaje de opțiuni de îngrijire în scopul satisfacerii nevoilor copiilor

Liniile de îndrumare: § 29, 53, 54

Copiii nu trebuie separați de familia atunci când pot fi sprijiniți să rămână împreună, în conformitate cu principiile statuate în *Liniile de îndrumare*. În cazul în care copiii au totuși nevoie de îngrijire alternativă, trebuie să existe o plajă de opțiuni de îngrijire de înaltă calitate din care să se selecteze cea mai potrivită formă de îngrijire pentru fiecare copil.

Politicele naționale trebuie să:

Ofere o plajă largă de opțiuni de îngrijire

- Asigure că legislația și politicile naționale conturează opțiuni de îngrijire corespunzătoare de înaltă calitate care satisfac nevoile copiilor,
- Asigure coordonarea dezvoltării formelor de îngrijire de tip familial sau pe model familial, cu o tranziție planificată de la îngrijirea instituțională,
- Impună ca plasamentele pentru copii să fie decise în funcție de fiecare caz în parte pentru a le satisface nevoile individuale,
- Ofere plasamente care răspund nevoilor copiilor indiferent dacă aceste plasamente sunt de urgență, pentru momente de respiro, pe termen scurt sau pe termen lung,
- Impună un mecanism eficace de „gatekeeping” și planificare corespunzătoare astfel încât niciun copil să nu fie plasat în îngrijire alternativă sau pentru adopție și desprins de familia de origine, în interiorul sau în afara țării, decât dacă se impune.

Furnizeze plasamente corespunzătoare de înaltă calitate pentru copii

- Asigure că procesele de licențiere, reglementare, monitorizare și inspecție există pentru a asigura calitatea serviciilor de îngrijire alternativă,
- Implementeze legislația și îndrumările care conturează procesele de decizie în jurul proceselor de evaluare, planificare și revizuire,
- Impună ca verificările să fie realizate întotdeauna asupra caracterului adecvat al posibilelor persoane de îngrijire și ca persoanele de îngrijire să fie pregătite pentru a satisface nevoile copiilor,
- Asigure o participare deplină a copiilor și familiilor acestora în evaluarea, planificarea și revizuirile plasamentelor,
- Impună ca plasamentele să fie monitorizate și susținute de profesioniști cu pregătirea corespunzătoare.

Asigure că drepturile și nevoile copiilor sunt îndeplinite

- Asigure că copiilor și părinților acestora li se furnizează informații despre opțiunile de plasament și că vocile lor sunt ascultate și luate în considerare în procesul de decizie,
- Pună la dispoziție tratament terapeutic și asistență copiilor care au nevoie de sprijin,
- Asigure că nevoile tuturor copiilor sunt îndeplinite, inclusiv cele ale copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Asigure că opțiunile de plasament iau în considerare nevoile culturale și religioase ale copiilor și familiilor acestora,
- Furnizeze îndrumare corespunzătoare cu privire la importanța menținerii împreună a fraților și surorilor,
- Impună plasarea copiilor în apropierea familiilor și comunităților lor, ori de câte ori este posibil.

6c. Îngrijirea rezidențială atunci când este necesară și corespunzătoare

Dezvoltarea unei game de soluții informale și alte soluții de tip familial va contribui la satisfacerea nevoilor majorității copiilor. Însă există mai multe motive care fac din îngrijirea rezidențială cea mai bună opțiune pentru o mică minoritate a copiilor, într-un anumit moment al vieții lor. Unui copil cu o experiență negativă de viață de familie îi va fi imposibil să se acomodeze imediat într-un mediu de îngrijire în familii substitutive, ducând la destrămarea plasamentului. În atare circumstanțe, o decizie de a oferi îngrijire de tip familial „fie ce-o fi” poate doar conduce la o serie de plasamente cu efecte deosebit de nocive la care sunt supuși anumiți copii. Într-adevăr, unii adolescenți exprimă o preferință pentru un trai în case de tip familial cu alți adolescenți, spre exemplu, pentru că se simt incapabili să facă față lipsei de intimitate și așteptărilor de viață într-un mediu de familie. Iar unii copii au nevoie de tratament și asistență de specialitate, măcar pentru un timp, care nu sunt de regulă asigurate într-o familie substitutivă.

Recunoașterea acestei realități este uneori privită drept un demers care diluează eforturile de promovare – sau chiar pune în pericol eforturile practice menite să dezvolte îngrijirea de tip familial. Aceste preocupări au însă o țintă greșită. *Liniile de îndrumare* reflectă într-adevăr faptul că prea puțini copii care au nevoie de îngrijire alternativă beneficiază în prezent de un mediu de tip familial. Însă recunosc și faptul că disponibilitatea unor forme de îngrijire rezidențială corespunzătoare, cu o gamă de opțiuni de îngrijire alternativă, este vitală pentru a acoperi toate nevoile individuale ale copiilor și toate situațiile la un anumit moment.

6d. Stabilirea plasamentului

Liniile de îndrumare evidențiază două aspecte majore ale stabilirii plasamentului: procesul și scopurile.

i. Un proces riguros

Procesul de stabilire trebuie să fie deopotrivă riguros și – în respectarea abordării generale a *Liniilor de îndrumare* – participativ (§ 57, 65). În acest sens, autorii au dorit cu îndârjire să se asigure că există întotdeauna mecanisme judiciare sau administrative, că acestea sunt utilizate sistematic și că evaluarea se realizează de o echipă de profesioniști calificați. Ei au mai urmărit și să se asigure că, în toate etapele procesului, va exista o consultare cu copilul, părinții și reprezentanții legali și, acolo unde se impune, alte persoane importante pentru copil.

Această consultare implică în special două lucruri: faptul că părinții primesc informații complete despre alegerile pe care le au (§ 64) și că acestora le sunt oferite oportunități corespunzătoare de a-și exprima punctele de vedere. Pentru copil, în conformitate cu Articolul 12 al CDC, acest lucru va include asigurarea unui mediu adaptat copilului unde acesta poate [aduce la cunoștință în mod liber orice preocupări sau sugestii](#).

Liniile de îndrumare pun accentul și pe asigurarea faptului că copilul, părinții sau alți reprezentanți pot solicita controlul judiciar al stabilirii unui plasament, atunci când doresc să îl conteste (§ 66).

ii. Scopuri clare

În termeni simpli, obiectivele procesului sunt să furnizeze cea mai potrivită formă de îngrijire alternativă copilului și să planifice „permanența”. *Liniile de îndrumare* prevăd un număr de factori specifici care trebuie luați în considerare înainte de a atinge acest dublu scop.

Stabilirea plasamentului și evaluarea pe care se bazează trebuie să adopte o viziune pe termen scurt și una pe termen lung; caracterul potrivit al formei de îngrijire imediată trebuie decis în contextul unui plan general de asigurare a „permanenței” în timp util. Din acest motiv, în mod ideal, planificarea trebuie să înceapă înainte de debutul plasamentului (§ 61).

Termenul „permanență”, deși este utilizat frecvent în domeniul îngrijirii alternative, nu este întotdeauna perceput la fel. În anumite medii de trai, spre exemplu, este privit ca însemnând fie traiul (sau revenirea la) în casa părintească sau adoptarea formală de către o altă familie. Fără a nega dreptul copilului de a-și păstra sau prinde rădăcini, *Liniile de îndrumare* adoptă o abordare flexibilă, punând accentul pe caracterul „stabil” (și evident corespunzător) al plasamentului, mai degrabă decât pe forma acestuia în sine (§ 60). Acest lucru reflectă foarte mult linia adoptată de copiii și tinerii cu experiență de îngrijire alternativă: principala lor preocupare nu este atât de mult „permanența” în sensul de „pentru totdeauna”, ci sentimentul de apartenență și de a fi îngrijit într-un mediu sigur, stabili și suportiv. În situațiile de îngrijire alternativă, acest lucru ar însemna că același sentiment de securitate și sprijin trebuie asigurat chiar și atunci când sunt propuse modificări ale plasamentului. Astfel, *Liniile de îndrumare* indică, într-o manieră deopotrivă dezirabilă și realistă, faptul că o gamă largă de opțiuni de îngrijire formală și informală, adăugată revenirii în casa părintească ori de câte ori este posibil, pot

reprezenta posibile soluții de „permanență”, atunci când sunt îndeplinite aceste condiții.

Dând glas CDC (Articolul 20.3), *Liniile de îndrumare* pun un accent aparte pe luarea în considerare a **originii etnice și contextului cultural, lingvistic și religios** al copilului, atât la momentul **procesului SIS** inițial, pentru a stabili opțiunea de îngrijire alternativă care îi satisface cel mai bine nevoile, cât și în planificarea pentru „permanență” pe termen lung ([§ 58](#), [62](#)).

De asemenea, *Liniile de îndrumare* reafirmă „necesitatea rămânării copilului în comunitate și în țară” atunci când se planifică furnizarea îngrijirii și permanența ([§ 62](#)). Acest considerent reflectă deopotrivă referirea la „necesitatea unei anumite continuități în educarea copilului” de la Articolul 20.3 din CDC și prioritatea care trebuie acordată – mai ales în ceea ce privește adopția – identificării unor soluții potrivite de îngrijire în țara în care copilul își are reședința obișnuită (Articolul 21.b al CDC).

Autorii *Liniilor de îndrumare* nu au dorit doar să promoveze intervențiile „locale” pentru a evita orice perturbare pentru copil, ci au căutat în mod activ și să combată inițiativele care au tendința să minimizeze semnificația și repercusiunile acestor schimbări. Familiarizarea unui copil cu un mediu (chiar și atunci când anumite aspecte ale acestuia pot părea în mod obiectiv negative sau lipsite de importanță) este de regulă o parte esențială a bunăstării acestuia. Dezrădăcinarea unui copil – către o parte necunoscută a orașului, altă zonă sau regiune, altă țară sau alt context cultural – este fără doar și poate o mutare care, deși poate părea la final necesară în anumite cazuri, trebuie privită ca având un potențial destabilizator și trebuie tratată în consecință. *Liniile de îndrumare* asigură baza pentru o astfel de abordare.

6e. Verificări de monitorizare

CDC afirmă că orice plasament în scop de îngrijire, protecție sau tratament trebuie să fie supus unei „**verificări periodice**” pentru a stabili caracterul continuu al adecvării sale (Articolul 25 din CDC). Autorii *Liniilor de îndrumare* au oferit

o indicație precisă a ceea ce este necesar, specificând că termenul „periodică” trebuie interpretat ca „de preferat cel puțin o dată la trei luni” ([§ 67](#)).

În procesul de elaborare, au fost exprimate anumite preocupări că acest interval este prea scurt. Cu toate acestea, este evident că dacă se fac eforturi reale pentru a asigura „permanența” – inclusiv, în special, întoarcerea copilului la părinți sau în familia extinsă – se pot produce schimbări majore în această perioadă de timp. Verificările realizate cel puțin o dată la trei luni vor asigura că perioada în care copilul trebuie să rămână în îngrijire alternativă este minimă.

Aceeași prevedere a *Liniilor de îndrumare* face și o referire explicită, pentru prima dată, la faptul că verificarea, în plus față de a fi riguroasă și participativă, este menită să examineze atât „caracterul adecvat, cât și necesitatea plasamentului curent”. Aceasta este o clarificare importantă și binevenită adusă a „tratamentului [...] și a oricăror alte aspecte legate de plasarea sa”, formularea utilizată în Articolul 25 al CDC.

Acestea fiind spuse, astfel de verificări nu trebuie realizate sau percepute drept exerciții în mod inerent „agresive”. O astfel de percepție poate conduce la o stare de anxietate că un plasament stabil și pozitiv va fi întrerupt în urma unei verificări (în conformitate cu [§ 59](#)). În plus, orice modificare sau încetare a plasamentului ca urmare a unei verificări de monitorizare trebuie să fie stabilită și gestionată în conformitate cu prevederile relevante ale *Liniilor de îndrumare*, în special cele cu privire la pregătirea corespunzătoare (ex. [§ 68](#)) și la respectarea procedurilor, [§ 49](#), [65](#)).

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Implementarea de procese riguroase de evaluare, planificare și revizuire

Liniiile de îndrumare: § 11, 12, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68

Liniile de îndrumare identifică necesitatea unor abordări riguroase în toate procedurile aferente îngrijirii alternative. Acestea trebuie să fie transparente și cuprinzătoare și să ia în considerare drepturile și nevoile copiilor și ale familiilor acestora.

Politicele naționale trebuie să:

Asigure că procesele sunt planificate și sunt riguroase

- Asigure că există procese complexe și riguroase de evaluare, planificare și verificare. Procesele de decizie trebuie să fie înregistrate cu planuri scrise care includ evidențierea obiectelor plasamentului și a termenelor de verificare,
- Impună ca procesele de evaluare, planificare și verificare să fie monitorizate, evaluate și verificate și ca profesioniștii să aibă pregătirea necesară pentru a aplica aceste procese,
- Asigure că se țin evidențe corespunzătoare și confidentiale pentru fiecare copil și că aceste evidențe „urmează” copilul pentru a se asigura procese și aranjamente de îngrijire fundamentate. Trebuie să existe cerința posibilității revizuirii și aportului copiilor la evidențele confidentiale care îi privesc,
- Colecteze informații despre procesele de decizie pentru a fundamenta modul de alocare a resurselor și de planificare a serviciilor,

Asigure că se fac verificări temeinice și periodice ale îngrijirii copiilor și că acestea sunt programate, de preferat o dată la trei luni, în conformitate cu *Liniile de îndrumare* (§ 67). Verificările trebuie abordate cu sensibilitate astfel încât să nu fie intruzive și să fie adaptate, după cum se impune, pentru a lua în considerare plasamentul temporar sau pe termen mai lung a unui copil,

- Impună un proces de evaluare, planificare și verificare care să susțină participarea copiilor, astfel încât opiniile copiilor să fie luate în considerare în deciziile care îi privesc. Această implicare trebuie să includă intrarea inițială în îngrijire, orice modificări propuse pe durata îngrijirii și propunerile de revenire în familie,
- Asigure faptul că copiii au acces la sprijin, prin intermediul unor adulți de încredere sau al reprezentanților legali, după caz, pentru a-și face opiniile auzite și a face declarații,
- Asigure că familiile și părinții sunt implicați în decizii și au la dispoziție mijloace pentru a-și face cunoscute opiniile. Aceștia trebuie să poată să aleagă să fie însoțiți în orice proceduri, dacă doresc acest lucru, de o persoană la alegerea lor, cum ar fi de la o altă agenție sau de la o organizație a societății civile.

Asigure că deciziile de plasament sunt în interesul superior al copiilor

- Furnizeze informații corecte și actualizate copiilor și familiilor acestora cu privire la opțiunile de îngrijire disponibile,
- Pună accentul pe stabilitatea plasamentului pentru a asigura continuitatea îngrijirii copiilor într-un cămin stabil care permite dezvoltarea de relații pozitive cu persoanele de îngrijire, satisface nevoile de dezvoltare ale copiilor și recunoaște importanța atașamentului,
- Gestioneze tranzițiile în și din îngrijire prin procese de planificare adecvate care impun furnizarea de informații către copii și asigură faptul că opiniile copiilor fundamentează procesul de decizie,
- Impună ca procesele de planificare sau plasament iau în considerare necesitatea plasării copilului alături de frați/surori, exceptând situația în care acest lucru nu este în interesul superior al copilului,
- Ia în considerare și respectă contextul cultural și religios al copiilor și preferințele lingvistice ale acestora atunci când plasează copiii în îngrijire,
- Asigure că procesele de evaluare, planificare și verificare au în vedere nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale, cu informații de perspectivă furnizate de profesioniști cu cunoștințe de specialitate despre nevoile acestora, după cum este necesar.

ELABORAREA POLITICILOR DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ

© Maureen Anderson

În acest capitol veți afla informații despre:

7a. Aranjamente informale de îngrijire

Focus (9): Implicarea statului în aranjamentele informale de îngrijire

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Cadrul de evaluare pentru persoanele de îngrijire din familia extinsă, Noua Zeelandă
  - Studiu de caz 2: Sprijin guvernamental pentru conferințe de grup cu familia pentru îmbunătățirea îngrijirii în familia extinsă în Insulele Marshall
  - Studiu de caz 3: Alocația legală pentru îngrijire, Australia

7b. Orientări fundamentale de politici

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Suținerea adoptării unei abordări bazate pe dovezi în procesul de elaborare a politicilor

7c. Condițiile în contextele de îngrijire alternativă formală

- i. Cunoașterea de către copii a drepturilor pe care le au
- ii. Mecanismele de soluționare a plângerilor

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Asigurarea mecanismelor de soluționare a plângerilor

- iii. Furnizarea privată de îngrijire alternativă
- iv. Opțiuni de îngrijire specifice contextului cultural și religios

Focus (10): Susținerea unor intervenții tradiționale de îngrijire corespunzătoare

- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Inițiativa Touchstones of Hope, Canada
  - Studiu de caz 2: Îngrijirea tradițională în familii substitutive în Kurdistanul irakian

- v. Dezvoltarea și protecția copilului
- vi. Stigmatizare
- vii. Religia
- viii. Utilizarea forței și mijloacelor de constrângere

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Utilizarea disciplinei, pedepsei și mijloacelor de constrângere

- ix. Supra-protecție

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

Deloc surprinzător, cea mai lungă secțiune a Liniilor de îndrumare (Partea a VII-a, [§ 69-136](#)) este dedicată analizei condițiilor pe care sistemul de îngrijire alternativă trebuie să le îndeplinească. Acest capitol acoperă prima jumătate a Părții a VII-a din *Liniile de îndrumare*: orientări fundamentale de politici care guvernează sistemul ([§ 69-75](#)) și condițiile ce trebuie respectate de persoanele de îngrijire și furnizorii de îngrijire în toate contextele formale de îngrijire alternativă ([§ 80-100](#)). Subsecțiunea dedicată intervențiilor ([§ 76-79](#)) tratează separat furnizarea îngrijirii informale [[a se vedea Focus 9](#)], care nu face obiectul politicilor și condițiilor care se aplică îngrijirii formale.

7a. Aranjamente informale de îngrijire

În majoritatea țărilor din întreaga lume, o majoritate considerabilă a copiilor care nu pot trăi alături de părinți sunt îngrijiți în cadrul unor aranjamente informale de îngrijire, alături de bunici, alte rude sau, în anumite cazuri, alte persoane care sunt apropiate familiei. Această situație este cunoscută sub denumirea de „îngrijire informală în familia extinsă”.

Liniile de îndrumare recunosc această realitate și tratează această formă importantă de îngrijire alternativă a copiilor. Niciun alt standard internațional nu a făcut până în prezent acest lucru. Situațiile în care copiii stau de bună voie cu rude din motive care nu au legătură cu incapacitatea sau indisponibilitatea generală a părinților lor de a avea grijă de ei ([§ 30.c](#)) sunt excluse în mod deliberat din analiză.

Focus (9): Implicarea statului în aranjamentele informale de îngrijire

PREZENTARE GENERALĂ

Autorii Liniilor de îndrumare au fost de acord că trebuie făcută o deosebire clară între responsabilitățile statului în cazul unui context informal și cele în situații de „îngrijire formală”. Deci, în general, *Liniile de îndrumare* se aplică doar îngrijirii informale atunci când acest termen este menționat explicit (§ 56 și 76-79).

Lucrul cu copiii în îngrijire informală în familia extinsă înseamnă ajungerea la un echilibru delicat între respectarea obligațiilor de protecție a copilului ale Statului (§ 79) și respectarea deciziilor părinților (sau, în absența acestora, a persoanelor de îngrijire informale) care sunt luate înănd cont de interesul superior al copilului. Prin definiție, agențiile oficiale nu sunt implicate direct în inițiativele de îngrijire informală, iar acțiunile lor sunt relativ limitate în aceste cazuri. Cu toate acestea, se recomandă ca situația copiilor să fie cunoscută de serviciile competente astfel încât acestea să poată să ofere protecție și sprijin după cum este neces.

Mai degrabă decât să se impună persoanelor de îngrijire din familia extinsă să informeze autoritățile cu privire la acest rol, trebuie să se pună accentul pe oferirea de sprijin și servicii acestor persoane de îngrijire (care poate include pregătire și consiliere, dar în egală măsură și ajutor financiar) pentru a încuraja în mod activ înregistrarea voluntară. De vreme ce multe dintre persoanele de îngrijire informale, în special bunicile, se află și ele în circumstanțe dificile, furnizarea acestei asistențe ajută la atenuarea poverii psihologice și materiale și are potențialul de a îmbunătăți condițiile generale pentru copilul pe care îl au în îngrijire.

Acestea sunt situațiile în care formalizarea unui aranjament bine stabilit și de succes de îngrijire informală poate fi benefic pentru toți cei implicați. *Liniile de îndrumare* încurajează persoanele de îngrijire informale să analizeze această abordare dacă toate părțile sunt de acord și dacă o astfel de mutare corespunde interesului superior al copilului pe termen lung (§ 56).

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 9.1

Cadru de evaluare pentru persoanele de îngrijire din familia extinsă, Noua Zeelandă

Un cadru de evaluare și aprobare a persoanelor de îngrijire a fost dezvoltat pentru persoanele de îngrijire din familia extinsă ca modalitate de a oferi persoanelor de îngrijire informale sprijin și servicii pentru a le încuraja să se înregistreze voluntar. Alături de acest cadru, s-a realizat și o evaluare a sănătății și educației copiilor care intră în îngrijire astfel încât agențiile care implementează serviciile să se poată asigura că nevoile lor de sănătate și educație sunt satisfăcute. Aspectele formale ale procesului de evaluare sunt aceleași pentru persoanele de îngrijire din interiorul și din afara familiei (sau, în contextul Maori, „whanau”, însemnând familia extinsă). Verificări ale poliției și persoanelor care au trimis cazul, verificări ale antecedentelor personale, evaluarea locuinței și a mediului fizic și interviuri cu asistenții sociali sunt realizate pentru ambele grupuri

Un raport medical este de asemenea solicitat pentru persoanele de îngrijire din afara familiei, însă în cazul persoanei de îngrijire solicitantă din cadrul familiei, evaluarea medicală poate fi realizată direct în discuție. Dacă există motive de preocupare, asistentul social va solicita permisiunea să obțină un raport în formă scrisă de la medicul solicitantului. Interviul/discuția cu familia urmărește să fie o explorare în comun a nevoilor copilului și a nevoilor persoanei de îngrijire în ceea ce privește sprijinul oferit copilului. În acest mod, formalizarea unui aranjament bine stabilit de îngrijire informală poate fi benefic atât pentru copil, cât și pentru persoanele de îngrijire.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Un cadru de practică pentru implementarea unui program de îngrijire în familia extinsă https://www.sprc.unsw.edu.au/media/SPRCFile/11_Report_ImplementingAKinshipCareProgram.pdf

Focus (9): Implicarea statului în aranjamentele informale de îngrijire (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 9.2

Sprrijin guvernamental pentru conferințe de grup cu familia pentru îmbunătățirea îngrijirii în familia extinsă în Insulele Marshall

Guvernul Republicii Insulele Marshall a introdus practica conferințelor de grup pentru consolidarea rețelelor familiale ca parte cheie a procesului de elaborare și implementare a planurilor pentru îngrijirea și bunăstarea copiilor și tinerilor. Folosind principiile competenței culturale și soluțiilor bazate pe puncte forte, Guvernul a recunoscut faptul că familia extinsă trebuie să fie parte din procesul de decizie pentru stabilitatea unui copil. Drept urmare, codul național al adopției oferă un mandat Autorității Centrale să se întâlnească cu familia pentru a explora împreună soluții pentru copil. Serviciile de protecție a copilului din Insule au integrat conferințele de grup cu familia ca bună practică, cu scopul de a capacita familia extinsă să aibă un cuvânt

de spus în plasarea mai tinerelor lor rude. Semnele preliminare ale acestei practici sunt încurajatoare. În general, familiile extinse și-au arătat disponibilitatea de a participa la proces și conform personalului Autorității Centrale, plasamentele în adopții internaționale au fost prevenite în circa 70-80% din cazuri ca urmare a implicării familiei extinse.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Rotabi, K.S., Pennell, J., Roby, J.L. și Bunkers, K.M. (2012) Conferințele de grup cu familia ca intervenție adaptabilă din punct de vedere cultural: Reformarea adopțiilor internaționale în Guatemala, *International Social Work*, 55 (3) 402-416. DOI: 10.1177/0020872812437229 <https://www.researchgate.net/publication/254108926> [Family group conferencing as a culturally adaptable intervention Reforming intercountry adoption in Guatemala](https://www.researchgate.net/publication/254108926)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 9.3

Alocația legală pentru îngrijire, Australia

În New South Wales, persoanelor de îngrijire din familia extinsă le sunt acordate alocații ca mijloc de sprijin în rolul lor de a avea grijă de copii în cadrul familiei extinse. Aceste alocații sunt egale cu cele acordate familiilor substitutive. Alocația legală pentru îngrijire este acordată persoanelor de îngrijire din familia extinsă în cazul în care responsabilitatea parentală aparține Ministrului, iar celelalte persoane de îngrijire din familia extinsă primesc o Alocație de îngrijire sprijinită. Regimul de plată pentru persoanele de îngrijire din familia extinsă include provizioane pentru rate majorate în cazul copiilor cu nevoi ridicate și complexe, precum și ca sprijin financiar suplimentar pentru bunuri și servicii, ex. nevoi medicale, consiliere și asistență în menținerea contactului copilului cu familia biologică.

După introducerea noului sistem de plată în anul 2006, membri grupurilor de suport pentru persoanele de îngrijire au declarat că această modificare a adus beneficii importante în special pentru bunicii cu rol de persoane de îngrijire. Una dintre principalele provocări de depășit în implementarea acestei politici a fost asigurarea faptului că persoanele de îngrijire cunoșteau și aveau acces la drepturile pe care le aveau, având în vedere că s-a constatat că managerii și personalul aveau abordări diferite în aducerea la cunoștință a disponibilității acestei alocații.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Un cadru de practică pentru implementarea unui program de îngrijire în familia extinsă. https://www.sprc.unsw.edu.au/media/SPRCFile/11_Report_ImplementingAKinshipCareProgram.pdf

7b. Orientări fundamentale de politici

Pentru a răspunde în mod optim drepturilor și nevoilor copiilor:

- este esențial să se dezvolte o abordare integrată c u privire la furnizarea de îngrijire formală și informală, astfel încât rolul și punctele forte ale ambelor forme să poată fi recunoscute, iar utilizarea oricăreia dintre ele să fie stabilită într-o manieră coordonată și coerentă ([§ 69](#)),
- procesul de elaborare a politicilor trebuie să se bazeze pe dovezi, să fie fundamentat cu „informații solide și date statistice” ([§ 69](#)) pentru a stabili nevoile, a identifica practicile de succes și a individualiza ariile problematice, mai degrabă decât să se accepte un mod tradițional de acțiune și/sau să se urmărească o perspectivă ideologică,
- Un proces trebuie să asigure că persoana sau entitatea responsabilă de copil este clar desemnată în toate etapele. Această responsabilitate trebuie să aparțină părinților sau persoanelor principale de îngrijire în absența unei decizii contrare ([§ 69](#): a se vedea și „Responsabilitatea legală” la [§ 101-104](#)). Acest lucru este important pentru clarificarea rolurilor și funcțiilor furnizorilor de îngrijire alternativă în legătură cu cele ale părinților și tutorilor și pentru a se evita conflicte apărute din diferențele între punctele de vedere,
- Cooperarea între entitățile publice și private asigură faptul că schimbul de informații și contactele pot fi maximizate pentru a oferi protecție optimă și cea mai potrivită formă de îngrijire alternativă pentru fiecare copil ([§ 70](#)).

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Susținerea adoptării unei abordări bazate pe dovezi în procesul de elaborare a politicilor

Liniile de îndrumare: [§ 69](#), [70](#)

Colectarea și analiza unor date și informații solide la nivel național sunt esențiale pentru dezvoltarea unei abordări bazate pe dovezi față de elaborarea politicilor și dezvoltarea serviciilor. Acestea trebuie completate de politici clare cu privire la schimbul de informații care protejează confidențialitatea și anonimatul copiilor și familiilor.

Politicele naționale trebuie să:

- Dezvolte sisteme eficiente pentru procesul de colectare a datelor pentru a furniza dovezi care să fundamenteze procesul de elaborare a politicilor și practica (pentru detalii suplimentare a se vedea [Manual pentru Măsurarea indicatorilor pentru copiii în îngrijire formală](#))
- Realizeze colectări și analize periodice ale datelor (anual, dacă este posibil) pentru a identifica numărul copiilor care au nevoie de îngrijire alternativă (cei deja în îngrijire și cei expuși riscului de a fi plasați în îngrijire). Trebuie explorate modalități de colectare a informațiilor despre copiii aflați în îngrijire informală,
- Asigure că procesul de colectare de date include: numărul de copii aflat în îngrijire alternativă formală, după vârstă, sex și formă de îngrijire; durata medie a șederii în fiecare formă de îngrijire formală și vârsta la care începe primul plasament; frecvența reevaluării plasamentului; scopurile plasamentului (de urgență, perspectivele pe termen scurt și lung); și rezultatele pentru bunăstarea copilului în fiecare situa,
- Coordoneze procesul național de colaborare cu agențiile și organizațiile care furnizează îngrijire formală cu scopul de a concepe și implementa orice sisteme informaționale care colectează date periodic,
- Impună agențiilor de „gatekeeping” și serviciilor de îngrijire alternativă să țină evidențe corespunzătoare și să elaboreze indicatori cu privire la îngrijirea formală. Aceștia trebuie să fie monitorizați prin procese de inspecție corespunzătoare,
- Colecteze date statistice cu privire la factorii care pot conduce la plasarea copiilor în îngrijire alternativă, inclusiv sărăcie, dizabilitate, separarea familiei, condiții de trai neregulate, sănătate, inclusiv HIV/ SIDA și excluziune socială,
- Asigure că datele colectate iau în considerare nevoi de protejare a confidențialității copiilor și familiilor acestora. Datele colectate trebuie să se concentreze pe seturi de date anonimizate necesare pentru sistemele naționale și locale de analiză a datelor și planificare. Nu se vor folosi informații de identificare a cazului despre copiii și familiile acestora,
- Stabilească îndrumări cu privire la partajarea informațiilor pentru a fundamenta serviciile pentru copii și a asigura rețele eficiente și munca în parteneriat.

7c. Condițiile în contextele de îngrijire alternativă formală

i. Cunoașterea de către copii a drepturilor pe care le au

Este vital pentru copii să își cunoască și să își înțeleagă drepturile și obligațiile în diferitele forme de îngrijire alternativă (§ 72). Lipsa înțelegerii poate conduce la conflicte care altfel ar putea fi evitate și poate avea un impact negativ asupra rezultatelor plasamentului.

ii. Mecanismele de soluționare a plângerilor

În acest sens, *Liniile de îndrumare* recunosc importanța capacității copiilor aflați în îngrijire alternativă, fără teamă de represalii, să își exprime preocupările cu privire la situația personală sau tratamentul la care sunt supuși față de o persoană în care pot avea încredere (§ 98) și a accesului acestora la mecanisme eficiente de soluționare a plângerilor (§ 99). Tinerii cu experiență de îngrijire alternativă trebuie invitați să joace un rol în procesul de soluționare a plângerilor.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Asigurarea mecanismelor de soluționare a plângerilor

Liniile de îndrumare: § 98, 99

Politicele naționale trebuie să susțină în mod explicit drepturile copiilor de a-și exprima preocupările și de a face plângeri.

Există îndrumări adecvate cu privire la mecanismele de soluționare a plângerilor?

Politicele naționale trebuie să:

- Impuna existența unor mecanisme prin care copiii să poată să își exprime preocupările într-o manieră informală,
- Pună în practică mecanisme pentru depunerea de plângeri oficiale, astfel încât copiii din îngrijire alternativă să poată raporta orice încălcări ale drepturilor lor, inclusiv situațiile de abuz și exploatare, în condiții de siguranță,
- Asigure informarea copiilor cu privire la dreptul acestora de a face plângeri. Aceștia trebuie să aibă acces la un adult independent de încredere care să îi sprijine pentru a urmări în continuare plângerea, dacă se impune,

- Asigure accesul copiilor la căi de atac legale și control judiciar. Aceștia trebuie să aibă acces la reprezentanți legali și la sprijin din partea unor adulți independenți de încredere, după cum este necesar,
- Asigure cunoașterea de către copii a amplitudinii și limitelor confidențialității atunci când fac plângeri și că pot depune plângeri fără a fi pedepsiți. Copiii trebuie să primească feedback sistematic cu privire la modul în care preocupările și plângerile lor au fost soluționate și cu ce rezultate,
- Creeze un organism identificabil, imparțial și independent care poate monitoriza plângerile,
- Impună ca plângerile să fie înregistrate și revizuite permanent. Creeze un organism identificabil, imparțial și independent care poate monitoriza plângerile.
- Caută să obțină punctele de vedere ale copiilor și implicarea permanentă a acestora în procesul de îmbunătățire a mecanismelor de soluționare a plângerilor

iii. Furnizarea privată de îngrijirea alternativă

Una dintre problemele majore ale furnizării îngrijirii alternative formale în multe țări este faptul că majoritatea serviciilor sunt în administrare privată. Deseori, furnizorii funcționează fără **autorizarea** sau monitorizarea Statului, în ciuda obligațiilor clare de protecție a copilului impuse Statului prin CDC. *Liniile de îndrumare* stipulează că autoritățile au obligația de a elabora criteriile raportat la care să evalueze capacitatea tuturor persoanelor și facilităților de a îngriji copiii și de a aplica aceste criterii pentru a autoriza și ulterior monitoriza activitățile acestora ([§ 55](#)).

Una dintre modalitățile prin care se poate asigura această autorizare este să se impună furnizorului de îngrijire să prezinte **un document cu obiectivele serviciilor prestate**, responsabilitățile pe care le are cu privire la furnizarea acestor servicii și modul în care aceste servicii vor fi monitorizate. Acest document trebuie să fie în conformitate cu CDC, *Liniile de îndrumare* și legislația națională ([§ 73](#)). Scopul principal al acestui document este să asigure din partea furnizorului un angajament scris că va respecta standardele internaționale și naționale. Acesta are un dublu rol: de a sensibiliza furnizorul cu privire la standardele și așteptările Statului și de a stabili o referință convenită raportat la care să se evalueze calitatea serviciilor permanente [[a se vedea Focus 14](#)].

iv. Opțiuni de îngrijire specifice contextului cultural și religios

Atunci când se analizează politicile, este important să se respecte diferitele **forme specifice din punct de vedere cultural și religios** ale îngrijirii alternative – atâta vreme cât acestea sunt consecvente cu CDC ([§ 75](#)). Acest lucru este important, însă deseori o problemă specifică pentru multe țări care privește în egală măsură furnizarea îngrijirii alternative formale și informale [[a se vedea Focus 9](#)].

În ceea ce privește formele îngrijirii formale, problemele ridicate la [§ 75](#) se referă în principal la utilizarea generalizată a facilităților rezidențiale, deseori înființate pe o bază religioasă și/sau acolo unde dezvoltarea unor forme de îngrijire alternativă de tip familial se confruntă cu numeroase obstacole culturale și religioase. Dacă aceste forme nu se conformează strict orientărilor de politici din *Liniile de îndrumare*, ele trebuie dezbătute cu atenție la nivel local și în contextul relevant. În conformitate cu *Liniile de îndrumare*, principiile directe pentru stabilirea caracterului acceptabil al acestor practici reies dintr-un amplu proces de consultare care implică liderii religioși și culturali, specialiști în protecția copilului și comunitatea.

Focus (10): Susținerea unor intervenții tradiționale de îngrijire corespunzătoare

PREZENTARE GENERALĂ

Liniile de îndrumare (§ 75) evidențiază necesitatea asigurării că mecanismele tradiționale de adaptare pentru copiii lipsiți de îngrijire părintească sunt respectate și promovate.

Printre cei mai vocali susținători ai includerii acestei prevederi s-au numărat reprezentanții Statelor industrializate ale căror populații includ Primele Națiuni (comunități indigene minoritare). Aceștia au dorit să se asigure că *Liniile de îndrumare* nu prescriu orientări de politici sau responsabilități guvernamentale care pot (pasiv sau activ) submina practicile consolidate de îngrijire alternativă ale acestor comunități indigene, care practici trebuie în mod clar susținute și conservate. O poziție similară a fost adoptată și de anumite state cu populații multiculturale. În ambele cazuri, principala preocupare comună a fost prevenirea unei abordări discriminatorii față de sistemele tradiționale de adaptare ale comunităților indigene și etnice minoritare din țările lor. Ci, mai degrabă, reprezentanții au dorit ca aceste sisteme de adaptare să fie recunoscute și potențate prin includerea lor în politicile generale de îngrijire alternativă.

La nivel mai larg, se manifestă o tendință din ce în ce mai accentuată de a promova aranjamentele de îngrijire alternativă formalizate (și deseori legalizate) drept opțiunea optimă. Această perspectivă a fost parțial inspirată de abordarea „vestică” cu privire la rezolvarea problemelor sociale. În anumite medii, se susține că doar aranjamentele formale pot asigura garanțiile necesare pentru apărarea interesului superior și a celorlalte drepturi ale copiilor vizați. Însă această abordare are numeroase consecințe negative. Într-o oarecare măsură, ea desconsideră (și subestimează) beneficiile aranjamentelor de îngrijire care au la bază mai mult cutuma și angajamentele verbale. Făcând acest lucru, practic descurajează sprijinul pentru sistemele și persoanele de îngrijire informale. Consecințele combinate ale acestei

abordări, în special în țările și comunitățile dezavantajate din punct de vedere economic unde intervenția internațională este comună, includ înființarea nejustificată de centre rezidențiale, introducerea de practici de îngrijire alternativă necunoscute din punct de vedere cultural (ex. îngrijire formală în familii substitutive și adopție) sau promovarea adopțiilor internaționale. *Liniile de îndrumare* militează împotriva acestui tip de inițiative.

În același timp, s-a recunoscut și faptul că anumite practici tradiționale nu respectă întotdeauna drepturile copilului. Există dovezi din multe țări că copiii care sunt plasați la rude (mai ales la unchi și mătuși) pot ajunge să fie exploatați sau discriminați. Deloc surprinzător, aceasta este o temere justificată a multor copii care, mai degrabă, aleg să creeze și să rămână în gospodării conduse de copii (§ 37 și [a se vedea Focus 4](#)).

O preocupare chiar și mai mare vizează practicile care implică trimiterea copiilor în localități îndepărtate, de regulă din medii rurale în medii urbane, pentru a trăi alături de membrii familiei, cunoștințe sau chiar străini și unde, în loc să beneficieze de educație în schimbul unor munci ușoare în gospodărie, sunt exploatați fără milă.

În consecință, caracterul acceptabil și promovarea unor intervenții fundamentate în aspectele culturale și religioase au două condiționalități majore în *Liniile de îndrumare*. În primul rând, aceste practici trebuie să fie stabilite prin intermediul unui proces „participativ pe scară largă”, fiind în conformitate cu drepturile recunoscute ale copiilor (§ 75). În al doilea rând, de vreme ce statele au responsabilitatea finală pentru protejarea copiilor împotriva tuturor formelor de rele tratamente, ele trebuie să acorde o atenție aparte practicilor care implică persoane de îngrijire care nu sunt cunoscute anterior de copii și/sau care sunt departe de reședința obișnuită a copilului (§ 79).

Focus (10): Susținerea unor intervenții tradiționale de îngrijire corespunzătoare (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 10.1

Inițiativa Touchstones of Hope, Canada

Inițiativa Touchstones of Hope este o mișcare de masă pentru reconciliere în sistemele de bunăstare a copilului aborigene. Touchstones of Hope (ro. pietrele de hotar ale speranței) sunt principii de îndrumare, interpretate de comunitățile pentru a respecta diversitatea culturilor și contextelor. Acestea formează fundația pentru o mișcare de reconciliere care urmărește să consolideze relațiile între indivizi, cu accent pe bunăstarea copilului. Scopul general este să identifice deficiențele la nivel de servicii și politici, să definească de ce anume este nevoie pentru îmbunătățiri și să implementeze pașii următori pentru o populație mai sănătoasă. Mișcarea urmărește să remodeleze sistemele de protecție a copilului astfel încât acestea să promoveze culturile și valorile aborigene pentru a asigura succesul tuturor copiilor, tinerilor și familiilor aborigene.

Parte a procesului de dezvoltare a acestei inițiative, s-a realizat o evaluare participativă pentru a obține informații de perspectivă de la aceste categorii care să fundamenteze o înțelegere culturală a ceea ce reprezintă experiențele comunităților aborigene în serviciile de protecție a copilului. Astfel, s-a intensificat colaborarea între grupurile de lucru în domeniul protecției copilului, s-au susținut practici mai

atente în rândul personalului din sistemul de protecție a copilului, iar familiile au fost sprijinite să deprindă abilități de adaptare care să le permită să se reunească cu copiii în final. Participanții au evidențiat faptul că auto-determinarea este crucială pentru un viitor mai bun pentru copiii și tinerii aborigeni. Câștigurile aduse de schimbul reciproc de cunoștințe au fost recunoscute de toate părțile, respectiv specialiștii, membrii și liderii comunității. Membrii personalului din sistemul de protecție a copilului au raportat interacțiuni bazate mai mult pe colaborare cu familiile aborigene și rezultate îmbunătățite pentru copii și tineri ca urmare a implicării acestora în inițiativa Touchstones of Hope. Participanții și-au exprimat și entuziasmul și angajamentul puternic față de procesul de reconciliere, recunoscând provocarea reprezentată de menținerea principalilor actori implicați pe termen lung în proces.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Reconcilierea în protecția copilului: Pietrele de hotar ale speranței pentru copii, tinerii și familiile indigene https://fncaringsociety.com/sites/default/files/Touchstones_of_Hope.pdf

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 10.2

Îngrijirea tradițională în familii substitut Kurdistan iraqi

Intervenții de susținere a formelor corespunzătoare de îngrijire alternativă tradițională pot fi observate în Kurdistanul irakian, unde copiii rămași orfani sunt îngrijiți fie de rude, fie de alte persoane decât rudele din regiune. Acest sprijin are la bază sistemul familiei tradiționale din Kurdistan care permite copiilor orfani să fie integrați în familia de plasament. În religia islamică, îngrijirea unui orfan conferă un statut social și este privită ca modalitate de a-ți asigura un loc în paradis. Un studiu a fost realizat pentru a compara dezvoltarea acestor copii în plasamente tradiționale de îngrijire (n=94) și în „orfelinate” (n=48) și s-a constatat, pe de o parte, o îmbunătățire mai mare în nivelurile de activitate, iar, pe de altă parte, simptome și niveluri psihologice atenuate ale stresului posttraumatic în rândul celor aflați în plasamente tradiționale comparativ cu

cei din „orfelinate”. Studiul evidențiază beneficiile sistemului de îngrijire tradițională din postura de politică socială importantă care trebuie aplicată pentru a se evita consecințe negative neașteptate ale intervențiilor importate din străinătate.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Ahmad, A., Qahar, J., Siddiq, A., Majeed, A., Rasheed, J., Jabar, F. și Von Knorring, A.-L. (2005). O monitorizare timp de 2 ani a competențelor, problemelor socio-emoționale și simptomelor stresului posttraumatic în plasamentele tradiționale de îngrijire și orfelinatele din Kurdistanul irakian. Copilul: Îngrijire, sănătate și dezvoltare, 31, 203-215. doi: 10.1111/j.1365-2214.2004.00477. https://www.academia.edu/4682174/A_2-year_follow-up_of_orphans_competence_socioemotional_problems_and_post-traumatic_stress_symptoms_in_traditional_foster_care_and_orphanages_in_Iraqi_Kurdistan

v. Dezvoltarea și protecția copilului

Deși **condițiile generale** în care se furnizează îngrijirea prevăzute în *Liniile de îndrumare* se referă în mod natural la a nevoile fizice și **materiale** ale copiilor – alimentație (§ 83), îngrijirea sănătății (§ 84) și cazare (§ 89, 91) – accentul acestora cade pe alte aspecte ale dezvoltării copilului și, în mod aparte, pe protecție.

Prevederile privind **dezvoltarea copilului** merg de la accesul la educație și formare profesională (§ 85) la insistența ca acești copii să rămână în legătură cu familia și alte persoane de îngrijire (§ 81, 82), dezvoltarea optimă a copiilor cu nevoi speciale (§ 86) și a sugariilor și copiilor mici (§ 87) și până la importanța pe care persoanele de îngrijire trebuie să o acorde stabilirii de relații cu copiii de care au grijă (§ 90). Selecția și abilitățile profesionale ale persoanelor de îngrijire sunt în mod clar esențiale pentru promovarea dezvoltării copilului și asigurarea protecției: acestea sunt recunoscute la modul generic în § 71, dar beneficiază de o analiză mai aprofundată ulterior în *Liniile de îndrumare* (mai ales la (§ 105-107 și 113-117).

Însă cea mai mare parte a prevederilor inovatoare din *Liniile de îndrumare* se regăsesc însă în domeniul **protecției**.

vi. Stigmatizarea

Liniile de îndrumare acordă o atenție aparte evitării **stigmatizării** copiilor din mediile de îngrijire alternativă – o problemă cu privire la care tinerii cu experiență de îngrijire alternativă au exprimat deseori preocupări importante. Se pot menționa două prevederi în acest sens:

- Atunci când un copil este luat în îngrijire, mai ales dacă măsura este contestată de părinți, transferul trebuie bine organizat. Neplanificarea prealabilă poate face acest proces deosebit de perturbator pentru copil și poate, de asemenea, face de râs copilul în fața familiei și a comunității. Acest lucru explică referința (§ 80) la implicarea, în principiu, a personalului „fără uniformă” care poate fi mult mai puțin vizibil și, ca atare, mai puțin stigmatizant. Introducerea termenului „în principiu” în *Liniile de îndrumare* a fost solicitată de anumite delegații care, deși au agreat ideea fundamentală din spatele acestei prevederi, au simțit că au existat situații în care intervenția personalului „în uniformă” a fost necesară pentru o rezolvare mai eficientă a unor situații excepțional de dificile.

- Menționarea nevoii de a „minimiza identificarea copilului ca fiind îngrijit într-o formă de îngrijire alternativă” (§ 95) este un pas important înainte în combaterea stigmatizării. Centrele rezidențiale nu trebuie semnalate cu panouri mari ca fiind un „orfelinat” sau „o casă pentru persoanele cu dizabilități”, spre exemplu, la fel cum nici vehiculele folosite pentru transportul copiilor nu trebuie să fie etichetate în acest mod. Astfel de marcaje distinctive sunt comune în întreaga lume, dar respectul datorat copiilor vizați înseamnă, fără doar și poate, că acceptabilitatea acestora trebuie pusă la îndoială.

vii. Religia

De remarcat este și prevederea care nu doar că menține drepturile copiilor de a lua parte la **viața religioasă și spirituală**, dar în plus interzice tentativele furnizorului de îngrijire de a le modifica religia sau crezurile (§ 88). Aceasta este în legătură cu un alt „principiu general” al *Liniilor de îndrumare*, acela conform căruia furnizarea îngrijirii alternative nu trebuie niciodată să urmărească promovarea scopurilor religioase ale furnizorilor (§ 20). Și răspunde incidenței regretabile a acestui fenomen, mai ales în țările unde îngrijirea alternativă este asigurată de furnizori privați sub minimă supraveghere.

viii. Utilizarea forței și mijloacelor de constrângere

Tratamentul și pedepsele aplicate în timpul îngrijirii alternative fac obiectul legislației internaționale cu privire la tortură și acte asimilate (§ 96). *Liniile de îndrumare* le preiau și tratează în mod aparte „**utilizarea forței și mijloacelor de constrângere**” ([continuare 97](#)). Deși la aceste măsuri trebuie să se apeleze doar în ultimă instanță și să fie supuse unor limitări stricte prin lege, se recunoaște – inclusiv de către tinerii cu experiență de îngrijire alternativă – că există situații extreme în care forța și/sau mijloacele de constrângere sunt necesare pentru a proteja alți copii și adulți din mediul de îngrijire. La polul opus, administrarea de medicamente în orice alt scop decât cel terapeutic trebuie interzisă indiferent de circumstanțe.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Utilizarea disciplinei, pedepsei și mijloacelor de constrângere

Liniile de îndrumare: § 96, 97

Liniile de îndrumare reamintesc faptul că, la nivelul comunității internaționale, utilizarea măsurilor sau gestionarea comportamentelor care reprezintă „tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante” sunt interzise (§ 96). În plus, *Liniile de îndrumare* impun restricții severe utilizării forței și mijloacelor de constrângere (§ 97) și interdicția aplicării oricărui tratament care pot compromite sănătatea fizică sau mintală a copilului.

Asigurarea unor îndrumări adecvate cu privire la disciplină și pedepse

- Interzicerea prin lege a tuturor formelor de violență împotriva copiilor aflați în îngrijire alternativă,
- Asigurarea faptului că toți profesioniștii și toate persoanele de îngrijire cunosc diferitele forme de violență, inclusiv abuzul fizic, psihologic și verbal,
- Stabilirea de instrucțiuni clare în tot sistemul de îngrijire alternativă cu privire la tehnicile de gestionare a comportamentelor și măsurile disciplinare acceptabile,

- Existența unor politici de ocrotire a copilului care să asigure că nevoile copiilor sunt îndeplinite în mod corespunzător,
- Asigurarea faptului că profesioniștilor și persoanelor de îngrijire le sunt dedicate cursuri și activități de conștientizare cu privire la abordările corespunzătoare față de disciplină și pedeapsă, în conformitate cu CDC, *Liniile de îndrumare* și legislația internațională a drepturilor omului,
- Impunerea de cursuri pentru persoanele de îngrijire cu privire la tehnici fără violență de de-escaladare și, acolo unde se impune, utilizarea corespunzătoare a mijloacelor fizice de constrângere,
- Asigurarea faptului că copiii cunosc politicile privind măsurile disciplinare, gestionarea comportamentelor și utilizarea forței și mijloacelor de constrângere și modul în care pot să își exprime preocupările și să facă plângeri,
- Impunerea ținerii de evidențe și a monitorizării utilizării măsurilor disciplinare, în general, și a mijloacelor de constrângere fizică,
- Asigurarea faptului că administrarea de medicamente se utilizează doar în scop terapeutic și sub supravegherea specialiștilor.

ix. Supra-protecție

Alături de aceste măsuri de protecție, tinerii cu experiență în îngrijire alternativă au punctat și pericolele „supra-protejării” copiilor aflați în îngrijire. Preocupările lor sunt reflectate în trei puncte în *Liniile de îndrumare*. În primul rând, sunt emise avertismente importante împotriva luării de măsuri care ar restricționa în mod nejustificat „libertatea și conduita” în numele protecției (§ 92, 93) și există o prevedere la fel de importantă conform căreia copiii trebuie încurajați să își asume responsabilitatea pentru propriile decizii, fapt care

poate implica un grad „acceptabil” de risc (§ 94). Prea des, tinerii au afirmat că nu li se permite să aibă inițiative care le-ar fi în mod normal permise copiilor aflați în îngrijirea propriilor familii din considerente de „sănătate și siguranță”. Sentimentul predominant a fost că aceste reguli sunt menite să facă gestionarea procesului de îngrijire mai ușoară și să protejeze furnizorul de îngrijire, mai degrabă decât copiii. Tinerii au considerat că acest lucru îi plasează într-un dezavantaj față de alți tineri ca ei atunci când ies din mediul de îngrijire alternativă.

MEDIILE/FORMELE DE ÎNGRIJIRE

În acest capitol veți afla informații despre:

8a. Responsabilitatea legală

8b. Aspecte cheie pentru agențiile și centrele responsabile de îngrijirea formală

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Stabilirea de standarde pentru popularea cu personal a serviciilor și centrelor de îngrijire formală

8c. Îngrijirea în familii substitutive și îngrijirea de tip rezidențial

i. Opțiunea îngrijirii în familii substitutive

Focus (11): Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Întâlniri miracol – Legături de familie, Columbia
  - Studiu de caz 2: Strategia de îngrijire pentru copiii vulnerabili aflați în familii substitutive, Togo
  - Studiu de caz 3: Program de plasament dezvoltat de Farm Orphan Support Trust în Zimbabwe

ii. Opțiunea îngrijirii de tip rezidențial

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Implementarea opțiunii îngrijirii de tip rezidențial

iii. Copiii aflați în conflict cu legea

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

Acest capitol acoperă al doilea set de probleme analizate în Partea a VII-a a Liniilor de îndrumare ([§ 101-136](#)), concentrându-se pe rolurile și responsabilitățile celor implicați în furnizarea îngrijirii alternative formale.

8a. Responsabilitatea legală

Prima problemă abordată a fost cea a **responsabilității legale** pentru copil atunci când părinții acestuia sunt absenți sau nu sunt în măsură să ia „decizii cotidiene” considerate în interesul superior al copilului. Obiectivul acestor prevederi ([§ 101-104](#)) este să asigure că există întotdeauna o persoană recunoscută legal sau un organism însărcinat cu luarea deciziilor atunci când părinții nu pot să facă acest lucru. Fundamentele acestei preocupări sunt prevăzute ca „principiu general” al Liniilor de îndrumare ([§ 19](#)).

În ciuda consensului general cu privire la acest obiectiv, elaborarea acestor prevederi s-a dovedit dificilă din mai multe motive. În multe țări, responsabilitatea legală este acordată unui „tutore”, însă în altele conceptul de „tutelă”

implică îngrijirea copilului în casa cuiva. Astfel, termenul „tutore” nu a putut fi folosit în această secțiune a Liniilor de îndrumare. În anumite țări, responsabilitatea legală poate fi încredințată unei agenții, în loc de o persoană desemnată și de aici necesitatea referirii la „persoană sau entitate”. În altele, chiar dacă legea prevede posibilitatea acordării responsabilității, lucrurile stau foarte rar așa în practică: este mult mai probabil ca responsabilitatea să fie recunoscută pe o bază pragmatică, în conformitate cu ideea conform căreia persoanele principale de îngrijire pot fi considerate responsabile de copil în absența părinților ([§ 69](#)).

Pe scurt, mesajul cheie al Liniilor de îndrumare este că un copil nu trebuie niciodată lăsat în „țara nimănui”, unde nimeni nu este competent și responsabil să se asigure că interesul superior al acestuia și celelalte drepturi sunt protejate și promovate. Acest rol de protecție trebuie aprobat și acceptat printr-o decizie legală, dacă se poate, sau printr-o cutumă care nu este contestată în instanță.

8b. Aspecte cheie pentru agențiile și unitățile responsabile de îngrijirea formală

Secțiunea care dezbate subiectul „**agențiilor și centrelor responsabile de îngrijirea formală**” ([§ 105-117](#)) include o analiză detaliată a cerințelor generale ce trebuie impuse furnizorilor de îngrijire, la unele făcându-se deja referire în Liniile de îndrumare. Spre exemplu, în plus față de reamintirea furnizorilor care trebuie să fie înregistrați și aprobați pentru a funcționa (în conformitate cu [§ 55](#)), aceasta evidențiază problemele care trebuie avute în vedere atunci când se analizează solicitările de înregistrare și funcționare ([§ 105](#)). De asemenea, necesitatea existenței unor politici și metode practice scrise, stipulată inițial la [§ 73](#), este aprofundată aici ([§ 106](#)).

Suplimentar, anumite aspecte cheie sunt menționate în această secțiune pentru prima dată. Unul dintre acestea este importanța **ținerii de evidențe** ([§ 109-112](#)), mai ales atunci când acestea se referă la date cu privire la fiecare copil aflat într-o formă de îngrijire. Accentul se pune pe conținutul informațiilor necesare (spre exemplu, includerea situației familiei), cerința de a fi actualizate și riguroase și problema accesului la dosar. Principiul confidențialității este respectat, însă accesul este acordat profesioniștilor autorizați în plus față de copil și, în general, familia în cauză. Atunci când copilul și/sau familia consultă dosarul,

consilierea trebuie să fie disponibilă înainte, după și ulterior acestui demers. Anumite probleme contencioase sau sensibile pot fi discutate și, dacă se impune, aspectele evidențelor trebuie explicate.

Această parte a Liniilor de îndrumare tratează și problemele legate de **efectivele de personal**. Se impune aici ca standardele de recrutare să fie stabilite în scris ([§ 106](#)) și să se elaboreze un cod de conduită pentru întreg personalul și pentru fiecare funcție ([§ 107](#)). În plus, se solicită și ca, înainte de angajare, să se realizeze o evaluare a compatibilității solicitantului cu munca cu copiii ([§ 113](#)). Această evaluare poate include prezentarea cazierului și verificări ale antecedentelor personale, deși aceste cerințe specifice nu au putut fi precizate în *Liniile de îndrumare* dată fiind diversitatea realităților în fiecare țară.

Una dintre problemele asociate cu furnizarea îngrijirii alternative este, deseori, statutul inferior al personalului de îngrijire, reflectat în salarii mici și pregătire profesională precară. Astfel de **condiții de muncă** au un efect negativ asupra motivației și calității îngrijirii. Ele pot conduce și la rate ridicate ale fluctuației personalului care afectează și mai mult calitatea îngrijirii. *Liniile de îndrumare* evidențiază importanța condițiilor de muncă pozitive ([§ 114](#)) și pregătirea corespunzătoare a personalului ([§ 115](#)), inclusiv modul de tratare a comportamentelor dificile ([§ 116](#)) și modul de reacție față de copiii cu nevoi speciale ([§ 117](#)).

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Stabilirea de standarde pentru popularea cu personal a serviciilor și centrelor de îngrijire formală

Liniile de îndrumare: § 71, 84, 87, 89, 90, 106, 107, 113-117

Asigurarea unor procese de recrutare, selecție, formare, angajare, supervizare, sprijinire și înregistrare a persoanelor de îngrijire formală de calitate superioară (§ 71) ajută persoanele care au grijă de copii să dețină abilitățile, cunoștințele, calitățile și valorile necesare pentru a satisface cu eficacitate plaja largă de nevoi a copiilor pe care îi au în îngrijire.

Politicele naționale trebuie să:

- Asigure coordonarea activităților de formare și calificare a persoanelor de îngrijire,
- Asigure coordonare la nivel național a unui proces de îngrijire de înaltă calitate investind într-un personal de îngrijire dedicat incluziunii tuturor copiilor și care recunoaște importanța satisfacerii nevoilor individuale ale copiilor,
- Asigure recunoașterea statutului profesional al celor care lucrează în îngrijire alternativă,
- Ofere condiții de muncă, inclusiv remunerații, care reflectă statutul profesional al personalului de îngrijire și le permite acestora să își ducă la îndeplinire obligațiile la cele mai înalte standarde în orice moment,
- Declare angajamentul față de calificarea și pregătirea corespunzătoare a persoanelor de îngrijire și accesul acestora la oportunități permanente de dezvoltare profesională,
- Asigure pregătirea corespunzătoare și angajarea de asistenți sociali specializați în protecția și bunăstarea copilului.

Evidențiază abilitățile și cunoștințele ce trebuie să fie acoperite în activitățile de formare. Elementele fundamentale vor include:

- O îngrijire generală care promovează sănătatea și bunăstarea copiilor, cu o atenție aparte acordată furnizării de formare cu privire la îngrijirea copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Formare cu privire la importanța centrală a dezvoltării copilului, teoria atașamentului, susținerea rezilienței copilului, menținerea relațiilor de familie și drepturile copiilor,

- Formare cu privire la depistarea familiei cu scopul de a susține reintegrarea copiilor în familii,
- Accentul pe importanța relațiilor corespunzătoare între persoanele de îngrijire și copii, inclusiv recunoașterea rolului adulților de încredere în susținerea copiilor să se exprime,
- Eforturi proactive de conștientizare în scopul combaterii stigmatizării și discriminării copiilor aflați în îngrijire alternativă.

Pună în practică politici naționale cu privire la standardele de practică profesională

- Asigure faptul că persoanele de îngrijire trec prin proceduri riguroase de selecție în timpul procesului de recrutare. Aceste proceduri trebuie să identifice abilitățile, experiența și cerințele vocaționale care sunt necesare și să includă verificări în scopul protecției copilului,
- Acorde persoanelor de îngrijire roluri clar definite și supervizare periodică și să asigure că există proceduri de monitorizare și evaluare a standardelor de îngrijire,
- Angajeze efective suficiente de persoane de îngrijire pentru a realiza volume de muncă realiste, cu o atenție aparte acordată încărcării cu cazuri a asistenților sociali și persoanelor de îngrijire,
- Asigure că persoanele de îngrijire sunt capabile să susțină participarea copiilor și drepturile acestora de a avea un cuvânt de spus în procedurile formale și în activitățile lor cotidiene,
- Permită persoanelor de îngrijire să sprijine copiii să își atingă potențialul în domenii care le promovează bunăstarea, inclusiv educație, sănătate și joacă,
- Asigure persoanelor de îngrijire sprijin și să faciliteze contactul între copii și părinții acestora, familii și comunități, după caz,
- Conștientizeze furnizorii de servicii și organizaționale cu privire la posibilele efecte negative ale îngrijirii instituționale asupra dezvoltării copilului și să asigure formare și alte abordări noi cu privire la îngrijirea alternativă,
- Asigure că furnizorii de servicii și persoanele de îngrijire sunt instruiți în facilitarea depistării familiilor în scopul susținerii reunificării acestora,
- Impună reflectarea unui angajament față de confidențialitate și implicarea copiilor în procesele de evaluare și planificare.

8c. Îngrijirea în familii substitutiveși îngrijirea de tip rezidențial

Următoarele două sub-secțiuni analizează aspectele specifice ale celor două tipuri de bază de îngrijire alternativă formală: îngrijirea în familii substitutive ([§ 118-122](#)) și îngrijirea rezidențială ([§ 123-127](#)).

i. Opțiunea îngrijirii în familii substitutive

Principalele arii de interes ale acestor prevederi sunt reprezentate de necesitatea pregătirii și formării corespunzătoare și necesitatea unei proceduri de corelare a copilului cu familiile substitutive cele mai potrivite pentru a-i satisface nevoile astfel încât probabilitatea unui rezultat pozitiv al plasamentului să fie maximizată. *Linii de îndrumare* sunt inovatoare și în căutarea de îmbunătățiri. S-a convenit că îngrijirea în familii substitutive este o sarcină complexă și foarte specializată care merită o mare recunoaștere. O plângere deseori auzită de la familiile substitutive este lipsa oportunităților de exprimare a preocupărilor și ideilor care ar putea influența pozitiv politicile în această opțiune de îngrijire alternativă. Acest

aspect este discutat la [§ 121](#). Potențialele beneficii ale încurajării familiilor substitutive să formeze asociații au fost de asemenea recunoscute. Aceste asociații pot servi atât ca mijloc de furnizare de sprijin reciproc prin intermediul unui forum unde își pot exprima preocupările și/sau de unde pot obține experiență de la ceilalți, cât și ca un mijloc mai eficace de a-și exprima opiniile pentru a influența practica și politicile.

Focus (11): Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial

PREZENTARE GENERALĂ

În gama de opțiuni de îngrijire alternativă necesare pentru a asigura disponibilitatea unor forme de îngrijire care să răspundă diferitelor nevoi și circumstanțe ale fiecărui copil (§ 54), trebuie acordată prioritate promovării unor „soluții de tip familial și în comunitate” (§ 53). Acestea pot avea caracter formal, cutumiar sau informal (§ 69, 75, 76). Dezvoltarea acestor soluții este și o precondiție necesară pentru implementarea unei strategii viabile de dezinstituționalizare.

În cazul în care aceasta implică furnizarea de sprijin ameliorat pentru extinderea strategiilor tradiționale de adaptare, principala problemă este deseori una legată de alocarea resurselor. Ajungerea la un acord cu privire la realocarea de fonduri de la alte forme de îngrijire și identificarea surselor suplimentare de finanțare se pot dovedi demersuri dificile. Garantarea acestor tipuri de schimbări la nivel de finanțare poate fi un proces lung și delicat, iar anumite grupuri opun în mod tradițional rezistență la astfel de mutări. Interesele acestor grupuri se regăsesc de regulă în conservarea sistemului actual de alocare [a se vedea Focus 13].

Prin contrast, acolo unde este avută în vedere promovarea mai multor tipuri formale de îngrijire de tip familial, procesul se poate dovedi chiar și mai complex. Pentru majoritatea țărilor lumii, **îngrijirea formală în familii substitutive și aranjamentele similare sunt practici necunoscute**. În anumite societăți, ideea de a lua un copil care nu îți este rudă în căminul familiei contravine cutumei și valorilor. La fel de greu poate fi de conceput și să iei un copil în cămin, să stabilești o legătură afectivă cu el doar pentru a-l vedea cum pleacă. În alte părți ale lumii, experiența unui sistem administrativ prin care copiii sunt plasați în familii substitutive este infimă sau lipsește cu desăvârșire. În aceste situații, există un obstacol fundamental legat de acceptare care trebuie depășit. Acesta problemă se adaugă nevoii de a pune în aplicare mecanisme funcționale de decizie care pot să nu aibă nicio legătură cu modul în care comunitățile tratează în mod tradițional problemele de protecție a copilului. Deși

depășirea cu succes a acestor provocări s-a dovedit posibilă în multe situații, acestea trebuie abordate și tratate cu sensibilitate și pragmatism.

În plus față de punctarea beneficiilor pentru majoritatea copiilor a formelor de îngrijire de tip familial față de îngrijirea rezidențială, se susține deseori că susținerea unui copil în familii substitutive costă mai puțin. Astfel, îngrijirea de tip familial poate ajunge să fie privită ca opțiunea mai ieftină. Acest lucru ar fi cu siguranță adevărat dacă ar necesita un pic mai mult decât atragerea unui număr suficient de familii voluntare care să primească o compensație financiară minimă. Lucrurile nu stau însă așa.

Linile de îndrumare sunt clare cu privire la necesitatea unor „condiții de muncă, inclusiv remunerații, care să fie de așa natură încât să maximizeze motivarea” persoanelor de îngrijire (§ 114). Teme ca importanța unui proces de asigurare a calității cu privire la „abilitățile profesionale, selecția, formarea și supervizarea [tutorilor] persoanelor de îngrijire” (§ 71), asigurarea unei „pregătiri speciale, a sprijinului și serviciilor de consiliere pentru persoanele de îngrijire” înainte, în timpul și după plasamente (§ 120) și prevederea unui sistem de corelare a copilului cu posibilele persoane de îngrijire (§ 118) sunt de asemenea detaliate. Aceste diferite aspecte ale asigurării calității care permit familiilor substitutive să reprezinte un răspuns valid la nevoile copiilor au implicații considerabile din punct de vedere al resurselor. Costurile imediate per copil în familii substitutive nu pot fi deosebite de cele ale anumitor forme de îngrijire rezidențială.

Însă **îngrijirea de tip familial tinde să fie mai rentabilă pentru majoritatea copiilor**. Nu doar că oferă un răspuns mai potrivit nevoilor majorității copiilor, ci și evită cheltuieli pe termen lung în legătură cu rezultatele nesatisfăcătoare ale îngrijirii. Este vital ca îngrijirea alternativă să fie rentabilă și de înaltă calitate, mai degrabă decât un obiect de „cost redus”, să fie forța motrice a dezvoltării politicilor și practicilor în acest domeniu.

Focus (11): Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Linii de îndrumare: § 118-122

Îngrijirea în familii substitutive este privită în general ca o parte integrată a îngrijirii alternative și oferă îngrijire copiilor în medii de tip familial. Familiile substitutive au nevoie de sprijin specific și acces la formare și dezvoltare pentru a se asigura că pot oferi îngrijire de înaltă calitate copiilor.

Politicele naționale trebuie să:

Susțină îngrijirea în familii substitutive de înaltă calitate

- Elaboreze un cadru național de politici pentru îngrijirea în familiile substitutive care contribuie la planul național de îngrijire alternativă,
- Asigure finanțare astfel încât îngrijirea în familiile substitutive să poată fi susținută și dezvoltată în mod corespunzător ca formă de îngrijire alternativă atunci când copiii au nevoie de ea,
- Asigure că îngrijirea în familiile substitutive este reglementată și monitorizată,
- Promoveze conștientizarea rolului îngrijirii în familiile substitutive în scopul recrutării de noi persoane de îngrijire și evidențierii contribuției acestora la îngrijirea copiilor,
- Promoveze conștientizarea gamei de opțiuni de îngrijire în familiile substitutive, inclusiv plasamentele de urgență, îngrijirea pentru momente de respiro și plasamentele pe termen scurt și lung,
- Asigure că personalul responsabil de bunăstarea copilului sprijină copiii și persoanele de îngrijire ca parte a rolului pe care îl au de îndeplinit în susținerea îngrijirii și protecției copiilor.

Susțină drepturile copiilor aflați în familii substitutive

- Asigure că familiile substitutive susțin dreptul copiilor de a participa la decizii care îi afectează,
- Asigure că copiii aflați în familii substitutive au contact cu părinții, familia extinsă, prietenii și comunitatea,
- Furnizeze mecanisme prin care copiii să poată să își exprime preocupările într-o manieră informală și formală,

- Impună ca frații și surorile sunt plasați împreună în familii substitutive, exceptând situația în care există motive imperative pentru a nu face acest lucru.

Investească în îngrijirea în familii substitutive

- Investească resurse în programe de îngrijire în familii substitutive, familiile substitutive să fie disponibile pe scară largă ca opțiune de tip familial pentru îngrijirea alternativă,
- Recunoască diversitatea plasamentelor în familii substitutive care trebuie să fie disponibile și să se asigure că acestea sunt corespunzătoare pentru copiii cu o plajă largă de nevoi,
- Asigure sprijin financiar familiilor substitutive pentru creșterea copiilor și ca remunerație pentru îngrijirea oferită,
- Realizeze cercetări cu privire la impactul și rezultatele îngrijirii copiilor în familii substitutive.

Furnizeze sprijin și formare familiilor substitutive

- Stabilească strategii de recrutare, selecție și acreditare a familiilor substitutive,
- Furnizeze sprijin corespunzător și formare, care includ dezvoltarea copilului și atașament, drepturile copiilor și bunăstarea copilului,
- Ofere sprijin familiilor care au în grijă copii cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Asigure că familiile substitutive au acces la îngrijire pe timp de zi și pentru momente de respiro, servicii medicale și educație pentru a satisface nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Asigure că familiile substitutive pot participa la discuții și decizii privind chestiuni în legătură cu copiii pe care îi au în îngrijire, precum și că pot contribui la dezvoltarea politicilor privind îngrijirea în familii substitutive,
- Susțină dezvoltarea rețelelor de familii substitutive pentru a facilita schimbul de învățăminte, expertiză și sprijin.

Focus (11): Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 11.1

Întâlniri miracol – Legături de familie, Columbia

Acest proiect, dezvoltat de un ONG local, Kidsave Colombia, în parteneriat cu Guvernul columbian urmărește să furnizeze copiilor și tinerilor oportunitatea de a trăi într-o familie de plasament atunci când este necesar. Programul a fost dezvoltat pe durata a 27 de luni, din 2006 până în 2008. Copiii și tinerii implicați în acest proiect au provenit din contexte familiale în care au suferit abuzuri, neglijare, lipsa afecțiunii și lipsa de atașament din partea părinților biologici, iar mulți copii și tineri aveau probleme de dependență. Per ansamblu, majoritatea copiilor și tinerilor își petrecuseră o treime din viață în sistemul de îngrijire. Proiectul a avut patru mari componente: formare și construirea capacității agenților; sprijin pentru copii/tineri

și familiile de plasament pentru îmbunătățirea interacțiunii și construirea relațiilor; conștientizare pentru influențarea atitudinilor liderilor politici și decidenților în legătură cu copiii și tinerii fără familii biologice. Evaluarea externă a constatat că tinerii și copiii au fost ajutați să deprindă competențe sociale și propria lor rețea socială care a ajutat la consolidarea integrării familiei, copiii și tinerii arătând semne de interacțiune pozitivă față de deopotrivă adulții și copiii din familia de plasament. Feedbackul din partea familiilor de plasament a fost de asemenea pozitiv, iar programul le-a depășit așteptările.

Pentru mai multe informații, vizitați: www.kidsave.org.co

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 11.2

Strategia de îngrijire pentru copiii vulnerabili aflați în familii substitutive, Togo

Îngrijirea instituțională a fost multă vreme opțiunea preferată pentru protejarea copiilor vulnerabili din Togo, unde existau mai mult de 250 de instituții private. Din această situație au rezultat mai multe probleme, inclusiv lipsa accesului la protecție și riscul de exploatare, violență și abuz. Guvernul togolez a dezvoltat, în colaborare cu partenerii UNICEF, Plan Togo și Terre des Hommes, strategia de îngrijire pentru copiii vulnerabili aflați în familii substitutive. Obiectivul este îmbunătățirea protecției și bunăstării copiilor lipsiți de îngrijire părintească. Pentru a implementa această strategie în mediile de tip familial, au fost realizate mai multe activități, inclusiv: conștientizare pentru recrutarea de familii substitutive, formare pentru posibilele familii de plasament, acreditarea familiilor gazdă, plasament la familii substitutive și monitorizarea copiilor. Guvernul, cu sprijinul UNICEF, și-a consolidat sistemul național de protecție a copiilor vulnerabili prin crearea unui sistem centralizat de referire a copiilor lipsiți de îngrijire părintească, un centru de orientare care oferă adăpost de urgență și monitorizarea tuturor copiilor lipsiți de îngrijire

părintească sau expuși riscului și o echipă interdisciplinară care să ofere sprijin (consiliere, reabilitate și reintegrare) pentru copiii din familii de plasament. Aplicarea acestei strategii a redus numărul copiilor vulnerabili din instituții, a stabilit un mecanism național de colectare de informații despre copiii vulnerabili și a susținut dezvoltarea unui sistem de protecție pentru copiii aflați în îngrijire alternativă. În prezent, guvernul documentează strategii pentru a o extinde la toate comunitățile, inclusiv din zonele rurale și pentru a consolida capacitatea membrilor comitetelor specializate de protecție a copilului la nivel de sat, astfel încât aceștia să poate să monitorizeze în mod eficace copiii aflați în familii substitutive.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Azambo-Aquitame, A. (2012, mai), Mobilizarea în jurul Conferinței privind întărirea familiei și îngrijirea alternativă, Senegal: „Prezentare: Linii de îndrumare privind îngrijirea alternativă” (în limba franceză). Lignes Directrices sur la Prise en Charge Alternative. Impact sur la prise en charge des enfants privés de protection parentale au Togo. <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Presentation%20-%20Lignes%20Directrices%20sur%20la%20Prise%20en%20Charge%20Alternative%20-%20Togo.pdf>

Focus (11): Dezvoltarea formelor de îngrijire alternativă de tip familial (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 11.3

Program de plasament dezvoltat de Farm Orphan Support Trust în Zimbabwe

Programul Farm Orphan Support Trust (FOST) (ro. Fondul de susținere a orfanilor din ferme) a fost implementat ca modalitate de răspuns la problemele copiilor care au rămas orfani (în special din cauza HIV/SIDA) în zonele cu activități agricole comerciale din Zimbabwe. Din cauza faptului că aceste comunități de lucrători migranți au fost în mare măsură detașate de rețelele formate din familiile extinse, la momentul la care copiii au rămas orfani, opțiunea cea mai populară a fost plasarea lor într-o instituție foarte departe de împrejurimile familiare lor. Ca alternativă, plasamentul le era un concept necunoscut și era nevoie de muncă asiduă pentru a-l promova în rândul comunităților agricole. La nivel local, au fost înființate comitete de protecție a copilului (CWC), deseori susținute de un reprezentat pentru îngrijirea copilului numit de FOST. Împreună, aceștia au identificat și susținut copiii afectați de HIV/SIDA și, după decesul părinților, au făcut toate demersurile necesare pentru a asigura plasarea copiilor în cadrul familiei extinse. Acolo unde acest lucru a fost imposibil, au căutat familii de plasament pentru copii. Potențialele familii substitutive au fost identificate de CWC și s-a stabilit un tipar de întâlniri periodice pentru a discuta chestiuni și probleme de interes

reciproc, inclusiv oferirea de pregătire informală pe teme cum ar fi îngrijirea psihosocială. Reprezentantul pentru îngrijirea copilului a realizat vizite periodice la familii pentru a monitoriza și susține plasamentul. Acolo unde a fost necesar, s-a acordat sprijin material (ex. taxe școlare, uniforme) și s-a încurajat oferirea de asistență agriculturilor în creșterea culturilor pentru a facilita auto-suficiența familiei.

Famiile substitutive și-au asumat acest rol voluntar, fapt ce a contribuit la calitatea îngrijirii, preferând un tip informal de plasament față de orice alt aranjament mai formal, cum ar fi tutela sau adopția. Motivul pare să fi fost faptul că în cultura Shona, credințele tradiționale despre străbuni fac foarte dificil pentru familii să ia un copil dacă nu are același totem. Plasamentul tratează copilul ca pe un „oaspete”, un fapt perfect compatibil cu tratamentul tradițional foarte bun aplicat în general oaspeților.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Un sentiment de apartenență: Studii de caz privind opțiuni pozitive de îngrijire pentru copii <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/sense-belonging-case-studies-positive-care-options-children>

ii. Opțiunea îngrijirii de tip rezidențial

În ceea ce privește cerințele ce trebuie îndeplinite de furnizorii de îngrijire rezidențială, *Liniiile de îndrumare* stipulează faptul că centrele trebuie să fie de dimensiuni reduse și astfel organizate încât să se asemene, pe cât este posibil, cu o situație de tip familial sau de grup restrâns. Acest lucru dă glas recomandărilor Consiliul Europei (2005) și evidențiază diferența între ceea ce ar putea reprezenta „îngrijire rezidențială”, spre deosebire de „plasament instituțional” (§ 122). În acest sens, este nevoie de personal

suficient care să ofere atenție individualizată (§ 126). Centrelor rezidențiale li se solicită, în general, să își asume temporar un rol de îngrijire, în timp ce se fac eforturi pentru a identifica un aranjament stabil de îngrijire de tip familial (§ 122). Acest lucru nu împiedică însă furnizarea de îngrijire pe termen lung într-un mediu de grup restrâns în conformitate cu interesul superior stabilit în mod corespunzător și mai ales dacă această soluție corespunde și dorințelor copilului în cauză.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Opțiunea furnizării de îngrijire rezidențială

Linii de îndrumare: § 21, 123-127

Îngrijirea rezidențială trebuie să fie parte integrantă din îngrijirea alternativă, asigurând un mediu de tip familial pentru copii. Îngrijirea rezidențială de calitate într-un mediu de tip familial restrâns sau de grup trebuie utilizată doar ca măsură temporară sau acolo unde alte tipuri de îngrijire informală sau formală nu sunt potrivite pentru copii.

Politicile naționale trebuie să:

Utilizeze îngrijirea rezidențială în mod corespunzător ca opțiune de îngrijire

- Impună ca procesele de evaluare, planificare și verificare să fie riguroase astfel încât copiii să fie plasați în îngrijire rezidențială doar atunci când aceasta se dovedește cea mai bună soluție pentru nevoile și circumstanțele lor individuale,
- Asigure că îngrijirea rezidențială are la bază un grup restrâns, fapt care crește calitatea și promovează relații de îngrijire corespunzătoare între persoanele de îngrijire și copii,
- Stipuleze că îngrijirea rezidențială reprezintă un plasament temporar în conformitate cu *Linii de îndrumare*, cu obiectivul de a aduce copiii înapoi în îngrijirea familiilor lor, ori de câte ori este posibil. Cu toate acestea, trebuie avute în vedere nevoile unui număr redus de copii care pot avea nevoie de plasamente pe termen mai lung în îngrijire rezidențială, acolo unde aceștia nu pot reveni la familii și pentru care îngrijirea în familii substitutive nu este o opțiune potrivită,
- Planifice și asigure centre sau unități separate pentru copiii care au doar nevoie de protecție și cei ale căror nevoi de îngrijire trebuie să ia în considerare implicarea sistemului de justiție penală,
- Ia în considerare importanța relațiilor de atașament și susținere cu anumite persoane de îngrijire pentru binele copiilor,
- Recunoască faptul că anumiți copii pot prefera îngrijirea rezidențială familiilor substitutive, care poate să nu le satisfacă nevoile sau preferințele.

Susțină o îngrijire rezidențială de înaltă calitate

- Elaboreze un cadru național de politici pentru îngrijirea rezidențială care să contribuie la planul național de îngrijire alternativă,

- Asigure finanțare astfel încât îngrijirea rezidențială să poată fi susținută și dezvoltată în mod corespunzător ca formă de îngrijire alternativă atunci când copiii au nevoie de ea,
- Asigure că îngrijirea rezidențială este supusă reglementării, monitorizării și inspecției,
- Asigure că personalul responsabil de bunăstarea copilului lucrează îndeaproape cu copiii aflați în îngrijire rezidențială ca parte a rolului pe care îl au de îndeplinit în susținerea îngrijirii și protecției copiilor.

Susțină drepturile copiilor aflați în îngrijire rezidențială

- Asigure că persoanele de îngrijire din mediul de îngrijire rezidențială susțin dreptul copiilor de a participa la decizii care îi afectează,
- Asigure că copiii aflați în îngrijire rezidențială au contact cu părinții, familia extinsă, prietenii și comunitatea,
- Furnizeze mecanisme prin care copiii să poată să își exprime preocupările și plângerile,
- Impună ca frații și surorile să fie plasați împreună în îngrijire rezidențială, exceptând situația în care există motive imperative pentru a nu face acest lucru. Aceasta trebuie să fie o măsură temporară luată până la momentul la care alte opțiuni de îngrijire pe termen mai lung sunt identificate pentru ca frații și surorile să rămână împreună. În situația în care frații și surorile sunt separați, să faciliteze contactul astfel încât să poată fi păstrate relații adecvate între aceștia,
- Realizeze cercetări cu privire la impactul și rezultatele pentru copiii care se află în îngrijire rezidențială.

Furnizeze sprijin și formare personalului de îngrijire rezidențială

- Stabilească strategii de recrutare, selecție și acreditare a persoanelor de îngrijire din mediul de îngrijire rezidențială,
- Furnizeze sprijin corespunzător și formare, care includ dezvoltarea copilului și atașament, drepturile copiilor și bunăstarea copilului,
- Identifice raporturi adecvate personal-la-copil pentru a satisface nevoile copiilor,
- Ofere sprijin și formare persoanelor de îngrijire din sistemul de îngrijire rezidențială care au în grijă copii cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Asigure că persoanele de îngrijire responsabile de copii cu dizabilități și alte nevoi speciale din mediile de tip rezidențial au acces la îngrijire pe timpul zilei și pentru momente de respiro, servicii medicale și educație pentru a satisface nevoile copiilor cu dizabilități și alte nevoi speciale.

iii. Copiii aflați în conflict cu legea

În ultimele decenii ale secolului XX (mai ales în țările industrializate), s-a manifest o tendință de promovare a ideii că, de vreme ce **copiii aflați în conflict cu legea** au în mod evident nevoie de îngrijire și protecție, ei pot fi cazați în centre rezidențiale alături de copiii care necesită doar măsuri de protecție. Din perspectiva Liniilor de îndrumare ([§ 124](#)), deși lucrurile pot sta așa în anumite cazuri, este necesar să se facă demersuri pentru cazare separată „acolo unde este necesar și corespunzător”. De vreme ce *Liniile de îndrumare* nu se aplică și copiilor ale căror situații fac obiectul standardelor privind justiția juvenilă, interesul superior al

copiilor care nu sunt în conflict cu legea trebuie să prevaleze atunci când se ia o decizie privind astfel de plasamente.

Celelalte două prevederi din această subsecțiune reafirmă în mod intenționat preocupările deja exprimate în alte părți ale *Liniilor de îndrumare*. Necesitatea unei **selecții a admișiilor** pentru a se evita plasamentele nenesare ([§ 125](#)) se încadrează la „gatekeeping” [[a se vedea Focus 8](#)]. Interdicția prevăzută de lege de a „**dobândi**” **copii pentru îngrijire rezidențială** ([§ 127](#)) se referă la proceduri de îngrijire nesupravegheate, precum și la modul în care este finanțată îngrijirea alternativă [[a se vedea Focus 13](#)].

SPRIJIN PENTRU PERIOADA ULTERIOARĂ ÎNGRIJIRII

În acest capitol veți afla informații despre:

Focus (12): Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: SOS Satul copiilor, Ghana
  - Studiu de caz 2: Proiectul „Părinți permanenți pentru adolescenți”, Statele Unite ale Americii
  - Studiu de caz 3: Sprijinirea tinerilor care ies din îngrijire în Iordania

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

În timpul procesului de elaborare, tinerii cu experiență de îngrijire în afara familiei au subliniat importanța pregătirii din timp și corespunzătoare a ieșirii din îngrijire și a sprijinului acordat etapei de după ieșirea din îngrijire. *Liniile de îndrumare* astfel rezultate ([§ 131-136](#)) promovează un proces eficient de monitorizare și consiliere pentru copiii și tinerii care fac tranziția din sistemul de îngrijire alternativă. Aceștia au evidențiat și nevoia unei atențe pregătiri a tranziției încă din timpul plasamentului [[a se vedea Focus 12](#)].

Focus (12): Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire

PREZENTARE GENERALĂ

În plus față de evidențierea nevoii de a planifica revenirea unui copil în familie după o perioadă de îngrijire alternativă [[a se vedea Focus 7](#)], *Liniile de îndrumare* tratează și pregătirea pentru tranziția copiilor sau tinerilor de la sistemul de îngrijire alternativă la un trai independent ([§ 131-136](#)).

Atunci când aceste perioade de tranziție în viața copilului i se acordă prea puțină importanță (sau deloc), consecințele sunt deseori dezastruoase în toate părțile lumii. Acestea includ sărăcie, lipsa unui adăpost, infraționalitate, abuz de substanțe, re-plasarea într-un centru rezidențial (pentru adulți) sau chiar suicidul.

La fel ca în cazul celorlalte aspecte ale îngrijirii alternative, *Liniile de îndrumare* scot în evidență nevoia unei planificări individualizate – pentru a implica direct copilul în stabilirea celei mai potrivite opțiuni pentru acesta și a modului în care aceasta urmează să fie organizată ([§ 132](#)).

Pentru a diminua provocările unui trai independent, este foarte important ca tinerii să nu fie dezavantajați de „intrarea în derivă” după îngrijirea alternativă la o vârstă mai mică decât pleacă de obicei de acasă tineri asemenea lor. Mai degrabă, dacă dorința lor este aceasta, copiilor și tinerilor trebuie să li se permită, să fie încurajați și să fie capacitați să păstreze legătura cu sau să rămână în îngrijirea familiilor substitutive sau a altor persoane de îngrijire și după ce împlinesc vârsta limită pentru ieșirea din sistem.

Studiile au arătat că tinerii care beneficiază de o tranziție treptată, prelungită și susținută din îngrijire au rezultate mai bune decât cei care pleacă devreme și abrupt. Tranzițiile de succes sunt construite pe fundații solide:

- Plasamente de bună calitate, stabilitate pentru tineri și continuitatea îngrijirii,
- O experiență pozitivă de educație,

- Evaluarea și satisfacerea nevoilor de sănătate și emoționale ale tinerilor,
- Pregătire pentru deprinderea de abilități de auto-îngrijire, practice și interpersonale.

Atingerea acestor obiective este orice altceva decât un demers făcut pe ultima sută de metri ([§ 131](#)).

La fel de importantă este și munca cu tinerii în cauză pentru a se stabili cel mai potrivit mediu de trai după perioada de îngrijire. Acesta poate include cazare cu diferite niveluri de supraveghere și asistență în funcție de nevoi sau un apartament independent. Indiferent de decizia care se ia, este necesar să se asigure că există cel mai potrivit sistem de sprijin ([§ 134](#)). Acest sistem trebuie să poată să ajute la rezolvarea problemelor practice și să ofere sprijin psihosocial atunci când este solicitat, recunoscându-se în același timp faptul că adaptarea la un trai independent nu este nici pe departe un proces liniar. În mod ideal, o „persoană de specialitate” trebuie desemnată pentru a superviza și sprijini tânărul în perioada de tranziție și pentru a interveni, după cum este necesar, pentru a facilita procesul ([§ 133](#)). Accesul la serviciile de bază trebuie, de asemenea, asigurat ([§ 136](#)).

Liniile de îndrumare subliniază și necesitatea unui sprijin specializat pentru copiii cu dizabilități și alte nevoie speciale, care ies din îngrijire. În mod clar, lipsa oportunităților de independență financiară la ieșirea din îngrijire este un factor major în problemele care decurg, astfel că sunt necesare eforturi proactive pentru a convinge angajatorii să accepte tineri care au ieșit din îngrijire, în special pe cei cu dizabilități ([§ 132](#)). Dacă încadrarea acestora în muncă nu se poate face imediat, cei care ies din îngrijire trebuie susținuți să urmeze alte forme de educație sau cursuri de pregătire profesională care le pot crește șansele de a găsi un loc de muncă pe termen mediu ([§ 135](#)).

Focus (12): Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Linii de îndrumare: § 131-136

Copiii care ies din îngrijire au nevoie de sprijin prin planificare, pregătire și informare pentru a se pregăti pozitiv pentru ieșirea din îngrijire. Aceștia trebuie să aibă posibilitatea de a deprinde abilități pe măsură ce se pregătesc pentru un trai independent sau semi-independent ca tineri adulți. Sprijinul trebuie să fie disponibil tinerilor și după ce ies din îngrijire și încep o viață de tineri adulți.

Politicile naționale trebuie să:

Asigure existența planificării pentru copiii care ies din îngrijire

- Elaboreze și implementeze acte normative și îndrumări care evidențiază măsurile de sprijinire a copiilor care ies din îngrijire și le oferă suport și după ieșirea din îngrijire,
- Aloce personal de sprijin specializat care să ofere îndrumare, și sfaturi și să faciliteze și capaciteze trecerea copilului prin procesul de planificare pentru ieșirea din îngrijire și în perioada de suport după ieșirea din îngrijire,
- Asigure o evaluare consecventă, planificare individualizată și sprijin corespunzător tuturor copiilor care ies din îngrijire și de îndată ce este posibil chiar din timpul plasamentului acestora,
- Asigure că ieșirea din îngrijire nu se face prea devreme și că acești copii sunt susținuți să rămână în îngrijire pe termen lung pe măsură ce se face trecerea spre viața de adult,
- Susțină familiile de plasament și copiii astfel încât familia să fie încurajată să continue să fie alături de copil și când face trecerea spre viața de adult,
- Implementeze mecanisme astfel încât copiii să poată participa la planificare pentru ieșirea din îngrijire și să poată contribui la modul în care acest proces este organizat,

- Asigure că diferitele agenții cu, spre exemplu, responsabilități pentru locuințe, bunăstare, sănătate și educație sunt implicate în planificare și în oferirea de sprijin copiilor care ies din îngrijire,
- Impună monitorizarea și verificarea periodică a planurilor pentru ieșirea din îngrijire după ce copilul părăsește mediul de îngrijire și până când acesta poate să ducă un trai independent fără sprijin sistematic.

Furnizeze sprijin copiilor care ies din îngrijire

- Furnizeze oportunități pentru deprinderea de către copii a abilităților de viață necesare și pentru ca aceștia să aibă acces la informații atunci când se pregătesc să iasă din îngrijire,
- Impună existența unor sisteme care să asigure sprijin tinerilor după ce au ieșit din îngrijire prin nominalizarea unei persoane care să fie disponibilă pentru un contact permanent,
- Furnizeze servicii copiilor care ies din îngrijire, inclusiv acces la servicii medicale, protecție socială, educație, pregătire profesională și oportunități de ocupare. Acestea trebuie să includă sprijin de specialitate pentru copiii cu dizabilități și alte nevoi speciale,
- Consultate copiii care ies din îngrijire pentru a afla unde și-ar dori aceștia să trăiască. Dacă un astfel de loc nu este aproape de comunitatea în care au trăit în timpul și înainte de intrarea în îngrijire, să discute implicațiile și să reacționeze în consecință,
- Asigure că copiii care sunt în prezent înscriși în sistemul de învățământ și doresc să își continue studiile sunt sprijiniți în tranziția pentru ieșirea din îngrijire,
- Asigure că sunt disponibile mai multe tipuri de aranjamente pentru copiii care ies din îngrijire și că acestea sunt de o calitate corespunzătoare.

Focus (12): Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Furnizeze sprijin tinerilor după ieșirea din îngrijire

- Susține oportunități pentru tineri de a păstra legătura cu serviciile de îngrijire, persoanele de îngrijire și prietenii anteriori, ca recunoaștere a importanței continuității relațiilor,
- Asigure că se poate păstra legătura și cu frații și surorile care rămân în îngrijire și alți membri ai familiei, după caz,
- Asigure că copiii care ies din îngrijire au acces la educație profesională și terțiară de înaltă calitate, unde este cazul, astfel încât aceștia să aibă parte de aceleași oportunități ca cei asemenea lor care beneficiază de îngrijirea părinților,
- Furnizeze sprijin în accesarea de oportunități de studiu și formare profesională, inclusiv sprijin financiar. Trebuie acordată atenție ofertei de burse sau eliminării taxelor de școlarizare pentru a compensa dezavantajele cu care s-au confruntat copiii care au crescut în îngrijire alternativă
- Colecteze date despre progresul tinerilor care au ieșit din îngrijire pentru a contribui la acumularea de cunoștințe și la o mai bună înțelegere a rezultatelor copiilor aflați în îngrijire
- Încurajeze familia extinsă, comunitatea și societatea civilă să ofere sprijin tinerilor care au ieșit din îngrijire. Acesta va include sprijin pentru și încurajarea fostelor familii substitutive și a fostului personal de îngrijire să păstreze legătura, dacă copilul dorește acest lucru,
- Combată stigmatizarea și discriminarea tinerilor care au fost în îngrijire și să promoveze contribuțiile copiilor și tinerilor ca cetățeni.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 12.1

SOS Satul copiilor, Ghana

Numărul de copii care au nevoie de îngrijire în afara familiei în Ghana a crescut în ultimele două decenii ca urmare a creșterii incidenței sărăciei și a HIV/SIDA. Odată cu deintegrarea treptată a sistemului familiei extinse, îngrijirea rezidențială a devenit cea mai importantă formă de îngrijire substituit. Drept urmare, mulți dintre cei care ies din îngrijire nu sunt pregătiți pentru viața de adult și se confruntă cu provocări, cum ar fi sărăcie și șomaj. Doar puține țări din Africa au delegat mandatul de furnizare a serviciilor de susținere a tinerilor care ies din îngrijire, iar un astfel de mecanism lipsește în mod evident din Ghana.

SOS Satul copiilor din Tema a fost înființat în anul 1974 pentru a oferi sprijin copiilor abandonati și nevoiași. Acesta derulează un program specializat de pregătire a „rezidenților” pentru independență prin case pentru tineri, situate în comunitățile învecinate, unde tinerii locuiesc împreună, cu sprijinul unui lider de grup, și au posibilitatea

de a deprinde abilități de trai independent pentru pregătirea pentru viața de adult.

Ca în multe alte cazuri, o evaluare independentă a constatat că mulți tineri adulți care au părăsit satul se confruntaseră cu provocări în pregătirea pentru ieșirea din îngrijire, inclusiv aspecte financiare, cazare și abilități culturale. Cu toate acestea, ei au putut totuși să utilizeze o varietate de surse pentru pregătirea pentru viața de adult, inclusiv „mama” SOS și comunitățile pentru tineri ale SOS, dar și internatele liceelor.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Manso, K.A.F (2012) Pregătirea tinerilor care ies din îngrijire: Cazul Satului SOS, Ghana, Îngrijirea copilului în practică, 18 (4), 341-356. DOI:10.1080/13575279.2012.713850

Focus (12): Pregătirea pentru ieșirea din îngrijire și sprijin după ieșirea din îngrijire (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 12.2

Proiectul „Părinți permanenți pentru adolescenți”, Statele Unite ale Americii

Proiectul a adoptat un model „de construire a capitalului social” pentru a asigura permanență pentru tinerii expuși riscului de a atinge limita de vârstă în sistemul de îngrijire, fără a avea legături cu familii permanente. Scopul acestui proiect a fost să găsească părinți permanenți pentru tinerii aflați în îngrijire. Modelul proiectului a constat într-o combinație de activitate specializată de asistență socială și educație și formare parentală. S-a adoptat o „abordare centrată pe copil în procesul de recrutare”, în care consilierii pentru permanența familiei lucrează cu tinerii pentru a identifica alte persoane importante (rude, prieteni, cunoștințe) din viața lor cu care au avut o relație constructivă și care ar putea reprezenta un plasament permanent pentru aceștia. Odată ce familiile prospective au fost identificate, acestora le-a fost asigurată educație parentală pentru a le pregăti pentru un angajament necondiționat față de adolescenți și a face familiile astfel instruite mai receptive la plasamente ale unor

tineri în viitor. Proiectul a avut un succes răsunător în ceea ce privește rezultatele pentru permanență. Din cei 199 de tineri care au fost incluși în program, dintre care majoritatea erau în îngrijire rezidențială, 98 de tineri (aproape 50%) au fost plasați permanent în familii până la sfârșitul perioadei proiectului (Avery 2010). Evaluarea a constatat că strategia de plasament familial aplicată în proiect și strategia duală de recrutare în funcție de copil și formare parentală orientată au fost factorii de succes pentru rata ridicată a plasamentelor.

Pentru mai multe informații, vizitați:

yougottabelieve.org/about-us/our-story/

A se vedea și: Avery, R.J. (2010). O examinare a teoriilor și practicilor promițătoare de obținere a permanenței pentru adolescenți înainte de a atinge vârsta limită pentru plasarea în familii substitutive. Analiza serviciilor pentru copii și tineri, 32, 399-408. doi:10.1016/j.chilyouth.2009.10.011

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 12.3

Sprrijinirea tinerilor care ies din îngrijire în Iordania

Ministerul Dezvoltării Sociale este principalul organism guvernamental responsabil de copiii care au nevoie de îngrijire până la vârsta de 18 ani. Anual, în jur de 50 – 70 de tineri părăsesc casele unde sunt îngrijiți. Ministerul Dezvoltării Sociale are un lung istoric de sprijinire informală și sporadică a tinerilor care ies din îngrijire și a dezvoltat și anumite servicii formale pentru a include asigurări medicale și implementarea unui proiect cu locuințe de dimensiuni reduse pentru tinerele care ies din îngrijire. Din cauza provocărilor permanente cu care se confruntă tinerii care ies din îngrijire, a fost înființat un comitet care să le susțină drepturile, să mobilizeze resursele existente și să dezvolte noi organizații responsabile de perioada post-îngrijire care să ofere sprijin cu găsirea unei locuințe, accesul la educație, locuri de muncă și celelalte nevoi psihosociale mai generice. Comitetul a fost coordonat de SOS Satele Copiilor

Internațional din Iordania și a inclus reprezentanți ai mediului academic, specialiști interesați și chiar tineri care ies sau au ieșit din îngrijire.

Inițiativele care vizau tinerii care ies din îngrijire din Iordania au primit un impuls odată cu înființarea Fondului Aman. Fondul garantează burse pentru educația și formarea profesională a tinerilor care ies din îngrijire, oferă îndrumare și dezvoltare în carieră, consiliere și sprijin financiar. Toți tinerii care ies din îngrijire și solicită sprijin din Fond beneficiază de asistență financiară până la găsirea unui loc de muncă. De asemenea, se aplică și o „politică a ușilor deschise” pentru a răspunde nevoilor tinerilor care ies din îngrijire, iar până în prezent, Fondul a sprijinit cu succes 1.700 de tineri.

Pentru mai multe informații, vizitați:

www.alamanfund.jo/

FINANȚAREA, AUTORIZAREA ȘI ASIGURAREA CALITĂȚII ÎNGRIJIRII

În acest capitol veți afla informații despre:

10a. Finanțarea îngrijirii

Focus (13): Finanțarea îngrijirii pentru a se evita plasamente negarantate

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: „Banii urmează copilul”, Ucraina
  - Studiu de caz 2: Finanțarea îngrijirii în Cambogia

10b. Inspecție și monitorizare

i. Inspecția

Focus (14): Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: Programul pentru supervizarea caselor de copii, Mexic
  - Studiu de caz 2: Metoda RAF de asigurare a calității în mediile rezidențiale pentru copii, Israel
  - Studiu de caz 3: Standarde minime pentru îngrijirea rezidențială și îngrijirea în familii substitutive în Namibia

ii. Monitorizare

Stabilirea contextului: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

10a. Finanțarea îngrijirii

Cea de-a doua secțiune, și una amplă, a Părții a VII-a a Liniilor de îndrumare tratează aspecte importante ale modului în care sunt finanțate plasamentele de îngrijire. Mesajul cheie transmis aici este că finanțarea unor sisteme care încurajează plasarea sau rămânerea copiilor într-un mediu de îngrijire alternativă trebuie evitată ([§ 108](#)).

Focus (13): Finanțarea îngrijirii pentru a se evita plasamente negarantate

PREZENTARE GENERALĂ

Problema alocării resurselor este fundamentală în stabilirea conformității cu principiile „necesității și adecvării” conținute în *Liniile de îndrumare*. Modelele de finanțare trebuie să fie astfel concepute încât să minimizeze recursul la îngrijire alternativă formală (ex. prin sprijinul familiei), dar, în același timp, să fie adecvate pentru a asigura bunăstarea psiho-emoțională și fizică a copiilor care au nevoie de această îngrijire.

Baza prin care sunt garantate, acordate și distribuite aceste resurse în interiorul sistemului de îngrijire alternativă, deși are implicații majore și pentru modul în care sistemul este utilizat și organizat, este prea frecvent neglijată. Pentru prima dată în textul unui standard internațional, această chestiune este abordată în *Liniile de îndrumare*.

În primul rând, *Liniile de îndrumare* avertizează cu privire la practicile care pot conduce la **admiterea sau menținerea nejustificată a copiilor într-un mediu de îngrijire formală (§ 108)**. Motivul principal de preocupare în acest sens rezidă în aranjamentele de finanțare (mai ales pentru centrele rezidențiale) care alocă resursele în funcție de numărul de copii avuți în grijă – și ajustează nivelul finanțării fără discuții.

Pentru centrele publice, această finanțare îmbracă de regulă forma unui subvenții per copil. Însă viabilitatea unui astfel de centru și securitatea locurilor de muncă pentru personal depind într-o mare măsură de maximizarea acestor subvenții. Drept urmare, există un potențial factor de descurajare în ceea ce privește susținerea sau implementarea unui mecanism eficace de „gatekeeping”, cooperarea în vederea reintegrării în familie și realizarea de analize obiective pentru a stabili necesitatea curentă și caracterul potrivit al fiecărui plasament.

În anumite țări, centrele și agențiile private selectate beneficiază, de asemenea, de finanțare guvernamentală per capita. Însă o preocupare suplimentară apare în cazul centrelor private înființate și/sau finanțate de donatori străini. Cu cât au grijă de mai mulți copii, cu atât sunt mai mari cererile care pot fi făcute de acești donatori caritabili – așa că, din nou, există stimulente financiare pentru menținerea sau chiar creșterea acestor numere. Cu atât de multe centre private care funcționează în afara controlului efectiv al autorităților competente și cu o supraveghere minimă sau chiar fără nicio supraveghere a gestiunii lor financiare, această situație continuă să reprezinte un motiv real de îngrijorare.

Toate aceste considerente sunt corelate cu două alte prevederi din *Liniile de îndrumare* care au fost incluse în lumina numeroaselor experiențe negative: interzicerea serviciilor de îngrijire alternativă motivate de scopuri economice (§ 20) și interzicerea căutării în mod activ de copii pentru a fi îngrijiți în centrele rezidențiale (§ 127).

Modul în care diferiții furnizori de îngrijire sunt finanțați poate afecta și **deciziile cu privire la mediul de plasament**. Spre exemplu, o primărie responsabilă de asigurarea și finanțarea serviciilor de îngrijire în familii substitutive poate alege să plaseze un copil într-un centru rezidențial finanțat privat sau de către stat pentru a-și menține cheltuielile cât mai reduse cu putință.

Din cele de mai sus, rezultă faptul că o atenție specială trebuie acordată dezvoltării de modele de finanțare pentru formele de îngrijire alternativă care vor promova, mai degrabă decât să îngreuneze eforturile de menținere numărul plasamentelor la un nivel minim și care vor încuraja deplasarea plasamentelor de la formele instituționale de îngrijire.

Focus (13): Finanțarea îngrijirii pentru a se evita plasamente negarantate (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Linii de îndrumare: § 20, 24, 25, 108

Sunt necesare niveluri adecvate de finanțare a îngrijirii alternative pentru a asigura resursele de care serviciile de îngrijire alternativă au nevoie pentru a se ocupa de copii și a oferi sprijin familiilor. *Linii de îndrumare* recunosc faptul că fiecare stat are condiții economice diferite, însă accentuează și faptul că fiecare stat trebuie să asigure o finanțare îngrijirii alternative care este „în măsura maximă posibilă” a resurselor care pot fi puse la dispoziție ([§ 24](#)).

Politicele naționale trebuie să:

Asigure disponibilitatea resurselor financiare pentru sprijinirea îngrijirii alternative

- Aloce resurse financiare adecvate pentru acoperirea costurilor implicate de un plan național de implementare a politicilor și practicilor privind îngrijirea alternativă,
- Declare un angajament la nivel național față de programe de finanțare care vizează factorii ce pot conduce la plasarea unui copil în îngrijire alternativă, inclusiv sărăcia, șomajul, veniturile reduse, dizabilitatea, sănătatea și conflictul.

Asigure finanțare pentru prevenirea separării familiilor

- Asigure resurse financiare pentru sprijinirea familiilor în scopul prevenirii separării familiilor. Acestea trebuie să includă: asistență financiară, cursuri de formare parentală și sprijin în comunitate,
- Asigure că sunt disponibile resurse financiare pentru sprijinirea familiilor care au grijă de copii cu dizabilități și alte nevoi speciale, inclusiv asistență financiară și servicii, cum ar fi îngrijire pe timpul zilei, îngrijire pentru momente de respiro, sănătate, educație și sprijin în comunitate.

Asigure finanțare pentru o largă de servicii de îngrijire

- Finanțeze noile forme de îngrijire alternativă de tip familial parte a strategiei de renunțare la îngrijirea instituțională, identificând și punând în aplicare costuri de tranziție, acolo unde se face o trecere treptată de la îngrijirea instituțională,
- Asigure sprijin financiar și de alte tipuri copiilor care ies din îngrijire și în perioada ulterioară îngrijirii pentru ca aceștia să poată duce un trai independent,
- Asigure finanțare pentru susținerea cursurilor de formare și procesului de dezvoltare a persoanelor de îngrijire și a altor persoane care lucrează cu copiii și familiile acestora,
- Asigure că familiile substitutive sunt susținute financiar pentru a avea grijă de copii și au acces la formare și sprijin. Necesitatea acestui sprijin apare și în cazul fostelor familii substitutive atunci când tineri cu dizabilități sau alte nevoi speciale rămân în cadrul familiei substitutive și după vârsta majoratului.

Impună o utilizare corespunzătoare a resurselor financiare

- Pună în aplicare mecanisme de monitorizare astfel încât finanțarea îngrijirii să fie corelată cu beneficierea de îngrijire corespunzătoare de către copii și plasamentele individuale să nu fie nici realizate, nici prelungite în beneficiul financiar al prestatorului,
- Asigure că alocarea resurselor financiare reflectă interesul superior al copilului în cauză,
- Asigure că procedurile de licențiere și reglementare impun faptul ca finanțarea să fie direcționată în mod corespunzător și că acestea se aplică și centrelor private finanțate de donatori străini.

Focus (13): Finanțarea îngrijirii pentru a se evita plasamente negarantate (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 13.1

„Banii urmează copilul”, Ucraina

La fel ca în alte țări ale Uniunii Sovietice, îngrijirea alternativă a copiilor din Ucraina s-a asigurat preponderent în centre de tip instituții. Pentru a dezvolta forme de îngrijire de tip familial și pe model familial, modul în care oferirea de îngrijire a fost finanțată a reprezentat un obstacol major de depășit. Îngrijirea instituțională – pe lângă faptul că era cel mai ușor de organizat – era și finanțată de la bugetul de stat, deși sub administrarea autorităților locale. Autoritățile locale nu beneficiau de flexibilitatea necesară pentru a redirecționa resursele către ale forme de îngrijire.

Un element important al Decretului Prezidențial nr. 1086 din iulie 2015 cu privire la măsurile prioritare de îmbunătățire a protecției copilului a vizat dezvoltarea unui „mecanism de finanțare a costurilor de întreținere pentru orfani și copiii lipsiți de îngrijire părintească”, folosind un model de îngrijire de tip familial cunoscut sub denumirea „Banii urmează copilul”. Scopul esențial al acestuia a fost să asigure oportunități de finanțare

mai mari pentru îngrijirea de tip familial, casele organizate pe model familial și familiile substitutive.

Pe măsură ce acest program a fost derulat cu titlu experimental și s-a asigurat un grad mai mare de flexibilitate, a apărut și un prim efect pozitiv odată cu conștientizarea, la nivelul Guvernului și al partenerilor acestuia, a limitărilor sale. În mod specific, subvențiile sunt direcționate către furnizorii existenți de îngrijire, mai degrabă decât ca mijloc de încurajare a unor intervenții inovatoare și rentabile, și acestea privesc doar copiii care sunt luați în îngrijire alternativă, având ca rezultat faptul că nu sunt motivate eforturi de a ține copiii în afara sistemului de îngrijire alternativă cu totul.

În consecință, în prezent se depun eforturi concertate pentru a stabili modul în care poate fi definitivat sistemul de alocare a resurselor în viitor pentru a face față cel mai bine acestor provocări.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 13.2

Finanțarea îngrijirii în Cambogia

Guvernul din Cambogia caută să reducă dependența de instituții pentru copiii care au nevoie de îngrijire alternativă și susține îngrijirea de tip familial și în comunitate. Ministerul Afacerilor Sociale, Veteranilor și Reabilitării Tinerilor promovează îngrijirea de tip familial prin Politica privind îngrijirea alternativă a copiilor și Standardele minime, însă finanțarea îngrijirii rămâne o barieră majoră pentru donatorii locali și internaționali care susțin formele de îngrijire rezidențială. Ministerul, cu sprijinul UNICEF, a elaborat un raport care include mai multe recomandări de sprijinire a sistemului de finanțare pentru a încuraja dezvoltarea de alternative la îngrijirea instituțională. Donatorii din străinătate au fost informați despre efectele negative ale îngrijirii rezidențiale și despre beneficiile îngrijirii de tip familial și în comunitate. Îngrijirea de tip familial și în comunitate a fost promovată în mediul online, inclusiv prin bloguri și site-uri web frecventate de turiști, voluntari și alți factori interesați importanți, pentru a lupta împotriva „turismului de orfelinat”.

Materialele de promovare au fost dezvoltate personalizat pentru diferitele categorii de factori interesați pentru a explica efectele nocive ale îngrijirii rezidențiale și a promova inițiativele de sprijinire a îngrijirii de tip familial și în comunitate. Au fost extinse măsurile de protecție speciale, inclusiv programe sociale de transfer care vizează gospodăriile vulnerabile, cu obiectivul specific de a ține familia laolaltă și de a o reunifica, în același timp cu dezinstituționalizarea copiilor. În cele din urmă, administrațiile locale au fost conectate la programele de îngrijire din comunitate și la cele de sprijinire a școlilor pentru a putea ajuta familiile să conștientizeze disponibilitatea opțiunilor de sprijin și a le capacita să țină copiii în familie.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Un studiu asupra atitudinilor față de îngrijirea rezidențială în Cambogia <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/6445/pdf/6445.pdf>

10b. Inspecție și monitorizare

i. Inspecție

Prevederile acestei subsecțiuni dedicate în mod explicit inspecției sunt extrem de succinte ([§ 128-129](#)). Însă acest lucru contrazice importanța crucială a inspecției în asigurarea unei îngrijiri alternative de calitate pentru copii. Cu toate acestea, prevederile au ca punct de plecare referirile făcute anterior la aceste obligații în *Liniiile de îndrumare*, mai ales cerința ca furnizorii de îngrijire alternativă să fie **autorizați** de o autoritate competentă responsabilă de „monitorizarea și verificarea permanentă” a funcționării acestora ([§ 55](#)) și ca „autorizarea să fie [...] revizuită permanent de autoritățile competente” ([§ 105](#)). Deși în respectivele prevederi nu se face nicio mențiune explicită la „inspecție” ca atare, rolul acestuia este recunoscut implicit ca baza necesară pentru aceste cerințe de monitorizare și verificare.

În plus față de mențiunea că toți furnizorii de îngrijire trebuie să fie inspecțiați periodic de către oficialii unui organism public, prevederile ([§ 128, 129](#)) evidențiază trei probleme principale:

- Necesitatea vizitelor programate și neanunțate,
- Necesitatea interacțiunilor cu personalul și copiii,
- Necesitatea ca inspectorii să joace un rol de supraveghere, precum și unul de construire a capacități, atunci când se impune [[a se vedea Focus 14](#)].

Focus (14): Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile

PREZENTARE GENERALĂ

Pentru ca statele să stabilească în ce măsură se achită de obligațiile pe care le au cu privire la „asigurarea îngrijirii alternative” (Articolul 20.b al CDC, preluat în § 5) – și maniera în care respectă drepturile copiilor prevăzute în Convenție – acestea trebuie să dețină cunoștințe complexe despre modul în care această îngrijire este oferită și la ce calitate.

Două sisteme sunt fundamentale pentru dobândirea acestor cunoștințe:

- Un sistem fiabil de autorizare obligatorie a tuturor furnizorilor ne-publici,
- Un sistem de inspecție care supraveghează permanent conformitatea cu standardele în toate centrele și entitățile – deopotrivă publice și ne-publice.

În multe țări, mulți sau cei mai mulți furnizori privați funcționează fără autorizație. Uneori, nu există niciun inspectorat competent în acest sens. În aceste situații, autoritățile nu știu pur și simplu numărul copiilor aflați în îngrijire alternativă în propria țară, ca să nu mai vorbim de justificarea prezenței lor în acest sistem sau calitatea îngrijirii de care beneficiază. În lumina acestei realități și a implicațiilor sale pentru protecția copilului, autorii Liniilor de îndrumare au acordat o atenție aparte accentuării cerințelor de autorizare și inspecție.

Autorizare: faptul că organizațiile societății civile implicate în furnizarea îngrijirii trebuie să fie „autorizate în mod corespunzător” este un principiu general al Liniilor de îndrumare (§ 5). Autorizarea tuturor entităților și persoanelor care asigură îngrijire este garantată de „serviciile de protecție socială sau o altă autoritate competentă” (§ 105) pe baza unui set prestabilit de criterii de evaluare a capacității de funcționare a furnizorului (§ 55).

Criteriile fundamentale care trebuie avute în vedere sunt în mod necesar ample. Acestea includ o declarație scrisă a scopurilor, obiectivelor și responsabilităților furnizorului (§ 73, 105); funcționarea; problemele legate de personal; condițiile de îngrijire; și gestiunea financiară (§ 105, 106). Chiar și atunci când criteriile de autorizare există, de prea multe ori acestea se concentrează doar pe condițiile materiale ale îngrijirii, făcând doar referiri minime la anumite chestiuni, cum ar fi tratamentul, protecția, contactul cu familia și calificările personalului.

Ceea ce se încearcă aici este să se sublinieze importanța asigurării faptului că toate domeniile relevante acoperite de *Liniile de îndrumare* și de CDC sunt parte integrantă din procesul de evaluare (§ 73). Implicația clară este că autorizația de funcționare impune cu mult mai mult decât doar o formă de înregistrare, care este deseori regula în practică. Exigențele impuse furnizorului trebuie să vizeze o plajă de domenii, trebuie să fie stringente și trebuie aplicate în mod sistematic.

Inspecție: fiecare autorizație inițială de furnizare a îngrijirii alternative trebuie să fie supusă „monitorizării și verificării periodice” de către autoritatea competentă (§ 55, 105). În practică, acest lucru înseamnă că rezultatele „inspecțiilor frecvente” ale serviciilor și dotărilor furnizorului trebuie verificate de „autoritatea publică specifică” în fața căreia răspunde furnizorul (§ 128). Însă asigurarea faptului că inspecțiile sunt realizate în condiții de rigurozitate, seriozitate și etică poate fi un demers cu multe obstacole. O preocupare aparte este reprezentată de nivelul remunerației inspectorilor care, date fiind resursele financiare la dispoziția anumitor furnizori, îi poate face vulnerabil la influențe. Investițiile în asigurarea unei monitorizări eficiente trebuie să ia în calcul acest risc.

Focus (14): Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile (continuare)

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Linii de îndrumare: § 20, 55, 71, 73, 128, 129

Evaluarea, autorizarea și inspectarea periodică a tuturor furnizorilor de îngrijire alternativă formală sunt fundamentale pentru asigurarea unor intervenții corespunzătoare și de înaltă calitate.

Politicele naționale trebuie să:

Impună înregistrarea și evaluarea tuturor serviciilor și furnizorilor de îngrijire ne-publici

- Prevadă, ca obligație legală explicită a tuturor persoanelor sau entităților care urmăresc să ofere îngrijire alternativă copiilor, înregistrarea respectivei intenții la autoritatea competentă desemnată, asigurându-se că această înregistrare nu echivalează cu o autorizație de funcționare,
- Prevadă măsuri punitive severe pentru orice persoană sau entitate care furnizează îngrijire alternativă formală și care nu se înregistrează sau care funcționează doar pe baza respectivei înregistrări,
- Impună existența unei liste complexe cu condițiile ce trebuie îndeplinite de solicitanți pentru a putea funcționa, inclusiv confirmarea scrisă a obiectivelor solicitantului; dovezi verificate ale calificărilor relevante și compatibilității etice, capacității de selecție și supervizare a unor persoane de îngrijire corespunzătoare și capacității de a asigura bunăstarea materială și psihosocială a copiilor; acordul de a promova și facilita contactul copiilor cu și reintegrarea acestora în familie, ori de câte ori este posibil; și o garanție a disponibilității de a coopera pe deplin și sistematic cu autoritatea competentă desemnată,
- Afirme că forma propusă pentru furnizarea îngrijirii este necesară și corespunde politicilor naționale privind îngrijirea alternativă a copiilor, inclusiv strategiei de dezinstituționalizare,
- Prevadă respingerea oricărei cereri care nu îndeplinește respectivele condiții și/sau care contravine cerinței prin care furnizorii de îngrijire să nu fie conduși în special de motivații politice, religioase sau economice.

Impună tuturor serviciilor și furnizorilor ne-publici să obțină autorizația de funcționare

- Prevadă, ca obligație legală explicită a tuturor persoanelor sau entităților care oferă îngrijire alternativă copiilor, autorizarea corespunzătoare pentru această activitate, după îndeplinirea condițiilor de evaluare,
- Prevadă măsuri punitive severe pentru orice persoană sau entitate care furnizează îngrijire alternativă formală fără autorizație,
- Impună acestor servicii și furnizorilor de îngrijire să solicite reautorizarea după inspecțiile realizate la intervale regulate de timp, de exemplu, o dată la doi ani.

Pună în practică un mecanism eficace de inspecție pentru toate serviciile și toți furnizorii publici și ne-publici de îngrijire

- Asigure că există un organism oficial desemnat ca responsabil de realizarea inspecțiilor neanunțate și periodice la toate serviciile și centrele care furnizează îngrijire alternativă formală copiilor, deopotrivă publice și ne-publice,
- Își definească responsabilitățile inclusiv cu privire la verificarea temeinică a respectării de către furnizor a cerințelor politicilor naționale privind protecția și bunăstarea copiilor aflați în îngrijire alternativă formală, precum și condițiilor de autorizare, pentru furnizorii ne-publici,
- Asigure că organismul de inspecție are un statut recunoscut și beneficiază de resurse corespunzătoare pentru a face vizite la toate serviciile și centrele și că este dotat cu personal corespunzător pentru a duce la îndeplinire aceste sarcini, inclusiv pregătirea necesară pentru a consulta direct și adecvat copii aflați în diferite forme de îngrijire alternativă,
- Stipuleze condiții de muncă, inclusiv remunerație, care capacitează și motivează inspectorii să își îndeplinească rolurile cu eficacitate și obiectivitate,
- Prevadă implementarea unui canal recunoscut și eficace de prezentare, analiză și acțiune pe marginea rapoartelor de inspecție,
- Condiționeze reautorizarea furnizorilor de îngrijire ne-publici de îndeplinirea criteriilor de inspecție.

Focus (14): Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 14.1

Programul pentru supervizarea caselor de copii, Mexic

În Mexico, s-au exprimat preocupări în legătură cu bunăstarea și protecția copiilor aflați în îngrijire alternativă, aduse pentru prima dată în atenție în legătură cu posibila soarta a mai multor copii care au dispărut din case de copii private din Mexico City. Comisia locală pentru drepturile omului a elaborat observații și recomandări care făceau apel la o monitorizare mai bună a copiilor aflați în îngrijire alternativă de către autorități, precum și la un sistem eficient de înregistrare și supraveghere a îngrijirii alternative. Drept urmare, autoritățile locale din Mexico City au creat un program de supervizare a caselor de copii care implică agenții cu responsabilități locale, inclusiv: Ministerul Dezvoltării Sociale, Procuratura Generală și Procurorul Public responsabil de protecția copilului, autoritățile de protecție

socială și un organism „umbrelă” al organizațiilor societății civile. Inițiativa a urmărit să evalueze în ce măsură casele de copii funcționează în conformitate cu standardele impuse, să identifice orice nereguli în funcționarea acestora și să profesionalizeze îngrijirea oferită în aceste case. Până în prezent, programul a evaluat îngrijirea și serviciile oferite de casele de copii și a creat un registru al tuturor caselor de copii și tuturor tinerilor plasați în aceste instituții. În prezent, se intenționează utilizarea acestor informații pentru a recomanda posibile îmbunătățiri în furnizarea îngrijirii alternative și a elabora acte normative care să asigure recunoașterea legală și sustenabilitatea unui mecanism de supraveghere a caselor de copii. De asemenea, sunt dezvoltate instrumente profesionale și standarde tehnice, cu asistență tehnică a UNICEF Mexic.

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 14.2

Metoda RAF de asigurare a calității în mediile rezidențiale pentru copii, Israel

Inițiativa RAF (Regulation, Assessment and Follow-up - Ro. Reglementare, Evaluare și Urmărire) a fost implementată de Ministerul Afacerilor Sociale pentru a îmbunătăți calitatea îngrijirii. Aceasta implică o componentă de inspecție externă pliată pe o abordare internă de asigurare a calității. Elaborată în Israel, RAF este o metodă de reglementare și inspecție ce urmărește să îmbunătățească calitatea îngrijirii furnizate de un centru sau un serviciu folosind o metodă de reglementare obiectivă, sistematică și uniformă. A fost implementată în 85 de medii rezidențiale care deservește 5.000 de tineri cu vârsta între 6 și 18 ani cu scopul îmbunătățirii calității îngrijirii – și în cele din urmă a calității vieții – pentru tinerii care locuiesc în acestea. RAF utilizează o abordare tip „marcător”, unde un set de probleme sau condiții bine definite, care caracterizează rezidenții dintr-un mediu, are rolul de „marcător” pentru evaluarea calității îngrijirii. Exemple de marcatori includ realizări școlare slabe, agresiune, depresie și anxietate. În plus, există un set de indicatori complecși concepuți pentru a verifica funcționarea instituției în ansamblu. Acești indicatori au

un caracter mai general și includ, spre exemplu, siguranța, personalul și alimentația. Informațiile sunt colectate de inspectorii atât la nivel individual, cât și de instituție, cu un accent puternic pus pe utilizarea clientului ca sursă cheie de informații, alături de interviuri cu personalul, documentare și observare. Procesul de monitorizare are șapte etape principale și urmează un ciclu de reglementare. Datele din RAF au servit ca bază pentru un plan de tratament structurat pentru fiecare copil și există dovezi ale îmbunătățirii calității și bunăstării copiilor. De asemenea, impactul RAF a fost evidențiat și într-o îmbunătățire a procedurilor de lucru, proceselor de decizie și calificărilor personalului.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Zemach-Marom, T. (2008) Relația dintre cercetare și practică în implementarea metodei RAF de asigurare a calității în mediile rezidențiale pentru copii în Israel. În R.J. Chaskin și J. Rosenfield (editori) Cercetare pentru acțiune: Perspective transnaționale cu privire la conectarea cunoștințelor, politicilor și practicii pentru copii, Oxford: Editura universității Oxford.
https://books.google.co.uk/books/about/Research_for_Action.html?id=d6EJVgKXq4cC&redir_esc=y

Focus (14): Dezvoltarea de sisteme de certificare și inspecție fiabile și responsabile (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 14.3

Standarde minime pentru îngrijirea rezidențială și îngrijirea în familii substitutive în Namibia

Pentru a consolida serviciile de îngrijire alternativă pentru copii vulnerabili care au nevoie de protecție, îngrijire și sprijin în Namibia, în anul 2008 a fost realizată o evaluare a îngrijirii alternative. Aceasta a identificat faptul că un număr mare de copii se aflau într-o formă de îngrijire nereglementată. Drept urmare, au fost introduse Standardele de îngrijire rezidențială a copiilor pentru a se asigura existența unor standarde minime pentru toate centrele rezidențiale și a permite înregistrarea și monitorizarea acestora. Acestea tratează anumite aspecte, cum ar fi conducere și personal, spații, administrare și finanțe, precum și diferite alte aspecte ale procesului de îngrijire, inclusiv admisia, participarea, înregistrarea cazurilor, sănătate, educație, ieșirea din îngrijire și sprijinul după perioada de îngrijire. Cursuri de pregătire au fost

organizate în întreaga țară cu toate ONG-urile și asistenții sociali din sistemul guvernamental și a fost înființat un grup de lucru pentru a facilita implementarea. De asemenea, au fost elaborate standarde minime pentru îngrijirea în familii substitutive, iar ONG-urile și asistenții sociali au fost instruiți și pe marginea acestora. Aceste standarde includ linii de îndrumare pentru îngrijirea în familii substitutive, un manual de formare în asistență socială pentru evaluarea potențialelor familii substitutive, un caiet de pregătire pentru potențialele familii substitutive, un manual de formare a potențialelor familii substitutive și un set de instrumente pentru grupurile de sprijin dedicate familii substitutive. Ministerul a fost sprijinit și pentru a realiza o bază de date cu potențialii furnizori de servicii de îngrijire în familii substitutive și copiii aflați în familii substitutive.

Pentru mai multe informații, vizitați <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Standards%20for%20Foster%20Care%20Services%20in%20Namibia.pdf>

ii. Monitorizare

Rolul de monitorizare dezbătut la [§ 130](#) în prezenta subsecțiune a Liniilor de îndrumare nu este corelat direct cu cel de „monitorizare periodică” ([§ 55](#)) sau cu funcția de inspecție ([§ 128-129](#)) ca atare. Acesta se concentrează pe asigurarea faptului că un organism independent, dar mandatat oficial, există, iar statutul, natura, resursele și mandatul acestuia corespund criteriilor prevăzute în așa-numitele „Principii de la Paris”. Aceste principii au fost aprobate de Adunarea Generală a ONU în anul 1993 și vizează instituțiile naționale cu responsabilități în promovarea și protecția drepturilor omului – cel mai bine-cunoscut exemplu este cel al oficiului avocatului poporului.

În ceea ce privește îngrijirea alternativă, funcțiile acestui organism de monitorizare prevăzute în *Liniile de îndrumare* reflectă un număr dintre funcțiile care se regăsesc în „Principiile de la Paris”. Cu toate acestea, sunt evidențiate trei puncte suplimentare semnificative cu privire la funcționarea acestuia, inclusiv nevoia ca organismul să fie accesibil și cerința consultării copiilor în condiții de confidențialitate. Cel de-al treilea punct prezintă un interes aparte de vreme

ce acesta accentuează necesitatea ca organismul de monitorizare să aibă în vedere, atunci când face recomandări de politici guvernului, „preponderența constatărilor cercetărilor” în domeniul îngrijirii alternative, precum și în domeniile mai ample ale bunăstării și dezvoltării copilului.

Deși funcțiile unui astfel de organism de monitorizare sunt de o mare importanță, este vital să se facă deosebire între acestea și funcția de monitorizare, la fel de importantă, care cade în sarcina serviciului de inspecție.

În aceeași măsură, „mecanismul de monitorizare” la care se face referire la [§ 130](#) nu este același cu „mecanismul cunoscut, eficace și imparțial către care copiii pot semnala plângeri sau preocupări” la care se face referire la [§ 99](#). În acel caz, mecanismul este „un prim punct de escală” la nivel de centru sau local. Mecanismul de monitorizare descris la [§ 130](#) este o structură națională (deși, în mod ideal, cu o prezență fizică la nivel regional și local pentru a o face accesibilă) care poate fi contactată, spre exemplu, dacă abordarea primului punct de escală este considerată imposibilă sau nesatisfăcătoare din punct de vedere al rezultatelor.

FURNIZAREA ÎNGRIJIRII ÎN STRĂINĂTATE ȘI ÎN SITUAȚII DE URGENȚĂ

În acest capitol veți afla informații despre:

11a. Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită

- i. Plasarea unui copil în îngrijire în străinătate
- ii. Furnizarea îngrijirii unui copil care se află deja în străinătate

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR:

Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită

11b. Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență

Focus (15): Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență

- Implicații pentru procesul de elaborare a politicilor
- Practici promițătoare:
  - Studiu de caz 1: După ce lovește dezastrul: Transformarea protecției copilului în Aceh, Indonezia
  - Studiu de caz 2: Programele pentru Rwanda ale Comitetului Internațional de Salvare, Rwanda

Context: Înțelegerea *Liniilor de îndrumare*

Până în acest punct, *Liniile de îndrumare* au elaborat CDC și alte texte pentru a oferi orientări mai specifice pentru politici și practică. Prin contrast, Părțile VIII și IX din *Liniile de îndrumare* tratează situații care au fost deja supuse unei analize detaliate. Aceste Părți reprezintă deci mai degrabă o condensare a standardelor și principiilor internaționale existente decât elaborarea de noi îndrumări.

În lumina acestui fapt, ele sunt tratate împreună în prezentul manual, cu o examinare mai aprofundată a anumitor aspecte în casele „Focus”. Utilizatorii sunt invitați să consulte instrumentele relevante și documentația aferentă după cum este necesar.

11a. Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită

Furnizarea îngrijirii alternative a fost nevoită să facă față anumitor provocări rezultate din expansiunea rapidă a deplasării transfrontaliere în ultimele decenii. Drept urmare, era important ca o secțiune a *Liniilor de îndrumare* să fie dedicată exclusiv celor două fațete ale acestei chestiuni:

copiii care sunt trimiși în străinătate în scop de îngrijire și copiii care sunt deja în străinătate și au nevoie de îngrijire.

Liniile de îndrumare folosesc termenul „țara unde își au reședința obișnuită” ([§ 137, 140](#)) pentru a se asigura că criteriul pentru aplicarea acestor prevederi are la bază locul unde copilul a locuit în mod voluntar până la momentul de față. În cele mai multe cazuri, acesta este și locul unde copilul se va întoarce. Cu toate acestea, aceasta nu este privită drept o condiție absolută pentru stabilirea „reședinței obișnuite” într-un anumit moment. Ci, situația curentă, mai degrabă decât planuri de viitor, este considerentul principal.

Este important să se rețină referirea la [Convenția de la Haga din 1996](#) ([§ 139](#)). Acest tratat stipulează împărțirea responsabilităților privind protecția copilului între cele două state implicate într-un caz transfrontalier. În mod crucial, acesta prevede măsurile de protecție care trebuie, pot și nu pot fi luate de statul în care copilul a fost trimis sau a ajuns.

Din nefericire, referirea făcută în *Liniile de îndrumare* la această Convenție din anul 1996 este poziționată la capitolul „plasament pentru îngrijire în străinătate” deși

ea oferă îndrumări și obligații generale vitale și pentru a doua categorie (îngrijirea copiilor aflați deja în străinătate). Aplicabilitatea acestora – și promovarea ratificării ei, acolo unde este în continuare necesară – este deci **fundamentală pentru apărarea drepturilor copilului care se află în afara țării unde își are reședința obișnuită din orice motiv.**

i. Plasarea unui copil în îngrijire în străinătate

Pentru copiii aflați în străinătate se fac diferite aranjamente de îngrijire alternativă – inclusiv îngrijirea informală în familia extinsă. Unul dintre motivele principale pentru includerea acestui subiect în *Liniile de îndrumare* a fost abordarea preocupărilor legate „găzduirea” pe termen scurt la nivel internațional și inițiativele de „îngrijire pentru acordarea de momente de respiro”. Programele de acest tip, care implică o ședere de câteva săptămâni la o familie voluntară din străinătate, sunt organizate foarte frecvent cu doar puține măsuri de protecție și fără supraveghere, mai ales în ceea ce privește asigurarea adecvării familiilor gazdă. Aceasta este pentru prima dată când se face o încercare de abordare a acestei chestiuni într-un text internațional care stabilește standarde.

În primul rând, se reafirmă că *Liniile de îndrumare* în ansamblu trebuie să se aplice în astfel de situații (§ 137). Apoi, în plus față de îndemnul la crearea unui organism cu responsabilitatea asigurării respectării acestor măsuri de protecție, *Liniile de îndrumare* impun și urmărirea acestor tipuri de vizite (§ 138). Aceasta este o cerință crucială. În mod invariabil, copiii implicați trăiesc în situații de privare sau în alte circumstanțe dificile în țară unde își au reședința obișnuită: sărăcia familiei, îngrijire instituțională sau chiar situații de conflict armat. Prea des, nu se acordă suficientă atenție ajutării acestor copii să se readapteze la „viața normală” după o experiență de confort material relativ într-un mediu sigur. Neremedierea acestei situații poate conduce la probleme semnificative de comportament și psihologice și, în cazuri extreme, la ruperea relațiilor intrafamiliale. Drept urmare, aceasta este o componenta vitală a oricărui program de îngrijire temporară planificată în străinătate.

ii. Furnizarea îngrijirii unui copil care se află deja în străinătate

Spre deosebire de furnizarea planificată a îngrijirii formale sau informale în străinătate, această subsecțiune (§ 140-152) tratează nevoia mai comună de asigurare a îngrijirii alternative pentru un copil neînsoțit sau separat care se află în afara țării unde își are reședința obișnuită. În conținutul ei se face referire la o plajă largă de situații, inclusiv refugiații și solicitanții de azi, migranții ilegali și victimele traficului, răpirii sau altor forme de migrație forțată.

De vreme ce această problemă este deja recunoscută pe scară largă, autorii *Liniilor de îndrumare* s-au putut inspira din mai multe instrumente internaționale și documente de politică, de la mai-sus numita Convenție de la Haga din 1996 la *Liniile de îndrumare ale ICONUR privind stabilirea interesului superior al copilului* (2008). *Liniile de îndrumare* solicită ca furnizarea îngrijirii alternative în aceste cazuri să ia în considerare caracteristicile specifice ale fiecărui copil și experiențele personale ale acestuia (§ 142). Celelalte impulsuri principale pe care prevederile urmăresc să le dea se referă la faptul că acești copii nu trebuie luați în detenție sau pedepsiți din cauza prezenței lor în respectiva țară. Din contră, aceștia trebuie să beneficieze de consiliere și asistență sistematică în proceduri care urmăresc să identifice cea mai potrivită soluție pentru ei, iar toate informațiile posibile trebuie obținute pentru a fundamenta luarea unei decizii în acest sens. În cele din urmă, ei nu trebuie returnați în țara unde își au reședința obișnuită decât dacă există suficiente garanții cu privire la siguranța lor și aranjamentele de îngrijire de care vor beneficia acolo.

Foarte important este faptul că prevederea finală a acestei subsecțiuni (§ 152) stipulează că măsurile definitive de îngrijire în țara gazdă, cum ar fi adopția sau kafala, nu trebuie niciodată să fie avute în vedere înainte ca toate eforturile de identificare a familiei sau persoanelor principale de îngrijire să fi fost epuizate fără succes.

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au reședința obișnuită

Liniile de îndrumare: § 137-152

Copiii care sunt trimiși în străinătate pentru a beneficia de îngrijire și cei care au nevoie de îngrijire odată ce se află în străinătate au nevoie de acces la sprijin și servicii în conformitate cu drepturile și nevoile celorlalți copii. Cu toate acestea, ei au și nevoi specifice de care politicile naționale trebuie să țină cont.

Politicile naționale trebuie să:

Asigure îndeplinirea responsabilităților asumate la nivel internațional

- Ratifice [Convenția de la Haga din 1996](#) (dacă nu a fost deja ratificată), care conturează responsabilitățile privind protecția copilului între două țări,
- Asigure că toate politicile și serviciile care privesc îngrijirea copiilor aflați în străinătate sunt conforme cu prevederile Convenției de la Haga din 1996, precum și cu cele ale altor instrumente internaționale, cum ar fi [Liniile de îndrumare ale ICONUR privind stabilirea interesului superior al copilului](#) (2008).
- Asigure că *Liniile de îndrumare* stau la baza tuturor politicilor și serviciilor destinate copiilor aflați în străinătate și care sunt deja sau au nevoie de îngrijire alternativă,
- Identifice agenția responsabilă de elaborarea standardelor de îngrijire pentru fiecare copil care se află în străinătate. Această agenție trebuie să aibă experiență în promovarea de standarde de îngrijire pentru toți copiii.

Promoveze drepturile copiilor

- Promoveze conștientizarea drepturilor și nevoilor copiilor care se află în străinătate în rândul tuturor persoanelor de îngrijire și specialiștilor vizati,
- Prevedă dreptul copiilor de a fi ascultați în toate chestiunile care îi privesc, în conformitate cu bunele practici în domeniul îngrijirii alternative și cu *Liniile de îndrumare*,
- Asigure că copiii dețin informații despre și își cunosc drepturile,
- Ofere copiilor acces la un adult de încredere independent care le poate oferi sprijin, precum și la orice reprezentare juridică gratuită de care au nevoie,

- Solicite agențiilor să faciliteze comunicarea între copii și familiile acestora pentru a susține reintegrarea sau păstrarea legăturilor acolo unde reintegrarea nu este posibilă,
- Asigure că toți copiii beneficiază de sprijin fără discriminare sau stigmatizare, luându-se în considerare contextul etnic, cultural și social al copilului,
- Asigure acces copiilor la servicii de sănătate, educație, joacă și de altă natură astfel încât aceștia să poată accesa aceleași drepturi ca ceilalți copii,
- Promoveze drepturile copiilor la participare prin asigurarea accesului la un traducător și alt tip de sprijin, dacă este necesar, astfel încât un copil să poată comunica și înțelege comunicarea în limba pe care o preferă.

Protejeze copiii aflați în străinătate

- Asigure că copiii care sosesc neînsoțiți, separați sau ca victime ale traficului de persoane sunt plasați în medii corespunzătoare pentru copii și nu sunt privați de libertate doar din motivul prezenței lor în țară,
- Asigure că oficialii care intră în contact cu copiii, cum ar fi personalul autorităților vamale, de imigrație și de frontieră sunt pregătiți pentru a răspunde nevoilor acestor copii cu sensibilitate,
- Impună numirea unui reprezentant legal pentru copil de îndată ce este posibil, în conformitate cu practica aplicabilă în cazul tuturor copiilor care au nevoie de îngrijire și protecție. Reprezentantul legal trebuie să cunoască și să înțeleagă nevoile specifice ale copiilor care se află în străinătate,
- Impună agențiilor de protecție a copilului să înregistreze și să realizeze evaluări riguroase ale nevoilor copilului de îndată ce este posibil și în colaborare cu alte servicii, inclusiv cele de sănătate și educație,
- Impună agențiilor de protecție a copilului să solicite și să obțină documente din țara unde copilul își are reședința obișnuită pentru a realiza o evaluare a nevoilor copilului,
- Impună existența unor procese de identificare a familiei copilului, derulate de specialiști pregătiți în acest domeniu. Acest lucru trebuie să se întâmple de îndată ce copilul este luat în îngrijire,
- Impună realizarea unor evaluări corespunzătoare a riscurilor înainte de returnarea copiilor în țara lor de origine sau în îngrijirea altor membri ai familiei, dacă este posibil,
- Își asume inițiativa, alături de alte state, pentru a asigura satisfacerea nevoilor copiilor.

11b. Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență

Deși *Liniile de îndrumare* în ansamblu se aplică situațiilor de dezastre naturale sau provocate de om ([§ 153](#)), există anumite preocupări care trebuie abordate cu privire la îngrijirea alternativă a copiilor aflați în astfel de situații. De asemenea, se poate face și o confuzie între responsabilitățile și competențele celor care acționează în situații ulterioare dezastrelor. Personal care nu se confruntă în mod normal cu probleme sau decizii legate de protecția copilului va fi în mod invariabil implicat în eforturile depuse după dezastre, unde autoritatea, supervizarea sau îndrumarea sunt minime. Prevederile Liniilor de îndrumare care se referă în mod specific la situațiile de urgență ([§ 153-167](#)) încearcă să îi ajute pe toți cei implicați în aspectele legate de protecția copilului în situații de urgență.

După cum inițiativele în situații de dezastru, atât înainte, cât și după aprobarea Liniilor de îndrumare, au demonstrat clar, riscurile unor intervenții nepotrivite în cazurile copiilor identificați ca lipsiți de îngrijire părintească în aceste circumstanțe sunt grave, frecvente și relative generalizate. De la bun început, această secțiune a Liniilor de îndrumare tratează câteva dintre problemele cele mai comune și ieșite din comun ([§ 154](#)):

- intervenții realizate de persoane și organisme lipsite de experiență și calificare,
- recurgerea la îngrijire rezidențială mai degrabă decât la aranjamente de tip familial,
- deplasări transfrontaliere nenesesare; și
- refuzul de a promova și facilita identificarea familiei.

Se remarcă în mod deosebit aici referirile la **centrele rezidențiale** ([§ 154.c](#) & [d](#), [156.b](#)). În contextul de urgență, *Liniile de îndrumare* adoptă o atitudine mult mai tranșată cu privire la utilizarea îngrijiri rezidențiale decât prevăd la nivel general (în special [§ 21-23](#)). Astfel, în acest caz aparte, se afirmă o interdicție expresă de a înființa noi centre pe termen lung. Această abordare decisă își are în mare parte motivația în experiența actorilor străini nestatali care au ajuns într-o zonă de dezastru cu intenția și resursele necesare pentru a înființa un centru rezidențial, indiferent de politicile existente. În cele mai rele scenarii, aceștia pot refuza ulterior să coopereze cu privire la sau chiar să îngreuneze eforturile de reunificare a familiei în numele copiilor pe care îi au în îngrijire.

Parte a eforturilor de **prevenire a separării familiei** în aceste circumstanțe, *Liniile de îndrumare* evidențiază necesitatea asigurării faptului că eforturile de întrajutorare se concentrează pe oferirea de asistență familiilor, mai degrabă decât pe oferirea de ajutor doar copiilor ([§ 155](#), [156.a](#)).

În plus față de reafirmarea caracterului prioritar al sprijinirii implicării comunității și promovării și monitorizării îngrijirii alternative de tip familial în comunitatea copilului, subsecțiunea dedicată aranjamentelor de îngrijire în situații de urgență ([§ 157-161](#)) analizează două aspecte în mod aparte îngrijorătoare:

În conformitate cu îndrumările internaționale privind **evacuările** (conform [CICR \(2005\) paginile 24-26](#)), *Liniile de îndrumare* avertizează că deplasarea transfrontalieră a copiilor trebuie să se realizeze doar din motive medicale sau de siguranță imperative. Chiar și atunci, aceasta trebuie să se realizeze atunci când copilul este însoțit de o rudă sau de o persoană de îngrijire cunoscută și cu planuri concrete pentru o returnare către țara unde își are reședința obișnuită ([§ 160](#)). Nu se vor realiza evacuări sau deplasări care nu pot fi justificate de evenimente iminente sau care amenință efectiv viața sau în absența unei pregătiri și planificări corespunzătoare – trebuie să se acorde atenție verificării situației familiei și asigurării faptului că întreaga documentație necesară a fost elaborată, spre exemplu. Această regulă scoate astfel în afara legii, printre alte lucruri, măsurile pripite în situații post-dezastru prin care copiii sunt mutați în scop de adopție către o țară gazdă, un fenomen care rămâne un motiv real de îngrijorare.

Liniile de îndrumare prevăd și măsuri „stabile și definitive” de îngrijire, cum ar fi adopția și kafala, ce trebuie avute în vedere **în cazul în care eforturile de reunificare a familiei au eșuat** ([§ 161](#)). Termenul „adopție” nu este calificat, așa că poate fi interpretat ca însemnând deopotrivă internă și internațională. Alte opțiuni de îngrijire alternativă pe termen lung pot fi analizate atunci când o astfel de soluție nu este fezabilă. Punctul crucial aici este că trebuie alocat timp suficient, care să fie valorificat în mod corespunzător, pentru a se asigura că nu există nicio perspectivă rezonabilă de reintegrare a copilului în familia sa. Perioada necesară poate fi uneori de chiar și până la doi ani în anumite circumstanțe.

În cele din urmă, subsecțiunea dedicată „identificării familiei și reintegrării în familie” este de fapt o sinteză a principalelor condiții stipulate în îndrumări mai detaliate (cum ar fi [Principiile de îndrumare interinstituționale privind copiii neînsoțiți și separați](#) și [Cei pierduți: îngrijirea în situații de urgență și identificarea familiilor copiilor separați de la naștere până la vârsta de cinci ani](#)), cu privire modul în care trebuie depuse eforturile de identificare și reintegrare în familie.

Focus (15): Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență

IMPLICAȚII PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR

Liniile de îndrumare: § 153-167

În situații de urgență, familiile trebuie susținute să rămână împreună. Cu toate acestea, în anumite cazuri, copiii pot avea nevoie de îngrijire alternativă, care le poate fi asigurată în conformitate cu *Liniile de îndrumare*. Provocările inerente situațiilor de urgență nu trebuie să submineze dreptul copiilor de a le fi respectate drepturile și de a le fi satisfăcute nevoile.

În acest caz, implicațiile la nivel de politici revin statului, dar și oricărei alte entități străine sau internaționale care își asumă responsabilitatea în absența efectivă a autorităților naționale. Politicile trebuie să:

Asigure o abordare centralizată a planificării și coordonării îngrijirii în situații de urgență

- Asigure existența unor planuri naționale de coordonare și supraveghere a sprijinului care poate fi oferit copiilor și familiilor în situații de urgență,
- Respecte îndrumările internaționale privind evacuările și alte îndrumări și protocoale internaționale, în mod specific pentru a evita deplasarea transfrontalieră a copiilor, în alte situații decât cele imperative ([§ 160](#))
- Prevadă în mod explicit ca ajutorul să fie direcționat către familii astfel încât familiile să nu fie separate, iar copiii să rămână alături de părinți și în familia extinsă, acolo unde este posibil,
- Pună în aplicare mecanisme prin care familiilor și comunităților să le fie acordat sprijin holistic,
- Supervizeze și realizeze înregistrarea copiilor pentru a facilita reunificarea cu familiile. Aceste informații trebuie să fie confidențiale,
- Impună tuturor organizațiilor care susțin copiii și familiile în situații de urgență să respecte *Liniile de îndrumare*, în conformitate cu drepturile și nevoile tuturor copiilor,
- Asigure că există mai multe opțiuni de îngrijire pentru copiii care au nevoie de îngrijire alternativă, cu o preferință pentru îngrijirea în medii de tip familial din comunitate,
- Indice în mod specific faptul că îngrijirea rezidențială poate fi avută în vedere doar ca măsură temporară, alături de interdicția înființării de centre pe termen lung,

- Permită analiza opțiunilor de îngrijire alternativă în cazul în care copiii nu pot fi reunificați cu familiile lor. O soluție definitivă, cum ar fi adopția sau kafala trebuie avută în vedere doar după o perioadă rezonabilă de timp, atunci când nu există perspective realiste de reunificare a familiei.

Asigure că drepturile și nevoile copiilor sunt îndeplinite

- Impună aflarea opiniilor copiilor în conformitate cu toate serviciile de îngrijire alternativă,
- Impună ca frații și surorile să rămână împreună și ca eforturi intense să fie depuse pentru a menține legătura între copii și familiile extinse și comunitățile acestora,
- Asigure că toți copiii beneficiază de sprijin fără discriminare, luându-se în considerare contextul etnic, cultural și social al copilului,
- Asigure acces copiilor la servicii de sănătate, educație, joacă și de altă natură astfel încât aceștia să poată accesa aceleași drepturi ca ceilalți copii și de îndată ce este posibil după o situație de urgență.

Impună ca sprijinul oferit de diferitele organizații să fie bazat pe experiență și expertiză

- Asigure că toate agențiile și organizațiile au experiență și sunt dotate pentru a răspunde situațiilor de urgență cu personal pregătit și experimentat în situații de urgență,
- Impună existența unor proceduri de protecție a copilului astfel încât copiii să fie protejați împotriva abuzului, exploatării și vătămării,
- Impună existența unor procese de identificare a familiei copilului, derulate de specialiști pregătiți în acest domeniu și care susțin reunificarea familiilor. Acest lucru trebuie să se întâmple de îndată ce copilul este luat în îngrijire,
- Impună agențiilor să faciliteze comunicarea între copii și familiile acestora pentru a susține reintegrarea sau păstrarea legăturilor acolo unde reintegrarea nu este posibilă.

Focus (15): Furnizarea de îngrijire alternativă în situații de urgență (continuare)

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 15.1

După ce lovește dezastrul: Transformarea protecției copilului în Aceh, Indonezia

La momentul la care valul tsunami a lovit la sfârșitul anului 2004, impactul asupra copiilor din Aceh, una dintre cele mai sărace zone din Indonezia, s-a resimțit imediat. UNICEF a estimat că aproape 15.000 de copii au fost separați de familie, vasta lor majoritate fiind luați spontan de vecini, prieteni și familia extinsă peste noapte.

Guvernul indonezian a reacționat decisiv, elaborând mai multe politici pentru a preveni separarea viitoare a copiilor de familiile lor, inclusiv interzicând adopția, impunând restricții de călătorie și desfășurând ofițeri de poliție la punctele de ieșire, cum ar fi aeroporturi și porturi maritime, pentru a nu permite ca acești copii să fie luați. Ca parte a intervenției în situația de urgență creată, angajații guvernamentali și personalul societății civile au fost mobilizați pentru a identifica și a reunifica familiile, eforturi în urma cărora 2.853 de copii au fost înregistrați, dintre care 82 % au fost plasați în îngrijirea familiei. Agențiile umanitare au lucrat alături de guvern pentru a dezvolta un sistem structurat de monitorizare și sprijinire a familiilor și a lupta împotriva instituționalizării. Conform unei evaluări recente, aceste reacții inițiale s-au transformat între timp în servicii consolidate de protecție a copilului în Aceh, cu sprijin

internațional menit să ajute la „pavarea drumului pentru noi politici și practici în domeniul îngrijirii și plasamentului copiilor, inclusiv o îndepărtare a politicilor guvernamentale de la sprijinul acordat exclusiv „orfelinelor” către un model de îngrijire a copiilor care favorizează un sprijin substanțial acordat familiilor vulnerabile pentru a preveni separarea copiilor de familii”.

Cele mai importante componente ale transformării modelului de protecție a copilului în Aceh sunt: înființarea unei unități de protecție a copilului în cadrul Ministerului Afacerilor Sociale din Aceh și a unor organisme de protecție a copilului în subdiviziune administrativ-teritorială; revizuirea legilor și politicilor privind protecția copilului, inclusiv promovarea/reglementarea îngrijirii de tip familial pentru copiii lipsiți de îngrijire părintească; creșterea numărului de asistenți sociali și personal pregătit în domeniul protecției copilului; și o creștere uriașă a alocărilor bugetare către protecția copilului și protecția socială.

Pentru mai multe informații, a se vedea: Bunătate direcționată greșit: Luarea deciziilor corecte pentru copii în situații de urgență https://www.thinkchildsafe.org/thinkbeforevisiting/resources/Misguided_Kindness.pdf

PRACTICI PROMIȚĂTOARE 15.2

Programele pentru Rwanda ale Comitetului Internațional de Salvare, Rwanda

Separarea pe termen lung a copilului de familie din cauza conflictelor creează mai multe provocări pentru programele de reunificare a familiei – copiii plasați în îngrijire instituțională riscă să devină instituționalizați și nepregătiți pentru viața în comunitate. Familiile se modifică la rândul lor, atât ca urmare a circumstanțelor post-conflict, cât și a reconstituirii familiei. Programul pentru Rwanda ale Comitetului Internațional de Salvare a dezvoltat un program de reintegrare și reunificare pentru copii neînsoțiți. Scopul acestuia a fost să reunifice/reintegreze copiii care trăiesc în centre pentru copiii neînsoțiți cu/în familii sau comunități și să elaboreze linii de îndrumare și strategii de implementare

la nivel național. În anul 1999, programul de reunificare al Comitetului Internațional de Salvare a introdus noi modalități de înregistrare și identificare a „copiilor neidentificabili”, iar în anul 2000, acesta a conceput un proiect inovator de reunificare în comunitate pentru copiii dificil de plasat. În urma acestuia, 736 de copii au fost reuniți cu/reintegrați în familii. Deși mult mai redus decât numărul foarte mare atins în primii ani, acesta este totuși unul semnificativ pentru că include cele mai dificile cazuri, care au fost practic considerate închise după tentativele eșuate de identificare sau reunificare făcute de alte agenții înainte.

Pentru mai multe informații, vizitați: www.rescue.org/where/rwanda

REDUCEREA DECALAJULUI ÎN TRE INTENȚIE ȘI REALITATE

În acest capitol veți afla informații despre:

12a. Decalaj

12b. Colaborare în scopul implementării

12c. Roluri și responsabilități în cadrul acestei colaborări

- i. Rolul statului
- ii. Rolul conducătorilor agențiilor și altor profesioniști cu experiență
- ii. Rolul sistemului judiciar
- iii. Rolul persoanelor de îngrijire și al personalului din prima linie
- iv. Rolul organismelor de licențiere și inspecție
- v. Rolul organizațiilor neguvernamentale și ale societății civile
- vi. Rolul „comunității internaționale”
- vii. Rolul mediului academic
- viii. Rolul mediului de afaceri

12d. Asigurarea progresului

- i. Fundamentul vital al colectării datelor
- ii. Impulsul dat monitorizării internaționale a drepturilor omului
- iii. Importanța implicării ca factor generator de schimbare
- iv. Obținerea unor schimbări treptate

Acest ultim capitol prezintă părțile relevante care joacă un rol cheie în implementarea Liniilor de îndrumare. Aici sunt evidențiate responsabilitățile lor de inițiere și continuare a procesului de implementare cu succes a Liniilor de îndrumare.

12a. Decalajul

Există un decalaj între aspirațiile noastre colective cu privire la bunăstarea copiilor și realizarea drepturilor acestora în viața cu de zi-cu-zi. Copiii lipsiți sau expuși riscului de a pierde îngrijirea părinților se numără printre persoanele cele mai vulnerabile la încălcări ale drepturilor omului în comunitățile noastre. Și deși unele țări reușesc să găsească soluții pentru diferitele aspecte ale vulnerabilităților acestor copii, în cele din urmă, acest risc rămâne global.

CDC impune statelor să se asigure că copilul beneficiază de „protecție specială și asistență [atunci când este], temporar ori permanent, lipsit de mediul [său] familial sau când este în interesul său superior să nu fie lăsat în acest mediu” ([a se vedea Articolul 20](#)). Serviciile responsabile de prevenirea separării familiilor și de furnizarea îngrijirii alternative a acestor copii sunt fundamentale pentru asigurarea de către stat a unei asistențe și protecții eficiente și speciale.

Pentru a soluționa această problemă, *Liniile de îndrumare* prevăd aplicarea CDC copiilor în anumite circumstanțe pentru a se asigura că îngrijirea alternativă, dacă este necesară, satisface nevoile copiilor și le respectă drepturile. *Liniile de îndrumare* indică prioritățile necesare pentru un cadru clar de politici pentru ca statele semnatare și societatea civilă să ofere o protecție specială adecvată. O înțelegere clară a Liniilor de îndrumare este un punct esențial de plecare în implementarea eficace a acestora.

Termenul „implementare” este utilizat frecvent cu privire la realizarea sau îndeplinirea responsabilităților evidențiate în CDC. Documentul *Mergând înainte* urmărește să traducă pietrele de temelie ale Liniilor de îndrumare în realități la nivel local. Se speră că acestea vor putea fi folosite ca instrument pentru contribuții critice la acest domeniu foarte complex, asigurându-se că sistemele și serviciile care afectează copiii și familiile funcționează în interesul superior al copiilor în primul și cel dintâi rând și ajută copiii să își atingă întregul potențial.

12b. Colaborare în scopul implementării

Responsabilitatea asigurării implementării CDC revine statului. Într-adevăr, o coordonare solidă la nivel național, alături de un cadru legislativ și de politici robuste sunt fundamentale pentru asigurarea respectării și afirmării drepturilor copiilor. Deși esențiale, acestea singure nu pot face cu adevărat diferența în circumstanțele copiilor care se află sau riscă să fie plasați în îngrijire alternativă. Mai degrabă, toți actorii implicați trebuie să lucreze împreună și în aceeași direcție pentru a asigura o implementare eficace a Liniilor de îndrumare. Drept urmare, se impune reafirmarea faptului că *Liniile de îndrumare* reprezintă „orientări dezirabile pentru politici și practică” care se adresează nu doar guvernelor, ci „tuturor sectoarelor vizate direct sau indirect” ([§ 2](#)).

În *Liniile de îndrumare* și în prezentul manual, accentul se pune pe importanța colaborării pentru și a demersurilor de ajungere la un consens cu privire la abordările optime ale susținerii copiilor și familiilor în dublul scop al prevenirii și furnizării îngrijirii alternative. O astfel de abordare poate fi benefică pentru implementarea Liniilor de îndrumare prin asigurarea faptului că statul stabilește relații de colaborare și parteneriat eficace cu furnizorii publici de servicii, precum și cu ONG-urile și furnizorii privați. Printre aceștia se numără organizații ale societății civile, cum ar fi agențiile religioase, sindicatele și grupurile din comunitate, dar și organismele naționale și locale care reprezintă furnizorii, persoanele de îngrijire, părinții și copiii. Cooperarea între aceste entități asigură faptul că schimbul de informații și contactele pot fi maximizate pentru a oferi protecție optimă și cea mai potrivită formă de îngrijire alternativă pentru fiecare copil ([§ 70](#)).

12c. Rolurile și responsabilitățile evidențiate în cadrul acestei colaborări

i. Rolul statului

(inclusiv decidenți politici, legiuitori, oficiali guvernamentali, funcționari publici)

În baza convențiilor și instrumentelor internaționale în materia drepturilor omului, în special CDC, statul are anumite obligații care au o legătură directă cu copiii aflați în îngrijire alternativă. Statul creează cadre de politici și practică prin care dau curs acestor instrumente internaționale. Pentru a se asigura că aceste Liniile de îndrumare sunt avute în vedere, implementate și monitorizate, statul trebuie să își reflecte propriile angajamente în ceea ce privește legislația, planificarea și direcția strategică și îndrumările de politici pentru bunăstarea copiilor și a familiilor acestora.

- Pentru ca statul să se achite de aceste obligații, acesta implementează și monitorizează CDC și alte instrumente în materia drepturilor omului și se achită de obligațiile de raportare către Comitetul ONU pentru drepturile copilului și alte organisme ale ONU.
- Cunoștințe solide despre caracteristicile copiilor aflați în îngrijire, motivele pentru care se află acolo și, în consecință, situațiile și condițiile care trebuie abordate pentru a menține necesitatea plasamentelor în îngrijire alternativă la un nivel minim sunt esențiale pentru ca statul să poată să se achite de aceste responsabilități de implementare și monitorizare cu eficacitate. Aceste cunoștințe trebuie să acopere cel puțin toate formele de îngrijire alternativă formală, nu doar pe cele în care statul are calitatea de furnizor direct (a se vedea și 12d.1 de mai jos).
- Această bază vitală de cunoștințe trebuie privită ca o fundație pentru inițiativele statului de dezvoltare de politici și intervenții practice menite să prevină necesitatea îngrijirii alternative și să asigure că îngrijirea este furnizată în conformitate cu nevoile, caracteristicile și situația fiecărui copil vizat.
- De asemenea, statul utilizează și mecanisme de politici pentru a crește gradul de conștientizare a prevederilor CDC și ale Liniilor de îndrumare pentru cei implicați în îngrijirea copiilor și pentru publicul larg. Acestea oferă oportunități de creștere a gradului de conștientizare a responsabilităților publice pentru protecția copiilor în vederea generării unor schimbări pozitive în atitudinile și practicile sociale față de copii.
- În egală măsură, statul depune eforturi și pentru a se asigura că copiii și familiile lor își cunosc drepturile. Aceste eforturi susțin o practică de înaltă calitate prin

asigurarea faptului că serviciile relevante de educație, sănătate, protecție socială, locuire, justiție, protecție a copiilor, susținere a familiei și de altă natură țin cont de drepturile și nevoile copiilor aflați în îngrijire alternativă.

Pentru a se achita de acest rol de lider, este esențial ca statul să identifice și interdependențele între diferitele ministere, servicii și interese profesionale care trec dincolo de limitele serviciilor dedicate copiilor pentru a putea aduce laolaltă, în cadrul aceleiași abordări unitare, toate agențiile implicate în viața copiilor și a familiilor. Deși modul în care statul coordonează activitățile în aceste domenii va depinde de natura structurilor guvernamentale, cooperarea între toate organismele guvernamentale vizate direct sau indirect este vitală. În multe situații, s-a constatat că ministerele și alte entități guvernamentale lucrează izolat atât în prevenirea, cât și în furnizarea îngrijirii alternative.

ii. Rolul conducătorilor agențiilor și altor profesioniști cu experiență

(inclusiv lideri ai organizațiilor publice și private active în domeniul protecției sociale, profesioniști cu experiență din cadrul organizațiilor prestatoare de servicii, decidenți politici și grupuri profesionale)

Direcția strategică de susținere a implementării Liniilor de îndrumare necesită participarea și cooperarea deplină a tuturor furnizorilor de servicii. De o importanță aparte este rolul liderilor și profesioniștilor care oferă sprijin familiilor, protecție copiilor și servicii de îngrijire alternativă în planificarea strategică, coordonarea, livrarea și evaluarea continuă a serviciilor. Pentru a se asigura alinierea tuturor serviciilor la *Liniile de îndrumare*, parteneriate strânse – cu relații de lucru și abordări multidisciplinare – trebuie să fie sudate între serviciile de educație, sănătate, protecție socială, locuire și justiție.

Rolul lor de lideri este important în special în:

- Abordarea [factorilor care contribuie la ajungerea copiilor în îngrijire alternativă](#),
- Soluționarea problemei stigmatizării și discriminării copiilor și familiilor acestora,
- Asigurarea existenței unei [proceduri recunoscute și sistematice de „gatekeeping”](#) pentru a stabili atât dacă un plasament de îngrijire este necesar, precum și că [nevoile individuale ale unui copil sunt corelate cu forma de îngrijire propusă](#).
- Existența unui mecanism și a unui proces, ambele adecvate, pentru autorizarea serviciilor de îngrijire și asigurarea respectării și afirmării permanente a standardelor minime de îngrijire,

- Asigurarea accesului copiilor la căi de atac legal și la mecanisme de soluționare a plângerilor garantate, în același timp cu accesul la un adult de încredere sau un reprezentant legal,
- Dezvoltarea și menținerea unei culturi a respectului pentru drepturi în agenții.

iii. Rolul sistemului judiciar

(inclusiv judecători, magistrați și membri ai tribunalelor civile, penale și pentru familie)

Instanțele de judecată joacă un rol important la mai multe niveluri. În primul rând, deciziile judecătorilor afectează direct copiii și pe familiile acestora atunci când le oferă căi de atac legale și în diferitele alte circumstanțe evidențiate în manual. Spre exemplu:

- Atunci când implicarea sistemului judiciar este necesară pentru îndepărtarea unui copil din familie și, ulterior, la [reintegrarea copilului în familie](#), în urma unei hotărâri a instanței,
- Atunci când un părinte este pasibil de încarcerare, iar judecătorilor li se solicită să verifice dacă persoanele arestate sunt singurele persoane de îngrijire ale copiilor și să analizeze în instanță aranjamentele de îngrijire pentru copilul în cauză [[a se vedea Focus 6](#)].
- Atunci când se ia o decizie legală de aprobare și acceptare a desemnării unei [persoane recunoscute prin lege](#) sau a unui organism însărcinat cu luarea deciziilor pentru un copil ai cărui părinți sunt absenți sau nu sunt, din alte motive, în măsură să ia „decizii curente” ([§ 101-104](#)).

În al doilea rând, autoritatea mai largă a instanțelor influențează elaborarea de acte normative, mai ales când anumite angajamente explicite sunt prevăzute în legislație. Acolo unde se impune, acestea pot avea o contribuție importantă la implementarea *Liniilor de îndrumare*.

În final, organizațiile militante pot prezenta un anumit caz în fața instanțelor cu intenția de a obține schimbări mai ample în societate. Astfel de litigii strategice urmăresc să se folosească de instanțe pentru a influența grupuri mai largi ale populației, precum și pentru a obține rezultatul dorit pentru respectivul caz. Astfel, instanțele conturează peisajul mai amplu al politicilor care pot să consolideze aderarea la *Liniile de îndrumare* prin dezvoltarea de jurisprudență.

Dat fiind nivelul înalt de influență la dispoziția sistemului judiciar, cooperarea între judecători și echipe multidisciplinare, asigurându-se că toate informațiile relevante sunt obținute de instanțe înainte de luarea deciziei, este esențială. Cunoașterea de către judecători a evoluției copilului și a implicațiilor conexe pentru circumstanțele individuale ale unui copil este un fundament vital pe care se construiesc hotărâri solide.

iv. Rolul persoanelor de îngrijire și al personalului din prima linie

Relațiile pozitive pe care copiii le stabilesc cu oamenii care îi îngrijesc direct, mai ales atunci când aceste persoane de îngrijire se pot baza pe servicii eficiente, vor avea un impact semnificativ și pe termen lung asupra dezvoltării, experiențelor și realizărilor pe termen lung ale copilului. Dată fiind complexitatea nevoilor anumitor copii aflați în îngrijire alternativă, persoanele de îngrijire și personalul din prima linie au nevoie de sprijin din partea agențiilor pentru care lucrează pentru a oferi, în mod consecvent și permanent, îngrijire de înaltă calitate copiilor. Aici sunt incluse asigurarea formării permanente, dezvoltare și sprijin profesional, susținute de recunoașterea valorii acestei forțe de muncă.

La nivel practic, aceste persoane de îngrijire și acest personal joacă un rol critic în asigurarea faptului că politicile și practica respectă și îndeplinesc drepturile și nevoile copiilor. Aceste deziderate se pot atinge parțial și prin crearea unui forum consultativ recunoscut unde aceștia să își facă cunoscute opiniile, preocupările și propunerile pentru decidenți. Însă este nevoie și de un angajament față de participarea copiilor la deciziile care îi afectează și față de oportunitățile oferite familiilor de a lua parte și a contribui la procesul de decizie.

Pentru a asigura un nivel înalt de calitate, este esențial ca serviciile:

- Să susțină un personal de îngrijire care este „echipat” pentru a furniza, în mod consecvent, o îngrijire de înaltă calitate care satisface nevoile individuale ale copilului, inclusiv implicarea activă a familiei copilului, acolo unde se impune,
- Să își asume un rol de lider în dezvoltarea și retenția unei forțe de muncă de înaltă calitate,

- Asigure ca verificări să fie realizate întotdeauna asupra caracterului adecvat al posibilelor persoane de îngrijire și ca persoanele de îngrijire să fie pregătite pentru a satisface nevoile copiilor,

- Respecte îndrumările de la nivel național cu privire la recrutarea, selecția, supervizarea și [monitorizarea persoanelor de îngrijire](#),

- Asigure acces la formarea persoanelor de îngrijire, în funcție de rolul îndeplinit, și să se asigure că există cursuri disponibile pentru ceilalți profesioniști implicați în furnizarea de asistență familiilor, protecția copilului și îngrijire alternativă.

v. Rolul organismelor de licențiere și inspecție

Funcțiile de [licențiere, reglementare, inspecție și monitorizare a îngrijirii alternative](#) asigură că furnizorii de îngrijire formală respectă standardele de calitate. Organismele care îndeplinesc aceste funcții au nevoie de credibilitate, autoritate și resurse pentru a se asigura că furnizorii respectă standardele. Acest lucru impune statului să înființeze organisme independente care inspectează serviciile, o instituție independentă a avocatului poporului/ organisme naționale independente care ascultă copiii și organisme de reglementare a profesiei care supervizează formarea, recrutarea, înregistrarea și reglementarea profesioniștilor, persoanelor de îngrijire și forței de muncă din domeniul îngrijirii alternative. Atunci când implementează efectiv *Liniile de îndrumare*, aceste organisme, în plus, vor:

- Pune la dispoziție mecanisme independente pentru depunerea de plângeri oficiale, astfel încât copiii din îngrijire alternativă să poată raporta orice situații de abuz și exploatare în condiții de siguranță,
- Corela procesul de „gatekeeping” cu serviciile de licențiere, reglementare, monitorizare și inspecție, cu măsuri de impune a acestor cerințe,
- Impună ca plasamentele să fie monitorizate și susținute de profesioniști cu pregătirea corespunzătoare,
- Asigure că mecanismele de licențiere și reglementare impun faptul că finanțarea, inclusiv cea a centrelor private finanțate de donatori străini, este direcționată în mod corespunzător.

vi. Rolul organizațiilor neguvernamentale și ale societății civile

Eforturile independente de susținere și promovare a drepturilor copiilor în contextul îngrijirii alternative contribuie la crearea unui mecanism vital de atragere a răspunderii

statelor și altor persoane răspunzătoare, în numele copiilor. ONG-urile și organizațiile din comunitate au un rol major de jucat în monitorizarea respectării legilor și politicilor. Aici sunt incluse cerințele de autorizare a furnizorilor de servicii, transparența în chestiuni financiare și practicile care privesc plasarea și tratamentul copiilor – inclusiv deschiderea unui centru către familie și comunitate.

Aceste eforturi permit în plus copiilor și familiilor acestora să dea glas experiențelor personale, individual sau în contexte de grup. Acesta poate funcționa ca un factor determinant al schimbării, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, și poate îmbrăca numeroase forme, de la analiza datelor și crearea de campanii orientate, la implicarea mass-media pentru a-și face cunoscute pe scară largă preocupările și propunerile și până la oferirea de sprijin copiilor și familiilor care reclamă încălcări ale drepturilor lor în contextul îngrijirii alternative. Rapoartele „alternative” ale ONG-urilor către organismele internaționale, cum ar fi Comitetul CDC și în cadrul procesului de Evaluare periodică universală la Consiliul ONU pentru drepturile omului pot fundamenta concluzii care au deseori un impact semnificativ asupra politicilor guvernamentale.

Organizațiile și liderii influenți din comunitate au responsabilitatea de a promova înțelegerea și asumarea Liniilor de îndrumare. Experiența ne-a arătat că o poziție luată de acești actori poate facilita masiv o schimbare profundă și susținută la nivelul întregii comunități.

vii. Rolul „comunității internaționale”

Statele care asigură finanțare dincolo de propriile frontiere naționale joacă un rol unic în afirmarea Liniilor de îndrumare prin prioritățile pe care și le stabilesc și deciziile pe care le iau. Aceste țări finanțatoare pot:

- În contextul propriilor strategii și programe de asistență pentru dezvoltare, aprobă cereri de finanțare care vizează măsuri de protecție a copilului și alternative

care respectă *Liniile de îndrumare* și contribuie la implementarea lor, inclusiv servicii de prevenire orientate și suport pentru mecanismele tradiționale de adaptare și alte forme de îngrijire informală,

- Respinge cererile de finanțare a oricărui programe de protecție a copilului și îngrijire alternativă care nu respectă principiile *Liniilor de îndrumare*,
- Depune eforturi pentru a împiedica inițiativele private din propriile lor țări să promoveze sau să creeze intervenții de îngrijire alternativă în alte țări care nu reflectă *Liniile de îndrumare*; și
- Asigură că finanțatorii privați din țară înțeleg motivele pentru care *Liniile de îndrumare* trebuie respectate.

Statele trebuie să analizeze modalitățile optime de a introduce în propria strategie de ajutor pentru dezvoltare o componentă amplă de protecție a copilului care include promovarea în mod activ de inițiative care aderă la *Liniile de îndrumare*.

Liniile de îndrumare pot fi utilizate în deliberările și analizele realizate de organismele tratatelor care monitorizează un număr de convenții în plus față de CDC, cum ar fi CDESC, CÎT, CONUDPD și CEDF, unde protecția copilului și aspectele legate de îngrijire alternativă sunt relevante. Toți cei implicați în procesul de raportare și urmărire în legătură cu munca acestor Comitete pot avea în vedere în mod folositor necesitatea asigurării faptului că *Liniile de îndrumare* sunt luate în considerare.

viii. Rolul mediului academic

Comunitățile academice și de cercetare contribuie la construirea unei înțelegeri colective a problemelor complexe cu care se confruntă statele și serviciile în legătură cu implementarea Liniilor de îndrumare și a posibilelor soluții propuse de acestea. Independența lor comparativă îi plasează deseori în poziția de a explora întrebări dificile, dintr-o perspectivă chiar și mai critică decât ar fi posibil în rândul celor angajați de furnizorii de servicii sau de stat.

Reprezentanții mediului academic sunt cel mai bine plasați pentru a îndeplini un rol indispensabil, respectiv de a traduce cercetările și datele în practici și politici de natură să faciliteze îmbunătățiri pentru copii și familiile acestora. Rolul lor în implementarea Liniilor de îndrumare nu trebuie subestimat: indiferent dacă elaborează metodologiile de colectare a datelor și analitice pentru a crește baza de cunoștințe, realizează evaluări ale stării de fapt pentru a identifica aspectele care trebuie remediate, realizează cercetări pentru a evalua eficacitatea intervențiilor sau studii longitudinale pentru a identifica tendințe și realizări pe

perioade mai lungi de timp. Cercetătorii ar trebui să poată să ofere o perspectivă și o analiză care să fundamenteze un proces eficace de planificare și revizuire reflectivă. Utilitatea cea mai mare a reprezentanților mediului academic, deseori cu sprijinul experților, în implementarea Liniilor de îndrumare, constă în posibilitatea de a aplica metode pentru a traduce cunoștințele obținute din cercetare în practici și politici în scopul îmbunătățirii sistemelor.

ix. Rolul mediului de afaceri

Deși comunitatea de afaceri nu poate înlocui statul în chestiunile care privesc drepturile copiilor, companiile de toate felurile au și ele un rol de îndeplinit în respectarea și susținerea drepturilor copiilor. Dat fiind rolul esențial jucat de companii în comunități, este important ca acestea să ajute la construirea unor comunități puternice; în cele din urmă, comunitățile sănătoase sunt vitale pentru un mediu de afaceri stabil, inclusiv și sustenabil.

Documentul [Drepturile copiilor și principiile de afaceri](#) stabilește măsuri ale companiilor pentru respectarea și susținerea drepturilor copiilor în activitățile și relațiile lor de afaceri, inclusiv la locul de muncă, pe piață, în comunitate și în mediul înconjurător. Aceste principii identifică o gamă largă de măsuri pe care toți agenții economici trebuie să le ia pentru a preveni și atenua orice impact negativ asupra drepturilor omului acordate copiilor. Ele prevăd și măsuri care vor ajuta la promovarea drepturilor copiilor, asigurându-se siguranța acestora și întărind eforturile comunității și ale guvernului de a afirma drepturile copiilor.

Această abordare bazată pe principii a afacerilor dezvoltă comunități mai puternice, susține familiile și reduce numărul de copii care au nevoie de îngrijire alternativă.

12d. Asigurarea progresului

i. Fundamentul vital al colectării datelor

Colectarea datelor și informațiilor la nivel național despre copii și familiile lor este esențială pentru fundamentarea dezvoltării unei plaje de opțiuni de îngrijire prin punerea în funcțiune a unor servicii eficace, procese de decizie și alocarea resurselor. Datele sunt necesare și în scopuri de raportare internațională. Colectarea datelor va include compilarea sistematică a datelor pentru a stabili numărul de copii care accesează sau pot avea nevoie de îngrijire informală și formală, caracteristicile și situația acestora. Aici sunt incluse organizarea și supervizarea procesului de colectare a datelor la nivel local cu privire la copiii care riscă să fie plasați în îngrijire, care trebuie să includă date care definesc cauzele fundamentale ale separării copiilor de familii.

Sunt disponibile instrumente internaționale care oferă o imagine generală asupra indicatorilor pentru colectarea datelor. Acestea includ [Manualul pentru măsurarea indicatorilor pentru copiii în îngrijire formală](#), care oferă un set de indicatori globali comuni pentru copiii aflați în îngrijire formală, permițând statelor să înțeleagă mai bine punctele forte și punctele slabe ale propriului sistem de îngrijire alternativă. [Instrumentul de evaluare și intervenție cu privire la capitalul urban de sănătate](#) este un cadru cu caracter medical ce urmărește să susțină schimbarea sistemelor folosind dovezi solide și date comparabile pentru a sprijini procesul de decizie la nivel de comunitate locală și de decidenți politici. Acesta ajută la o mai bună înțelegere a contextului, militează pentru îmbunătățiri, propune o abordare bazată pe o mai strânsă colaborare la nivelul sectoarelor guvernamentale și identifică soluții în legătură cu alocarea resurselor.

ii. Impulsul dat monitorizării internaționale a drepturilor omului

Prin implementarea Liniilor de îndrumare, statele vor afla că sunt într-o poziție mai favorabilă pentru a-și evalua eficacitatea în afirmarea drepturilor copiilor în îngrijire alternativă, care se poate reflecta apoi în rapoartele periodice pe care le transmit Comitetului CDC și altor organisme create în baza unor tratate cum ar fi organismul care monitorizează respectarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Manualul poate ajuta statele în această privință, dar poate servi în egală măsură și comunității neguvernamentale din fiecare țară atunci când își elaborează rapoartele „alternative” pentru Comitet. Drept urmare, acesta se numără printre instrumentele care susțin procesele de raportare în materia drepturilor omului la nivel internațional, precum și implementarea și monitorizarea la nivel de țară. Alte astfel de instrumente care oferă resurse utile pentru susținerea implementării Liniilor de îndrumare includ seriile de [Comentarii generale emise de Comitetul CDC](#) care interpretează prevederile CDC pentru a oferi îndrumări practice și sunt în multe cazuri relevante pentru îngrijirea alternativă.

iii. Importanța implicării ca factor generator de schimbare

O abordare bazată pe drepturi presupune implicarea copiilor și a familiilor acestora ca participanți în procesele și sistemele administrative în legătură cu îngrijirea alternativă. Implicarea, așa cum este descrisă în *Liniile de îndrumare*, trece cu mult dincolo de consultarea persoanelor în anumite situații. Deși îi recunosc importanța, *Liniile de îndrumare* extind această înțelegere a [participării](#) pentru a include și bogata contribuție a copiilor și familiilor acestora pentru

a influența legislația, politicile și practicile la nivel local și național. Pentru a se atinge un astfel de nivel al participării, statele, agențiile și societatea civilă vor dezvolta și vor integra procese cu specific cultural pentru a implica și capacita acești copii și pe familiile lor și vor include și acei adulți care au avut experiențe anterioare de îngrijire alternativă, atunci când prezența lor este potrivită. Drept urmare, serviciile, politicile care guvernează aceste agenții și oamenii care lucrează în cadrul lor sunt mult mai bine plasați pentru a reacționa cu eficacitate la drepturile și nevoile acestor copii și ale familiilor lor.

iv. Obținerea unor schimbări treptate

Implementarea *Liniilor de îndrumare* necesită planificare strategică, acțiune și verificare pentru a dezvolta și îmbunătăți serviciile care au o anumită influență asupra copiilor și familiilor acestora. Pentru a merge înainte, accentul trebuie să se pună pe un progres treptat. Aceasta este o perspectivă importantă, dată fiind plaja de provocări cu care se confruntă statele în lumina scopului suprem al implementării *Liniilor de îndrumare* și nu în ultimul rând al provocării reprezentată de insuficiența resurselor. Cu celeritate și accentul pe schimbări făcute pas cu pas, liderii vor acționa într-o manieră planificată, pe baza discuțiilor centrate pe colaborare și vor:

Identifica pașii specifici necesari pentru reformarea serviciilor și sistemelor în scopul progresului spre *Liniile de îndrumare*. Acești pași trebuie să înceapă cu identificarea punctelor forte ale serviciilor și sistemelor existente și să construiască pe baza acestora. Un plan solid de implementare va include „ancore” care să susțină schimbări pe termen lung. Colectarea datelor este esențială pentru definirea contextului, identificarea problemelor și stabilirea soluției optime. Identificarea și implicarea factorilor interesați importanți, alături de stabilirea de scopuri clare și obiective specifice, formează baza unei planificări solide.

Coordona și direcționa planul de acțiune pentru fiecare pas, colaborând la nivel de politici și practici, pentru a obține reforma legislației, dezvoltarea de politici și programe și intervenții personalizate ale serviciilor. Aduce agențiile și oamenii care lucrează pentru ele laolaltă, cu entuziasm și interes pentru aplicarea productivă a *Liniilor de îndrumare*.

Evalua ce lucrează bine și ce a avut mai puțin succes în fiecare pas al călătoriei către schimbare, asigurând contribuția de perspectivă a tuturor factorilor interesați de efortul de colaborare în vederea implementării. Căuta să anticipeze consecințe neprevăzute, nedorite. Adapta planificarea și măsurile în consecință.

Vor integra aceste învățăminte în ciclurile de planificare și măsurile viitoare pentru a asigura un progres eficace, conform cu *Liniile de îndrumare*. Asigura un proces solid de control, cu mecanisme interne și independente de răspundere și procese riguroase de raportare, pentru a menține și mai apoi duce aceste schimbări la nivelul următor.

Implementarea *Liniilor de îndrumare* cu eficacitate și sustenabilitate este esențială pentru realizarea drepturilor și îndeplinirea nevoilor copiilor lipsiți de îngrijirea părinților sau care riscă să piardă această îngrijire. Aceste *Linii de îndrumare* prezintă îndrumări cruciale pentru capacitate, munca preventivă cu familiile expuse riscurilor și asigurarea faptului că un nivel ridicat de calitate a îngrijirii alternative este furnizat doar atunci când este cu adevărat necesar. Informațiile oferite în prezentul manual cu privire la gândirea din spatele și implicațiile prevederilor *Liniilor de îndrumare* și îndrumările specifice și practice cu privire la inițiativa politică și programatică ar trebuie să ajute toți factorii interesați să facă pași suplimentari în această călătorie bazată pe colaborare la al cărei capăt se dorește ca *Liniile de îndrumare* să devină o realitate în experiențele trăite de copii.

RESURSE

Sunt prezentate în continuare câteva dintre cele mai pertinente surse și resurse disponibile care le pot fi utile celor implicați în elaborarea de politici și dezvoltarea serviciilor. Această listă nu se dorește a fi atotcuprinzătoare, iar în ea au fost incluse doar documentele care prezintă relevanță într-o varietate de contexte sau regiuni ale lumii. Link-urile către convențiile și documentele ONU, trimerile la hub-uri de resurse online și alte rapoarte de ansamblu au fost incluse în această secțiune. Textul complet al Liniilor de îndrumare este reprodus la finalul acestei selecții.

Link-urile web incluse mai jos erau toate active la momentul publicării.

Instrumente și linii de îndrumare/ghiduri internaționale

Uniunea Africană (1990). Carta africană privind drepturile și bunăstarea copilului.

<http://www.achpr.org/instruments/child/>

Consiliul European (2005). Recomandarea Rec(2005)5 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la drepturile copiilor care trăiesc în instituții rezidențiale.

Paris: Consiliul European. <https://www.refworld.org/docid/43f5c53d4.html>

Consiliul European (2010). Linii de îndrumare privind o justiție în interesul copilului. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Guidelines%20on%20child-friendly%20justice%20and%20their%20explanatory%20memorandum%20_4_.pdf

HCCH (1993). Convenția de la Haga din 29 mai 1993 privind protecția copilului și cooperarea în cazul adopțiilor interstatale (Convenția de la Haga privind adopțiile).

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=69>

HCCH (1996). Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de răspundere părintească și măsurile privind protecția copiilor. <http://www.hcch.net/index.en.php?act=conventions.text&cid=70>

CICR (2004) Principiile de îndrumare interinstituționale privind copiii neînsoțiți și separați. <http://www.unhcr.org/4098b3172.html>

UNICEF, OICDO. (2011). Apel la acțiune pentru încetarea plasării sugariilor și copiilor sub vârsta de 3 ani în instituții.

http://www.unicef.org/media/media_59030.html

UNICEF, Pactul mondial ONU al întreprinderilor („Global Compact”) și Salvați copiii (2012). Drepturile copiilor și principiile de activitate. https://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/human_rights/CRBP/ChildrensRightsandBusinessPrinciples.pdf

Organizația Națiunilor Unite (1985). Standardul minim de norme privind administrarea justiției juvenile al ONU („Normele de la Beijing”) <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf>

Organizația Națiunilor Unite (1986). Declarația privind principiile sociale și juridice în legătură cu protecția și bunăstarea copiilor, cu trimitere specială la plasamentul în familia substituit și adopție la nivel național și internațional. Geneva: Organizația Națiunilor Unite. <https://www.un.org/documents/qa/res/41/a41r085.htm>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/>

Organizația Națiunilor Unite (1989). Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC):

- Textul complet al Convenției: <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/crc.pdf>
- Diferite limbi și versiunea adaptată pentru copii: <https://www.unicef.org/rightsite/files/uncrcchildfriendlylanguage.pdf>

Organizația Națiunilor Unite (1993). Principii în legătură cu statutul instituțiilor naționale (Principiile de la Paris).

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfNationalInstitutions.aspx>

Organizația Națiunilor Unite (1997) *Liniile de îndrumare* ale ICONUR privind politicile și procedurile aplicabile copiilor neînsoțiți care solicită azil <http://www.unhcr.org/3d4f91cf4.html>

Organizația Națiunilor Unite (2006). Convenția cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Organizația Națiunilor Unite (2006). Studiul ONU privind violența împotriva copiilor. <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Study/Pages/StudyViolenceChildren.aspx>

Organizația Națiunilor Unite. (2008) *Liniile de îndrumare ale ICONUR cu privire la stabilirea interesului superior al copilului*. <http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>

Consiliul ONU pentru drepturile omului (2008). Raportul celei de-a VIII-a sesiuni, eveniment special pe marginea versiunii de lucru a Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/8session/Children-Conceptpaper050608.pdf>

Organizația Națiunilor Unite. (2011). CDC-ONU Protocolul opțional privind procedura de comunicare (crearea unui mecanism individual de soluționare a plângerilor). http://treaties.un.org/doc/source/signature/2012/CTC_4-11d.pdf

Comentarii pe marginea instrumentelor și liniilor de îndrumare/ghidurilor internaționale

Cantwell, N. și Holzscheiter, A. (2008). „Articolul 20: Copiii privați de mediul familial” în Alen, A.; Vande Lanotte, J.; Verhellen, E.; Ang, F.; Berghanns, E.; și Verheyde, M. (editori). Un Comentariu asupra Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. Leiden: Editura Martinus Nijhof. ISBN 9789004148734.

Consiliul Europei (2008). *Drepturile copiilor în instituții – Raport privind implementarea Recomandării Rec(2005)5 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la drepturile copiilor care trăiesc în instituții rezidențiale*. Consiliul Europei. [http://www.coe.int/t/dg3/children/childrenincare/ECDCS\(2009\)9%20Report%20on%20the%20Implementation%20of%20Rec\(2005\)5.pdf](http://www.coe.int/t/dg3/children/childrenincare/ECDCS(2009)9%20Report%20on%20the%20Implementation%20of%20Rec(2005)5.pdf)

Grupul de lucru al ONG-urilor pe problema copiilor lipsiți de îngrijire părintească (2005). *Ziua Discuției Generale pe tema „Copiii lipsiți de îngrijire părintească – Recomandare cu privire la elaborarea de linii de îndrumare internaționale pentru protejarea copiilor lipsiți de îngrijire părintească*. http://www.childrightsnet.org/docs/resources/treaties/crc.40/GDD_2005_NGO_Group.pdf

UNICEF (2007). *Implementarea Manualului pentru Convenția cu privire la drepturile copilului – Ediția a III-a complet revizuită*. Geneva: UNICEF. https://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child.pdf

Centrul de Cercetare Innocenti al UNICEF (2008). *Reforma legislativă și implementarea Convenției cu privire la drepturile copilului*. <http://www.unicef-irc.org/publications/493>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2003). *Comentariul General nr. 3: HIV/SIDA și drepturile copilului*. <https://www.refworld.org/docid/4538834e15.html>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2005a). *Comentariul General nr. 6: Tratatamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine*. <https://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2005b). *Ziua Discuției Generale pe tema Copiilor lipsiți de îngrijire părintească*. <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/DiscussionDays.aspx>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2006). *Comentariul General nr. 9: Drepturile copiilor cu dizabilități*. <https://www.refworld.org/docid/461b93f72.html>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2009a). *Comentariul General nr. 11: Copiii indigeni și drepturile acestora în baza Convenției*. http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC.11_indigenous_New.pdf

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2009b). *Comentariul General nr. 12: Dreptul copilului de a fi ascultat*. <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului. (2011). *Ziua Discuției Generale pe tema Copiilor cu părinți încarcerați*. <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2011/DGD2011ReportAndRecommendations.pdf>

Literatura de specialitate în domeniul îngrijirii alternative

ATD Fourth World (2004). *Cum separă sărăcia copiii de părinți: o provocare pentru drepturile omului*. Franța: Publicații Fourth World. <http://www.atd-fourthworld.org/IMG/pdf/howpov.pdf>

Better Care Network, UNICEF (2009). *Manual pentru măsurarea indicatorilor pentru copiii aflați în îngrijire formală*. New York: Better Care Network, UNICEF. https://www.unicef.org/protection/Formal_Care20Guide20FINAL.pdf

Better Care Network (2011). *Standard național de îngrijire pentru instituțiile de asistență socială a copilului*. <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/National%20Standard%20of%20Care%20for%20Child%20Welfare%20Institutions%20Indonesia.pdf>

Better Care Network (2012). Copiii separați într-o situație de urgență. <https://bettercarenetwork.org/library/separated-children-in-an-emergency>

Rețeaua pentru o Îngrijire mai Bună (Better Care Network). (2012). Set de instrument al Better Care Network: <http://www.bettercarenetwork.org/bcn/toolkit/>

Better Care Network și EveryChild (2012) Activarea reformei. De ce copiii cu dizabilități trebuie să se afle în centrul reformei îngrijirii copilului. New York: Better Care Network, New York. <https://bettercarenetwork.org/library/particular-threats-to-childrens-care-and-protection/children-with-disabilities/enabling-reform-why-supporting-children-with-disabilities-must-be-at-the-heart-of-successful-child>

Consiliul European. (2009). Copii și tineri în îngrijire – Descoperă-ți drepturile! SOS Satele Copiilor Internațional și Consiliul European. <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/65242186-a6d2-4056-b6fe-9b18cc639d41/111202-English-brochure-DYR.pdf>

EveryChild (2011a) Redimensionarea: Regândirea, reorientarea și redimensionarea îngrijirii rezidențiale EveryChild, Londra http://www.everychild.org.uk/resources/policy_and_research/Alternative_care

EveryChild (2011b) Încurajarea unei mai bune îngrijiri: Îmbunătățirea îngrijirii în familii substituit în întreaga lume EveryChild, Londra http://www.everychild.org.uk/resources/policy_and_research/Alternative_care

EveryChild (2012) Să facem asistența socială să funcționeze EveryChild, Londra <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/5511/pdf/5511.pdf>

EveryChild (2010). Dispăruți: copiii lipsiți de îngrijire părintească în politicile internaționale de dezvoltare. Londra: EveryChild. <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/missing-children-without-parental-care-international-development-policy>

Fulford, L. pentru Grupul de lucru inter-agenții cu privire la Copii separați și neînsoțiți, Salvați copiii (2010). Set de instrumente pentru Îngrijirea alternativă în situații de urgență (ACE) – Îndrumare extinsă. <http://www.cpcnetwork.org/wp-content/uploads/2014/04/Interim-Care-Toolkit-Extended-Guidance.pdf>

Johnson, R., Browne K. și Hamilton-Giachritsis, C. (2006). Riscul de vătămare a copiilor mici aflați în îngrijire instituțională. Londra: Sage Publications.

RELAF, UNICEF (2011a). Aplicarea Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor – Dreptul tău de a trăi într-o familie și de a fi îngrijit în toate situațiile vieții tale. Buenos Aires: RELAF, UNICEF. <http://www.relaf.org/Guidelines%20FV%20Children.pdf>

RELAF, UNICEF (2011b). Ghid de utilizare – Aplicarea Liniilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor. Buenos Aires: RELAF, UNICEF. http://www.relaf.org/guia_inqles.pdf

Robertson, O. (2012). Condamnați colaterali: Copii cu părinți încarcerați. Geneva: Oficiul Quaker al Organizației Națiunilor Unite. http://www.guno.org/sites/default/files/resources/ENGLISH_Collateral%20Convicts_Recommendations%20and%20good%20practice.pdf

Roby, J. (2011) Copii în îngrijire alternativă informală. Geneva: UNICEF. http://www.unicef.org/protection/Informal_care_discussion_paper_final.pdf

Salvați copiii (2010). Bunătate direcționată greșit: Luarea deciziilor corecte pentru copii în situații de urgență. <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/3067/pdf/3067.pdf?embed=1>

Alianța Salvați copiii, ÎCONUR, UNICEF și OICDO (2007). Cei pierduți. Îngrijirea de urgență și găsirea familiilor pentru copiii separați de la naștere până la vârsta de cinci ani. <https://www.refworld.org/pdfid/468e2f632.pdf>

SOS Satele Copiilor, Organizația Internațională de Îngrijire în familii substituit (IFCO) și Federația Internațională a Comunităților Educative (2007). Standardele Quality4Children pentru îngrijirea copilului în afara căminului în Europa. Innsbruck: SOS-Kinderdorf International. https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/67a4237f-3456-4fa9-b6e9-e954075cadd0/Q4C_colour_2.pdf

SOS Satele Copiilor (2011). „Ieșind din îngrijire la limita de vârstă”: O analiză internațională. SOS: Innsbruck. <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/460cd5c3-887e-4e54-87f5-734f5370b927/Folder-Ageingoutofcare-RZ-screen.pdf>

SOS Satele Copiilor Internațional (2012). Pentru că suntem frați și surori Relațiile între frați și surori în îngrijire alternativă. Innsbruck: SOS. <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/dbf1ad1a-d04d-43ae-95d7-721abb6052bc/SiblingsBrochure-WEB-EN.pdf?ext=.pdf>

Stein, M. și Verweijen-Slammescu, R. (2012). Când îngrijirea ajunge la final: Lecții învățate din cercetarea inter pares. Innsbruck: SOS Satele Copiilor Internațional. <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/80a754d9-8832-4a16-9e7e-11ece55b23e0/PeerResearch-European-Report-WEB.pdf>

Biroul Regional al UNICEF pentru Asia de Est și Pacific (2006). Îngrijirea alternativă pentru copiii lipsiți de persoane primare de îngrijire în țările afectate de tsunami (Indonezia, Malaiezia, Myanmar și Thailanda). Bangkok: UNICEF EAPRO. https://www.unicef.org/myanmar/Alternative_Care_for_Children_in_Tsunami_Affected.pdf.

Biroul Regional al UNICEF pentru Asia de Est și Pacific (ESARO) (2008). Îngrijirea alternativă a copiilor în Africa de Sud: Progres, provocări și direcții viitoare. Nairobi: UNICEF. https://www.unicef.org/esaro/Alternative_care_responses_ESAR_06_2008.pdf

Organizațiile și rețelele pentru drepturile copiilor

Forumul politicilor pentru copiii din Africa – <http://www.africanchildforum.org>

ATD-4thWorld – <http://www.atd-fourthworld.org/>

Better Care Network (BCN) – <http://bettercarenetwork.org>

Rețeaua de Informare privind Drepturile Copilului (CRIN) – <http://www.crin.org>

Family for Every Child – <https://familyforeverychild.org/>

International Social Service – www.iss-ssi.org

Grupul de ONG-uri pentru Convenția privind drepturile copilului – <http://www.childrightsnet.org/>

Orfani și copii vulnerabili (OCV) Support – <https://ovcsupport.org/>

PLAN – <http://plan-international.org>

RELAF (Rețeaua de îngrijire în familii substituit din America Latină) – <http://www.relaf.org>

Salvați copiii – www.savethechildren.net și resourcecentre.savethechildren.se

SOS Satele Copiilor Internațional – <http://www.sos-childrensvillages.org>

Terre des Hommes – <http://www.terredeshommes.org/>

Fondul Națiunilor Unite pentru copii (UNICEF) – <http://www.unicef.org>

Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/470/35/PDF/N0947035.pdf?OpenElement>
http://www.unicef.org/aids/files/UN_Guidelines_for_alternative_care_of_children.pdf

LINIILE DE ÎNDRUMARE PRIVIND ÎNGRIJIREA ALTERNATIVĂ A COPIILOR

Pentru a reveni la manual, faceți clic pe locul în care vedeți această filă albastră. De asemenea, puteți reveni direct la ultima pagină pe care ați vizualizat-o făcând clic pe <Afișare anterioară din bara de instrumente Adobe Reader.

**CLICK PENTRU
A AJUNGE LA
MANUAL**

Adunarea Generală

Distr.: Aspecte generale
24 februarie 2010

A LXIV-a sesiune

Punctul 64 de pe ordinea de zi

Rezoluția adoptată de Adunarea Generală la data de 18 decembrie 2009

[pe marginea raportului Celui de-al treilea Comitet (A/64/434)]

64/142. Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor

Adunarea Generală,

Reafirmând Declarația universală a drepturilor omului¹ și Convenția privind drepturile copilului² și celebrând cea de-a XX-a aniversare a Convenției din anul 2009,

Reafirmând, de asemenea, toate precedentele rezoluții privind drepturile copilului ale Consiliului pentru Drepturile Omului, Comisiei pentru Drepturile Omului și Adunării Generale, cele mai recente fiind rezoluțiile Consiliului 7/29 din 28 martie 2008³, 9/13 din 24 septembrie 2008⁴ și 10/8 din 26 martie 2009⁵ și rezoluția Adunării 63/241 din 24 decembrie 2008,

Având în vedere că Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor, al căror text este anexat prezentei rezoluții, stabilesc orientările oportune de politici și practică cu intenția de a îmbunătăți implementarea Convenției privind drepturile copilului și a prevederilor relevante ale altor instrumente internaționale ce privesc protejarea și bunăstarea copiilor care sunt lipsiți de îngrijire părintească sau riscă să piardă această îngrijire,

1. *Salută* Liniile de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor, în formularea anexată prezentei rezoluții, ca set de orientări menite să fundamenteze politicile și practica;

2. *Încurajează* Statele să ia Liniile de îndrumare în considerare și să le aducă în atenția organismelor guvernamentale executive, legislative și judiciare relevante, organizațiilor și avocaților specializați în protejarea drepturilor omului, mass-mediei și publicului larg;

---

* Re-emis din motive tehnice la data de 13 aprilie 2010.

¹ Rezoluția 217 A (III).

² Organizația Națiunilor Unite, Seria tratatelor, vol. 1577, nr. 27531.

³ A se vedea *Evidențele oficiale ale Adunării Generale, a LXIII-a sesiune, Suplementul nr. 53 (A/63/53)*, cap. II

⁴ *Ibid.*, *Suplementul nr. 53A (A/63/53/Add.1)*, cap. I.

⁵ *Ibid.*, *a LXIV-a sesiune, Suplementul nr. 53 (A/64/53)*, cap. II, secțiunea A.

3. *Solicitările* Secretatului General, în limitele resurselor existente, de măsuri pentru diseminarea Liniilor de îndrumare în toate limbile oficiale ale Organizației Națiunilor Unite, inclusiv prin transmiterea acestora către toate statele membre, comisiile regionale și organizațiile interguvernamentale și neguvernamentale relevante.

*A LXV-a adunare plenară din data
de 18 decembrie 2009*

Anexă

Linii de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor

I. Scop

1. Aceste Linii de îndrumare urmăresc să îmbunătățească implementarea Convenției privind drepturile copilului și a prevederilor relevante a altor instrumente internaționale ce privesc protejarea și bunăstarea copiilor care sunt lipsiți de îngrijire părintească sau riscă să piardă această îngrijire.

2. În contextul furnizat de aceste instrumente internaționale și având în vedere dezvoltarea corpului de cunoștințe și experiență în această sferă, Liniile de îndrumare stabilesc orientările dorite la nivel de politici și practici. Ele sunt concepute pentru a fi diseminate în toate sectoarele care privesc direct sau indirect aspecte legate de îngrijirea alternativă și urmăresc în special să:

(a) Susțină eforturile îndreptate înspre păstrarea copiilor sau întoarcerea acestora în familiile lor sau, în cazul în care acest lucru nu este posibil, înspre identificarea unei soluții corespunzătoare și permanente, inclusiv adopție și *kafala*, conform legii islamice;

(b) Asigure faptul că, deși aceste soluții permanente sunt analizate și căutate, sau în cazurile în care nu sunt posibile sau nu sunt în interesul superior al copilului, sunt identificate și puse la dispoziție cele mai potrivite forme de îngrijire alternativă, în condiții care promovează dezvoltarea completă și armonioasă a copilului;

(c) Sprijine și încurajeze Guvernele să își implementeze mai bine responsabilitățile și obligațiile în aceste privințe, având în vedere condițiile economice, sociale și culturale predominante din fiecare stat; și

(d) Direcționeze politicile, deciziile și activitățile tuturor celor preocupați de protecția socială și bunăstarea copilului din sectoarele public și privat, în egală măsură, inclusiv societatea civilă.

II. Principii generale și perspective

A. Copilul și familia

3. Având în vedere că familia reprezintă grupul fundamental al societății și mediul natural pentru creșterea, bunăstarea și protecția copiilor, eforturile trebuie îndreptate în special către a asigura condițiile necesare pentru ca un copil să rămână sau să se întoarcă în îngrijirea părinților săi sau, acolo unde se impune, a altor membri apropiați ai familiei. Statul trebuie să asigure familiilor acces la forme de sprijin în calitatea acestora de furnizori de îngrijire.

4. Fiecare copil și tânăr trebuie să trăiască într-un mediu stimulator, protector și afectuos, care să îi promoveze potențialul maxim. Copiii care beneficiază de îngrijire părintească necorespunzătoare sau nu beneficiază de astfel de îngrijire sunt în mod aparte expuși riscului de a le fi negat un astfel de mediu favorabil creșterii.

5. În cazul în care familia copilului este instabilă, în ciuda sprijinul corespunzător de care beneficiază pentru a asigura o îngrijire de calitate pentru copil, sau abandonează sau renunță la copil, Statul are responsabilitatea de a proteja drepturile copilului și de a-i asigura acestuia îngrijire alternativă adecvată, alături de sau prin intermediul autorităților locale competente și al organizațiilor autorizate ale societății civile. Statul are rolul, prin intermediul autorităților sale competente, de a veghea la siguranța, bunăstarea și dezvoltarea tuturor copiilor plasați în îngrijire alternativă și de a analiza periodic caracterul adecvat al modului de organizare a îngrijirii oferite.

6. Toate deciziile, inițiativele și abordările care se încadrează obiectului prezentelor Linii de îndrumare trebuie să fie individualizate, având în vedere în special securitatea și siguranța copilului, și trebuie, în plus, să se fundamenteze pe interesul superior al copilului în cauză, în conformitate cu principiul nediscriminării și luând în considerare perspectiva de gen. Acestea trebuie să respecte pe deplin dreptul copilului de a fi consultat și de a-i fi luate în mod corespunzător în considerare opiniile în conformitate cu capacitatea sa de dezvoltare și pe baza accesului acordat acestuia la toate informațiile necesare. Se impune a fi depuse toate eforturile pentru ca astfel de consultări să fie posibile și ca furnizarea de informații să se facă în limba preferată de copil.

7. În aplicarea prezentelor Linii de îndrumare, stabilirea interesului superior al copilului va fi astfel organizată, ca proces, astfel încât să identifice liniile de acțiune pentru copiii lipsiți de îngrijire părintească sau care riscă să piardă această îngrijire care sunt cele mai potrivite pentru satisfacerea nevoilor și exercitarea drepturilor acestora, având în vedere dezvoltarea completă și personală a drepturilor lor în familie și în mediul social și cultural și statutul acestora ca titulari de drepturi, atât la momentul analizei, cât și pe termen mai lung. Procesul de analiză trebuie să țină cont, printre altele, de dreptul copilului de a fi ascultat și de a-i fi luate în considerare opiniile în funcție de vârsta și gradul de maturitate ale acestuia.

8. Statele trebuie să dezvolte și să implementeze politici complexe privind bunăstarea și protecția copilului în cadrul politicii generale sociale și de dezvoltare a resurselor umane pe care o promovează, cu accent pe îmbunătățirea modului în care îngrijirea alternativă este furnizată în prezent și reflectând principiile conținute în prezentele Linii de îndrumare.

9. Parte a eforturilor depuse pentru prevenire separării copiilor de părinții lor, statele trebuie să caute să asigure măsuri corespunzătoare care țin seama de aspectele culturale în vederea:

(a) Sprijinirii mediilor de îngrijire în familiile ale căror capacități sunt limitate de factori cum ar fi dizabilitatea, consumul excesiv de alcool și droguri, discriminarea familiilor de origine indigenă sau minoritară și prezența în regiunea în care sunt în derulare conflicte armate sau care se află sub ocupație străină;

(b) Asigurării îngrijirii corespunzătoare și protecției copiilor vulnerabili, cum ar fi copiii care sunt victime ale abuzului și exploatării, copiii abandonați, copiii străzii, copiii născuți în afara căsătoriei, copiii neînsoțiți și separați, copiii deplasați forțat în interiorul unei țări și copiii refugiați, copiii lucrătorilor migranți, copiii solicitanților de azil sau copiii care suferă sau sunt afectați de HIV/SIDA și alte boli grave.

10. Sunt necesare eforturi speciale pentru a aborda problema discriminării ce are la bază orice situație în care se află copilul sau părinții, inclusiv sărăcia, originea etnică, religia, sexul, dizabilitatea psihică și fizică, HIV/SIDA sau alte boli grave, indiferent dacă sunt psihice sau fizice, nașterea în afara căsătoriei și stigmatizarea socio-economică, precum și toate celelalte situații și circumstanțe care pot conduce la renunțare, abandonarea și/sau îndepărtarea unui copil.

B. Îngrijirea alternativă

11. Toate deciziile care vizează îngrijirea alternativă trebuie să ia pe deplin în considerare, în principiu, menținerea copilului cât mai aproape cu putință de locul domiciliului obișnuit pentru a facilita contactul și posibila reintegrare în familie și reducerea la minim a întreruperii educației și vieții culturale și sociale ale acestuia.
12. Deciziile ce privesc copiii aflați în îngrijire alternativă, inclusiv cei în îngrijire informală, trebuie să aibă în vedere importanța asigurării unui cămin stabil pentru copii și satisfacerii nevoilor de bază ale acestora de atașament sigur și continuu din partea persoanelor de îngrijire, permanența fiind în general un scop principal.
13. Copiii trebuie tratați mereu cu demnitate și respect și trebuie să beneficieze de protecție eficace împotriva abuzului, neglijării și tuturor formelor de exploatare, indiferent dacă sunt din partea persoanelor de îngrijire, semenilor sau terțelor părți și indiferent de mediul de îngrijire în care se pot afla.
14. Îndepărtarea unui copil din îngrijirea familiei trebuie să fie privită ca o măsură la care se recurge în ultimă instanță și, ori de câte ori este posibil, trebuie să fie o măsură temporară și cât mai scurtă cu putință. Deciziile de îndepărtare trebuie revizuite periodic, iar revenirea copilului în îngrijirea părintească, odată ce cauzele inițiale vor fi fost rezolvate sau vor fi fost dispărut, trebuie să se realizeze în interesul superior al copilului, cu respectarea evaluării prevăzute la alineatul 49 de mai jos.
15. Lipsa posibilităților financiare și materiale sau condițiile care sunt direct și unic atribuibile unei stări de sărăcie nu trebuie niciodată să reprezintă singura justificare pentru îndepărtarea copilului din îngrijirea părintească, pentru primirea copilului în îngrijire alternativă sau pentru prevenirea reintegrării acestuia, ci trebuie privite ca un semnal al necesității furnizării de sprijin corespunzător familiei.
16. Trebuie acordată atenție promovării și apărării tuturor celorlalte drepturi care sunt în mod special relevante pentru situația copiilor lipsiți de îngrijire părintească, inclusiv, fără a se limita la, acces la servicii de educație, sănătate și alte servicii de bază, dreptul la identitate, libertatea de religie sau credință, limba și protejarea drepturilor de proprietate și moștenire.
17. Frații și surorile cu legături existente nu trebuie, în principiu, separați prin plasarea în îngrijire alternativă, decât dacă există un risc evident de abuz sau există altă justificare în interesul superior al copilului. În orice caz, trebuie depuse toate eforturile pentru a permite fraților și surorilor să păstreze legătura unii cu ceilalți, exceptând situația în care acest lucru se face împotriva voinței sau intereselor acestora.
18. Recunoscând faptul că, în majoritatea țărilor, cei mai mulți dintre copiii lipsiți de îngrijire părintească sunt în grija informală a rudelor sau altor persoane, statele trebuie să caute să conceapă mijloace corespunzătoare, în conformitate cu prezentele Linii de îndrumare, pentru a asigura bunăstarea și protecția acestora în timpul în care se află în astfel de aranjamente de îngrijire informală, cu respectarea diferențelor și practicilor culturale, economice, de gen și religioase pentru a nu intra în conflict cu drepturile și interesul superior al copilului.
19. Niciun copil nu trebuie să fie lipsit de sprijinul și protecția unui tutore legal sau al altui adult responsabil recunoscut sau organism public competente în niciun moment.
20. Furnizarea îngrijirii alternative nu trebuie niciodată realizată cu scopul primordial de a promova obiectivele politice, religioase sau economice ale furnizorilor.

21. Utilizarea îngrijirii instituționalizate trebuie limitată la cazurile în care un astfel de mediu se impune în mod specific, este necesar și este constructiv pentru copilul în cauză și în interesul superior al acestuia.

22. În conformitate cu opiniile care predomină în rândul experților, îngrijirea alternativă pentru copiii mici, în special a celor cu vârsta sub 3 ani, trebuie asigurată într-un context familial. De la acest principiu se poate deroga doar pentru a preveni separarea fraților și surorilor și în cazurilor în care plasamentul are un caracter urgent sau se realizează pe o durată determinată și foarte scurtă de timp, în paralel cu planificarea reintegrării în familie sau a altei soluții de îngrijire pe termen lung.

23. Deși este recunoscut faptul că îngrijirea instituționalizată și îngrijirea în familie se completează reciproc în vederea satisfacerii nevoilor copiilor, în cazul în care sunt menținute instituțiile de îngrijire cu capacitate mare, trebuie elaborate alternative în contextul unei strategii generale de dezinstituționalizare, cu scopuri și obiective precise, care vor permite eliminarea progresivă a acestora. În acest sens, statele trebuie să stabilească standarde de îngrijire care să asigure calitate, precum și condiții care să permită dezvoltarea copilului, cum ar fi îngrijire individualizată și în grupuri restrânse, și trebuie să evalueze instituțiile existente raportat la aceste standarde. Deciziile cu privire la înființarea sau aprobarea înființării de noi instituții de îngrijire, indiferent dacă au caracter public sau privat, trebuie să aibă pe deplin în vedere obiectivul și strategia de dezinstituționalizare.

Măsuri de promovare a aplicării

24. În limitele resurselor de care dispun și, acolo unde se impune, în cadrul cooperării în vederea dezvoltării, statele trebuie să aloce resurse umane și financiare pentru a asigura implementarea optimă și progresivă a prezentelor Linii de îndrumare în teritoriile respective și în timp util. Statele trebuie să faciliteze cooperarea activă între toate autoritățile relevante și să standardizeze aspectele legate de bunăstarea copilului și familiei în toate ministerele implicate direct sau indirect.

25. Statele au responsabilitatea să identifice orice nevoi în legătură cu implementarea prezentelor Linii de îndrumare și să solicite cooperare internațională în acest sens. Acestor solicitări trebuie să li se acorde atenția cuvenită și ele trebuie să primească un răspuns favorabil, ori de câte ori este posibil și oportun. Implementarea ameliorată a prezentelor Linii de îndrumare trebuie să includă programe de cooperare în scopul dezvoltării. Atunci când acordă asistență unui stat, entitățile străine trebuie să se abțină de la orice inițiativă care poate contraveni prezentelor Linii de îndrumare.

26. Nicio prevedere a prezentelor Linii de îndrumare nu trebuie interpretată ca fiind de natură să încurajeze sau să tolereze standarde inferioare celor care pot exista într-un anumit stat, inclusiv în legislația acestuia. Similar, autoritățile competente, organizațiile profesionale și alte părți sunt încurajate să elaboreze linii de îndrumare specifice la nivel național sau din punct de vedere profesional, care să aibă ca punct de plecare litera și spiritul prezentelor Linii de îndrumare.

III. Domeniul de aplicare al Liniilor de îndrumare

27. Prezentele Linii de îndrumare se aplică utilizării corespunzătoare și condițiilor îngrijirii alternative formale pentru toate persoanele cu vârsta sub 18 ani, exceptând situația în care legile aplicabile copilului prevăd o altă vârstă a majoratului. Doar acolo unde se indică, Liniile de îndrumare se aplică și mediilor de îngrijire informală, însă având în vedere rolul important jucat de familia extinsă și de comunitate și obligațiile statelor cu privire la toți copiii care nu se află în îngrijirea părinților sau a persoanelor de îngrijire legale sau obișnuite, în conformitate cu prevederile Convenția privind drepturile copilului.

28. Principiile prezentate în prezentele Linii de îndrumare se aplică, după caz, și tinerilor care

A/RES/64/142 se află deja în îngrijire alternativă și care trebuie să beneficieze în continuare de îngrijire sau sprijin în decursul unei perioade de tranziție după împlinirea vârstei majoratorului în conformitate cu legea aplicabilă.

29. În înțelesul prezentelor Linii de îndrumare și sub rezerva, în special, a excepțiilor enumerate la alineatul 30 de mai jos, se vor aplica următoarele definiții:

(a) Copii lipsiți de îngrijire părintească: toți copiii care nu sunt, peste noapte, în îngrijirea cel puțin a unuia dintre părinții lor, din orice motiv și indiferent de circumstanțe. Copiii lipsiți de îngrijire părintească care se află în afara țării unde își au domiciliul obișnuit sau sunt victime ale situațiilor de urgență pot fi desemnați ca:

(i) „Neînsoțiți” dacă nu sunt îngrijiți de nicio altă rudă sau de un adult care prin lege sau cutumă au responsabilitatea de a face acest lucru; sau

(ii) „Separați” dacă sunt separați de o persoană de îngrijire primară legală sau obișnuită anterioară, dar care pot fi totuși însoțiți de o altă rudă.

(b) Îngrijirea alternativă poate îmbrăca forma:

(i) Îngrijirii informale: orice tip de aranjament privat organizat într-un mediu familial, prin care copilul este îngrijit continuu și pe o bază nedeterminată de către rude sau prieteni (îngrijire informală în familia extinsă) sau de alte persoane într-o calitate individuală, la inițiativa copilului, a părinților acestuia sau a altei persoane, fără ca acest aranjament să fie decis de o autoritate administrativă sau judiciară sau de un organism acreditat legal;

(ii) Îngrijirii formale: toate tipurile de îngrijire într-un mediu familial care au fost decise de un organism administrativ sau o autoritate judiciară competentă, precum și toate tipurile de îngrijire asigurate într-un mediu instituționalizat, inclusiv în unități private, indiferent dacă acest lucru este sau nu rezultatul unor măsuri administrative sau judiciare;

(c) În ceea ce privește mediul în care îngrijirea este acordată, îngrijirea alternativă poate fi:

(i) Îngrijire în familia extinsă: îngrijire de tip familial în familia extinsă a copilului sau asigurată de prieteni ai familiei cunoscuți copilului, indiferent dacă are un caracter formal sau informal;

(ii) Îngrijirea în familii substituite: situațiile în care copiii sunt plasați de o autoritate competentă, în scopul asigurării îngrijirii alternative, în mediul domestic al unei familii, alta decât propria familie a copilului, care a fost selectată, calificată, aprobată și supravegheată în scopul furnizării acestei îngrijiri;

(iii) Alte forme de plasament de tip sau pe model familial;

(iv) Îngrijirea instituționalizată: îngrijire asigurată într-un mediu de grup nefamilial, cum ar fi locuri sigure pentru acordarea îngrijirii de urgență, centre de tranzit pentru situații de urgență, precum și toate centrele în care se asigură îngrijire instituționalizată pe termen scurt și lung, inclusiv locuințe colective;

(v) Aranjamente de trai independent sub supraveghere pentru copii;

(d) În ceea ce privește persoanele responsabile de îngrijirea alternativă:

(i) Agențiile sunt organisme și servicii publice sau private care organizează îngrijirea alternativă pentru copii;

(ii) Centrele sunt stabilimente individuale publice sau private care asigură îngrijire instituționalizată pentru copii.

30. Domeniul de aplicabilitate al îngrijirii alternative, așa cum este acesta prevăzut în prezentele Linii de îndrumare, nu acoperă însă și:

(a) Persoanele cu vârsta sub 18 ani care sunt private de libertate în baza unei decizii a unei autorități judiciare sau administrative ca urmare a unor acuzații sau stabilirii faptului că au încălcat legea; aceste situații sunt reglementate în baza Standardului minim de norme ale ONU privind administrarea justiției juvenile⁶ și a Normelor ONU privind protejarea minorilor privați de libertate⁷;

(b) Îngrijirea asigurată de părinții adoptivi din momentul în care copilul în cauză este plasat efectiv în custodia acestora, în conformitate cu o decizie finală de adopție, moment de la care, în înțelesul prezentelor Linii de îndrumare, se consideră că copilul este în îngrijire părintească. Liniile de îndrumare se aplică totuși perioadei preliminare adopției sau plasamentului de probă al unui copil la posibili viitori părinți adoptivi, în măsura în care acestea sunt compatibile cu cerințele aplicabile respectivelor plasamente, conform prevederilor altor instrumente internaționale relevante;

(c) Aranjamentele informale prin care copilul stă, din propria inițiativă, la rude sau prieteni în scopuri recreative și din motive care nu sunt în legătură cu incapacitatea generală sau refuzul părinților de a asigura îngrijire corespunzătoare.

31. Autoritățile competente și alte entități sau persoane interesate sunt, de asemenea, încurajate să facă uz de prezentele Linii de îndrumare, după caz, în cadrul consiliilor școlare, spitalelor, centrelor pentru copii cu dizabilități psihice și fizice sau cu alte nevoi speciale, taberelor, locului de muncă și altor locuri care pot fi responsabile de îngrijirea copiilor.

IV. Prevenirea nevoii de îngrijire alternativă

A. Promovarea îngrijirii părintești

32. Statele trebuie să aibă în vedere politici menite să asigure sprijin familiilor în îndeplinirea propriilor responsabilități față de copil și să promoveze dreptul copilului de a avea o relație cu ambii părinți. Aceste politici trebuie să vizeze cauzele primare ale abandonului, renunțării și separării copilului de familia sa, asigurând, printre altele, dreptul la înregistrarea nașterii și accesul la locuințe de calitate și servicii de bază în domeniul sănătății, educației și asistenței sociale, precum și promovând măsuri de combatere a sărăciei, discriminării, marginalizării, stigmatizării, violenței, reținerii și abuzurilor aplicabile copilului și abuzurilor sexuale și de substanțe.

33. Statele trebuie să dezvolte și să implementeze politici unitare și de consolidare reciprocă orientate spre familie, concepute astfel încât să promoveze și să întărească abilitatea părinților de a-și îngriji proprii copii.

34. Statele trebuie să implementeze măsuri eficiente de prevenire a abandonului, renunțării și separării copilului de familia sa. Aceste politici și programe trebuie, printre altele, să echipeze familiile cu atitudini, abilități, capacități și instrumente care să le permită să le asigure în mod corespunzător protecție, îngrijire și dezvoltare copiilor lor. Capacitățile complementare ale statelor și societății civile, inclusiv ale organizațiilor neguvernamentale și comunitare, liderilor religioși și mass-mediei trebuie activate în acest sens. Aceste măsuri de protecție socială trebuie să includă:

⁶ Rezoluția 40/33, Anexa.

⁷ Rezoluția 45/113, Anexa.

(a) Servicii de întărire a familiei, cum ar fi cursuri și sesiuni de educație parentală, promovarea unei relații pozitive între părinte și copil, abilități de rezolvare a conflictelor, oportunități de angajare și generare de venituri și, acolo unde se impune, asistență socială;

(b) Servicii sociale de sprijin, cum ar fi servicii de îngrijire pe timpul zilei, mediere și conciliere, tratamente pentru abuzul de substanțe, asistență financiară și servicii pentru părinții și copiii cu dizabilități. Aceste servicii se recomandă să aibă un caracter integrat și non-invasiv și să poată fi accesate direct la nivelul comunității, cu implicarea activă a familiilor, în calitate de parteneri, și combinând resursele acestora cu cele ale comunității și persoanei de îngrijire;

(c) Politici dedicate tinerilor, care urmăresc să capaciteze tinerii pentru a face față în mod pozitiv provocărilor cotidiene, inclusiv atunci când decid să plece din casa părintească, și să pregătească viitorii părinți pentru a lua decizii în cunoștință de cauză cu privire la sănătatea lor sexuală și reproductivă și să își ducă la îndeplinire responsabilitățile în acest sens.

35. Pentru susținerea familiilor, se recomandă utilizarea de diferite metode și tehnici complementare care variază de-a lungul procesului de oferire a acestei susțineri, cum ar fi vizite la domiciliu, întâlniri de grup cu alte familii, conferințe de caz și asigurarea angajamentului familiei în cauză. Aceste trebuie să fie direcționate deopotrivă către facilitarea relațiilor în interiorul familiei și către protejarea integrității familiei în comunitatea în care trăiește.

36. O atenție aparte trebuie acordată, în conformitate cu legile locale, furnizării și promovării serviciilor de asistență și îngrijire pentru părinți tineri și minori și copiii acestora, indiferent dacă sunt sau nu născuți în afara căsătoriei. Statele trebuie să se asigure că părinții minori beneficiază în continuare de toate drepturile inerente dublului lor statut, atât de părinte, cât și de copil, inclusiv de acces la toate serviciile corespunzătoare și necesare pentru propria dezvoltare, alocațiile la care părinții sunt îndreptățiți și drepturile la moștenire. Aceste măsuri trebuie adoptate în vederea asigurării protecției minorelor însărcinate și garantării faptului că aceste nu își întrerup studiile. Trebuie depuse eforturi în vedere reducerii stigmatizării care vine la pachet cu calitatea de părinte singur sau minor.

37. Asistență și servicii dedicate trebuie să fie puse și la dispoziția fraților și surorilor care și-au pierdut părinții sau persoanele de îngrijire și care aleg să rămână împreună în locuința lor, în măsura în care fratele sau sora cea mai mare este deopotrivă dispus(ă) și considerat(ă) capabil(ă) să își asume rolul de cap al acestei familii. Statele trebuie să se asigure, inclusiv prin numirea unui tutore legal, a unui adult responsabil recunoscut sau, acolo unde se impune, a unui organism public mandatat legal să acționeze ca tutore, conform prevederilor alineatului 19 de mai sus, că astfel de gospodării beneficiază de protecția obligatorie acordată împotriva tuturor formelor de exploatare și abuz și de supraveghere și sprijin din partea comunității locale și a serviciilor competente ale acesteia, cum ar fi asistenți sociali, cu un accent special pe drepturile la sănătate, locuință, educație și moștenire ale copilului. O atenție aparte trebuie acordată asigurării faptului că persoana care conduce o astfel de gospodărie (capul familiei) beneficiază de toate drepturile inerente statutului său de minor/copil, inclusiv acces la educație și divertisment, în plus față de drepturile pe care le are în calitate de cap al familiei.

38. Statele trebuie să asigure oportunități de îngrijire pe timpul zilei, inclusiv program școlar prelungit și momente de respiro, pentru a permite părinților să facă mai bine față responsabilităților pe care le au față de familie, inclusiv față de responsabilitățile suplimentare inerente îngrijirii copiilor cu nevoi speciale.

Prevenirea separării familiei

39. Sunt necesare criteriile corespunzătoare, ce au la bază principiile profesionale solide, care să fie aplicate unitar în vederea evaluării situației copilului și a familiei, inclusiv a capacității efective și potențiale a familiei de a îngriji copilul, în cazurile în care autoritatea sau agenția competentă are motive întemeiate să creadă că bunăstarea copilului este expusă la riscuri.

40. Deciziile ce vizează îndepărtarea sau reintegrarea trebuie să aibă la bază o astfel de evaluare și trebuie să se ia de către profesioniști calificați și cu pregătire corespunzătoare, în numele sau cu autorizarea unei autorități competente, pe baza unui proces complet de consultare cu toate părțile interesate și având în vedere necesitatea elaborării unui plan pentru viitorul copilului.

41. Statele sunt îndemnate să adopte măsuri pentru asigurarea unei protecții integrale și să garanteze drepturile în timpul sarcinii, nașterii și perioadei de alăptare, în scopul asigurării condițiilor necesare de demnitate și egalitate pentru o evoluție optimă a sarcinii și îngrijirii ulterioare a copilului. Drept urmare, la dispoziția viitorilor părinți, în special a părinților minori, care au dificultăți în exercitarea responsabilităților părintești, trebuie să fie puse programele de asistență. Aceste programe trebuie să vizeze capacitatea mamelor și taților de a se achita de responsabilitățile lor părintești, în condiții de demnitate și evitând ca acestora să li se inducă ideea că trebuie să renunțe la copil din cauza situației vulnerabile în care se află.

42. Atunci când se renunță la un copil sau acesta este abandonat, statele trebuie să se asigure că acest lucru se realizează în condiții de confidențialitate și siguranță pentru copil, cu respectarea dreptului acestuia la informații despre originea sa, acolo unde acest lucru este corespunzător și posibil în baza legilor respectivului stat.

43. Statele trebuie să formuleze politici clare de abordare a situațiilor în care un copil a fost abandonat în anonimitate, care să indice în ce măsură și cum se poate realiza depistarea familiei și reunificarea cu aceasta sau plasamentul în cadrul familiei extinse. Politicile trebuie, în plus, să permită și luarea unor decizii oportune privind eligibilitatea copilului pentru un plasament familial permanent și organizarea rapidă a acestor plasamente.

44. În situația în care o agenție publică sau privată este abordată de un părinte sau un tutore legal care dorește să renunțe permanent la un copil, statul trebuie să asigure că familia beneficiază de consiliere și asistență socială pentru a fi încurajată și ajutată să continue să aibă grijă de copil. Dacă aceste demersuri eșuează, se impune realizarea unei evaluări profesionale de către un asistent social sau alt profesionist competent pentru a stabili în ce măsură există alți membri ai familiei care doresc să își asume responsabilitatea permanentă a îngrijirii copilului și dacă respectivele aranjamente sunt în interesul superior al copilului. În cazul în care astfel de aranjamente nu sunt posibile sau nu sunt în interesul superior al copilului, se vor depune eforturi pentru a se identifica o soluție de plasament familial permanent, într-o perioadă rezonabilă de timp.

45. În situația în care o agenție publică sau privată este abordată de un părinte sau un tutore legal care dorește să plaseze un copil în îngrijire pentru o perioadă scurtă sau nedeterminată de timp, statul trebuie să asigure disponibilitatea consilierii și asistenței socialei pentru ca respectiva persoană să fie încurajată și ajutată să continue să aibă grijă de copil. Un copil trebuie admis în îngrijire alternativă doar atunci când aceste eforturi au fost epuizate și există motive acceptabile și justificate pentru intrarea în îngrijire.

46. Profesorilor și altor persoane care lucrează cu copiii trebuie să li se ofere formare specifică pentru a-i ajuta să identifice situațiile de abuz, neglijare, exploatare sau risc de abandon și să semnaleze aceste situații organismelor competente.

47. Orice decizie de îndepărtare a unui copil împotriva voinței părinților acestuia se va lua de către autoritățile competente, în conformitate cu legile și procedurile aplicabile și sub rezerva unei revizuirii judiciare, părinților fiindu-le asigurat dreptul la contestație și accesul la reprezentare juridică corespunzătoare.

48. În situația în care persoana de îngrijire unică sau principală a unui copil este privată de libertate ca urmare a arestului preventiv, trebuie luate măsuri și sentințe de condamnare neprivative de libertate, ori de câte ori este posibil, acordând atenția cuvenită interesului superior al copilului. Statele trebuie să ia în considerare interesul superior al copilului atunci când decid dacă să îndepărteze un copil născut în detenție sau copiii care trăiesc în detenție alături de un părinte. Îndepărtarea acestor copii trebuie să fie tratată în aceeași manieră ca alte situații în care este avută în vedere separarea. Se vor depune toate eforturile pentru a se asigura că copiii care rămân în custodia părintelui beneficiază de îngrijire și protecție adecvată, cu garantarea drepturilor aferente statutului lor de persoane libere și a accesului la activități în comunitate.

B. Promovarea reintegrării în familie

49. Pentru a pregăti și sprijini copilul și familia pentru posibila revenire a acestuia în familie, situația copilului trebuie evaluate de o persoană sau echipă desemnată care are acces la expertiză multidisciplinară, în consultare cu diferiții actori implicați (copilul, familia, persoane de îngrijire alternativă), astfel încât să se stabilească în ce măsură reintegrarea copilului în familie este posibilă și servește interesului superior al copilului, ce pași implică acest proces și sub supervizarea cui trebuie să se realizeze.

50. Obiectivele reintegrării și principalele sarcini ale familiei și persoanei de îngrijire alternativă în acest sens trebuie prevăzute în scris și agreeate de toate părțile implicate.

51. Între copil și familie trebuie să se dezvolte un contact periodic și corespunzător, în scopul specific al reintegrării, iar acest contact trebuie sprijinit și monitorizat de organismul competent.

52. Odată decisă, reintegrarea copilului în familia sa trebuie concepută ca un proces treptat și supervizat, însoțit de măsuri de urmărire și asistență care iau în considerare vârsta, nevoile și capacitățile de evoluție ale copilului, precum și cauza separării inițiale.

V. Cadrul de furnizare a îngrijirii

53. În vederea satisfacerii nevoilor psiho-emoționale, sociale și de altă natură ale fiecărui copil lipsit de îngrijire părintească, statele trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că sunt puse în aplicare condițiile legislative, de politici și financiare necesare pentru asigurarea opțiunilor corespunzătoare de îngrijire alternativă, acordându-se prioritate soluțiilor ce au la bază familia și comunitatea.

54. Statele trebuie să asigure disponibilitatea unei plaje de opțiuni de îngrijire alternativă, în conformitate cu principiile statuate în prezentele Liniile de îndrumare, pentru îngrijirea de urgență, pe termen scurt și pe termen lung.

55. Statele trebuie să se asigure că toate entitățile și persoanele implicate în furnizarea îngrijirii alternative pentru copii sunt autorizate în mod corespunzător să facă acest lucru de către o autoritate competentă și sunt spuse unui proces de monitorizare și revizuire periodică de către respectiva autoritate, în conformitate cu prezentele Liniile de îndrumare. În acest scop, aceste autorități trebuie să dezvolte criterii corespunzătoare de evaluare a profesionalismului și compatibilității etice a furnizorilor de îngrijire și de acreditare, monitorizare și supervizare a acestora.

56. Cu privire la aranjamentele de îngrijire informală pentru copil, indiferent dacă este vorba de familia extinsă, prieteni sau alte părți, statele trebuie, acolo unde se pretează, să încurajeze persoanele de îngrijire să notifice autoritățile competente în acest sens pentru ca acestea și copilul să poată să beneficieze de orice sprijin financiar și de altă natură necesar în vederea promovării bunăstării și protecției copilului. Acolo unde este posibil și necesar, statele trebuie să încurajeze și să permită persoanelor de îngrijire informale, cu consimțământul copilului și al părinților în cauză, să formalizeze aranjamentele de îngrijire după trecerea unei perioade rezonabile de timp, în măsura în care aranjamentul s-a dovedit a fi, până în prezent, în interesul superior al copilului și se preconizează că va continua și într-un viitor previzibil.

VI. Stabilirea formei optime de îngrijire

57. Luarea deciziilor privind îngrijirea alternativă în interesul superior al copilului trebuie să se facă prin intermediul unei proceduri administrative sau altei proceduri adecvate și recunoscute, cu asigurarea protecțiilor legale, inclusiv, acolo unde se impune, a reprezentării legale în numele copiilor în orice proceduri legale. Aceasta trebuie să se fundamenteze pe o evaluare, planificare și revizuire realizate cu rigurozitate prin intermediul structurilor și mecanismelor stabilite și trebuie să se realizeze individualizat pentru fiecare caz în parte de către profesioniști cu calificarea corespunzătoare în cadrul unei echipe multidisciplinare, ori de câte ori este posibil. Procesul de decizie trebuie să implice consultări complete cu copilul, în funcție de capacitățile de evoluție ale acestuia, și cu părinții sau reprezentanții legali ai copilului în toate etapele. În acest scop, toate părțile interesate trebuie să beneficieze de informațiile necesare pe care să își fundamenteze opinia. Statele trebuie să depună toate eforturile pentru a asigura resursele și canalele necesare pentru instruirea și recunoașterea profesioniștilor responsabili de stabilirea formei optime de îngrijire astfel încât să faciliteze respectarea prevederilor prezentului document.

58. Evaluarea trebuie realizată rapid, cu rigurozitate și atenție. Aceasta trebuie să aibă în vedere siguranța și bunăstarea imediate a copilului, alături de îngrijirea și dezvoltarea pe termen lung a acestuia, și trebuie să acopere caracteristicile personale și de dezvoltare, contextul etnic, cultural, lingvistic și religios, mediul familial și social, istoricul medical și toate nevoile speciale ale copilului.

59. Rapoartele inițiale și de revizuire elaborate vor fi folosite ca instrumente esențiale în planificarea deciziilor de la momentul la care sunt acceptate de autoritățile competente și în continuare, avându-se în vedere, printre altele, evitarea întreruperilor nejustificate și a deciziilor contradictorii.

60. Modificările frecvente ale mediilor de îngrijire sunt dăunătoare dezvoltării copilului și capacității acestuia de a stabili relații de atașament și, drept urmare, trebuie evitate. Scopul plasamentelor pe termen scurt este să permită organizarea unei soluții permanente corespunzătoare. Copilului trebuie să i se garanteze permanența, fără întârzieri nejustificate, prin integrarea acestuia în familia nucleară sau extinsă sau, atunci când acest lucru nu este posibil, într-un context familial alternativ stabil sau, atunci când sunt îndeplinite condițiile de la alineatul 21 de mai sus, în îngrijire instituționalizată stabilă și adecvată.

61. Planificarea furnizării îngrijirii și permanenței se va realiza cât mai devreme cu putință, de preferat înainte ca un copil să intre efectiv în îngrijire, analizându-se avantajele și dezavantajele imediate și pe termen lung ale fiecărei opțiuni avute în vedere, și trebuie să includă propuneri pe termen scurt și lung.

62. Planificarea furnizării îngrijirii și permanenței trebuie să aibă la bază în principal caracterul și calitatea relației de atașament dintre copil și familie, capacitatea familiei de a apăra bunăstarea și dezvoltarea armonioasă a copilului, nevoia sau dorința copilului de a face parte dintr-o familie, oportunitatea rămânerii copilului în comunitatea sau țara respectivă, contextul cultural, lingvistic și religios al copilului, precum și relațiile copilului cu frații și surorile sale, în vederea evitării separării acestora.

63. Planul trebuie să stipuleze clar, printre altele, scopurile plasamentului și măsurile necesare pentru atingerea acestora.

64. Copilul și părinții sau reprezentanții legali ai acestuia trebuie să fie informați complet despre opțiunile de îngrijire alternativă disponibile, implicațiile fiecărei opțiuni și drepturile și obligațiile aferente.

65. Elaborarea, punerea în aplicare și evaluarea unei măsuri de protecție pentru un copil se vor realiza, în măsura maximă posibilă, cu participarea părinților sau tutorilor legali ai acestuia și a posibilelor familii substitut și posibilelor persoane de îngrijire, cu respectarea nevoilor, convingerilor și dorințelor speciale ale acestuia. La solicitarea copilului, părinților sau reprezentanților legali, alte persoane importante în viața copilului pot fi de asemenea consultate în orice proces decizional, la discreția autorităților competente.

66. Statele trebuie să asigure că copilul care a fost plasat în îngrijire alternativă de către o instanță, un tribunal sau un organism administrativ sau alt organism competent constituit în mod legal, precum și părinții acestuia sau alte persoane cu responsabilitate părintească au posibilitatea de a da declarații pe marginea deciziei de plasament în instanță, că sunt informați despre drepturile pe care le au de a da astfel de declarații și că sunt asistați când fac acest lucru.

67. Statele trebuie să asigure dreptul oricărui copil care a fost plasat în îngrijire temporară la o revizuire periodică și riguroasă - de preferat o dată la trei luni - a caracterului adecvat al îngrijirii și tratamentului care i se aplică, avându-se în vedere în principal dezvoltarea personală a acestuia și orice nevoi și evoluții în schimbare în mediul său familial, precum și a caracterului adecvat și necesității plasamentului curent în aceste circumstanțe. Analiza trebuie realizată de persoane calificate și autorizate în mod corespunzător și trebuie să implice deopotrivă copilul și toate persoanele relevante din viața copilului.

68. Copilul trebuie să fie pregătit pentru toate schimbările mediului de îngrijire care rezultă din procesele de planificare și revizuire.

VII. Furnizarea îngrijirii alternative

A. Politicile

69. Statul sau nivelul adecvat de guvernământ are responsabilitatea de a asigura dezvoltarea și implementarea unor politici coordonate cu privire la îngrijirea formală și informală pentru toți copiii care sunt lipsiți de îngrijire părintească. Aceste politici trebuie să aibă la bază informații și date statistice fiabile. Ele trebuie să definească un proces de stabilire a responsabilității pentru un copil, având în vedere rolul părinților sau persoanelor principale de îngrijire ale copilului în protecția, îngrijirea și dezvoltarea acestuia. Exceptând situația în care se indică în mod diferit, se presupune că responsabilitatea este în sarcina părinților sau persoanelor principale de îngrijire ale copilului.

70. Toate entitățile statului implicate în trimiterea cazurilor copiilor lipsiți de îngrijire părintească și furnizarea de asistență acestora, în cooperare cu societatea civilă, trebuie să adopte politici și proceduri care favorizează schimbul de informații și relaționarea între agenții și persoane pentru a asigura eficacitatea îngrijirii, măsurilor post-îngrijire și protecției acestor copii. Locația și/sau modul de funcționare al agenției responsabile de supravegherea îngrijirii alternative trebuie stabilite pentru a maximiza astfel accesibilitatea acestora pentru cei care au nevoie de serviciile furnizate.

71. O atenție specială trebuie acordată calității furnizării îngrijirii alternative, atât îngrijirii instituționalizate, cât și îngrijirii de tip familial, în special în ceea ce privește abilitățile, selecția, formarea și supervizarea persoanelor de îngrijire. Rolul și funcțiile acestora trebuie definite clar și clarificate raportat la cele ale părinților sau tutorilor legali ai copilului.

72. În fiecare țară, autoritățile competente trebuie să elaboreze un document care stabilește drepturile copilului în îngrijire alternativă, în conformitate cu prezentele Linii de îndrumare. Copiii aflați în îngrijire alternativă trebuie să li se permită să înțeleagă pe deplin regulile, regulamentele și obiectivele mediului de îngrijire, precum și drepturile și obligațiile care le revin în acest context.

73. Întregul proces de asigurare a îngrijirii alternative trebuie să aibă la bază o declarație scrisă a scopurilor și obiectivelor furnizorului în furnizarea serviciilor și a caracterului responsabilităților față de copil, care să reflecte standardele consfințite prin Convenția privind drepturile copilului, prezentele Linii de îndrumare și legea aplicabilă.

Toți furnizorii trebuie să fie calificați sau aprobați în mod corespunzător în conformitate cu cerințele legale cu privire la furnizarea serviciilor de îngrijire alternativă.

74. Este necesară stabilirea unui cadru de reglementare care să asigure un proces standard de trimitere sau admisie a unui copil către sau într-un mediu de îngrijire alternativă.

75. Practicile culturale și religioase aferente furnizării îngrijirii alternative, inclusiv cele în legătură cu perspectivele de gen, trebuie respectate și promovate în măsura în care se poate demonstra că acestea sunt consecvente cu drepturile și interesul superior al copilului. Procesul de analiză a măsurii în care aceste practici trebuie avansate se va realiza într-o manieră amplu participativă, cu implicarea liderilor culturali și religioși, a profesioniștilor și a celor care au grijă de copiii lipsiți de îngrijire părintească, a părinților și altor factori interesați relevanți, precum și a copiilor.

1. Îngrijirea informală

76. În vederea asigurării faptului că sunt îndeplinite condițiile corespunzătoare ale îngrijirii în îngrijirea informală furnizată de persoane sau familii, statele trebuie să recunoască rolul jucat de acest tip de îngrijire și să ia măsurile corespunzătoare pentru a susține furnizarea acesteia în condiții optime, pe baza unei evaluări care să identifice acele contexte particulare care pot necesita asistență sau supraveghere specială.

77. Autoritățile competente trebuie, acolo unde este necesar, să încurajeze persoanele de îngrijire să semnaleze aranjamentele de îngrijire și trebuie în plus să le asigure acestora acces la toate serviciile și prestațiile disponibile care îi pot ajuta în descărcarea de sarcinile de îngrijire și protejare a copilului.

78. Statul trebuie să recunoască responsabilitatea *de facto* a persoanelor de îngrijire informală a copiilor.

79. Statele trebuie să conceapă măsuri speciale și corespunzătoare menite să protejeze copiii aflați în îngrijire informală împotriva abuzului, neglijării, muncii copilului și tuturor celorlalte forme de exploatare, acordând o atenție specială îngrijirii informale furnizate de persoanele care nu le sunt rude sau de rude care nu au fost cunoscute anterior de copii sau care trăiesc departe de domiciliul obișnuit al copiilor.

2. Condițiile generale care se aplică tuturor formelor de organizare formală a îngrijirii alternative

80. Transferul unui copil în îngrijire alternativă trebuie realizat cu maximă sensibilitate și într-o manieră propice copilului, în special prin implicarea de personal cu pregătire de specialitate și, în principiu, fără uniformă.

81. Atunci când un copil este plasat în îngrijire alternativă, contactul acestuia cu familia, precum și cu alte persoane apropiate acestuia, cum ar fi prieteni, vecini sau persoane de îngrijire anterioare, trebuie încurajat și facilitat, în conformitate cu principiile privind protecția copilului și interesul superior al copilului. Copilul trebuie să aibă acces la informații despre situația membrilor familiei sale, atunci când nu are contact cu aceștia.

82. Statele trebuie să acorde o atenție aparte asigurării faptului că copiii aflați în îngrijire alternativă, din cauza încarcerării sau spitalizării prelungite a părinților lor, au posibilitatea de a ține legătura cu părinții și de a beneficia de consilierea și sprijinul de care au nevoie în acest sens.
83. Persoanele de îngrijire trebuie, la rândul lor, să se asigure că copiii beneficiază de cantități suficiente de hrană îndestulătoare și nutritivă în conformitate cu obiceiurile lor alimentare și standardele de dietă relevante, precum și în conformitate cu credințele religioase ale copiilor. Dacă este necesar, trebuie asigurate suplimente nutritive corespunzătoare.
84. Persoanele de îngrijire trebuie să promoveze sănătatea copiilor pe care îi au în responsabilitate și să facă aranjamentele necesare pentru a aceștia să beneficieze de îngrijire medicală, consiliere și sprijin atunci când au nevoie de acestea.
85. Copiii trebuie să beneficieze de acces la educație formală, non-formală și profesională în conformitate cu drepturile pe care le au, în măsura în care este maximum posibil în unitățile de învățământ din comunitatea locală.
86. Persoanele de îngrijire trebuie să asigure că dreptul fiecărui copil, inclusiv al copiilor cu dizabilități, care trăiesc cu sau sunt afectați de HIV/SIDA sau care au alte nevoi speciale, de a se dezvolta prin joc și activități distractive este respectat și că sunt create oportunități pentru astfel de activități în interiorul și în afara mediului de îngrijire. Contactul cu copiii și alte persoane din comunitatea locală trebuie încurajat și facilitat.
87. Nevoile specifice de siguranță, sănătate, nutriție, dezvoltare și de altă natură ale bebelușilor și copiilor mici, inclusiv ale celor cu nevoi speciale, sunt integrate în toate mediile de îngrijire, inclusiv asigurând continuitatea legăturii de atașament dintre aceștia și o anumită persoană de îngrijire.
88. Copiilor trebuie să li se permită să își satisfacă nevoile aferente vieții lor religioase și spirituale, inclusiv prin primirea de vizite din partea unui reprezentant calificat al religiei pe care o îmbrățișează, precum și să decidă în mod liber dacă vor participa sau nu la slujbe religioase, educație religioasă sau consiliere. Contextul religios al copilului trebuie respectat și niciun copil nu trebuie nici încurajat, nici convins să își schimbe religia sau credința în timpul plasării în îngrijire.
89. Toți adulții responsabili de copii trebuie să respecte și să promoveze dreptul la intimitate, inclusiv facilități corespunzătoare pentru satisfacerea nevoilor de igienă și sanitare, cu respectarea diferențelor de gen și a interacțiunii între genuri, precum și spații de depozitare a bunurilor personale corespunzătoare, sigure și accesibile.
90. Persoanele de îngrijire trebuie să înțeleagă importanța rolului pe care îl au în dezvoltarea pozitivă, siguranța și relațiile benefice cu copiii și trebuie să poată să facă acest lucru.
91. Condițiile de cazare în toate mediile de îngrijire alternativă trebuie să îndeplinească cerințele de sănătate și siguranță.
92. Statele trebuie să se asigure, prin autoritățile naționale și locale competente, că condițiile de cazare oferite copiilor aflați în îngrijire alternativă și supravegherea acestora în astfel de unități le asigură copiilor un nivel corespunzător de protecție împotriva oricărei forme de abuz. O atenție aparte trebuie acordată vârstei, nivelului de maturitate și vulnerabilității fiecărui copil în orice analiză care urmărește să stabilească condițiile de viață ale acestuia. Măsurile ce vizează protecția copiilor aflați în îngrijire trebuie să se conformeze prevederilor legale și să nu implice impunerea de constrângeri nejustificate asupra libertății acestora și trebuie să fie puse în aplicare raportat la copiii de aceeași vârstă din comunitate.
93. Toate mediile de îngrijire alternativă trebuie să asigure un nivel corespunzător de protecție a copiilor împotriva răpirii, traficului, vânzării și tuturor celorlalte forme de exploatare. Orice constrângeri impuse ulterior libertății și conduitei acestora nu vor fi mai stricte decât cele care sunt strict necesare pentru asigurarea protecției efective a acestora

împotriva oricăror astfel de acte.

94. Toate persoanele de îngrijire trebuie să promoveze și încurajeze copiii și tinerii să se dezvolte și să facă alegeri în cunoștință de cauză, luând în considerare riscurile acceptabile și vârsta copilului, precum și posibilitățile de evoluție ale acestuia.

95. Statele, agențiile și unitățile, școlile și alte servicii din comunitate trebuie să ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura că copiii aflați în îngrijire alternativă nu sunt stigmatizați pe durata sau după ieșirea din plasament. Aici vor fi incluse și eforturile de reducere la minimum a identificării copiilor ca fiind îngrijiți într-un mediu de îngrijire alternativă.

96. Toate măsurile disciplinare și de gestionare a comportamentelor care reprezintă tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, inclusiv închiderea și izolarea sau orice alte forme de violență fizică sau psihică ce au potențialul de a compromite sănătatea fizică sau psihică a copilului, trebuie interzise cu strictețe în conformitate cu legislația internațională privind drepturile omului. Statele trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a preveni orice astfel de practici și pentru a se asigura că acestea sunt sancționate prin lege. Limitarea contactului cu membrii familiei copilului și cu alte persoane care prezintă o importanță aparte pentru copil nu va fi folosită niciodată ca sancțiune.

97. Utilizarea forței și a constrângerilor de orice fel nu va fi autorizată decât dacă este strict necesară pentru protejarea integrității fizice sau psihice a copilului sau altor persoane, în conformitate cu legea și într-o manieră proporțională și justificată și acordând respectul cuvenit drepturilor fundamentale ale copilului. Constrângerea cu ajutorul medicamentelor și al medicației va avea întotdeauna la bază necesități terapeutice și nu va fi niciodată aplicată în lipsa unei evaluări medicale și recomandării unui specialist.

98. Copiii aflați în îngrijire trebuie să beneficieze de acces la o persoană de încredere căreia să i se pot confesa în condiții de deplină confidențialitate. Această persoană trebuie desemnată de autoritatea competentă cu acordul copilului respectiv. Copilul trebuie informat despre posibilitatea încălcării obligației de confidențialitate în conformitate cu standardele juridice sau etice și în anumite circumstanțe.

99. Copiii aflați în îngrijire trebuie să aibă acces la un mecanism cunoscut, eficace și imparțial prin care pot să semnaleze reclamații sau preocupări pe care le au în legătură cu tratamentul care li se aplică sau condițiile plasamentului. Astfel de mecanisme trebuie să includă consultare inițială, feedback, implementare și consultare ulterioară. Tinerii care au o experiență de îngrijire trebuie implicați în acest proces, iar opiniile lor trebuie să aibă greutatea cuvenită. Acest proces trebuie implementat de persoane competente și cu pregătire de specialitate în munca cu copiii și tinerii.

100. Un rol important în promovarea sentimentului de auto-identitate al copilului îl poate juca o așa-numită carte a vieții care conține informații, imagini, obiecte personale și amintiri din fiecare etapă a vieții copilului și care va fi realizată cu participarea copilului și va fi la dispoziția acestuia permanent.

B. Responsabilitatea legală pentru copil

101. În situațiile în care părinții copilului lipsesc sau nu au capacitatea de a lua decizii curente în interesul superior al copilului, iar plasarea în îngrijire alternativă a copilului a fost hotărâtă de un organism administrativ competent sau o autoritate judiciară competentă, o persoană desemnată sau o entitate competentă trebuie să fie investită cu dreptul și responsabilitatea legală de a lua aceste decizii în locul părinților, cu consultarea deplină a copilului. Statele trebuie să se asigure că există un mecanism pentru desemnarea acestei persoane sau entități.

102. Această responsabilitate legală trebuie atribuită de autoritățile competente și va fi supravegheată direct de acestea sau prin intermediul entităților acreditate oficial, inclusiv al autorităților neguvernamentale. Răspunderea pentru acțiunile persoanei sau entității în cauză va aparține organismului care le-a desemnat.

103. Persoanele care exercită o astfel de responsabilitate legală trebuie să aibă o reputație nepătată, să cunoască problemele copilului și să aibă capacitatea de a lucra direct cu copiii și de a înțelege orice nevoi speciale și culturale ale copiilor care urmează să le fie încredințați. Acestea trebuie să beneficieze de formare și asistență profesională corespunzătoare în acest sens. Ele trebuie să fie în postura de a putea să ia decizii independente și imparțiale care sunt în interesul superior al copilului în cauză și care să promoveze și să apere bunăstarea fiecărui copil în parte.

104. Rolul și responsabilitățile specifice ale persoanei sau entității desemnate trebuie să includă:

(a) Asigurarea faptului că drepturile copilului sunt protejate și, în mod aparte, a faptului că copilul beneficiază de îngrijire, condiții de cazare, îngrijire medicală, oportunități de dezvoltare, asistență psihosocială și asistență educațională și lingvistică corespunzătoare;

(b) Asigurarea faptului că copilul are acces la reprezentare juridică și de altă natură atunci când are nevoie de aceasta, cu consultarea copilului astfel încât opiniilor acestuia să li se acorde atenția cuvenită de către autoritățile de decizie și cu informarea și menținerea copilului informat despre drepturile pe care le are;

(c) Aducerea unui aport la identificarea unei soluții stabile care să fie în interesul superior al copilului;

(d) Asigurarea unei legături între copil și diferitele organizații care pot furniza servicii copilului;

(e) Asistarea copilului în depistarea membrilor familiei;

(f) Asigurarea faptului că, în cazul repatrierii sau reunificării familiei, aceasta este în interesul superior al copilului;

(g) Ajutarea copilului să țină legătura cu familia sa, atunci când se impune.

1. Agențiile și centrele responsabile de îngrijirea formală

105. Legislația trebuie să prevadă faptul că toate agențiile și unitățile sunt înregistrate și autorizate să funcționeze de serviciile de protecție socială sau altă autoritate competentă și că nerespectarea respectivelor prevederi legislative reprezintă o infracțiune sancționabilă prin lege. Autorizarea se va acorda și va fi revizuită periodic de autoritățile competente pe baza criteriilor standard care acoperă, ca cerințe minime, obiectivele, funcționarea, procedurile de recrutare și calificare a personalului, condițiile de îngrijire și sursele de finanțare și gestiunea financiară ale agenției sau unității.

106. Toate agențiile și unitățile trebuie să dețină declarații scrise de politici și practică, conforme cu prezentele Linii de îndrumare, care stabilesc cu claritate scopurile, politicile, metodele și standardele urmărite și puse în aplicare pentru recrutarea, monitorizarea, supervizarea și evaluarea persoanelor de îngrijire calificate și adecvate care să asigure îndeplinirea respectivelor obiective.

107. Toate agențiile și unitățile trebuie să își elaboreze câte un cod de conduită conform cu prezentele Linii de îndrumare care să definească rolul fiecărui profesionist și, în special, pe cel al persoanelor de îngrijire și care să includă proceduri de raportare a acuzațiilor de abateri disciplinare cu privire la orice membru al echipei.

108. Modalitățile de finanțare a furnizării îngrijirii nu vor fi niciodată de așa natură încât să încurajeze plasamente necesare sau rămânerea prelungită a copilului în îngrijirea organizată sau asigurată de o agenție sau unitate.

109. Se vor ține evidențe cuprinzătoare și actualizate cu privire la modul de administrare a serviciilor de îngrijire alternativă, inclusiv dosare detaliate pentru toți copiii aflați în îngrijirea acestora, personalul angajat și tranzacțiile financiare.

110. Evidențele copiilor aflați în îngrijire trebuie să fie complete, actualizate, confidențiale și în siguranță și trebuie să includă informații cu privire la admisia și ieșirea acestora din îngrijire, precum și la forma, conținutul și detaliile plasamentului fiecărui copil, împreună cu orice document de identitate corespunzător și alte informații personale. Informațiile despre familia copilului trebuie să fie incluse în dosarul copilului, alături de rapoartele evaluărilor periodice. Aceste evidențe trebuie să urmărească copilul pe întreaga perioadă de îngrijire alternativă și să facă obiectul consultărilor cu profesioniști autorizați responsabili în mod curent de îngrijirea acestora.

111. Evidențele la care se face referire mai sus pot fi puse la dispoziția copilului și părinților sau tutorilor acestuia, totuși însă cu respectarea dreptului copilului la intimitate și confidențialitate, după caz. Înainte, în timpul și după consultarea dosarului personal se va asigura consiliere corespunzătoare.

112. Toate serviciile de îngrijire alternativă trebuie să fie fundamentate de o politică clară pentru asigurarea confidențialității informațiilor cu privire la copil, pe care toate persoanele de îngrijire să o cunoască și pe care să o respecte.

113. Ca bună practică, toate agențiile și unitățile trebuie să se asigure în mod sistematic că, înainte de angajare, persoanele de îngrijire și ceilalți membri ai personalului care intră în contact direct cu copiii trec printr-o evaluare corespunzătoare și cuprinzătoare a adecvării lor pentru munca cu copiii.

114. Condițiile de muncă, inclusiv remunerarea, oferite persoanelor de îngrijire angajate de agenții și unități trebuie să fie unele care să asigure cele mai înalte niveluri de motivare, satisfacție profesională și continuitate și, drept urmare, de disponibilitate din partea acestora de a-și duce rolul la îndeplinire cu maximă adecvare și eficacitate.

115. Tuturor persoanelor de îngrijire trebuie să li se ofere cursuri de formare cu privire la drepturile copiilor lipsiți de îngrijirea părinților și cu privire la vulnerabilitatea specifică a acestor copii, în situații deosebite de dificile, cum ar fi plasamentele de urgență sau plasamentele în afara zonei unde își au domiciliul obișnuit. Trebuie să se asigure un nivel corespunzător de sensibilitate cu privire la aspectele culturale, sociale, de gen și religioase. Statele trebuie, în plus, să furnizeze resurse și canale adecvate pentru recunoașterea acestor profesioniști pentru a favoriza implementarea prevederilor prezentului document.

116. Cursuri de formare cu privire la modurile optime de abordare a comportamentelor ce ridică provocări, inclusiv cu privire la tehnicile de soluționare a conflictelor și mijloacele de prevenire a actelor de vătămare sau auto-vătămare, trebuie oferite tuturor persoanelor angajate de agenții și unități.

117. Agențiile și unitățile trebuie să se asigure că, ori de câte ori este posibil, persoanele de îngrijire sunt pregătite să răspundă copiilor cu nevoi speciale, în mod aparte celor care trăiesc cu HIV/SIDA sau alte afecțiuni fizice sau critice cronice, și copiilor cu dizabilități fizice sau psihice.

2. Îngrijirea în familii substitut

118. Autoritatea sau agenția competentă trebuie să conceapă un sistem, și trebuie să își pregătească personalul implicat în consecință, pentru evaluarea și corelarea nevoilor copilului cu abilitățile și resursele posibilelor persoane de îngrijire și pentru pregătirea tuturor părților interesate pentru plasament.

119. În fiecare localitate trebuie identificat un număr de familii substitut acreditate care să poată asigura copiii îngrijire și protecție, menținând în același timp legăturile acestora cu familia, comunitatea și grupul cultural.

120. Trebuie dezvoltate și puse permanent la dispoziția familiilor substitut servicii speciale de pregătire, asistență și consiliere, înainte, în timpul și după plasament.

121. În cadrul agențiilor care oferă servicii de îngrijire în familii substitut și al altor sisteme implicate în viața copiilor lipsiți de îngrijire părintească, persoanele de îngrijire trebuie să aibă posibilitatea de a-și face vocea auzită și de a influența modul de concepere a politicilor.

122. Înființarea de asociații ale familiilor substitut care să ofere un important sprijin reciproc și care să contribuie și dezvoltarea de practici și politici trebuie încurajată.

C. Îngrijirea rezidențială

123. Unitățile care oferă îngrijire de tip rezidențial trebuie să fie de dimensiuni mici și organizate în jurul drepturilor și nevoilor copiilor, într-un mediu care să se apropie cât mai mult cu putință de mediul familial sau al unui grup restrâns. Obiectivul acestora trebuie să fie, în general, asigurarea de îngrijire temporară și aducerea în mod activ a unui aport la reintegrarea copilului în familie sau, în cazul în care acest lucru nu este posibil, asigurarea unei îngrijiri stabile pentru copil într-un mediu familial alternativ, inclusiv prin adopție sau *kafala*, conform legii islamice, acolo unde se impune.

124. Trebuie luate măsuri astfel încât, acolo unde este necesar și corespunzător, un copil care are nevoie doar de protecție și îngrijire alternativă să fie plasat separat de copiii care fac obiectul sistemului penal.

125. Autoritatea națională sau locală competentă trebuie să implementeze proceduri riguroase de triere prin care să asigure că se realizează doar admișiile necesare în aceste centre.

126. Statele trebuie să se asigure că în mediile de îngrijire rezidențială există un număr suficient de persoane de îngrijire, astfel încât fiecare copil să beneficieze de atenție și îngrijire individualizată și, acolo unde se impune, de posibilitatea de a stabili o relație de atașament cu o anumită persoană de îngrijire. Persoanele de îngrijire trebuie distribuite în mediul de îngrijire într-o asemenea manieră încât să contribuie la implementarea în condiții de eficacitate a scopurilor și obiectivelor acesteia și la asigurarea protecției copilului.

127. Prin legi, politici și reglementări trebuie să se interzică recrutarea și căutarea de copii pentru plasament în îngrijire de tip rezidențial de către agenții, unități sau persoane fizice.

D. Inspecție și monitorizare

128. Agențiile, unitățile și profesioniștii implicați în furnizarea îngrijirii trebuie să răspundă în fața unei autorități publice specifice care ar trebui să asigure, printre altele, inspecții frecvente, prin vizite programate și neanunțate în egală măsură, care să implice discuții și observarea personalului și a copiilor.

129. În măsura în care este posibil și corespunzător, funcțiile de inspecție trebuie să includă și o componentă de formare și construire a capacității furnizorilor de îngrijire.

130. Statele trebuie încurajate să asigure existența unui mecanism independent de monitorizare, luând în mod corespunzător în considerare principiile în legătură cu statutul organizațiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului (Principiile de la Paris)⁸.

---

⁸ Rezoluția 48/134, Anexa.

Mecanismul de monitorizare trebuie să fie ușor accesibil copiilor, părinților și celor responsabili de copiii lipsiți de îngrijire părintească. Funcțiile mecanismului de monitorizare vor include:

(a) Consultarea, în condiții de intimitate, a copiilor din toate formele de îngrijire alternativă, vizitarea mediilor de îngrijire în care aceștia trăiesc și realizarea de investigații asupra pretinselor situații de încălcare a drepturilor copiilor din respectivele medii, în urma unor sesizări sau din proprie inițiativă;

(b) Recomandarea de politici relevante autorităților competente cu scopul de a îmbunătăți tratamentul aplicat copiilor lipsiți de îngrijire părintească și asigurarea faptului că acestea respectă constatările determinante ale cercetărilor efectuate asupra protecției, sănătății, dezvoltării și îngrijirii copilului;

(c) Prezentarea de propuneri și comentarii pe marginea proiectelor legislative;

(d) Aducerea unei contribuții independente la procesul de raportare în conformitate cu Convenția privind drepturile copilului, inclusiv la rapoartele periodice pe care statele semnatare trebuie să le prezinte Comitetului pentru drepturile copilului cu privire la implementarea prezentelor Linii de îndrumare.

E. Sprijin pentru perioada ulterioară îngrijirii

131. Agențiile și unitățile trebuie să dețină o politică clară și trebuie să urmeze proceduri agreeate în legătură cu încheierea planificată și neplanificată a muncii lor cu copiii, pentru a asigura servicii corespunzătoare și/sau monitorizare post-îngrijire. Pe întreaga perioadă a îngrijirii, acestea trebuie să urmărească în mod sistematic să pregătească copiii să își asume independența și pentru integrarea deplină în comunitate, în special prin dobândirea de deprinderi sociale și de viață, care se consolidează prin participarea la viața comunității.

132. Procesul de tranziție de la îngrijire la perioada ulterioară îngrijirii trebuie să ia în considerare genul, vârsta, maturitatea și circumstanțele particulare ale copilului și trebuie să includă consiliere și asistență, în special în scopul evitării exploatării. Copiii care ies din îngrijire sunt încurajați să se implice în planificarea vieții lor în perioada ulterioară îngrijirii. Copiii cu nevoi speciale, cum ar fi cei cu dizabilități, trebuie să beneficieze de un sistem corespunzător de asistență care poate să asigure, printre altele, evitarea instituționalizării neneesare. Atât sectorul public, cât și cel privat trebuie încurajate, inclusiv prin stimulente, să angajeze copiii din diferite servicii de îngrijire, mai ales copiii cu nevoi speciale.

133. Trebuie depuse eforturi speciale pentru ca fiecărui copil să i se aloce, ori de câte ori este posibil, o persoană specializată care să poată facilita independența acestuia atunci când iese din îngrijire.

134. Perioada ulterioară îngrijirii trebuie să fie planificată cât mai devreme cu putință și, în orice caz, cu mult timp înainte ca un copil să părăsească efectiv mediul de îngrijire.

135. Oportunitățile permanente de educație și formare profesională trebuie fie puse la dispoziție ca parte a educației pentru deprinderea abilităților de viață oferite tinerilor care ies din îngrijire pentru a-i ajuta pe aceștia să devină independenți financiar și să-și genereze propriul venit.

136. Accesul la serviciile sociale, juridice și medicale, alături de asistența financiară corespunzătoare, trebuie de asemenea pus la dispoziția tinerilor care ies din îngrijire și în perioada imediat următoare.

VIII. Furnizarea îngrijirii pentru copiii care se află în afara țării unde își au domiciliul obișnuit

A. Plasarea unui copil în îngrijire în străinătate

137. Prezentele Linii de îndrumare se vor aplica tuturor entităților publice și private, precum și tuturor persoanelor implicate în demersurile care trebuie făcute pentru ca un copil să fie trimis pentru îngrijire într-o țară, alta decât țara unde acesta își are domiciliul obișnuit, indiferent dacă scopul este oferirea de tratament medical, găzduire temporară, pauză în îngrijire sau orice alt motiv.

138. Statele implicate trebuie să se asigure că un organism desemnat are responsabilitatea determinării standardelor care trebuie îndeplinite cu privire, în special, la criteriile pentru selectarea persoanelor de îngrijire din țara gazdă și calitatea îngrijirii și măsurilor subsecvente, precum și pentru supervizarea și monitorizarea funcționării acestor scheme.

139. Pentru a se asigura cooperarea internațională necesară și protecția copilului în aceste situații, statele sunt îndemnate să ratifice sau să semneze Convenția de la Haga asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor din 19 octombrie 1996⁹.

B. Furnizarea îngrijirii unui copil care se află deja în străinătate

140. Prezentele Linii de îndrumare, precum și celelalte prevederi internaționale relevante se vor aplica tuturor entităților publice și private, precum și tuturor persoanelor implicate în demersurile care trebuie făcute cu privire la un copil care are nevoie de îngrijire în timpul în care se află în altă țară decât țara unde acesta își are domiciliul obișnuit, indiferent de motiv.

141. Copiii neînsoțiți sau separați care se află deja în străinătate trebuie, în principiu, să se bucure de același nivel de protecție ca și copiii resortisanți ai țării în cauză.

142. Pentru a stabili modul adecvat de furnizare a îngrijirii, trebuie să se ia în considerare, în cadrul unei analize individuale, diversitatea și disparitatea copiilor neînsoțiți sau separați (cum ar fi contextul etnic și de migrație sau diversitatea culturală și religioasă).

143. Copiii neînsoțiți sau separați, inclusiv cei care ajung ilegal într-o anumită țară, nu trebuie, în principiu, să fie privați de libertate doar din motivul că au încălcat legile care reglementează intrarea și șederea pe un anumit teritoriu.

144. Copiii care sunt victime ale traficului de persoane nu trebuie nici luați în custodia poliției, nici sancționați pentru implicarea lor forțată în activități ilicite.

145. De îndată ce un copil neînsoțit este identificat, statele sunt îndemnate cu fermitate să îi numească acestuia un tutore sau, acolo unde se impune, să îi asigure reprezentare prin intermediul unei organizații responsabile de îngrijirea și bunăstarea acestuia, care să însoțească copilul pe tot parcursul procesului de stabilire a statutului și de decizie.

146. De îndată ce un copil neînsoțit sau separat este preluat în îngrijire, se vor depune toate eforturile justificate pentru a-i depista acestuia familia și a restabili legăturile cu aceasta, atunci când acest lucru este în interesul superior al copilului și nu îi pune în pericol pe cei implicați.

147. Pentru a asista în planificarea viitorului unui copil neînsoțit sau separat într-o manieră care asigură cea mai bună protecție drepturilor acestuia, statul în cauză și autoritățile de protecție socială din acesta trebuie să depună toate eforturile pentru a dobândi documentația și informațiile necesare realizării unei evaluări a riscurilor la care expus copilul și a situației sociale și familiale din țara unde își are domiciliul obișnuit.

⁹ Organizația Națiunilor Unite, *Seria tratatelor*, vol. 2204, nr. 39130.

148. Copiii neînsoțiți sau separați nu trebuie returnați în țara unde își au domiciliul obișnuit:

(a) Dacă, în urma evaluării riscurilor și securității, există motive să se creadă că siguranța și securitatea copilului sunt periclitate;

(b) Decât dacă, anterior returnării, o persoană potrivită de îngrijire, cum ar fi un părinte, altă rudă, altă persoană de îngrijire adultă, o agenție guvernamentală sau o agenție sau unitate autorizată din țara de origine, au agreeat și au capacitatea să își asume responsabilitatea pentru copil și să îi asigure acestuia îngrijire și protecție corespunzătoare;

(c) Dacă, din orice alte motive, acest lucru nu este în interesul superior al copilului, în conformitate cu rezultatele evaluării realizate de autoritățile competente.

149. Având în vedere cele de mai sus, cooperarea între state, regiuni, autorități locale și asociațiile societății civile trebuie promovată, consolidată și îmbunătățită.

150. Implicarea efectivă a serviciilor consulare sau, în absența acestora, a reprezentanților legali ai țării de origine trebuie prevăzută, atunci când acest lucru este în interesul superior al copilului și nu va pune în pericol nici copilul, nici familia acestuia.

151. Responsabilii de bunăstarea unui copil neînsoțit sau separat trebuie să faciliteze comunicarea permanentă între copil și familia acestuia, exceptând situația în care acest lucru se face împotriva voinței copilului sau se demonstrează că nu este în interesul superior al acestuia.

152. Plasamentul în vederea adopției sau *kafala*, conform legii islamice, nu trebuie avut în vedere ca primă alternativă potrivită pentru un copil neînsoțit sau separat. Statele sunt îndemnate să analizeze această opțiune doar după ce se asigură că eforturile depuse în vederea identificării locului unde se află părinții, membrii familiei extinse sau persoanele obișnuite de îngrijire ale copilului au fost epuizate.

IX. Îngrijirea în situații de urgență

A. Aplicarea Linii de îndrumare

153. Prezentele Linii de îndrumare trebuie să continue să se aplice și în situațiile de urgență care apar în urma unor dezastre naturale sau create de mâna omului, inclusiv conflictele armate internaționale sau locale, precum și ocupația străină. Persoanele și organizațiile care doresc să lucreze în beneficiul copiilor lipsiți de îngrijire părintească în situații de urgență sunt încurajate cu tărie să acționeze în conformitate cu prezentele Linii de îndrumare.

154. În astfel de circumstanțe, statul sau autoritățile *de facto* din regiunea în cauză, comunitatea internațională și toate agențiile locale, naționale, străine și internaționale care furnizează sau intenționează să furnizeze serviciile orientate spre copil trebuie să acorde o atenție aparte:

(a) Asigurării faptului că toate aceste entități și persoane implicate în intervenția cu privire la copiii neînsoțiți sau separați dețin experiența, pregătirea, resursele și echipamentele necesare și suficiente pentru a face acest lucru într-o manieră corespunzătoare;

(b) Dezvoltării, după cum este necesar, a îngrijirii de tip familial temporare și pe termen lung;

(c) Apelării la îngrijirea de tip rezidențial doar ca măsură temporară, până la dezvoltarea îngrijirii de tip familial;

- (d) Interzicerii înființării de noi instituții rezidențiale structurate să furnizeze îngrijire simultană unor grupuri mari de copii, cu caracter permanent sau pe termen lung;
- (e) Prevenirii deplasării transfrontaliere a copiilor, cu excepția circumstanțelor descrise la alineatul 160 de mai jos;
- (f) Instituirii obligativității cooperării în vederea depistării și reintegrării în familie.

Prevenirea separării

155. Organizațiile și autoritățile trebuie să depună toate eforturile pentru a preveni separarea copiilor de părinți sau persoanele primare de îngrijire, exceptând situația în care interesul superior al copilului impune acest lucru și pentru a asigura că acțiunile lor nu încurajează în mod neglijent separarea de familie prin furnizarea de servicii și acordarea de beneficii doar copilului, mai degrabă decât familiilor.

156. Separarea inițiată de părinții sau alte persoane de primare de îngrijire ale copilului trebuie prevenită prin:

- (a) Asigurarea faptului că toate gospodăriile au acces la alimente de bază și medicamente și alte servicii, inclusiv educație;
- (b) Limitarea dezvoltării opțiunilor de îngrijire instituționalizată și limitarea utilizării acestora doar la acele situații în care este absolut necesară.

B. Organizarea îngrijirii

157. Comunitățile trebuie să fie sprijinite să își asume un rol activ în monitorizarea și reacționarea la problemele legate de îngrijire și protecție cu care se confruntă copiii în contextul local.

158. Îngrijirea în comunitatea din care provine copilul, inclusiv în familii substituite, trebuie încurajată pentru că asigură continuitatea socializării și dezvoltării.

159. De vreme ce copiii neînsoțiți sau separați pot fi expuși unui risc mai ridicat de abuz și exploatare, monitorizarea și asistența specifică acordată persoanelor de îngrijire trebuie avute în vedere pentru asigurarea protecției acestora.

160. Copiii aflați în situații de urgență nu trebuie mutați dintr-o țară în alta decât cea unde își au domiciliul obișnuit pentru a beneficia de îngrijire alternativă, decât dacă această măsură este temporară și impusă de considerente medicale, de sănătate sau de siguranță. În acest caz, deplasarea trebuie să fie cât mai aproape de casa acestora, copiii trebuie să fie însoțiți de un părinte sau o persoană de îngrijire pe care o cunosc și trebuie să existe un plan clar de revenire.

161. Dacă reintegrarea în familie se dovedește imposibilă într-o perioadă rezonabilă de timp sau contravine interesului superior al copilului, vor fi avute în vedere alte soluții stabile și definitive, cum ar fi adopția sau *kafala*, conform legii islamice; altfel, se vor avea în vedere alte alternative pe termen lung, cum ar fi îngrijirea în familii substituite sau îngrijirea de tip rezidențial corespunzător, inclusiv locuințe colective și alte aranjamente de trai supravegheate.

C. Depistarea familiei și reintegrarea în familie

162. Identificarea, înregistrarea și documentarea copiilor neînsoțiți sau separați sunt priorități în orice situație de urgență și trebuie realizate cât mai curând cu putință.

163. Activitățile de înregistrare trebuie realizate de către sau sub supravegherea directă a autorităților statului și a entităților care au un mandat explicit, responsabilitatea și experiența în acest sens.

164. Caracterul confidențial al informațiilor colectate trebuie respectat și trebuie implementat un sistem de transmitere și stocare în condiții de siguranță a acestor informații. Informațiile vor fi comunicate doar între agențiile care dețin un mandat în acest sens în scopul depistării familiei și reintegrării în aceasta și al asigurării îngrijirii în familie.

165. Toate persoanele și entitățile implicate în depistarea membrilor familiei sau a persoanelor de îngrijire primare legale sau obișnuite trebuie să acționeze sub umbrela unui sistem coordonat, folosind formulare standardizate și proceduri care sunt reciproc compatibile, ori de câte ori este posibil. Acestea trebuie să se asigure că copiii și alte persoane interesate nu vor fi puse în pericol de acțiunile lor.

166. Validitatea raporturilor și confirmarea disponibilității copilului și a membrilor familiei de a se reunifica trebuie verificate pentru fiecare copil în parte. Nu se va întreprinde nicio măsură care poate afecta posibila reintegrare în familie, cum ar fi adopția, schimbarea numelui sau mutarea în locuri îndepărtate de locația probabilă a familiei, înainte ca toate eforturile posibile pentru depistarea familiei să fie fost depuse fără rezultate concludente.

167. Pentru orice plasament al unui copil se vor ține evidențe corespunzătoare, care vor fi păstrate în locuri sigure, astfel încât reunificarea să fie facilitată în viitor.

CEL CIS
University of Strathclyde
Level 3, Lord Hope Building
141 St James Road
Glasgow G4 0LT
United Kingdom

t: +44 (0)141 444 8500
e: celcis@strath.ac.uk
w: www.celcis.org

CEL CIS este Centrul de Excelență pentru Copii în Îngrijire din Scoția, cu sediul în cadrul Universității Strathclyde. Împreună cu partenerii noștri, lucrăm pentru a îmbunătăți viețile tuturor copiilor aflați în îngrijire alternativă. Facem acest lucru prin asigurarea unui centru de resurse pentru schimbul de experiențe și dezvoltarea de bune practici prin furnizarea unei mari varietăți de servicii menite să susțină îmbunătățirea de politici, servicii și abilități pentru cei care lucrează cu copiii și familiile și prin poziționarea drepturilor și intereselor copiilor în centrul muncii noastre.